

Ex quo enim formæ Cœlorum: & elementorum sine materia conservari non possint, sed à materia in conservari debeant, solum infertur, quod debeant in fieri ex parte formæ productæ, quod ita contingit. Quia forma non potest nisi in materia naturaliter produci. Non tamen infertur formam dependere in fieri ex parte formæ, & actionis producentis. Eo quod actio productiva formæ nõ presupponit actionem productivam materiæ, quod erat necessarium ad veram dependentiam in fieri.

Dices: Conservatio est continuata productio. Ergò si verum est formam Cœli dependere in conservari, etiam debebit in fieri.

Resp. claritatis gratia, dist. conf. In conservari ratione formæ, & actionis: conc. conf. Ratione solius formæ: neg. conf. Forma namque Cœli solum dependet in conservari ratione sui, quatenus est forma materialis, quæ sine materia naturaliter esse non valet. Non tamen dependet ratione sui, & actionis conservantis. Nam actio conservativa non exercetur dependentèr ab actione cõservate materiam, sed eadem actio formaliter produxit utramque, & eadem utraq; cõservat. Et quando dicitur, conservationem esse continuatã productionem, fit sermo de conservatione activa, vel de actione

conservante, quæ non potest formaliter dependere ab actione cõservante materiam, nisi etiam actio productiva formæ dependeat ab actione materiã producente. Instantia invenitur in intellectu, & voluntate Angeli, & in substantia, & existentia, quæ ratione sui dependent in conservari à substantia Angeli, sine qua saltem naturaliter esse non possunt. Et tamen non dependent in fieri. Siquidem eadem actio creativa Angeli, intellectum, & voluntatem, substantiam illius, & existentiam creavit.

Ad 2. prob. ant. princ. neg. mai. & ad prob. neg. conf. Quia forma, quæ non dependet in esse, excedit capacitatem materiæ. Et ita non continetur in potentia ipsius. Consequenterque de potentia materiæ non potest educi. Forma verò, quæ dependet in esse, potest produci per eandem actionem productivam materiæ. Et idè potest in fieri non dependere, sed ab ipso Deo produci per actionem à materia independentem.

Dices: Deus supplere non potest concursum materiæ continentis in potentia sua formam producendam. Ergo non potest producere formam per actionem à materia independentem.

Ad prob. verò dist. ant. Concursum materiæ executivè: conc. ant. Equivalèter: neg. ant. & cõf.

Deus namque non potest supplere concursum materiæ exercendo munus causæ materialis; potest tamen supplere concursum materiæ æquivalentèr, id est, potest præstare concursum, in cuius præsentia concursus materiæ necessarius non est.

Ad prob. verò in 3. prob. ant. contentam, resp. Quod illud axioma intelligendum est, quando affirmatio, & negatio sunt causæ adæquatæ; non tamen quando affirmatio, vel negatio solum est causa sufficiens. Et non dependere in esse est causa sufficiens, vt forma non dependeat in fieri; non tamen causa adæquatæ. Quia quamvis forma dependeat in esse, non dependebit in fieri, si materia, & forma per eandem actionem fiant. Vnde bene valet, non dependent in esse. Ergò non dependent in fieri, vt constat in anima rationali: non tamen valet, dependent in esse. Ergò dependent in fieri. Sicut bene valet, non est animal. Ergò non est homo; non tamen valet, est animal. Ergò homo. Quia non esse animal est causa sufficiens, vt aliquid non sit homo, non tamen causa adæquatæ. Eo quod licet sit animal, si non est rationale, non erit homo.

3. arg. Formæ Cœlorum, & elementorum ex natura sua petunt educi de potentia materiæ. Ergò de facto fuerunt educatæ. Patet conseq. Quia Deus in

operando se conformat cum rerum natura, & illarum exigentia. Ant. prob. Formæ Cœlorum, & elementorum sunt formæ materiales. Ergò ex natura sua petunt educi.

Resp. Formam materialem ex natura sua esse educibilem, quando producitur ab agente naturali per actionem præsupponentem materiam antecedenter productam; non tamen quando producitur à solo Deo producente materiam, & formam sine agente naturali, vt in prima rerum productione: in quo eventu exigentia formæ subordinatur modo proprio operandi Dei. Et ita non petit educi, sed produci per eandem actionem, qua producitur materia. Quia Deus se solo agens per eandem actionem potest materiam, & formam producere. Et hoc modo utramque producere debet, nè multiplicet actiones frustra, & absque vlla necessitate. Sicut Deus quando se solo operatur, non disponit materiam per vnã actionem antecedentem, & per alteram producit formam, sed potiùs formam de materia non disposita producit, & oppositum frustra faceret.

Sed inst. Deus se solo produxit volucres, & plantas. Et tamen non fecit eas per creationem, sed per educationem: sicut etiam Adamum non per creationem produxit. Ergò quamvis Deus

Deus se solo producat materiam, & formam elementorum, non debet formam per creationem producere.

Secundo instabis, Deus se solo produxit substantiam Angelorum, & illis gratiam iustificantem infundit. Et tamen gratia fuit per educationem producta in communioris sententia 1. p. quest. 62. art. 2. Ergo idem quod prius.

Respondetur ad primam instantiam. Quod ante volucres, & plantas præxistebat materia, ex qua poterat Deus prædictas educere. Et ideò, ne Deus frustra de novo materiam produceret, debuit ex materia præxistenti eorum formas educere. Quando verò Cœlos, & elementa produxit, non præxistebat materia antecedenter producta. Et ita Deus per eandem actionem debuit formam, & materiam producere. Et consequenter utramque creare.

Ad 2. Quod gratia, utpote forma supernaturalis, exigit supernaturalem actionem. Et ita petit fieri per actionem distinctam ab actione producente substantiam naturalem. Consequenterque petit substantiam naturalem productam supponere, & de potentia illius educi. Formæ verò Cœlorum, & elementorum in prima productione non exigebant supponere materiam productam, sed potius per eandem actionem cum materia simul exigebant produci.

4. arg. In prima productione Cœlorum per diversam actionem produxit Deus materiam, & formam. Ergo formam non eduxit. Prob. antec. Modo perseverat actio productiva materiæ. Quia conservatio est continuata productio: & ita eadem actione, qua Deus produxit materiam, conservat materiam modo. Consequenterque actio productiva materiæ modo perseverat. Et tamen actio productiva formæ non perseverat modo. Ergo per diversam actionem utramque produxit. Minor. prob. Formæ primæ elementorum non perseverant modo. Quia sunt formæ corruptibiles, & saltim quantum ad plures partes manent substantialitèr transmutatæ. Ergo non perseverat modo actio productiva.

Respondetur negando anteced. ad probationem distinguo minor. Non perseverat, ut ad formam terminata: concedo minor. Ut terminata ad materiam: nego minor, & consequent. Eadem namque actio, qua Deus à principio materiam, & formam produxit, perseverat modo: non quidem completa, & ut terminata ad utramque, sed incompleta, ut ad materiam terminata. Sicut, si Deus ab initio creasset equum, modo perseveraret actio divina, non quidem completa, & ut terminata ad totum, sed incompletè sumpta, & ad materiam terminata,

Sed inst. Destructa forma perseverare non potest actio illius productiva etiam incomplete sumpta. Ergo talis actio in praedicta consideratione non manet. Prob. ant. Destructo termino primario actionis non potest actio villo modo perseverare. Eo quod actio est in ordine ad terminum primarium. Sed destructa forma non manet terminus primarius actionis. Nam terminus primarius erat totum compositum elementi. Et totum compositum non manet forma destructa. Ergo destructa forma perseverare non potest actio productiva illius.

Responderetur. Actionem dependentem, & specificatam a termino primario perseverare non posse termino primario destructo; secus vero actionem independentem, & non specificatam a termino: & talis est actio, qua Deus Coelos, & elementa produxit, quae non specificatur a termino producto primario. Et ita illo destructo perseverare potest.

§. III.

Statuitur secunda conclusio.

Formae Coelorum, & elementorum de potentia absoluta potuerunt educi.

Prob. concl. ista. Quia Deus facere potest, quod non implicat contradictionem. Sed

formas Coelorum, & elementorum educi de potentia materiae contradictionem non implicat. Ergo formae praedictae potuerunt educi. Probatur min. Non implicat contradictionem in eodem instanti reali, pro aliquo priori producere materiam, & pro alio posteriori educere formam. Ergo mi. vera est. Probatur ant. ratione, & exemplo. Ratione quidem. Quia materia pro illo priori intelligitur cum actualitate sufficienti, ut de illius potentia educatur forma. Ergo potest Deus pro priori producere materiam, & pro alio posteriori educere formam. Probatur ant. Ut materia exerceat causalitatem materialem, non requiritur, quod intelligatur existens, neque complete producta; sed satis est, quod intelligatur in via ad habendam existentiam. Quod quidem constat ex differentia, quam assignant Philosophi inter causam efficientem, & materialem. Quia causa efficiens, ut causet, debet intelligi cum existentia; causa vero materialis satis est, quod intelligatur in via ad habendam existentiam. Sed materia pro illo priori sic intelligitur. Ergo intelligitur pro illo priori cum actualitate sufficienti, ut de illius potentia educatur forma.

Exemplo autem probatur ant. Quia in eodem instanti reali, in quo Deus substantiam Angeli produxit, largitus est illi gratiam, edu-

educendo illam de potētia naturæ Angelicæ, vt communiter docent Thomistæ cum D. Aug. & D. Th. 1. p. q. 62. art. 3. Ergo poterit similiter Deus in eodem instanti reali, pro vno priori producere materiam, & pro alio posteriori educere formam.

Addimus. Quod in frequentiori sententia, quando vermis generatur ex speciebus Sacramentalibus, in eodem instanti reali vel creatur materia, vel quantitas in materiam convertitur, & pro alio posteriori educitur forma. Ergo idem poterit in presenti contingere. Et re vera si, vt effectus fiat cum dependentia à causa efficiēti, sufficit præcedentia naturæ, sicut sol tantum prioritate naturæ antecedit illuminationem: Et intellectus Angeli suam operationem: eadem præcedentia naturæ sufficiens erit, vt forma fiat dependenter à materia, & de potentia ipsius verè, & realiter educatur.

§. IV.

Argumentis occurritur.

Contra concl. istam arg. Materia non potest terminare actionem diversam ab actione productiva formæ; sed materia solum potest creari. Ergo forma non potest educi. Prob. mai. Omnis actio tendit ad ponēdū terminum sub existentia. Sed

materia se sola capax existentia non est. Ergo non potest terminare actionem diversam ab actione productiva formæ.

Conf. Coelum est incorruptibile. Et consequenter debet esse ingenerabile. Ergo forma Coeli solum poterit per creationem produci.

Resp. dist. mai. Diversam actionem completā: cōc. mai. Incomplete: neg. mai. Et ad prob. dist. mai. Complete, vel incomplete: conc. mai. Complete determinatè: neg. mai. Actio namque iuxta qualitatem sui ipsius tendit ad communicandā existentiam. Actio quidem completa, ad communicandam existentiam completè, & in facto esse. Actio autē in completa tendit ad communicandam existentiam incomplete, vialiter, & in fieri, & mediante altera actione, per quam ipsa ultimo determinatur, & completur. Cūque materia pro priori ad formā possit existere incomplete, & vialiter. Inde fit, quod possit etiā pro illo priori actionem incomplete terminare diversam ab actione productiva formæ. Instantia est in quacumque generatione substantiali, in qua pro priori ad formam supponitur materia conservata per actionem distinctam, ab actione per quam de novo forma producitur.

Ad conf. distinguo anteced. Incorruptibilitate proveniēte ex independentia formæ à materia: neg.

neg. anteced. Ex quo materia per formam satiatur : concedo anteced. Et nego conseq. Cœlum namque est incorruptibile. Quia forma Cœli totaliter, & adæquatè satiatur capacitatem materiæ; non tamen Cœlum est incorruptibile. Quia forma eius non dependeat à materia. Et hoc erat necessarium, vt forma non posset educi, & Cœlum non esset generabile, quod videlicet forma Cœli à materia non dependeret.

Secundo arguitur fundamento contrariorum. Quia ad educationem requiritur materiã præcedere formam in aliquo instanti reali temporis. Sed materia Cœlorum non potuit in aliquo instanti reali temporis præcedere formam. Aliàs pro aliquo instanti reali præcessisset sine forma. Ergo Deus formas Cœlorum non potuit educere de potentia materiæ. Probatur mai. Ad educationem requiritur transmutatio materiæ. Sed transmutatio dati non potest, nisi materia præcedat formam pro aliquo instanti reali temporis. Ergo talis præcedentia ad educationem requiritur. Probatur min. Ad transmutationem necessariũ est, quod materia præcedat cum privatione formæ. Sed, vt materia præcedat cum privatione formæ, requiritur etiam quod præcedat pro aliquo instanti reali temporis. Aliàs materia pro

eodem instanti reali temporis haberet formam, & illius privationem. Ergo ad transmutationem requiritur præcedere formam temporis præcedentia.

Resp. ad arg. neg. mai. ad eius prob. neg. min. & ad prob. dist. mai. Cum privatione mutationi proportionata: conc. mai. Non proportionata mutationi: neg. maior. & dist. minor. Cum privatione rigurosa: conc. min. Cum privatione lata: neg. min. & cons. Privatio namque cum mutatione proportionari debet. Mutatio verò alia est rigurosa, quæ regulariter contingit, vt quando per virtutem naturalis agentis materia per alterationem disponitur, & ex illa iam disposita per aliam actionem educitur forma: quæ mutatio veram, & rigurosam privationem requirit. Et ita, vt materia talem induat mutationem, debet etiam priori temporis formam præcedere, ne pro vno, & eodem instanti reali temporis sit materia cum forma, & cū vera privatione. Quod essentialiter implicat. Alia autem est mutatio lata, quando videlicet pro vno priori producit, & pro alio postero in eodẽ instanti reali per aliam actionem producit forma. Et talis mutatio veram privationem non includit, sed solum privationem latam, quæ præcedentiam temporis in materia non requirit.

Sed instabis. Ex prædicta so-

lutione sequitur aliquam privationem esse simul cum forma in eodem instanti reali. Sed implicat aliquam privationem esse cū forma simul in eodem instanti reali. Sicut implicat corpus esse simul lucidum, & tenebrosū; & hominem esse cæcum, & videntem. Ergo solutio data nulla est.

Respondetur distinguo minor. Aliquam privationem strictam: concedo minor. Latam: nego minor. & consequent. Privatio namque est duplex: alia videlicet stricta, quæ facit subiectum esse in re sine forma: & hæc privatio cum forma esse non potest. Alia est privatio lata, quæ solum facit, quod subiectum pro aliquo priori non intelligatur cum forma: quæ privatio compatibilis est cum forma pro eodem instanti reali, & ad educationem miraculosam sufficiens.

Sed inst. Ad educationem requiritur rigurosa privatio. Nam ad omnem educationem concurre re debent tria principia materia, forma, & privatio, quæ de privatione rigurosa intelligi debet. Et in oppositum non est assignabilis ratio. Sed privatio rigurosa in materia Cœli reperiri non potuit, ut concedimus. Ergo forma non potuit educi.

2. inst. Illa privatio lata, quæ damus, est non esse formæ. Sed non esse formæ, & forma non possunt simul esse. Ergo illa priva-

tio non potuit esse in eodem instanti reali cum forma producta.

Respondetur ad primam instantiam. Privationem rigurosam tantum requiri ad educationem regulariter contingentem; non tamen ad educationem miraculosam, qualis esset educio formæ cœlorum de potentia absoluta. Imò privatio rigurosa necessaria non est ad educationem cōnaturalem, dum modo miraculum præsupponat, ut constat in generatione, qua vermis ex speciebus Sacramentalibus generatur.

Ad secundam replicam negatur maior. Privatio non est, nō esse forma in re. Sed solum non intelligi subiectum cum forma pro aliquo priori à quo. Et quamvis impossibile sit subiectum esse in re sine forma, & simul esse cum illa. Aliàs darentur duæ contradictoriæ simul veræ. Impossibile tamen non est subiectum esse in re cum forma, & pro aliquo priori non intelligi cum illa, sicut implicat notitiam intuitivam esse in re cum termino, & obiecto præsentem, & non esse in re cum illo. Non tamen implicat esse cū illo in re, & pro aliquo priori non intelligi cum illo. Nam pro illo priori, quo Deus intuitive cognoscit obiecta creata, non dum ipsa intelliguntur cum præsentia reali, & exercitè existentia.

§. Ultimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis in art. disc. collig. 1. formas accidentales, quæ se habent vt proprietates, & passiones respectu naturæ, vel formæ, educi de potentia subiecti, si educatur forma, cuius sunt proprietates. Si verò talis forma creetur, etiam istæ proprietates creantur, sicut si aqua crearetur etiam frigiditas, quæ est eius proprietas: & si ignis crearetur, etiã calor crearetur, qui est proprietas ignis. Quando verò regulariter forma ignis educitur, etiã coeducitur calor, & idem de omnibus proprietatibus, & passionibus. Cuius ratio est. Quia proprietates, & passiones fiunt per eandem actionem, qua fit materia, & forma. Tum quia, qui dat formam dat consequentia ad formam. Tum quia sunt terminus secundarius actionis producētis naturam. Ac perinde per eandem actionem fiunt. Et consequenter, si natura, vel forma creatur, etiam istæ creabuntur.

Secundo colligitur omnes aliàs formas accidentales artificiales scilicet, vel violētas, vel naturales, & supernaturales educi de potentia subiecti. Cuius ea est ratio. Nam illæ formæ educuntur de potentia subiecti, quæ in esse, & fieri ab illo dependent.

Sed omnes prædictæ formæ à subiecto in esse, & fieri dependent. Quia naturaliter loquendo sine subiecto nec existere, nec conservari possunt. Et aliàs fiunt per diversam actionem. Ergo omnes formæ productæ educuntur de potentia materia.

Dices: Quod gratia, & virtutes supernaturales creantur à Deo iuxta illud *cor mundum crea in me Deus*, & in Tridentin. Sessione 6. de iustifi. cap. 7. diffinitur gratiam, & virtutes supernaturales à solo Deo infundi. Ergo non educuntur de potentia subiecti prædictæ formæ.

Dices secundo. Nec formæ supernaturales, nec artificiales, nec violentæ continentur in potentia subiecti. Ergo de illius potentia educi non possunt. Consequenter est bona, & ant. probat. Subiectum contentivum formæ dicit inclinationem naturalem ad illam. Sed subiectum inclinationem non habet ad virtutes, & formas supernaturales, & artificiales. Ergo istæ formæ non continentur in potentia subiecti.

Resp. ad 1. Gratiam, & virtutes supernaturales dici infusas à Deo: non quia creantur, sed quia in creatis nullum est earum principium, sed solum virtute divina possunt produci.

Etiã dicas. Subiectum educationis formæ debet habere proportionem cum illa. Sed subiectum

na-

naturale cum forma supernaturali proportionem non habet. Ergo forma supernaturalis de illius potentia educi non potest.

Respondetur: disting. mai. Proportionem similem continentia: conced. mai. Dissimilem, & non accommodatam: neg. mai. Et dist. min. sub eadem dicit, neg. conseq. Proportio namque debet esse similis continentia. Cumque subiectum naturale solum contineat supernaturalem formam in potentia obedientiali, quæ consistit in non repugnantia, & subiectione ad Deum, ut in eo, & ex eo faciat, quid voluerit. Inde est quod solum proportionem non repugnantia requirit, quam proportionem subiectum naturale cum supernaturali forma de facto habet.

Ad secundum respondetur. Negand. antec. Ad prob. disting. ma. Contentivum secundum potentiam naturalem: conced. mai. Secundum obedientialem: nego mai. Et conc. minor. neg. consequent. Licet namque subiectum, in cuius potentia naturali aliquid continetur, dicat naturalem inclinationem ad illud; subiectum tamen, quod solum in potentia obedientiali continet formam, necessarium non est, quod dicat inclinationem ad illam; sed sufficit habere capacitatem, vel non repugnantiam, ut de illius potentia obedientiali educatur. Unde

ad formas supernaturales, artificiales, & violentas non habet subiectum naturalem inclinationem. Quia in eius potentia naturali non continentur, sed solum in potentia obedientiali, ex qua etiam educuntur. Et hæc de art. isto in hoc lib. text. 80. & 81. ad Philosophum applicanda.

QVÆSTIO SEXTA.

De Composito.

ARTICVLVS I.

Virum detur modus vnionis, inter materiam, & formam realiter ab utraque distinctus.

§. I.

Sensus difficultatis apperitur, & statuitur negativa conclusio.

MAteriam, & formam realiter vniri, & ex illis sic vnitis compositum substantiale resultare, ratio convincit, & experientia demonstrat. An verò realiter vniantur per se ipsas immediate, & absque aliquo modo superaddito ad utramque, quo formaliter copulentur? ita certum non est, sed plurimi negant. extra scholam D. Th. & ex Thomistis Illust. Godoy, Araujo, Herrera, & Patres venerandi Carmelitæ. Alij autem nullum modum necessariū esse

esse cognoscunt, sicut Capteolus, Caietanus, & Ferrara, & magis communiter nostri. Et hanc sententiam existimo D. Th. 1. p. q. 76. art. 7. & 8. & 1. 2. q. 110. art. 1. q. vnica de Ani. art. 9. vbi asserit: *Formam secundum se ipsam vniri materie prime, & non per aliud ligamentum.* Quæ verba expressissima sunt: nec minorem expressionem habent alia, quæ adducit 2. contrag. cap. 71. quod videlicet: *Forma vnitur materie absque omni medio. Per se enim competit forme, quod sit actus corporis, & non per aliud aliud.* In quibus clarissimè continetur formam per se ipsam vniri, & non per aliquem modum Et ideò hæc erit

§. II.

Nostra conclusio.

Conclus. ista efficaciter prob. ratione desumpta ex doctrina D. Thomi. Quia modus vnionis inter materiam, & formam necessarius non est. Ergò non est admittendus. Nam entitates absque necessitate multiplicandæ nõ sunt. Eo quod frustra fit per plura, quod per pauciora fieri potest. Ant. vero prob. Possita actione causæ efficientis applicantis materiam ad formam, materia per se ipsam vnitur cum forma. Ergò modus superadditus necessarius non est. Prob. ant. Materia per se ipsam est proportionata cum

forma. Ergò supposita applicatione causæ efficientis, per se ipsam debet vniri cū forma. Ant. prob. Materia per se ipsam est pura potentia: & forma essentialiter est primus actus. Sed pura potentia, & primus actus sibi invicem correspondent, & immediatè proportionantur. Ergò materia per se ipsam est proportionata cum forma.

Resp. contrarij. Materiam, & formam per suas entitates esse proportionatas in actu primo; nõ tamen in actu secundo. Et ideò, vt in actu secundo vniantur, indigēt aliquo modo realiter ab vtraque distincto, quo mediante forma possit actuare materiam, & materia recipere formam.

Hæc tamen solutio in primis D. Thom. impugnat asserentem: *Formam secundum se ipsam vniri materie prime.* Vniri autem, nõ actum primum, sed exercitium, & actum secundum significat.

1. 2. impug. data solutio. Quia enim figura quantitatis per se ipsam proportionata est in actu primo cum quantitate, per se ipsam etiam cum eadem quantitate in actu secundo proportionatur, & vnitur. Ergò si materia per se ipsam in actu primo cum forma proportionatur, per se ipsam etiã erit proportionata in actu secundo, & poterit vniri cum forma. non 3. Materia in actu secundo est proportionata cum forma. Sed talem proportionem non habet

bet à modo vnionis realitèr superaddito. Ergò per se ipsam habet materia proportionem istam. Prob. mi. Proportio materiæ cum forma provenit, ex quo materia est primum subiectum, & forma primus actus. Sed esse primum subiectum non habet ab aliquo superaddito. Ergò proportionem in actu secundo non habet ab aliquo modo.

4. Materia per se ipsam recipit, & forma per se ipsam informat. Sed recipere, & informare est in actu secundo vniri. Ergò per se ipsas vniuntur, & exercitè proportionantur. Prob. mai. Forma per se ipsam dat esse materiæ primæ, & materia per se ipsam recipit esse. Ergò materia per se ipsam recipit, & forma per se ipsam informat. Sicut etiã per se ipsam tanquam per rationem formalem vivificat corpus, & dat illi primum esse.

Dices: Materiam per se ipsam recipere, & formam per se ipsam actuare tanquam per rationem formalem; vnionem verò realitèr distinctam esse solam conditionem, sine qua forma non informabit materiam.

Sed contra est. Forma per se ipsam est actus primus, & materia per se ipsam est primum subiectum. Sed primum subiectum, & actus primus non requirunt conditionem intermediam, vt vniantur. Ergo non requirunt vnionem, etiam tanquam con-

ditionem. Prob. min. Primum subiectum respicit primū actum tanquam proprium, & magis inter omnia proportionatum, vt ex terminis patet. Sed potentia, vt vniatur cū actu magis proportionato, conditionem intermediam non requirit. Ergò primum subiectum, & actus primus non requirunt conditionem intermediam, vt vniantur.

Conf. Natura, vt vniatur cum prima passione accidentalī realitèr à natura distincta non indiget aliqua conditione, vel dispositione intermedia; sed potius immediatè vnitur cum illa sicut risibilitas, vel esse admirativum proximè conveniunt immediatè naturæ. Et inter potentias, vt voluntas vniatur cum anima, non requiritur aliquod medium, nisi solus intellectus: & vt intellectus vniatur, non indiget alio intermedio. Sed hoc idem est: quia prima proprietas in linea proprietatis est magis proportionata: & prima proprietas: & intellectus in linea potentia est prima potentia. Ergò primum subiectum, vt vniatur cum primo actu, nullam requirit conditionem intermediam.

Conf. 2. Vt intellectus vniatur cum prima specie repræsentativa primi obiecti, & magis proportionati nullam conditionem intermediam requirit. Ergo idem de materia in ordine ad formam.

Respondebis. Modum vnionis requiri tanquàm causalitas materiæ, & tanquàm causalitas formæ, quæ causalitates debent convenire materiæ, & formæ per aliquid realitèr ab vtraque distinctum. Eo quod causalitates istæ non possunt non realitèr à materia, & forma distingui.

Sed contra est. Quia causalitas formæ, qua in actu secundo causat effectum formalem, non potest realitèr à forma distingui: & idem dicendum de causalitate materiæ. Ergo solutio nulla est. Prob. ant. Magis distat effectus formalis à forma, quàm causalitas ipsius formæ, vel saltim æqualitèr. Eo quod causalitas formæ mediat inter effectum, & formã. Et medium minus distat ab extremis, quàm extrema ipsa inter se. Sed effectus formalis formæ non distinguitur realitèr ab ipsa forma. Ergo etiam causalitas formæ realitèr distincta non est.

2. prob. concl. destruendo fundamentũ contrariorum. Quia sicut forma indifferens est, vt sit, vel non sit vnita: ita etiam indifferens est, vt det esse, vel non det esse materiæ. Et tamen forma per se ipsam in actu secundo tanquàm per rationem formalem dat esse materiæ. Ergo per se ipsam tanquàm per rationem formalem poterit in actu secundo vniri.

Conf. Compositum substan-

tiale diffinitur per materiam, & formam tanquàm per partes essentielles physicas, & nihil aliud ponitur in eius diffinitione. Ergo non datur modus vnionis realitèr à materia, & forma distinctus. Patet consequ. Quia, si talis modus daretur, essetque essentialitèr exactus, vt totum compositum resultaret, deberet poni in diffinitione physica, in qua poni debent omnia prædicata physicè constitutiva. Sicut in diffinitione metaphysica omnia prædicata metaphysicè constituentia ponuntur.

Conf. vltèrius. Si modus vnionis esset essentialitèr exactus inter materiam, & formam, ipsa forma non esset prima differentia in genere physico. Siquidem supponeret aliud prædicatum essentialitèr, & physicum à materia essentialitèr distinctum. Sed hoc dicendum non est. Quia forma dat primam speciem physicam. Et consequenter est prima differentia. Ergo modus vnionis realitèr à materia, & forma distinctus admittendus non est.

Addimus tamen. Modum vnionis non posse esse duplicem, neque vnum. Non quidem duplicem. Quia modus se tenens ex parte materiæ verè, & realitèr vnit illam cum forma. Aliàs non esset modus vnionis. Ergo quilibet alius modus ab isto diversus admittendus non est. Consequenterque modus vnionis non debet esse duplex. Mo-

Modum verò illum non esse unicum prob. Quia modus unionis recipitur realiter in extremis diversis, videlicet in materia, & forma. Et consequenter nequit esse unus. Nam idem modus recipi non potest in extremis realiter entitativè diversis.

Rursus etiam. Modus unionis est causalitas materiæ, & formæ. Sed materia, & forma habent causalitates diversas. Siquidem sunt causæ distinctæ. Et distinctæ causæ distinctas etiam debent habere causalitates. Ergo modus unionis unicus esse non potest.

Dices: Modum se tenentem ex parte materiæ esse inadæquatum sufficientem ad uniendam materiam; non tamen adæquatum, & sufficientem etiam ad uniendam formam.

Contra tamen est. Implicat esse modum unionis, & solum se tenere ex parte materiæ: & inadæquatum esse. Ergo nulla est data solutio. Prob. antec. Unio essentialiter connotat extrema, quæ uniuntur, & essentialiter est nexus inter utrumque. Sed nexus inter duo essentialiter connectit utrumque, & ex parte utriusque se tenet. Undè eadem, & unica capula propositionis connectit prædicatum cum subiecto, & ex parte utriusque se tenet; quæ tamen magis distant, & minorem proportionem habent, quam materia, & forma. Ergo implicat esse modum unionis, &

inadæquatum esse, vel solum se tenere ex parte materiæ.

§. III.

Argumentis occurritur.

Contra concl. istam arg. 1. Generatio hominis aliquem terminum debet producere. Eo quod est vera actio. Et omnis vera actio aliquem terminum producere debet. Sed generatio hominis non producit materiam, nec formam. Ergo producit modum unionis realiter ab utraque distinctum.

Resp. poterat neg. mai. Nam actiones sensuum externorum non producant aliquem terminum. Et visio beata nullum terminum producit. Et secunda demonstratio nec habitum, nec modum aliquem producit, sed solum habitum præexistentem ad novam materiam applicat, & extendit. Et tamen sunt verè actiones.

Dices: Actiones enumeratas esse actiones immanentes; nos autem solum de actione transeunte loquimur in præfenti.

Contra tamen est. Quia sicut actio transiens est vera actio ad extra, ita actio ad intra. Sed actio immanens salvatur sine termino ad intra. Ergo actio transiens salvari potest sine termino producto ad extra.

si in Quidquid tamen sit de probabilitate solutionis huius. Ali-
tè resp. 2. Quod licèt generatio
hominis non producat mate-
riam, vel formam, vel etiam mo-
dum vnionis; producit tamen to-
tum cumpositum: & ad produ-
cendum totum, necessarium non
est aliquam partem quantum ad
suam entitatem producit; sed suf-
ficit vnionem partium effecti-
uè causare. Sicut constat in homine
dealbante parietem, qui albedi-
nem, vel parietem non produ-
cit. Et tamen: quia albedinem
cum pariete coniungit, verè facit
album, & producit compositum
accidentale.

Sed inst. Illa actio producti-
ua hominis est vera actio educti-
ua. Ergo aliquid præter totum
producit. Nam illud, quod for-
malitè educitur, non est ipsum
totum. Ant. verò prob. Illa actio
non est conversio, nec est creatio.
Ergo est actio eductiua. Quia præ-
tèr illas duas actiones alia asig-
nabilis non est.

2. inst. Per generationem ho-
minis non solum producit terminus
qui, sed etiam terminus *quo*.
Quia per nullam actionem pro-
ducitur terminus *qui*, vel totalis
nisi ratione termini *quo* formalitè
producti. Sed terminus *quo*
productus per actionem illam
non est materia, nec forma. Ergo
erit modus vnionis realitè ab
vtraque diversus.

Resp. ad 1, inst. Præter ac-

tionem conversivam, creativam,
& eductivam dari etiam alteram
actionem effecti-
uè vnitivam par-
tium, & productivam totius, quæ
facit efficientè quod forma sit in
materia, & materiam vniri for-
mæ. Instantia est in actione
dealbantis parietem, quæ non est
creatio, nec eductio, nec con-
versio. Et tamen est vera actio.
Quia efficientè parieti albedi-
nem vnit.

Ex eadem doctrina constat
ad 2. repl. Non enim omnis actio
productiua termini *qui* debet pro-
ducere terminum *quo*: vt patet in
actione parietem dealbantis, quæ
parietem, vel albedinem non
producit; sed solum est de ra-
tione actionis producentis ter-
minum *qui* producere termi-
num *quo*, si illum non suppo-
nat pro alio priori productum.
Cumque generatio hominis sup-
ponat terminum *quo*, vel ani-
mam rationalem pro alio priori
productam à Deo. Indè fit non
debere illam producere, sed tan-
tum illam vnire.

Poterat etiam dici: Quod
sicut consecratio est vera actio.
Quia licèt Christum non produ-
cat absolutè quoad suam entita-
tem; ipsum tamen provt ex pane
producit: ita generatio hominis
actio vera est. Quia licèt formam
non producat quantum ad esse;
illam tamen quantum ad inesse
producit faciendo quod forma
sit in materia.

2. arg. Quod essentialiter consistit in potentia ad aliquem actum, non potest ad ipsum actum transire nisi per aliquid realiter superadditum. Quia si nihil realiter superadditur, manebit in potentia sicut antea. Sed essentia materiæ, & formæ non in actuali unione, sed in potentia ad illam consistit. Ergo materia, & forma non possunt ad unionem actualem pervenire, nisi per aliquem modum realiter superadditum, & ab utraque distinctum. Prob. min. Si essentia materiæ, & formæ consisteret in unione actuali, semper materia, & forma essent actualiter unitæ. Nam quod est de essentia alicuius, ab illo separari non potest. Sed materia, & forma semper unitæ non sunt. Ergo essentia materiæ, & formæ non consistit in unione actuali, sed potius in potentia ad unionem.

Conf. Materia, & forma non possunt actualiter uniri absque modo realiter superaddito. Ergo talis modus inter materiam, & formam admittendus est. Prob. ant. 1. Ita comparatur materia ad formam, sicut intellectus ad obiectum. Sed intellectus non potest in actu secundo uniri cum obiecto nisi mediante verbo. Ergo materia, & forma non potest uniri absque medio, vel modo realiter superaddito.

2. Accidens non potest uni-

Mag. Froylan.

ri cū subiecto, nisi mediante modo inherentiæ realiter ab accidenti distincto. Ergo idem de materia, & forma dicendum est.

3. Partes continui per aliqua indivisibilia in intermedia copulantur. Ergo materia, & forma per aliquem modum uniantur.

4. Materia, & forma uniantur per proprias causalitates. Sed iste causalitates realiter differunt à materia, & forma. Ergo uniantur per aliquid realiter superadditum. Prob. min. Nulla causa creata potest identificare secum propriam causalitatem. Aliàs evaderet infinita. Ergo causalitas materiæ, & formæ realiter distinguitur ab illis.

Resp. ad arg. dist. mai. In potentia ad aliquem actum, quantum ad rectum actus: conc. mai. Quantum ad connotatum, & obliquum: neg. mai. & dist. min. Ad illam quoad rectum: neg. mi. Quantum ad obliquum: conc. min. & neg. cons. Materia namque, & forma, cum se habeant sicut primum subiectum, & primus actus, habent proportionem immediatam ut uniantur. Et ita propria entitas utriusque est ratio formalis uniendo, quæ ad proprium exercitium unionis solum desiderat connotatum actionis causæ efficientis applicantis materiam ad formam. Quapropter entitas materiæ, & formæ per se ipsam est unio. Et ideo solum est in potentia ad unionem quantum ad

connotatum, & obliquum actionis unitivæ; non tamen quantum rectum unionis.

Dices, Entitas formæ v. g. non est ratio formalis univendi. Ergò solutio nulla est. Prob. ant. Si entitas formæ esset ratio formalis univendi, ipsam formam esse unitam, & compositum ex unione resultans, tribuerentur principaliter Deo creanti, & minus principaliter homini generanti: & ipsum etiam compositum esset principaliter creatum. Sed hoc dicendum non est. Ergò entitas formæ non est ratio formalis univendi. Min. cum conf. tenet. Et prob. mai. Deus produceret rationem formalem univendi scilicet formam; homo vero solum applicationem, vel conditionem producit. Ergò animam esse unitam tribueretur Deo principaliter creanti rationem formalem univendi: & compositum esset principaliter creatum.

Resp. tamen facile. Deum producentem formam producere rationem formalem univendi materialiter, & in esse rei; non tamen formaliter. Eo quod ratio formalis univendi est ipsa forma, quatenus actuat corpus, & materiæ comunicatur, secundum quam rationem forma non est à Deo, sed ab homine univente illam cum materia. Ideoque compositum principaliter est genitum: & formam esse unitam fit principaliter ab homine generante.

Ad conf. arg. princ. neg. conf. primæ prob. Quia obiectum est extra intellectum, & illi extraneum, & non potest intra intellectum poni nisi per aliquam similitudinem in actu secundo, quæ dicitur verbum. Consequenterque licet intellectus per se ordinetur ad obiectum, indiget verbo, ut univatur cum obiecto. Materia vero per se ipsam cum forma proportionata est. Et ita dispar est ratio.

Ex hoc ad 2. prob. antec. constat solutio. Quia accidens non est immediate proportionatum cum substantia. Eo quod non est actus simpliciter talis respectu substantiæ, nec substantia per se ordinatur ad accidens. Et ita mirum non est ad unionem cum substantia indigere modo inhaerentiæ realiter ab accidenti distincto.

Addimus probabilius esse inhaerentiam non esse realiter ab accidenti distinctam: & alios etiam asserere inhaerentiam non esse unionem accidentis, sed modum peculiarem existendi dependentem à subiecto, accidentis completivum. Sicut substantia est completiva substantiæ.

Ad 3. neg. conf. Quia partes continui non comparantur per modum actus, & potentiae, sed tanquam actus, & actus. Et ita, ut univatur, indivisibilibus indigent. Rursus partes continui faciunt extensionem in toto, & una ponitur extra aliam, ad quod indivi-

divisibilia necessaria sunt, vt vna pars sit extra aliam, & secundum se totam non tangat alteram partem.

Ad 4. Nullam causam creatam posse identificare causalitatem dicentem perfectionem simpliciter simplicem; posse tamen absque vlla infinitate identificare causalitatem dicentem imperfectionem in suo conceptu formali. Et talis est causalitas materiae, & formae, receptio videlicet, & informatio. Et ideo mirum non est causalitates praedictas non esse realiter a materia, & forma diversas.

3. arg. Quod accidentaliter de aliquo praedicatur, realiter ab illo distinguitur. Sed vnio praedicatur accidentaliter de materia, & forma. Ergo ab illis realiter distincta est.

Conf. Quia subiectum est indifferens vt sit album, & non album, & vt sit agens, & non agens: albedo, & actio sunt aliquid superaditum, & realiter a subiecto distinctum. Sed materia, & forma sunt realiter indifferentes ad vniri, & non vniri. Ergo vnio realiter distinguitur a materia, & forma.

Conf. 2. implicat rem aliquam transire de vno ad aliud contradictorium absque aliquo realiter superaddito. Sed materiae sunt vnitam, & non esse vnitam sunt praedicata contradictoria. Ergo quando materia transit de

non vnita ad vnitam, superadditur vnio realiter a materia diversa.

Ad hoc arg. resp. Quod si illud, quod praedicatur accidentaliter, sit praedicatum absolutum, necessarium est realiter a subiecto distingui. Secus vero si sit praedicatum connotativum ex conceptu formali, qualis est vnio, quae ex conceptu formali connotativa est. Nam vnio connotat essentialiter extrema, & actionem agentis, extrema vniabilia applicantis. Et instantia est in exercitio referendi, quo Pater per relationem realem ad secundum filium refertur, quod exercitium realiter separatur a relatione, quando moritur secundus filius. Et tamen non distinguitur realiter a relatione ipsa. Nam Pater eadem relatione ad omnes filios refertur. Similiter etiam albedinem fundare relatione similitudinis potest realiter ab albedine separari, deficiente altera albedine, cui similis sit. Et tamen hoc exercitium fundandi non est distinctum realiter ab albedine fundante. Et actum liberum Dei terminari ad creaturas non est quid distinctum realiter ab ipso actu. Et tamen potest realiter separari. Et Verbum Divinum potuit non terminare realiter humanitatem absque aliqua mutatione reali. Quia haec omnia praedicata connotativa sunt

Ad 1. conf. resp. explican-

do causalem maioris. Quia indifferens præcisè: neg. causalem. Quia indifferens ad talia extrema: conc. causalem. Et dist. min. ad uniri quantum ad denominationem: conc. min. Quantū ad entitatem: neg. min. & conf. Albedinem namque, & actionem esse aliquid realitè à subiecto distinctum, non infertur præcisè ex indifferentia subiecti; sed etiam ex indifferentia subiecti ad extrema determinata, ad albedinem videlicet, & actionem, quæ secundum suas entitates possunt adesse, & abesse absque subiecti corruptione. Et ita subiectum est indifferens ad illas formas etiam secundum entitates. Consequenterque ipsæ debent esse aliquid realitè entitativè à subiecto distinctum. Materia verò, & forma non sunt indifferentes ad entitatem unionis; sed solum, ut denominentur unitæ, ad quam denominationem habendam solum desiderant actionem agentis applicantis materiam ad formam; non tamen aliquod medium realitè à materia, & forma distinctum.

Ad 2. conf. dist. mai. Ad aliud cōtradiçtorium entitativè: conc. mai. Contradiçtorium denominativè secundariò: neg. mai. Et dist. min. Contradiçtoria denominativè secundariò: conc. min. Entitativè: neg. min. & conf. Res namque non potest transire de vno contradiçtorio in aliud con-

tradiçtorium quantū ad entitatē absque aliquo realitè superaddito; potest tamē transire de vno contradiçtorio in aliud quantum ad denominationem absque aliquo intrinseco superaddito realitè. Sicut quando nascitur secundus filius, pater denominatur relatus ad ipsum absque aliquo intrinseco realitè superaddito. Quia per eandē relationē, qua antea referebatur ad primum filium, modò ad secundum refertur: & in materia esse unitam solum est denominatiō secundaria eiusdē entitatis materiæ. Unde materia potest ad illā transire absque aliquo superaddito realitè. Ad dimus. Quod quādo materia denominatur unita, superadditur realiter forma, quæ est intrinseca materiæ informativè, sicut materia receptivè est intrinseca formæ.

Sed inst. Quando materia transit de non unita ad unitam, resultat in materia relatio realis ad formam. Sed hæc relatio resultare non potest absque aliquo realitè producto de novo. Ergò aliquid de novo producitur realitè à materia distinctum. Prob. min. Relatio realis non potest resultare nisi ad productionem alicuius termini primariò producti. Eo quod ad relationem non datur per se motus. Ergò relatio realis unitæ in materia resultare non potest absque aliquo realitè producto de novo.

Resp. Ad relationem non dari

dari per se motum, sed ad aliquē terminum, ex quo relatio resultat; non tamen requiri talem terminum esse de novo productum quantum ad entitatem, sed satis est esse productum quantum ad in esse, vel esse cum alio de novo vnitum. Cumque per actionem agentis materia vnatur cum forma: & forma sit in materia. Inde est, quod ad vtramque sic vnitam potest resultare relatio.

4. arg. fundamento principali contrariorum. Quæ realiter separantur realiter distinguuntur. Sed vnio inter materiam, & formam realiter ab vtraque separatur. Ergo realiter à materia, & forma distinguitur. Prob. minor. In morte hominis non definit esse materia, nec definit esse forma. Et tamen definit esse vnio. Ergo realiter ab vtraque separatur.

Resp. dist. mi. Separatur quantum ad denominationem secundariam: conc. min. Quantum ad entitatem: neg. min. & conseq. Quia materia, & forma se habent sicut pura potentia, & primus actus. Et ita habent immediatam proportionē, vt per se ipsas vniantur supposita actione agentis applicantis vtramque. Consequenterq̄ quando defacto vniuntur, solum advenit de novo denominatio secundaria: & hæc eadem deficit, quando ab invicem separantur. Non tamen deficit aliqua entitas realiter ab vtraque distinc-

ta. Eo quod entitas vnionis ab vtraque distincta non est.

Sed instabis primo. In morte hominis deficit aliquid reale. Siquidem deficit denominatio vniti, quæ est denominatio realis. Sed non deficit materia, nec deficit forma. Ergo deficit alia entitas præter materiam, & formam. Nam defectus alicuius realitatis sine defectu alicuius entitatis impossibilis est.

Secundo instabis. In morte hominis deficit entitas vnionis constitutiva. Ergo deficit entitas realiter à materia, & forma distincta. Quia entitas materiæ, & formæ non deficit. Antec. prob. Si non deficeret entitas vnionis constitutiva maneret vnio in suo esse constituta. Sed non manet vnio constituta in suo esse. Aliàs etiã extremo maneret vnita. Ergo deficit entitas vnionis constitutiva.

Tertio inst. Vnio est aliquid quatum ad entitatem à materia, & forma distinctum. Ergo quando deficit vnio, deficit aliqua entitas. Prob. ant. Actio agentis applicantis materiam ad formam, est conditio necessaria, vt vnio sit in rerum natura. Sed non est conditio necessaria, vt detur materia, vel forma. Ergo quia vnio est aliqua entitas à materia, & forma distincta.

4. Modo datur omnia idētificata cum materia, & forma Divi Petri. Et cōsequēter nihil illorū deficit. Sed modo deficit vnio. Ergo vnio

non

non est identificata cum materia, & forma, sed realiter ab illis distincta.

Quinto instabis. In morte hominis deficit unio quantum ad denominationem. Ergo deficit etiam unio quoad entitatē. Probat. consequent. Tum quia forma, quæ in exercitio consistit, non potest deficere quantum ad denominationem, nisi deficiat etiam quantum ad entitatem. Tum etiam quia relatio deficiente termino deficit quantum ad denominationem, deficit etiam quod suam entitatem. Ergo idem de unione dicendum.

Resp. dist. mai. Aliquid reale denominativum: conc. mai. Entitativum: neg. mai. Et dist. mi. Materia, & forma entitative: conc. min. Denominative: neg. min. & conf. Licet namque materia, & forma intrinsecè, & formaliter per suas entitates uniantur, ut tamen de facto subinduant denominationē unitæ, connotant necessario actionem agentis. Et ideo, quando deficit actio unitativa, per se verantibus materia, & forma, deficit denominatio realis unitæ, sine defectu alicuius entitatis. Eo quod denominatio unitæ non deficit propter defectum alicuius entitatis in recto; sed tantum propter defectum extrinseci connotati. Sicut deficiente secundo filio deficit in Patre denominatio realis relati ad ipsum; non quidem propter defectum alicuius entitatis in

recto, sed solum propter defectum extrinseci connotati.

Ad secundam instantiam disting. ant. Deficit quantum ad rectum entitatis: neg. ant. Quantum ad obliquum: concedo ant. Quia in morte hominis entitas unionis constitutiva non deficit, sed potius manet unio in suo esse entitativo constituta; non tamen manet unio in ratione denominantis. Quia entitas unionis non denominat extrema unita, nisi ut connotat actionem agentis applicatis materiam ad formam. Et cum hæc actio deficiat, deficit etiam unio in ratione denominantis absque effectu alicuius entitatis.

Ad tertiam instantiam neg. ant. Ad prob. dist. mai. Unio quoad entitatem: neg. mai. Unio denominative: conc. mai. Et dist. min. Ut detur materia, vel forma entitative: conc. min. Denominative: neg. min. & conf. Quia licet actio agentis non sit conditio necessaria, ut detur unio entitative; est tamen necessaria conditio, ut detur unio quoad denominationem: sicut etiam est conditio necessaria, ut forma sit in materia, & ambæ partes denominentur unita.

Ad 4. eodem modo. Quod videlicet modo deficit unio, non quantum ad entitatē identificatā cum materia, & forma; sed solum quantum ad denominationē secundariam talis entitatis, propter defectum extrinseci connotati.

Ad quintam instantiam neg. con-

conseq. Ad probationē dicimus: formam consistentem in exercitio quantum ad denominationem secundariam posse deficere quoad talem denominationem sine defectu entitatis: & talem esse unionem, in qua denominatio unionis exercite connectentis extrema solum secundaria est. Essentia vero, & differentia primaria talis unionis est ratio puræ potentiae, & primi actus à materia, & forma indistincta.

Inter denominationem vero relationis, & unionis lata disparitas est. Quia denominatio relationis est primaria denominatio. Eo quod relatio secundum suam entitatem, & essentiam est ad aliud, & habet denominare relatum. Et ita deficiente quantum ad denominationem, etiam deficere debet quoad ipsam entitatem, cuius esse est primaria denominatio. In unionem vero primaria denominatio est puræ potentiae, & actus primi denominatio vero exercite unionis, & exercite uniti solum secundaria est. Et ita ex defectu huius denominationis non infertur defectus alicuius entitatis.

Sed instabis. Entitas materiae, & formae non potest prestare primario denominationem puræ potentiae, & actus primi, & secundario denominationem unientis exercite. Ergo denominatio unionis secundaria esse non potest. Probatur antec. Eadem en-

titas albedinis non potest primario facere album, & secundario referre unum ad alterum album. Ergo entitas materiae non potest primario prestare denominationem puræ potentiae, & secundario denominationem unientis.

Secundo instabis. Deficiente unionem quoad denominationem deficit aliquid adaequatè distinctum à materia, & forma, & à connotato actionis applicantis utramque. Ergo deficit unio quoad aliquam entitatem. Aliàs nihil deficeret adaequatè distinctum à materia, & forma, & ab ipso connotato. Prob. antec. Defectus formalis, & immediatus unionis est defectus formalis, & immediatus compositi. Sed quando deficit compositum, formaliter, & immediatè deficit aliquid adaequatè distinctum à materia, & forma, & ab ipso connotato. Ergo hoc idem deficit, quando deficit unio quoad denominationem. Probat. min. Quando deficit compositum formaliter, & immediatè, non deficit materia, vel forma. Et aliunde defectus immediatus connotati non est defectus formalis, & immediatus compositi, sed tantum mediatus, & illativus. Ergo quando deficit compositum formaliter, & immediatè, deficit aliquid adaequatè distinctum à materia, & forma, & ab ipso connotato.

3. Illud, quo solo deficiente deficit compositum, est essentia, vel

vel pars essentiæ compositi. Quia si nulla pars essentiæ deficit, tota res, & essentia perseverabit. Sed deficiente sola vnione quoad denominationem, deficit totum compositum. Ergo deficit essentia, vel pars essentiæ compositi. Et consequenter aliqua entitas deficit.

4. Vnio quantum ad denominationem non deficit præcisè ad defectum extrinseci connotati, sed necessario deficere debet ad defectum alterius. Sed illud aliud non est materia, vel forma, quæ non deficient. Ergo est aliqua alia entitas ab his omnibus realitè condistincta. Min. cum conseq. tenet, & prob. mai. Nulla res deficit, deficiente præcisè aliquo adæquatè ab ipsa distincto. Sed actio vnitiva adæquatè distincta est ab vnione quantum ad denominationem. Ergo vnio quantum ad denominationem non deficit præcisè ad defectum huius extrinseci connotati.

Hæc omnia adducit sapi. Modernus extra scholam D. Th. quæ licèt subtilitè apposita, specialè tamen difficultatem supradicta non addunt. Et ad 1. resp. nego ant. & ad prob. neg. conf. Quia albedo secundum suam entitatem est aliquid absolutum, & non habet totum esse in ordine ad aliud. Et ideò per suam entitatem nec primario, nec secundario potest vnum ad alterum referre; sed ad hoc indiget alia forma entitativè

distincta, & entitativè pertinente id predicamentum relationis. Materia verò per se ipsam est proportionata cum forma. Et ita supposita actione agentis potest materia per se ipsam secundo prestare denominationem vnite.

Ad secundam replicam responderetur negando anteced. Ad probationem negatur min. Ad probationem distinguo ant. Materia, & forma entitativè: concedo anteced. Denominativè: nego antec. & conseq. Quando namque deficit compositum, licèt nō deficient materia, & forma entitativè, deficient tamen secundū denominationem vnitæ: & ipsum compositum deficere nihil aliud est, quam materiam, & formam vnitas non permanere. Vnde vnum ex his per alterum deficit formalitè inmediate. Consequenterque deficiente vnione quoad denominationem nō deficit aliquid adæquatè distinctum à materia, & forma vnitis, vel ab illis sumptis denominativè.

Ad tertiam responderetur distinguendo maior. Pars essentiæ quoad entitatem, & denominationem: concedo maior. Pars essentiæ solum quoad entitatem: nego maior. & secundum eandem distinctionem concessa min. nego. conseq. Compositum namque non solum essentialitè includit entitates materiæ, & formæ, sed essentialitè etiã importat vtrāq̄ partem vnitæ, vel vtramq̄ secundum

dum denominationem unitæ. Et ideò deficiente unione quoad denominationem deficit totum compositum, non propter defectum entitatis alicuius ex partibus, sed propter defectum denominationis unitæ, quæ composito essentialis est. Nam dum partes separantur, quamvis entitative perseverent, non manet ultra totum, vel compositum ex illis.

Ad quartam respondetur distinguendo minor. Non est materia, vel forma entitative, & materialiter: concedo minor. Formaliter in ratione connotantis: neg. minor. & consequens. Unio namque quantum ad denominationem non deficit præcisè ad defectum extrinseci connotati, sed deficit formaliter immediatè ad defectum materiæ, & formæ in ratione connotantis. Quia materia, & forma solum habet denominationem unitæ, dum perseverant connotando actionem agentis applicantis utramque. Et ideò si talis actio unitiva virtualiter non perseverat, deficit unio quoad denominationem. Eo quod deficit etiam materia in ratione connotantis actionem applicantem, & unientem, & formam tanquam extremum unitum.

Dices: Unio quoad denominationem deficit necessario ad defectum alicuius entitatis. Ergo unio est aliqua entitas à materia, & forma distincta. Probatur antec. Quando deficit unio, defi-

cit compositum ex materia, & forma. Sed compositum ex materia, & forma est entitas totalis realiter distincta ab ipsa materia, & forma. Ergo unio quoad denominationem deficit necessario ad defectum alicuius entitatis.

Resp. dist. ultimum consequens. Alicuius entitatis materiæ, vel formæ, vel mediantis inter utramque: neg. consequens. Entitatis ex utraque resultantis: conc. consequens. Non enim negamus deficiente unione deficere etiam compositum, quod est realiter entitative à quacunque parte distinctum, & vera entitas composita ex entitatibus partiis; quæ quidè non manet, si partes ab invicem separantur. Eo quod compositio est distinctorum unio. Sed tantum in præsentibus negamus deficere unione deficere aliquam entitatem mediantem inter formam, & materiam, sicut adversarij persuadere conantur: & solum dicimus deficiente unione deficere materiam, & formam in ratione connotantis, quod est deficere secundum formalitatem secundariam unionis entitative, & essentialiter sumptæ.

Ex dictis in articulo discursu colligitur, quod licet admittatur modus unionis inter humanitatem, & Verbum Divinum, quem aliqui Thomistæ concedunt, non propterea admittendus est inter materiam, & formam. Eo quod humanitas infinite distat à Divi-

na subsistentia. Consequenterque proportionem immediatam cum ipsa non habet. Et ideò ad vnien-
dam vtramque modus aliquis su-
pernaturalis necessarius est. Op-
positum autem, vt vidimus, in
materia, & forma contingit. Et
hæc de artic. isto in hoc lib. text.
17. ad Phyl. applicanda.

ARTICVLVS II.

*Vtrum Totum distinguatur realiter à
partibus simul sumptis, &
vnitis?*

§. I.

Difficultas apperitur.

Totum, quod ex partibus re-
sultat, aliud est accidenta-
le, quod quidem ex subst-
tantia, & accidenti componitur.
Aliud est substantiale, in quo vna
pars per se ad alteram ordinatur,
sicut compositum ex materia, &
forma substantiali. Aliud verò est
integrale, quod componitur ex
partibus, quarum quælibet ab
alia diuisa, est totum: & hoc aliud
est Etherogenicum, quod habet
partes diuersæ rationis, & deno-
minationis, sicut homo composi-
tus ex ossibus, & carne, ex quibus
nulla pars subinduit denomina-
tionem totius. Caro namque
non denominatur homo. Homo
genicum autem constat ex parti-
bus eiusdem rationis, quarum

quælibet subinduit denomina-
tionem totius, sicut ignis, cuius
quælibet pars est ignis: & aqua,
cuius quæcumque pars aqua etiã
denominatur, & de his omnibus,
an realiter distinguantur à parti-
bus? Disputamus; non tamen à
quacumque diuisiue, de quo du-
bium esse non potest: quia totum
includit plures partes, & ratione
vnus realiter ab alia distingui-
tur; sed de distinctione totius à
partibus simul sumptis, & vnitis,
in præsen ti sermo est.

Affirmant aliqui Thomistæ
totum esse realiter distinctum à
partibus simul sumptis, & vnitis.
Ita Capreolus Caiet. Ferrara, &
alijs. Plurimi verò negant. Cum
quibus sit

§. II.

Nostra conclusio.

Hæc sententia videtur expres-
sa D. Th. 4. contra ge. cap.
81. vbi ait: *De humanitate ve-
rò non est intelligendum, quod sit quæ-
dam forma consurgens ex cuius iunc-
tione forme ad materiam, quasi realiter sit
alia ab vtraque. Quia cum per formam
materia fiat hoc aliquid actu, vt dicitur
3. de anima text. 9. illa tertia forma
consurgens non esset substantialis, sed ac-
cidentalis. Et 4. phyl. text. 53. asse-
rit: Non enim præter partes est totum.*
Quæ verba clara sunt, & pondera-
tione non indigent.

Ratione autem probatur
con-

concl. nostra. Quia totum physicum nihil addit supra partes simul sumptas, & vnitas. Ergo non distinguitur realiter à partibus simul sumptis, & vnitis. Consequenter patet, quidquid in contrarium clament aliqui Thomista. Nam iuxta regulam dialecticorum. Hæc propositio, *totum realiter distinguitur à partibus*. Exponitur sic: totum realiter est, & partes realiter sunt, & totum realiter non est suæ partes. Consequenterque implicabit totum realiter à partibus distingui, si semel nullam addit entitatem, quæ non sit entitas partium.

Ant. verò probatur primo. Vnita materia cum forma resultat compositum absque aliqua entitate realiter superaddita. Ergo totum physicum supra partes simul sumptas nullam addit entitatem. Prob. ant. Vnita materia cum forma absque entitate superaddita intelligitur adæquata diffinitio physica compositi substantialis. Nam totum substantiale solum diffinitur per materiam, & formam. Ergo vnita materia cum forma resultat compositum absque aliqua entitate superaddita realiter.

2. Per hoc præcisè quod partes component totum, manet compositum in suo esse constitutum. Ergo totum nullam addit entitatem supra partes simul sumptas. Probatur antec. Per hoc præcisè quod partes component to-

tum, materia recipit formam, & forma informat materiam. Sed per hoc præcisè quod materia recipiat formam, & forma informat materiam, manet compositum adæquatè constitutum. Ergo per hoc præcisè quod partes component absque aliquo superaddito dabitur totum constitutum adæquatè.

3. Materia, & forma, simul sumptæ, & vnitæ sunt aliquid per se vnum; non quidem vnitate simplicitatis, sed vnitate compositionis, vt per se notum videtur. Sed vnum vnitate compositionis est totum. Ergo totum nihil addit supra partes simul sumptas.

4. Illa entitas superaddita deberet esse entitas accidentalis: quia adveniret materiæ constitutæ iam in actu per formam: & quidquid advenit materiæ constitutæ iam in actu, est accidens, præter subsistentiam, & existentiam quæ sunt modi substantialiter essendi. Sed implicat illam entitatem superadditam esse accidentalem. Aliàs totum substantiale nõ esset. Eo quod per illam entitatè accidentalem constitueretur. Ergo totum nullam addit entitatem supra partes simul sumptas.

Addimus illam entitatem superadditam debere vniri cum entitatibus partium. Aliàs illa sola constitueret totum; non verò ipsa cum partibus. Vniri autem illam entitatem cum entitatibus partiū

Implicatorium est. Aliunde ex illa vnita cum partibus alia entitas resultaret, & ex his alia, & sic in infinitum, quod tamèn admit- tendum non est.

Hoc idem assumptum probari poterat ad hominem contra Scotum. Quia in eius sententia, quæ realitèr distinguntur realitèr separantur. Sed totum non potest à partibus realitèr separari. Nam totum sine partibus implicat. Ergò totum non potest realitèr distingui à partibus simul sumptis, & vnitis.

§. III.

Solvuntur argumenta.

Contra concl. nostram arg. 1. Realitèr, & ex parte obie- cti idem sunt materia vnita formæ, & materiæ forma, & v- nio. Sed totum non est realitèr materia vnita formæ. Ergò to- tum non est realitèr materia for- ma, & vnio, sed aliquid addit su- pra ista, ratione cuius realitèr dis- tinguitur ab illis.

Ad hoc facile resp. Quod licèt ex parte obieci idem realitèr im- portetur in vtroque obiecto, mo- dus tamen significandi diversus est. Quod sufficit, vt vna proposi- tio sit vera, & altera falsa. Sicut etiam ex parte obieci idem im- portatur in complexo isto palliũ Petri: & in alio Petrus, & pallium, & tamen Petrus, & pallium sunt

duæ res, & pallium Petri est vni- ca tantum.

Resp. 2. Quod realitèr pro recto, & obliquo idem est mate- ria vnita formæ, & materia, & forma; non tamen materia vni- ta formæ est pro recto realitèr materia, & forma; sed tantum est pro recto materia, & forma de connotato. Sicut materia vt recipiens, & causans realitèr for- mam est forma pro obliquo; non tamen est materia, & forma pro recto realitèr.

2. arg. Quæ distinguntur rea- litèr inter se, non possunt identi- ficari cum vno tertio. Sed partes componentes realitèr distinguun- tur inter se. Ergò non identififi- cantur cum toto, sed hoc erit realitèr distinctum ab illis.

Resp. explic. mai. Cum vno tertio vnitate simplicitatis: conc. mai. Vnitate compositionis: neg. mai. Quia partes componentes solum faciunt vnum tertium vni- tate compositionis: & quæ rea- litèr distinguntur inter se, possunt esse vnum, & idem cum tertio vnitate compositionis, quæ plu- ra involuit realitèr inter se di- versa.

Addimus. Partes simul sumptas esse idem realitèr cum toto, & in hoc eodem sensu non esse realitèr diuinctas inter se. Quia partes simul sumptæ, & vnita non differunt realitèr à se ipsis.

Dices: plura dicuntur de to- to, quæ de partibus non dicun-
tur.

tur: quia de homine dicitur, quod operatur, quod generatur, & alia; quæ tamen de partibus non dicuntur. Ergo totum realiter à partibus distinguitur.

Resp. poterat quod ea, quæ realiter prædicantur de toto, prædicantur etiam de partibus simul sumptis. Partes namque simul sumptæ, & unitæ realiter operantur, & generantur realiter.

Dices: De partibus verificatur componere totum. De toto autem non verificatur, quod se ipsum componat. Ergo aliqua verificantur realiter de partibus, quæ non verificantur de toto.

Resp. Quod partes simul sumptæ, & unitæ solum componunt formaliter, quatenus sunt causa formalis totius; non tamen componunt materialiter. Sed partes simul sumptæ, & unitæ, & ipsum totum supponunt pro eodem cum sola distinctione rationis inter utrumque.

Melius tamen hac solut. relicta resp. Quod, ut aliqua dicantur de toto, quæ de partibus non dicuntur, sufficit distinctio rationis formaliter per intellectum, & fundamentalis à parte rei, quæ quidem verè reperitur inter totum, & partes simul sumptas, & unitas. Sicut definitio constituit definitum, de quo non dicitur, quod constituat se ipsum. Et tamen definitum, & definitio solum differunt distinctione rationis, & non excludentis, & ex-

clusi, sed penes implicitum, & explicitum. Et ratio omnium est. Quia hæc prædicata, quæ de aliquo dicuntur, & non de alio secum identificato, sunt prædicata appellativa, & ita appellant supra unum ratione ab alio distinctum, & fundamentaliter à parte rei. Unde de rationali dicitur, quod facit differre hominē ab equo; non tamen hoc dicitur de animali, quamvis animal, & rationale idem realiter sint.

3. arg. Inter causam, & effectum realem datur realis distinctio. Nam idem realiter non potest causare se ipsum. Sed partes simul sumptæ, & unitæ causant realiter totum. Ergo totum realiter distinguitur à partibus simul sumptis. Prob. min. Quia partes realiter causant totum. Non divisæ, & separatæ. Ergo simul sumptæ, & unitæ.

Resp. 1. dist. min. Simultate concomitantia: conc. min. Simultate causalitatis: neg. min. & cons. Quia partes non causant totum simul sumptæ simultate causalitatis. Eo quod partes simul sumptæ sunt realiter ipsa totum; causant tamen totum simul sumptæ simultate concomitantia, quatenus non una sola causat, sed materia, ut realiter distincta à forma, recipiendo formam causat totum: & forma actuando materiam totum similiter causat. Et ideo causalitas unius concomitatur causalitatem alterius. Cose-

quenterque causant simul similitate concomitantia: totum tamen ab illis proyt sic realitè distinctum est.

Dices: Aliqua datur causa adæquata totius. Sed non alia nisi partes simul sumptæ. Ergo simul sumptæ causant totum similitate causalitatis. Prob. min. Forma divisivè à materia, & materia divisivè à forma non est causa adæquata totius. Ergo causa adæquata alia non est, nisi partes simul sumptæ.

Resp. neg. min. & ad prob. dist. ant. Divisivè divisione vnionis: conc. ant. Divisione causalitatis: neg. ant. & conseq. Licet namque materia, & forma divisivè divisione vnionis, id est, vt separata, & divisæ non sint causa adæquata totius, sunt tamen causa adæquata divisivè, divisione causalitatis, id est, materia vt exercet causalitatem in formam, & forma similiter, vt concomitanter exercet causalitatem in materiam, causant adæquatè totum. Quod est, ipsum causare similitate concomitantia, non tamen similitate causalitatis; sed pro vno priori materia recipit, & forma recipitur, & pro alio posteriori forma causat informando: que causalitates adinvicem se præcedunt in diverso genere causæ, & adinvicem se committantur. Et idè simul causant similitate concomitantia, in qua consideratione realitè distin-

guntur à toto. Quam solutionem satis probabilem iudicamus. Alitè tamen, & fortasè melius, & clarius

2. ad arg. resp. Partes non esse causam extrinsecam totius, quæ per emanationem extra se producit effectum; sed esse causam intrinsecam illius. Quia causant totum per vnionem inter se, & communicationem sui. Et ita non debent realitè à toto distingui. Eo quod causa intrinseca non debet esse realitè distincta ab effectu, quem intrinsece causat, & simul ipsum constituit. Exemplum est in diffinitione, quæ causat intrinsecè diffinitum: & in quacumque forma, quæ in genere causæ formalis causat effectum intrinsecum. Et tamen inter diffinitionem, & diffinitum realis distinctio non est: nec inter formam, & intrinsecum effectum. Siquidem effectus intrinsecus nihil aliud est, quam forma ipsa subiecto communicata.

Sed inst. Idem non potest causare realitè se ipsum. Ergo si partes simul sumptæ causam realitè totum, tanquam causa intrinseca, & formalis ipsius, debent realitè ab illo distingui. Prob. ant. Inter causam, & effectum realem datur realis relatio, & dependentia realis. Sed eiusdem ad se ipsum non potest esse relatio, vel dependentia realis. Ergo idem non potest realitè causare.

2. Prob. ant. Forma est causa intrinseca respectu materiæ, & materia respectu formæ. Et tamen realitèr distinguuntur. Ergo numquam idem potest realitèr causare se ipsum.

Resp. dist. ant. Tanquam cause extrinseca, vel inadæquata: conc. ant. Tanquam causa intrinseca, & adæquata: neg. ant. Et ad prob. dist. mai. Inter causam extrinsecam, vel inadæquatam: conc. mai. Intrinsecam adæquatam: neg. mai. & conc. min. neg. conf. Licèt namque inter causam extrinsecam, vel causam inadæquatam, & effectum detur realis relatio, & dependentia realis; non tamen inter effectum, & causam intrinsecam adæquatam. Sicut constat in effectu intrinseco formæ, qui non dependet realitèr à forma, nec dicit relationem realem ad ipsam, sed est realitèr ipsa forma subiecto communicata. Partes autem simul sumptæ, & vnitæ sunt causa formalis, & intrinseca totius.

Dices: Totum essentialitèr importat relationem realem ad partes: & ipsæ partes realitèr ordinantur ad totum, & realitèr ab ipso dependent tanquam à causa finali. Quia partes sunt propter totum vt finem, Ergo solutio nulla est.

Resp. Totum dicere relationem realem ad partes diuisivè sumptas, & partes ad totum: &

etiam diuisivè sumptas ad ipsum ordinari tanquam ad finem, & ab illo realitèr dependere; inter ipsum tamen, & partes simul sumptas, & vnitas non dari relationem, vel depèdentiã realẽ, nec illas provt sic à toto finalizari.

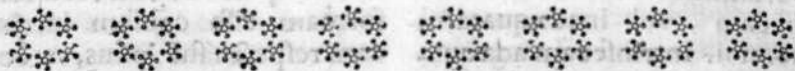
Ad 2. prob. ant. resp. Formam non esse causam intrinsecam respectu materiæ, nec materiam respectu formæ; sed solum formam esse causam intrinsecam respectu sui ipsius, vt communicatæ materiæ. Cumque forma à se ipsa vt communicata materiæ realitèr distincta non sit, inde est causam intrinsecam nunquam esse realitèr à proprio effectu distinctam.

Ex dictis in art. disc. inf. 1. Quod quando Arist. 5. Metaph. textu 19. asserit: *bis tria non esse sex*, intelligendus est de tribus formalitèr, & vt constituunt speciem numeri ternarij, in quo sensu sunt duo numeri ternarij, non tamen sex: cæterùm non negat Arist. bis tria materialitèr esse sex. Siquidem bis tria materialitèr sex vnitates importat.

Infertur 2. Quod quando 7. Metaph. text. 60. affirmat Arist. Syllabam non esse elementa, tantum intendit syllabam non esse elementa, vel litteras sine ordine, sicut acerbus lapidum; non tamen negat syllabam esse elementa, vel litteras ordinatè se habentes, vt ipse in eodem explicat loco.

3. colligitur quod si aliquis Patrum inveniatur affirmasse totum esse aliud præter partes, intelligendus est non de aietate reali, sed de aietate rationis. Vel esse aliud præter partes divisivè sumptas, non tamen simul sumptas, & vnitas, & hoc intendit D. Th. in 2. dist. 2. q. 1. art. 3. quæstiunc. 1. dum ait in Christo

fuisse corpus, & animam, & vltèrius formam totius: quod est dicere, Verbum assumpsisse corpus, & animam non seorsim, & divisivè, sed corpus, & animam, vt inter se vniuntur, & faciunt humanitatem. Et hæc de art. isto, & toto lib. 1. Physic. locis in art. cit. & etiam in præcedentibus ad Philos. applicanda.

LIBER SECVNDVS.

PHYSICORVM.

PRINCIPALIOREM de Natura, causa efficiente, & finali Arist. in 2. lib. disputationem induxit, & in omni arte, causa, & fortuna ingenij sui, sedes, & recta locavit. Naturæ quidem ante omnia virtutem prædicat, excellentiam indicat, cuius varia semper, & numerosa potestas intrinseca rebus, cunctorum motibus vna, melior est omnibus, latis extensissima regnis. Quæ utique, tam in viventibus, quam non viventibus laboriosa viget; nunquam otiosa latet: quamque cupiditas artis semper Æmula imitari cupit: sed artis forma, si natura apparet, semper obscura silet. Fortunæ insuper, quæ ordinem mutat, mutationes ordinat; & invariabili doctrina describit, quam variabilem esse docet, quam pedibus prisca Vates finire carentem, inque pila stantem, pennigeramque Deum. Rursus etiam inter omnia prædicta differentiam inveniri demonstratione declarat, & claritate demonstrat. Et dum eorum proprietates mentis fulgore corrusco abundantius explicat, explicatione corruscat. Et tandem ad causas foeliciter transeundo discurret, & discurrendo foelicissimè transit: foelix definit omnes, foelix consequitur fines, foelix pervenit ad metas, & foelix, qui rerum potuit cognoscere causas. Talem ergo foelicitatem præstet nobis Doctor veritatis Ang. Thom. Ecclesie lumen Aquinas, cui tot sunt dotes, quot grana segetes,
me.

metalla generat Alpes, quod gemmas continet Indus niger, quot herbas germinat ager, quot fluvius aquas, quot mare tenet arenas. Cuius gratia sit

QVÆSTIO PRIMA.

De Natura.

ARTICVLVS I.

Quibus competat ratio Naturæ.

§. I.

Diffinitio Naturæ explicatur.

Diversas Naturæ acceptiones 1. p. q. 29. art. 1. explicavit D. Thom. quibus tamen omiſſis ad illud, quod principalius est, devenientes tradimus diffinitionem naturæ, de qua Philoſ. in præf. text. 3. *Est ergo natura principium, & causa motus, & quietis eius, in quo est primum per se, & non secundum accidens.*

Bonitas definitionis illius prob. particulas explicando. Illa namque particula *principium, & causa*, ponitur loco generis. Quia in ratione principij convenit natura cum privatione, quæ est principium, licet non sit causa, & propterea rationem naturæ non habeat. In ratione verò causæ convenit natura cum causa extrinseca effeãtiva, vel finali. Aliæ autem particule *motus, & quietis* accipiuntur per distributionem accommodam, ut nulla sit natura, quæ non

sit principium motus, vel quietis. Et aliqua etiam natura sit, quæ est principium utriusque, sicut lapidis natura, quæ est principium motus in centrum, & simul quietis in ipso.

Illam particulam, *eius, in quo est*, significat naturam debere esse subiectum ipsius motus cuius est naturale principium: quia ignis v. g. non habet naturam, propterea quod alia calefaciat, & moveat; sed potius quia in se recipit motum sursum, & in se ipso habet principium illius.

Illam particulam *primum* denotat naturam debere esse, non principium, & causam quaecumque, sed principium radicale, & primum motus. Alia particula *per se, & non secundum accidens* excludit à ratione naturæ illud principium motus, quod solum per accidens, & non per se est in eodem subiecto, in quo motus reperitur. Sicut ars, qua medicus se ipsum curat, per accidens est in ipso medico, & æquè benè ars esset principium motus sanationis, & fortasè melius, si infirmus non haberet artem, & ab alio curaretur.

Sed inst. contra definitionem assignatam. Quia nihil potest esse principium oppositorum. Sed motus, & quies opponuntur. Ergo natura non potest esse motus, & quietis principium.

Resp. dist. mai. Oppositorum simul, & in eodem statu convenientium subiecto: conc. mai. Divisivè convenientium: neg. mai. & conc. mi. neg. conf. Quia natura non est principium motus, & quietis vt habendæ simul cum motu, sed habendæ successivè, vel pro tempore diverso: sicut natura lapidis est principium motus antequam veniat ad centrum, & principium quietis cum in centro reperitur.

Sed inst. Natura non potest radicare opposita etiam successivè convenientia, vel pro diverso statu. Ergo nulla est solutio. Prob. ant. Natura inclinationem habet ad ea, quæ radicat. Sed non potest habere inclinationem ad opposita. Aliàs daretur duplex opposita inclinatio in eadem natura. Ergo non potest opposita radicare etiam pro diverso tempore convenientia.

2. inst. Natura non potest esse principium non entis, vel nihil. Sed quietes est carentia motus, & consequenter est nihil. Ergo natura non potest esse principium quietis.

Resp. neg. ant. & ad prob. neg. mi. Quia inclinationes ad terminos oppositos successivè convenientes, vel pro tempore diverso non sunt inclinationes oppositæ. Quia non tendunt ad terminos ipsos, vt exercentes oppositionem, & simul habendos. Et ita inclinatio ad terminos, quorum

unum alterum excludit, potest esse simul in materia. Sicut homo simul habet potentiam ad sedendum, & ambulandum, licet non habeat potentiam, ad sedendum, & ad simul ambulandum. Et eadem gratia iustificans est principium meriti, & motus pro statu viæ, & visionis beatæ, vel quietis pro statu patriæ.

Ad 2. inst. resp. Naturam non esse principium quietis, & causam illius, quatenus quietes est præcise carentia motus. Sic enim quietes non habet causam per se; sed natura est principium quietis secundum quod quietes est possessio termini, permanentia, & conservatio in loco naturali: secundum quam rationem quietes est aliquid positivum, & primariò terminat inclinationem naturæ.

2. arg. Calefactio ignis est illi naturalis. Et tamen non recipitur in igne, sed potius in subiecto, quod calefacit. Eò quod actio transiens non recipitur in agente, sed in passivo. Ergo datur motus naturalis non receptus in subiecto, in quo est natura, qui talem motum radicat.

Resp. aliqui calefactionem ignis esse quidam naturalem propter inclinationem principij passivi scilicet materiæ, quæ reperitur in ligno, in quo calefactio recipitur. Et ita calefactio recipitur in subiecto; in quo est natura, quæ est principium ipsius, non activum, sed passivum.

Hæc

Hæc tamen solutio continet doctrinam falsam. Quia calefactio, quæ producit calorem ut octo, vel saltem calorem ut septem, est naturalis in ligno, in quo recipitur; calefactio verò, quæ minorem calorem producit, semper est ligno violenta. Eo quod est contra inclinationem formæ ligni, quæ prædominatur in ligno, usque ad ultimam, vel penultimam dispositionem ad formam oppositam. Et motus contra inclinationem prædominantem semper est violentus: consequenterque calefactio solum dici potest naturalis propter naturam calefacientis. Et tamen non recipitur in ipso. Ergo manet in solutum argumentum. Et idèd aliter

Resp. dist. mai. Naturalis in lata acceptione: conc. mai. Strictè naturalis: neg. mai. Et conc. min. neg. conf. illa namquæ calefactio non est naturalis in sensu proprio, qualiter accipitur in præsentia pro motu videlicet, qui est à principiò intrinseco subiecti, cuius est motus; sed solum est naturalis naturalitate sumpta pro inclinatione naturali ad terminum, vel pro termino talis inclinationis. Sicut infrigidare dicitur naturale aquæ, vel nivii. Et Angelo naturale est se ipsum cognoscere: & homini circa plura discurrere.

Ex his, quæ diximus supra dictam definitionem explicantes,

clarissimè constat traditam definitionem esse quidditativam. Quia datur per esse primū, & radicale principium motus, & quietis; esse verò primū, & radicale principium motus, & quietis est de essentia naturæ. Eo quod est primū, quod intelligitur in natura. Et essentia rei debet esse ea forma, quæ primò intelligitur in ipsa re. Tum etiam quia nomen naturæ per se primò significat conceptū radicis, motus, vel operationis. Et ita nec de potentia absoluta potest dari natura, quæ non sit principium motus, vel quietis, quod quidèd signum est, esse primum, & radicale principium esse de essentia naturæ. Et consequenter, diffinitionem datam esse quidditativam. Sicut gratia sanctificans essentialiter diffinitur per esse principium radicale cognoscendi, & amandi Deum tanquam auctorem, & finem connaturalè. Et ipsam etiam divinam naturam constituimus per illud prædicatum, quod est prima radix operandi.

Sed inst. Prius est naturam esse in se ipsa, quam operari. Eo quod operari sequitur ad esse. Ergo esse primum, & radicale principium, non est quod primo intelligitur in natura. Et consequenter essentia naturæ non est.

Resp. dist. ant. Naturam secundum conceptum essentia: conc. ant. Secundum conceptum naturæ: neg. antec. & consequ. Natura namque secundum

conceptum essentia dicit ordinem ad esse, & prior est se ipsa secundum conceptum naturæ: quamvis hi duo conceptus non distinguantur adæquatè. Natura verò secundum rationem naturæ non est prius, quam esse radicem operandi, sed potius in conceptu radicis consistit esse differentiale naturæ. Et quando dicitur prius est esse, quam operari, intelligitur de operatione exercita, & potentia proximè operativa, quæ supponunt esse subiecti; non tamen de operari radicaliter in actu primo, quod non consequitur ad esse, sed est ipsum esse naturæ. Nam tale prædicatum, licet connotet motum, & operationem possibilem, non tamen dicit relationem ad ipsam, sed verè absolutum est.

Dices, Natura in diffinitione prædicta diffinitur per motum, qui est illius effectus. Ergò diffinitio descriptiva est.

Resp. Non diffiniri per motum in recto, sed per esse principium radicale illius, in quo essentia naturæ sita est.

Sed inst. Natura non potest essentialiter diffiniri per ordinem ad aliquod accidens, eo quod est substantia. Et consequenter est aliquot absolutum, & ens ad se, & non per ordinem ad accidens. Sed in diffinitione data diffinitur per ordinem ad motum, qui est accidens. Ergò diffinitio essentialis non est.

Resp. dist. mai. Per ordinem relativum: conc. mai. Per ordinem connexionis, vel connotativum: neg. mai. & secundum eandem dist. min. neg. conf. Natura namque non diffinitur per veram relationem ad motum, sed solum per connexionem, & connotationem ad ipsum. Eo quod principium, & causa diffiniri non possunt sine connotatione ad effectum, quæ tamen connotatio non extrahit naturam à ratione entis absoluti, & entis ad se. Siquidem connotatio ista vera ratio non est.

§. II.

Violenti diffinitio explicatur.

STatuta diffinitione naturæ, violentum diffinire debemus, quod sit illud. *Quod fit ab extrinseco, passio non conferente vim.* Quæ diffinitio coincidit cum alia à Phil. tradita 3. Ethic. cap. i. dicente: *Violentum est cuius principium est foris, in quod nihil confert is, qui agit, aut patitur.* Sicut quando lapis proicitur sursum, talis motus est violentus: quia fit ab extrinseco, scilicet à proijciente lapidem, & ipse lapis non confert, vel iuvat ad motum, sed potius illi ratione propriæ gravitatis positivè resistit: qualiter in præsentī intelligitur illa particula *passio non conferente vim.* Quia videlicet, ad

ad violentum non sufficit, quod passum mere negative se habeat; sed requiritur, quod positive resistat per contrariam inclinationem. Nam lapis non confert vim ad formam artificialem in lapide introducendam. Et tamen quia positive non resistit, forma ipsa artificialis lapidi violenta non est. Alia autem particula fit ab extrinseco excludit naturale, & voluntarium, quæ debent ab intrinseco provenire.

§. III.

Ad violentum sufficit esse contra inclinationem principij passivi.

DOctrina hæc expressa est D. Th. 1. 2. q. 6. art. 4. dicentis: *Non semper quod passum movetur ab activo, violentatur, sed solum quando est contra inclinationem principij passivi.* Sentit ergo D. Th. quod motus, qui est contra inclinationem principij passivi est violentus. Et consequenter ab violentum sufficere, quod procedat contra inclinationem principij passivi.

Ratione verò probatur. Ideò quod est contra principium activum, est violentum: quia principium ipsum activum illi per suam inclinationem resistit. Sed principium passivum etiam resistit per suam inclinationem illi, quod est contra ipsum, Ergò ad rationem

violenti sufficit esse contra principium passivum.

Hoc idem prob. ad hominẽ cõtra Vazquez 1. 2. disp. 2. 5. cap. 3. dicentem: principium passivum habere rationẽ naturæ. Sed, si rationem naturæ habet, violentum erit illud, quod est contra ipsum. Ergò ad rationem violenti sufficit esse contra inclinationem principij passivi.

Dices Arist. in. 2. phys. text. 9. docet, quod violentum est contra intrinsecum impetum passivi. Sed impetus activitatem significat. Ergò ad violentum requiritur esse contra principium activum.

Dices 2. D. Tho. q. 5. de potent. art. 5. docet: quietem cœlorum post diem iudicij non fore violentam: quia motus cœlorum non est naturalis ratione principij activi, quod post diem iudicij perseverabit in cœlo. Sentit ergo D. Tho. ad violentiam requiri, quod fiat contra principium activum.

Dices 3. quod humanitas Christi habet inclinationem passivam ad propriam subsistentiam. Et tamen illa carere non est humanitati violentum. Et similiter aer habet inclinationem ad lucẽ: & materia ad formam. Et tamen carentia lucis nõ est aeri violenta: nec materia violentiam patitur, quando amittit formam, quam antecederet habebat.

Resp. ad 1. repli. Quod impe-

tus non semper significat activitatem; sed aliquando solum significat pondus, & inclinationem ad aliquid. In quo sensu ibi sumitur ad Arist. Et cum principium passivum habeat etiam pondus, & propriam inclinationem, inde fit, esse violentum quod procedit contra principium passivum.

Ad limus, Propositionem Arist. non esse exclusivam, sed solum assertivam. Et ideo ex quo illud, quod est contra impetum subiecti, violentum sit, non inferitur non esse violentum, quod est contra inclinationem principij passivi: sed Arist. in principio, activo, quod est magis notum, apposuit exemplum.

Ad secundam respondetur. Quia adductum à D. Th. non dicere causam absolute, sed solum causam ex suppositione. Quia post diem iudicij non erit in Coelo principium passivum inclinatum ad motum. Eo quod non erit tunc influxus Coeli in hæc corpora inferiora: & hoc supposito bene inferitur quietem non fore violentam: quia motus, naturalis non est ratione principij activi. Et ideo si aliunde supponitur post diem iudicij non manere principium passivum inclinatum ad motum, bene inferetur quietem non fore violentam.

Ad tertiam: neg. mal. Quia inclinatio, quam humanitas Christi habet ad propriam subsistentiam, faciata est per subsistentiam divi-

nam infinitam, & eminenter continentem subsistentiam creatam, & præstantem humanitati quidquid propria subsistentia præstaret. Et ideo humanitas actuata per subsistentiam divinam non manet cum inclinatione proxima, & expedita ad subsistentiam creatam.

Ad illud de aere dicitur. Quod aer non inclinat determinate ad lucem, sed ad lucem, vel tenebras: & similiter materia non inclinat ad hanc formam determinate, sed ad omnes vage, & sub ratione communi formæ. Quapropter, aer maneret violentus si luce, & tenebris careret, non tamen cum sola carentia lucis. Et materia si careret omni forma, non tamen propter carentiam illius determinate. Sicut oculus dispositus ad videndum maneret etiam violentus si privaretur omni specie. Et corpus ad motum præparatum si privaretur omni motu.

§. III.

Naturalia ab artificialibus distinguuntur.

Angelicus Præcept. 1. 2. quæst. 57. artic. 5. docuit, quod ars est *recta ratio operum faciendorum iuxta regulas artis.* Id est habitus, quo mediante facit potentia opera conformia regulis artis. Unde ars solum est

est principium proximum, in quo distinguitur à natura, quæ est radicale principium.

Artem autem non posse efficere opera naturæ communiter affirmant Philosophi, & iure optimo. Quia ars nullam formam naturalem potest efficere. Ergo opera naturæ facere non potest. Probatur ant. Forma naturalis non continetur in virtute artis, sed solum continetur forma artificialis. Ergo ars nullam formam naturalem potest efficere. Prob. ant. Nullus habitus continet in virtute sua nisi effectum eiusdem lineæ. Sicut habitus philosophiæ solum continet actus ad physicâ pertinētes. Et habitus cuiuscumque virtutis solum etiam continet actus pertinentes ad eandem speciem, ad quam pertinet virtus. Ergo nulla forma naturalis continetur in virtute artis, sed tantummodo forma artificialis in illius virtute continetur. Nam hæc sola pertinet ad lineam ipsius entis.

Conf. Opera naturæ procedunt à primo, & radicali principio, & ab illius virtute instrumentaria. Sed habitus artis, nec est principium radicale, nec virtus illius instrumentaria. Siquidem non dimanat ab illo. Ergo habitus artis non potest efficere opera naturæ.

Conf. & vrgetur. Quia ars operatur media idea artificis. Sed mediante idea non potest efficere opera naturæ. Siquidem idea

in creatis solum est respectu artificialium. Ergo idē quod prius.

Rursus. Quia ens artificiale procedit efficienter ab arte. Sed ars est extra ipsum artificium. Eo quod ars solum iuvenitur in ratione practica operantis. Ergo ens artificiale est, cuius principium est extra. Et consequenter non est ens naturale ac proinde ars. Non faciet opera naturæ.

Dices: Sanitas infirmi naturalis est. Et panis etiam est ens naturale. Et tamen fiunt per artem. Ergo ars potest opera naturæ efficere.

Resp. Sanitatem non causari ab arte, sed à medicina, quæ per artem applicatur. Et panem etiam non fieri ab arte, sed ab alijs, quæ per artem applicantur scilicet à fermento, farina, & aqua. Et ita opera naturæ solum fiunt ab arte efficienter applicative, quatenus ars applicat activa passivis, & sic opera naturæ facit.

Sed inst. Quod in libro Exodi narratur magos Egyptiorum fecisse serpentes, & alias plagas, & virgas in serpentes convertisse. Sed hoc per artē fecerunt. Ergo.

Resp. tamen ex D. Th. q. 3. de pot. art. 1. ad 3. Serpentes illos non fuisse factos per artem, nisi tantum applicativè. Quia dæmones applicando aliqua naturalia, & illa coniungendo cum alijs fecerunt talia viventia resultare secundum diversam dispositionem illorum entium naturalium, quæ dæmones applicabant. Mo-

Modo autem explicata natura artis facilis manet via ad probandum naturalia ab artificialibus esse distincta. Quia naturalia habent in se principium sui motus, secus autem artificialia. Ergo ad invicem distinguntur. Probatur anteced. Ens naturale constituitur per formam naturalem, & ens artificiale, per formam artificialem. Sed forma naturalis est principium motus naturalis; forma vero artificialis principium motus non est. Ergo naturalia habent in se principium sui motus: secus autem artificialia.

Sed instabis. Aliqua entia naturalia sunt aptiora ad unam formam artificialem, quam ad alteram recipiendam. Ergo entia artificialia, quæ sunt ex ipsis habent in se principium passivum suæ formæ, & ipsius motus, quo forma artificialis introducit. Consequenter non distinguuntur ab ente naturali.

Conf. Forma artificialis est principium alicuius motus. Ergo ratio supra facta nititur principio falso. Prob. ant. Forma artificialis navis est principium passivum motus ipsius navis: & forma artificialis plaustrum est principium passivum motus eiusdem. Ergo ant. verum est. Prob. ant. Si ne forma artificiali non posset moveri navis, nec plaustrum moveretur ab equis. Ergo forma artificialis utriusque est principium motus.

Ad inst. resp. Aliqua entia naturalia esse magis apta ad unam formam artificialem. Hæc tamen maior aptitudo non est per modum inclinationis, & exigentiæ, sed solum per modum non repugnantia: & primum requirebatur, ut illud principium passivum rationem haberet naturæ.

Ad confirmationem verò respondent aliqui. Formam artificialem esse principium motus, quantum ad modum, vel quantum ad maiorem velocitatem; non tamen quantum ad substantiam motus, in quo distinguitur à forma naturali, quæ est principium intrinsecum motus, quantum ad substantiam ipsius.

Hæc tamen solutio vera non est. Quia modus velocitatis est aliquid naturale, licet imperfectum. Et consequenter non potest in forma artificiali radicari. Si namque forma artificialis radicaret motum quantum ad modum velocitatis, iam haberet rationem naturæ, ac proinde esset forma naturalis, non autem artificialis.

Respondetur igitur aliter ad argumentum. Quod licet sine forma artificiali non possit navis moveri, non inde infertur talem formam esse principium motus. Sed solum esse conditionem ad talem motum requisitam. Principium verò, in quo motus radicatur, solum est forma ligni, & aliorum, ex quibus conficitur navis.

Sed

Sed inst. Forma artificialis dat esse, & constituit ipsum ens artificiale. Ergo erit principium motus. Quia operari sequitur ad esse. Et consequenter, si talis forma dat esse, dabit etiam operari.

Resp. facile. Quod operari sequitur ad esse naturale, non tamen ad esse artificiale. Unde in artefacto logicali forma rationis dat esse, & ipsam demonstrationem constituit. Et tamen forma rationis non est principium, quo demonstratio producit habitum realem, sed sola conditio est. Causa vero realiter productiva est ipsa virtus naturalis intrinseca præmissarum.

Sed inst. Quando corpus pyramidale, & corpus rotundum equali impulsu projiciuntur, perfectius movetur corpus rotundum, quam corpus pyramidale. Sed illa maior velocitas, & perfectio provenit ab artificiali forma tanquam ab ipsius principio. Ergo forma artificialis non solum est conditio, sed etiam principium motus. Prob. min. Illa maior velocitas, & perfectio non provenit ex maiore virtute moventis. Siquidem utrumque corpus æqualiter impellitur ab agente. Ergo provenit solum ab artificiali forma.

Resp. neg. min. Quia illa maior perfectio, & velocitas radicaliter provenit à forma naturali quæ coniuncta cum tali forma

artificiali spherica, vel rotunda velociorem motum radicat, efficienter autem illa velocitas provenit ab impellente, ex cuius actione velocior motus resultat in corpore rotundo propter maiorem dispositionem ad motum. His ergo pro generali doctrina constitutis, ad principia naturalia deveniendo

§. V.

Statuitur prima conclusio.

Materia, & forma habent rationem naturæ.

Concl. istam docuit Ang. Doct. 2. Physic. lect. 1. & 2. ubi asserit: quod in rebus naturalibus eodem modo est principium motus, quo eis convenit movere. Quibus ergo movere convenit est principium motus activum: quibus autem convenit moveri, est principium passivum, quod est materia, quod principium, in quantum habet potentiam naturalem ad talem formam, & motum, facit esse motum naturalem. Ergo principium activum, & passivum, vel materia, & forma habent rationem naturæ.

Ratione verò quoad utramque partem breviter probatur concl. Quia forma substantialis est primum, & radicale principium activum motus; materia autem est

est primum passivum. Ergo utraque habet rationem naturæ. Patet consequenter. Quia ly primum, & radicale in definitione naturæ extensivè sumitur, quatenus primum radicale tam activum, quàm passivum comprehendit, & in oppositum non est assignabilis ratio. Ant. similiter constat. Quia motus alterationis, generationis, & corruptionis radicitur in materia, & non in forma. Eo quod tendit ad non esse formæ, & destructionem illius. Et motus gravis in centrum radicitur in forma gravis, à qua gravitas ipsa dimanat. Ergo forma est primum principium activum, & materia primum, & radicale passivum.

Sed inst. Quia D. Th. 3. p. q. 33. art. 4. docet. Conceptionem Christi Dom. in visceribus B. Virg. non naturalem, sed miraculosam fuisse, & virtute Spiritus Sancti. Et tamen principium passivum, scilicet Virgo Beata fuit principium naturale. Ergo principium passivum ad rationem naturæ non sufficit.

Resp. dist. min. Naturale in esse entis: concedo min. In ratione mobilis: nego min. & consequenter. Licet namque Beata Virgo fuerit entitativè naturalis; fuit tamen supernaturaliter mota virtute Spiritus Sancti. Ad motum verò naturalem requiritur principium passivum moveri consueto modo, & naturaliter ab activo.

2. inst. Materia lapidis nul-

lum motum radicitur. Ergo rationem naturæ non habet. Prob. antec. Non enim radicitur motum sursum, vel motum deorsum divisivè, & terminatè. Quia non est maior ratio unius quam alterius. Sed utrumque radicare non potest. Ergo nullum motum radicitur. Prob. min. Motus illi sunt contrarij. Sed principium naturale non potest motus contrarios radicare. Ergo minor vera est.

Conf. Nec motus sursum, nec deorsum recipitur in materia prima. Quia in via D. Th. accidentia in composito recipiuntur. Ergo materia primum principium non est motus sursum, vel deorsum.

Resp. ad arg. communiter. Motus illos inter se est contrarios, non tamen comparativè ad principium. Quia respiciuntur per modum unius termini adæquati, & ut acquirendi pro diverso statu; non tamen ut simul habendi. Sicut motus, & quies inspicuntur à natura, non tamen ut simul habenda.

Dices: Natura est ad unum determinata. Ergo principium naturale non potest motus inter se oppositos radicare.

Resp. dist. ant. Ad unum ex parte modi: conc. ant. Ad unum materialiter, & ex parte rei: nego antecedens, & consequentiam. Quia natura ex parte modi est ad unum determinata. Eo quod non tendit ad unum cum indifferentia

ad oppositum, sicut agentia libera: ex parte verò rei potest respicere plura. Sicut appetitus materiæ naturalis, & innatus terminatur ad omnes formas.

Ad conf. verò dicimus: Quod accidentia immediatè recipiuntur in composito tanquam in subiecto quod; cæterum subiectum quo primum, & radicale quod est prima ratio recipiendi est ipsa materia, ratione cuius compositam recipit accidentia.

Hæc solutio sufficientèr argumento satisfacit, vera tamen non est. Quia materia radicare non potest motum non conformem illius inclinationi. Sed motus deorsum in lapide conformis non est inclinationi materiæ. Ergo illum radicare non potest. Prob. minorem. Motus deorsum non disponit ad novam formam, sed potius conducit ad lapidem conservandum. Ergo non est conformis inclinationi materiæ, quæ appetit novam formam, & motus præparantes ad illam. Et ideò aliter

Resp. argumento. Materiam lapidis radicare motum sursum, qui tendit ad lapidis destructionem, & disponit ad novam formam. Et ideò conformis est inclinationi materiæ; non tamen talis motus in materia radicans dicitur naturalis. Eo quod est contra inclinationem formæ, quæ semper prædominatur, usque dum materia habeat plures dis-

positiones ad oppositam formam. Ad confirmationem verò bona est data solutio.

3. instabis, Si materia haberet rationem naturæ, calefactio aquæ esset illi naturalis. Nam talis calefactio disponit ad novam formam, quam materia appetit. Et consequenter est materiæ conformis, & ita erit naturalis, si semel materia habet rationem naturæ. Sed hoc non est dicendum. Ergo materia natura non est.

Resp. disting. maior. Calefactio productiva caloris vt octo, vel saltim vt septem: conc. mai. Si minorem calorem producat: nego mai. min. & consequent. Quia, si calefactio producit minorem calorem, adhuc inclinatio formæ prædominatur in subiecto. Et ita calefactio, quamvis in aqua radicaretur, erit violenta. Eo quod est contra inclinationem formæ prædominantem. Si verò calefactio producit calorem vt octo, vel vt septem, iam in subiecto prædominabitur inclinatio materiæ radicans talem motum. Et ideò calefactio erit aquæ naturalis.

Sed vrgebis. Motus ad formam artificialem non est naturalis. Et tamen est materiæ conformis. Ergo materia natura non est.

2. Materia ex se non est principium motus sursum specificè sumpti, sed hoc solum habet à forma, Eo quod materia indiffe-

rens est ex propria natura, tam ad motum sursum, quam ad motum deorsum. Ergo materia lapidis nullum motum ratione sui radicatur; & consequenter natura non est.

3. Ens naturale non distinguitur ab artificiali ratione materie, sed ratione forme. Quia aliquando materia utriusque eadem est; sicut eadem est materia ligni, & materia cathedræ. Ergo materia non est natura. Aliàs ratione illius esset ens naturale ab artificiali distinctum.

Resp. ad 1. dist. min. Conformis negativè: conc. min. Positivè: neg. mai. & conseq. Quia motus ad formam artificialem non est conformis positivè materie, que non dicit inclinationem positivam ad ipsam, sed solam non repugnantiam, & potentiam obedientialem: quæ conformitas cum principio passivo satis non est, ut motus sit naturalis.

Ad 2. Materiam lapidis à se ipsa tanquam à ratione formali habere radicare motum sursum in lapide, & solum à forma tanquam à conditione dependere. Sicut forma ad radicandum motum deorsum à materia tanquam à conditione dependet. Non enim radicatur nisi materie coniuncta.

Ad 3. Nunquam materiam entis naturalis esse eandem cum materia entis artificialis. Quia materia entis artificialis est totum sub-

stantiale. Materia verò entis naturalis semper est pura potentia, & ipsa materia prima.

Contra 2. partem conclus. arg. 1. Quia forma non viventium non est principium activum motus. Eo quod non viventia non moventur à se, sed solum à generante. Ergo talis forma natura non est.

Conf. Natura semper est principium motus existentis in eodem subiecto, in quo est ipsa natura. Sed principium activum non est principium motus eius in quo est, sed alterius subiecti. Nam movere activè semper est respectu alterius. Ergo principium activum non habet rationem naturæ. Et consequenter forma natura non est.

Resp. ad arg. Quod licet motus non viventium sit efficienter à generante, provenit tamen ab illorum forma radicaliter dimanativè, quatenus à forma dimanatur, & hoc ad rationem naturæ sufficit.

Ad confi. verò facile resp. Quod activè movere non semper est respectu alterius, sed quandoque respectu sui. Nam forma ignis est principium motus sursum, per quem ignis ipse movetur: & forma viventis est principium activum motus vitalis, per quem vivens se movet in actu secundo.

Dices: Principium activum motus solum habet movere, vel
ago.

agere, non verò esse mobile passivè. Ergo non est principium motus eius, in quo est.

Resp. Principium activum motus solum habere movere subiectum, sed quandoque movet subiectum in quo est. Sicut ignis ratione formæ movet se ipsū, & ratione materiæ movetur.

Dices. Obiectum Phylosophiæ non est ens mobile activè, sed solum mobile passivè. Nam obiectum physicæ explicatur per hos terminos *ens mobile*, per quos tantum explicatur mobile passivè. Ergo mobile ratione principij activi non pertinet ad obiectum Phylosophiæ. Ac proinde principium activum naturale non est.

Resp. facile. Quod per ly mobile, quod est obiectum Phylosophiæ, intelligitur vtrumque mobile tam activum, quam passivum. Quia vtrumque per ens mobile nominamus.

2. arg. Naturale illud est, quod fit à natura. Sed anima rationalis non fit à natura, sed à solo Deo producitur. Ergo anima rationalis natura non est.

Resp. Quod, vt aliquid habeat rationem naturæ, non requiritur fieri à natura. Sicut patet in Coelo, quod quidem in prima productione tam secundum materiam, quam secundum formam fuit à solo Deo productum. Addimus, Animam

rationalem, licet à solo Deo producat, vñiri tamen ab homine cum materia: quod ad rationem naturæ sufficit. Aliàs nec ipsa materia rationem naturæ haberet. Quia ab homine non producitur, sed solum vñitur.

3. Arg. Anima rationalis formaliter vt talis non est principium motus sensibilis, & physici. Ergo non habet rationem naturæ. Et consequenter aliqua forma natura non est. Prob. ant. Anima rationalis formaliter vt talis solum radicat operationes intelligendi, & amandi. Sed istæ non sunt formaliter sensibiles. Ergo non est principium motus sensibilis, & physici.

Resp. dist. min. Sensibiles in se, & formaliter: conc. min. Præsuppositivè: neg. min. & consequ. Quia intellectus pro statu vitæ præsentis intelligit per species abstractas à sensibus, quæ semper connotant materiam sensibilem, & eandem connotat intellectio. Et ita anima, vt radicat operationes intelligendi, & amandi, vt dependentes à sensibus, & materiam sensibilem connotantes habet rationem naturæ.

Dices. Iuxta solutionem datam operationes intelligendi, & amandi entitativè, & in se ipsis non sunt operationes sensibiles. Ergo anima rationalis secundum suam entitatem considerata non habebit rationem naturæ.

Resp. dist. conseq. secundum suam entitatem præcisivè: conc. conseq. Vt corpori unitam: neg. conf. Sicut namque operationes intelligendi, & amandi secundum substantiam suam, & vt præscindentes à connotatione materiae sensibilis non pertinent ad Phylosophiam: ita anima solum vt unita corpori, & intelligens dependenter à sensibus habet rationem naturæ; non tamen secundum suam entitatem præcisivè sumptam. Vnde anima rationalis in statu separationis rationem naturæ non habet.

§. VI.

Secunda conclusio.

Natura univocè dicitur de materia, & forma.

Conclus. istam latè probavimus de actu metaphylico materiae disputantes. Et modo illam breviter suademus. Quia ratio naturæ univocè dicitur de principio activo, & passivo. Sed materia est primum principium passivum, & forma primum principium activum. Ergo ratio naturæ univocè de utraque prædicatur. Min. cum conf. tener, & prob. mi. Quia utriusque principio tam activo, quam passivo convenit simpliciter definitio naturæ, esse videlicet *primum, & radicale principium motus eius, in*

quo est. Vt diximus naturæ definitionem explicantes: & quod dependentia materiae à forma solum est in ratione particulari, quod solum sufficit ad causandam physicam analogiam. Ergo ratio naturæ univocè dicitur de principio tam activo, quam passivo.

Dices 1. Forma est magis natura, quam materia. Ergo ratio naturæ inæqualitèr ab utraque participatur. Et consequentèr analogo est.

2. inst. Quia Arist. 5. Meth. c. 4. asserit, quod omnis substantia metaphoricè natura dicitur præter formam. Ergo nulla substantia præter formam est simpliciter natura.

Resp. ad 1. Formam esse magis perfectam; non quidem in ratione communi naturæ, sed secundum differentiam particularem: quod solum arguit physicam analogiam. Sicut homo secundum rationem particularem perfectior est omni animali. Et tamen cum omni animali habet in ratione communi animalis univocam convenientiam.

Ad 2. Formam tribuere speciem essentialem omnibus rebus. Et ideo sumpta natura pro quidditate, & specie sola forma est verè, & propriè natura; aliæ verò metaphoricè, & ex participatione formæ.

Sed inst. Aliæ substantiæ diversæ à forma habent suam quidditatem

tatem. & essentiam. Ergo natura sumpta pro quidditate, & essentia nō convenit soli formæ, sed etiã verè, & propriè competit alijs.

Resp. dist. conf. Alijs tanquam habentibus: conc. conf. Alijs vt communicantibus: neg. conf. Arist. namque solum intendit, quod natura sumpta pro quidditate, solum verè competit formæ vt communicanti quidditatem saltem complectam, alijs verò solum competit quidditatem communicare metaphoricè, & impropriè, licet verè alijs competat quidditatem habere: sicut & habere formam.

§. VII.

Tertia conclusio.

Cælum verè, & propriè habet naturam.

Conclusio ista quantum ad omnes Cœlos probatione indiget. Et in primis de Cœlo Empyreico prob. Quia Cœlum Empyreicum habet influxum in alios Cœlos inferiores, & virtutem continendi illos, & aliquo modo causandi, sicut docet Ang. Doct. I. p. q. 66. art. 3. ad 2. per ea verba: *Probabilius tamen videtur dicendum, quod sicut supremi Angeli, qui assidunt, habent influentiam super medios, & ultimos, qui mittuntur, quamvis ipsi non mittantur, secundum Dionysium: ita Cœlum Empy-*

reum habet influentiam super corpora, que moventur, licet ipsum non moveatur: & propter hoc potest dici, quod influit in primum Cœlum, quod movetur, non aliquid transiens, & adveniens per motum, sed aliquid fixum, & stabile, puta virtutem continendi, & causandi, vel aliquid huiusmodi ad dignitatem pertinens. Sed influxus iste in Cœlo Empyreico naturalis, & sensibilis est. Eo quod Cœlum Empyreicum est materiale, & sensibile tantum. Et ideo habere non potest nisi sensibilem, & materialem influxum. Ergo Cœlum Empyreicum verè, & propriè habet naturam saltem ratione formæ, quæ talem influxum radicat.

Ratione insuper prob. Quia ad rationem naturæ sufficit esse principium naturale motus, vel quietis. Sed in Cœlo Empyreico est principium naturale passivum suæ perpetuæ quietis. Nam Cœlum Empyreicum, cum sit sedes Beatorum, & ad hoc ab auctore productum, habet inclinationem ad quietem perpetuam conducentem, vt Sancti sedeant, & requiescant in illo. Ergo Cœlum Empyreicum verè, & propriè habet naturam.

De cæteris autem Cœlis prob. conclusio nostra. Quia in omni Cœlo (præter Empyreicum) datur motus naturalis. Ergo in quocumque Cœlo reperitur vera natura. Prob. ant. primo. Influxus in hæc inferiora

cuiuscunque Cœlo naturalis est. Eo quod Cœlum fuit productum à Deo, vt influeret in hæc inferiora, vsque quo numerus electorum completeretur. Et ideo Cœlum naturalitèr inclinatur ad prædictum influxum. Sed influxus ille per motum fit. Ergo in omni Cœlo datur motus naturalis.

2. prob. ant. Cui est naturale medium ad aliquem finem, etiã finis naturalis est. Sed figura circularis, & rotunda est medium aptissimum ad motum circula-rem, & est naturalis Cœlo. Ergo motus ipse naturalis est.

3. Cœlum habet aliquam inclinationem naturalem. Sed non aliam quam ad influendum in hæc inferiora. Alia namque assignabilis non est, vel saltem hæc præcipua erit. Siquidem Cœlestes orbis sunt causa vniuersalis horum inferiorum. Ergo naturalitèr inclinatur ad motum, quo mediante in inferiora influit. Et consequentèr motus naturalis erit.

Dices: Quod motus naturalis debet esse ab statu non naturali ad statum naturalem, sicut conitat in lapide, qui movetur à loco non naturali ad centrum, in quo naturalitèr quiescit. Sed motus Cœli talis non est. Eo quod Cœlum nunquam est extra statum naturalem, Ergo motus Cœli non est naturalis.

Sed neg. mai. Illa namque solutio est vera in moribus corrup-

tibilitium, qui ordinantur ad quietem, non tamen in motu Cœli, qui ad quietem non ordinatur.

Dices. Motus naturalis ordinatur ad quietem. Sed motus Cœli non ordinatur ad quietem iuxta solutionem datam. Ergo naturalis non est.

Resp. non omnem motum naturalem esse propter quietem, sed solum quando mobile cum motu imperfectum est, vsque dum quietem consequatur. Cæterum perfectio Cœli in ipso moveri consistit. Instantia est in motu cordis, qui naturalis est, & non ordinatur ad quietem: quia illius perfectio in ipso moveri consistit.

§. VIII.

Argumentis contrariorum occurritur.

ARguitur 1. contra concl. istam. Si motus Cœli esset naturalis, duplex motus oppositus, & contrarius, conveniret naturalitèr Cœlo. Sed duo motus contrarij non possunt eidem subiecto naturalitèr convenire. Ergo motus Cœli naturalis non est. Prob. mai. Motus, quo Cœlum movetur ab Oriente in Occidēs, & ab Occidēte in Oriēs, est duplex motus contrarius. Siquidem vterque motus tendit ad oppositū terminum. Sed isti cōpetunt Cœlo. Ergo si motus Cœli naturalis esset, duplex motus contrarius Cœlo conveniret.

Resp.

Resp. Tales motus non esse contrarios, nec esse duos motus, sed potius partes eiusdem motus circularis, & continui: nec terminos eorum aliquam oppositionem habere, sed vnum esse viam ad alterum, acquirendum.

Sed inst. Saltim motus proprius Cælorum, & motus, quo moventur ad motum primi mobilis, sunt motus contrarij, & oppositi. Quia motus proprius Cælorum tardus est, & alter motus est velocissimus. Et motus tardus, & velox oppositionem habent. Sed isti competunt Cælo. Ergo idem quod prius.

Resp. neg. mai. Nam tales motus non opponuntur, nec terminos oppositos habent. Motus quippè tardus, & velox non semper habent rigurosam oppositionem. Eo quod motus lapidis in principio tardus, velox est in fine iuxta proverbium, motus in fine velocior. Et homo existens in navi per motum proprium paulatim de ambulat, & ad motum navis velocissimè movetur, & quandoque motus proprius est versus Hispaniam, & motus navis ad Indias.

Sed dices: Motus primi mobilis est ab Oriente in Occidens; motus verò proprius Cælorum habent terminos transversales, respectu Occidentis, & Orientis. Ergo motus isti terminos oppositos habent. Et consequenter motus contrarij sunt.

Mag. Froylan.

Resp. dist. conf. Oppositos materialiter: conc. conf. Formaliter, & exercitè: neg. conf. Nam termini ex se contrarij, & oppositi, si inspiciantur à mobili secundum diversum respectum ad virtutem moventis, formaliter non opponuntur, sicut etiam motus ipsi oppositionem non habent: vt constat in exemplo, quod sæpè adducit D. Th. in aqua maris, quæ motu proprio movetur deorsum, & ad motum Lunæ movetur sursum, absque vlla oppositione. Et in illo, qui motu navis movetur ad Oriens, & motu proprio movetur ad Occidens: & eodem modo Cælum motu proprio movetur ad vnum terminum, & ad motum primi mobilis; ad oppositum terminum movetur.

2. arg. Si motus Cæli esset naturalis, quies post diem iudicij esset illi violenta. Sed quies post diem iudicij violenta non est. Siquidem erit perpetua. Et nihil violentum est perpetuum. Ergo motus Cæli est naturalis. Mai. prob. Motus, & quies opponuntur. Ergo si motus Cæli esset naturalis, ipsa quies esset violenta. Quia duplex oppositum non potest esse naturale respectu eiusdem subiecti. Sicut motus sursum, & deorsum non possunt esse lapidi naturales.

Resp. 1. Motum, & quietem non opponi rigurose, sed solum se habere tãquam imperfectum,

& perfectum. Et ita posse eidem subiecto naturaliter convenire. Sicut lapidi convenit moveri ad centrum, & etiam quiescere in illo: Motus autem sursum, & deorsum in lapide opponuntur inter se. Quia per motum sursum non tendit lapis ad quietem desideratam, & proportionatam cum natura ipsius. Sicut quies post diem iudicij erit proportionata Cœlo.

2. resp. Opposita pro diverso statu posse naturaliter convenire: & ita post motum posse quietem convenire naturaliter Cœlo. Quia motus Cœli ordinatur ad influendum in hæc inferiora. Et cum iste finis cesset in die iudicij, post talem diem erit quies naturalis in Cœlo.

Dices: Si motus est naturalis, quies illi opposita non erit ab intrinseco Cœli. Nam duplex oppositum non potest ab intrinseco provenire. Ergo si motus esset naturalis Cœlo, quies post diem iudicij non esset ab intrinseco ipsius. Consequenterque naturalis non esset.

Resp. Duplex oppositum pro statu, & tempore diverso posse ab intrinseco convenire. Sicut lapis naturaliter movetur ad centrum, & post motum natura-

liter, & ab intrinseco

quiescit in

illo.

§. Ultimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis in art. disc. collig. r. rationem naturæ non posse Deo, & Angelis convenire. Deo quidem. Quia propter summam perfectionem non potest motum sensibilem, & physicum radicare. Angelis verò. Quia natura spiritualis illorum non potest etiam radicare motum sensibilem, & materialem naturæ completæ spirituali repugnantem.

Dices: Deus habet naturam Divinam: & Angelus veram naturam Angelicam. Ergo in Deo, & Angelis reperitur vera natura,

Resp. In Deo, & Angelis reperiri veram naturam sumptam pro quidditate, & essentia; nõ tamen acceptam pro principio radicali motus sensibilis, qualiter de natura loquimur in præsentî.

2. infertur privationem non habere rationem naturæ. Eo quod non est principium intrinsecum motus, nec est causa, quæ in motum verè influit: & hoc ad rationem naturæ requiritur. Quapropter quando Arist. in hoc lib. text. 15. asserit privationem esse speciem naturæ, loquitur de natura latissimè, quatenus omne illud, quod concurrat ad fieri entis naturalis, dicitur natura in lata acceptione. Eo quod ad naturam re-

requiritur, & ad illam producendam concurrat per modum termini derelicti, qualiter explicatum manet.

3. Formam totalem non esse verè naturam. Tum quia in hoc lib. text. 12. Philosophus asserit: *Quod compositum natura quidem non est, sed est, & constat natura.* Tum etiam, quia principia naturalia non sunt ex alijs, nec ex alterutris. Sed forma totalis fit ex alijs: quia ex materia, & forma componitur. Ergò non est principium naturale. Et consequenter natura non est.

Dices: Forma totalis est primum principium motus naturalis. Ergò habet rationem naturæ. Prob. ant. Forma totalis est principium motus. Sed non est principium proximum. Eo quod substantia non est immediate operativa. Ergò est primum, & radicale principium.

Respondebis: Formam totalem esse radicale principium, non quidem simplex, & primum absolute, sed radicale solum in linea determinata, & compositum ex alijs, quod destruit rationem naturæ, vel principij naturalis. Nam principia naturalia non sunt ex alijs.

Dices: ad rationem naturæ sufficit esse principium radicale, & primum in sua linea, non tamen requiritur esse primum absolute: nec huius doctrinæ est assignabilis ratio. Ergò

si forma totalis est primum principium in sua linea, erit etiam verè natura.

2. Motus flendi, & ridendi non radicantur in materia, sed in forma totali. Ergò forma totalis est primum, & radicale principium non in linea determinata, sed primum absolute in ordine ad tales motus.

Resp. ad 1. quod *ly primum* in definitione naturæ debet intelligi iuxta explicationem sapientum, qui definitiones invenerunt, & rectam earum intelligentiam. Et antiquiores Philosophi, & sapientes, *ly primum* in definitione naturæ de primo absolute asserunt intelligendum.

Ad 2. facile resp. Motus flendi, & ridendi per se primò radicari in anima rationali, quæ primo, & per se est in homine radix harum operationum. Ad formam verò totalem solum reducuntur tanquam ad radicem completam, & compositam ex alijs.

4. collig. ex dictis motum procedentem contra inclinationem subiecti esse violentum, quamvis sit conformis inclinationi minus principali subiecti. Et idem motus progressivus animalis, qui causatur elevando pedem post pedem est motus naturalis. Quia licet sit contra inclinationem corporis, est tamè conformis inclinationi veteri sensibilibus, quæ principalior est.

Ex hac eadem doctrina colligitur, quod si lapis moveretur sursum ad replendum vacuum, ille motus esset naturalis. Eo quod quamvis sit contra inclinationem particularem lapidis, est tamen conformis alteri inclinationi magis principali, qua lapis tanquam pars univērsi inclinatur ad replendum vacuum, vt ita univērsum conservetur.

Ex eadem insuper doctrina colligitur, quod corruptio equi, vel hominis, vel alterius corporis animati, licet sit contra inclinationē particularem, qua compositum inclinatur ad suum esse conservandum, est tamen conformis inclinationi compositi, quatenus compositum est pars univērsi. Nam provt sic inclinatur ad bonum commune univērsi, quod in diversitate generationis, & corruptionis principaliter consistit.

§. collig. Cœlum habere rationem naturæ propter principium activum, & etiam propter principium passivum. Propter principium quidē activum. Quia forma Cœli radicaliter efficienter influit in hæc inferiora, & ad talem influxum, naturalem habet inclinationem.

Insuper etiam propter principium passivum, quo inclinatur ad motum recipiendum, ad motum vtrique, quo efficienter ab Angelo movetur, vt ipsum Cœlum exercere possit influxum in inferiora. Et doctrina huius co-

rollarij non satis explicatur ab alijs Thomistis asserentibus Cœlum habere rationem naturæ solum propter principium passivum, quos tamen credimus intelligendos esse in ordine ad motum, ad quem Cœlum solum comparatur passivè, non tamen in ordine ad influxum, quem Cœlum efficienter exercet in hæc inferiora, & ad ipsum naturaliter inclinatur.

Dices: motum Cœli dimanare à forma Cœli, sicut motus deorsum à forma lapidis. Ergo Cœlum habet rationem naturæ propter principium demanationis activum.

Resp. motum Cœli non dimanare à forma cœlesti tanquam passionem, vel proprietatem illius, sed solum ab Angelo efficienter provenire conformiter ad naturam Cœli, quæ naturaliter exigit recipere talem motum. Sicut dicitur de speciebus Angelo infusis in primo conditionis instanti, quæ non dimanant à forma Angeli, sed vnicè infunduntur à Deo, licet Angelus naturaliter exigat species illas recipere. Oppositum autem contingit in motu lapidis, qui naturaliter dimanat à forma tanquam proprietates, vel passio ad naturam consequuta, propterea, quæ alibi dicenda relinquimus. Et hæc de art. isto in hoc lib. text. 11. & 12. & alijs sequentibus ad Philosophum applicanda.

QVÆSTIO SECVNDA.

De Causis in communi.

ARTICVLVS VNICVS.

*Verum divisio causæ in quatuor genera
causarum adæquata, & uni-
voca sit.*

§. I.

Diffinitio causæ explicatur.

CAusam in communi secundum doctrinam Arist. in hoc lib. lect. 10. D. Th. diffinitivit dicens *causam esse id, ex quo aliud sequitur.* Quæ diffinitio bona est. Quia per illam particulam sequitur absolutè sumptam convenit causa physica cum causa purè logica. Nam etiam ex causa logica sequitur aliud, sicut ex risibili benè infertur rationale. Et ex decreto permissivo Dei benè sequitur forè peccatum.

Per eandem autem particulam intellectam de sequela physica per verum, & realem influxum, qualiter debet intelligi, excluduntur ab hac definitione causa logica, & privatio, & conditiones sine quibus non, quorum nullum verè, & propriè, influit in effectum. Et per eandem particulam denotatur, quod causa per talem influxum facit effectum à se ipsa dependere.

Per ly *aliud* denotatur inter causam, & effectum debere esse diversitatem saltem materialem in natura inter effectum, & causam. Et propterea Pater in divinis, quamvis producat filium, non tamen est causa illius. Quia filius non est alius à Patre in natura, sed potius eadem realiter natura reperitur in utroque. Quo supposito

§. II.

Statuitur prima conclusio.

Divisio prædicta adæquata est in quatuor genera causæ.

Conclus. istam brevè ratione probamus. Quia genera causarum sunt quatuor, & non sunt plura quam quatuor. Ergo divisio adæquata est. Ant. quantum ad 1. partem prob. Quidquid fit ab aliquo, efficientè fit. Nam idem à se ipso effici non potest. Ergo datur causa efficiens. Sed causa efficiens non potest agere nisi mota ab aliquo fine. Eo quod omne agens operatur propter finem sive cognitum à se, sive ab authore naturæ. Ergo datur causa finalis. Rursus effectus iste non potest ex nihilo fieri à causa secunda, sed semper sit ex præsupposito subiecto, quod est materia. Ergo datur causa materialis. Sed causa prima materialis, cum sit pura potentia non potest tribuere speciem. Ergo requi-

ritur forma ad speciem communicandam. Consequenterque dantur quatuor genera causarum materialis, & formalis, efficiens, & finalis.

2. verò partem videlicet plures causas non esse. Prob. ex eo, quod omnis alia causa reducitur necessario ad aliquam ex assignatis, sicut constabit argumentis respondendo. Ergo genera causarum non sunt plura, quam assignata.

Contra 1. partem inst. Quia causa materialis non est vera causa. Ergo genera causarum non sunt quatuor. Prob. ant. Causa debet esse perfectior effectu. Sed causa materialis non est perfectior forma, quam poterat causare. Ergo vera causa non est.

Resp. Quod licet materia non sit perfectior ipsa forma entitativè, & secundum se; est tamè perfectior forma prout recepta in materia. Quia prout sic forma ab ipsa materia dependet.

Sed inst. Forma ut recepta in materia communicat illi esse. Ergo etiam prout sic excedit ipsam materiã. Cons. bona est. Et prob. ant. Forma dat esse materię. Sed non dat esse nisi prout in materia recepta. Ergo prout in materia recepta communicat illi esse.

Resp. dist. ant. Ut recepta concomitanter: conc. ant. Formalitè: neg. ant. & conseq. Licet namque, ut forma dat esse materię, requiratur, quod sit in mate-

ria concomitanter, & in eodem instanti; non tamen forma dat esse prout recepta formalitè. Sic enim accipit esse à materia in genere causę materialis. Et ipsa forma dat esse, quatenus materiam actuat, & ipsam informat, secundum quam rationem est causa formalis materię, & non illius effectus.

Dices: Forma, ut actuat materiam, est perfectior materia ipsa. Sed non actuat materiam nisi prout in materia recepta. Ergo prout sic recepta perfectior est.

Resp. dist. min. Ut recepta concomitanter: conc. min. Formalitè: neg. min. & conseq. Quia quamvis ut forma actuat, & causet materiam, debeat esse concomitanter in materia recepta; non tamen actuat formalitè ut recepta, sed solum se habet, ut informans, & actuans, licet esse in materia receptam essentialitè necessarium sit, ut forma præstet effectum per suam informationem.

Contra 2. partem conclu. arg. Dispositiones, quibus materia ad formam recipiendam disponitur, habent rationem causę. Et tamen nō continentur sub aliquo ex prædictis generibus. Ergo plura sunt genera causarum. Prob. mi. Dispositiones non pertinent ad genus causę efficientis, finalis, vel formalis, ut per se notū est: nec causę materialis. Quia
non

non recipiunt formam. Ergo non continentur sub aliquo ex prædictis generibus.

Resp. Dispositiones pertinere ad genus causæ materialis. Quia licet non recipiant formam, disponunt tamen materiam, ut possit formam recipere. Sicut assensus præmissarum, qui determinat intellectum ad assensum conclusionis, concurrat efficienter ad conclusionis assensum, sicut intellectus ipse.

Sed inst. 1. Dispositiones non determinant materiam ad recipiendam formam. Quia determinare est proprium formæ, non verò dispositionis. Ergo dispositiones non concurrunt in genere causæ materialis, sicut & ipsa materia.

2. inst. Dispositiones non se tenent ex parte materiæ. Ergo non concurrunt in genere causæ materialis. Prob. ant. Quod se tenet ex parte alicuius causæ, dat illi virtutem in ordine ad effectum. Sicut assensus præmissarum, quia se tenet ex parte intellectus, præstat illi virtutem ad assensum conclusionis. Sed dispositiones non dant materiæ virtutem ad recipiendam formam. Nam materia à se ipsa est capax recipiendi. Ergo dispositiones non se tenent ex parte materiæ.

Resp. ad 1. Determinare esse proprium formæ. Ex quo non infertur repugnare dispositioni. Quia dispositio est forma acci-

dentalis dans esse secundum quid, & ita per modum formæ ad materiam comparatur. Quia tamen materiam præparat, & disponit potius ad hanc formam, quam ad aliam: propterea se tenet ex parte materiæ, & in eodem genere causæ materialis in ordine ad formam concurrat.

Ad 2. inst. neg. ant. ad prob. dist. mai. Ex parte causæ non habentis sufficientem virtutem: conc. mai. Illam habentis: neg. mai. & conc. min. neg. conseq. Illud namque, quod se tenet ex parte causæ non habentis sufficientem virtutem ad effectum: causæ virtutem communicat. Et, ideò assensus præmissarum communicat intellectui virtutem ad assensum conclusionis. Eo quod intellectus ex se indifferens est ad verum, vel falsum. Consequenterque, ut determinatè verum attingat indiget super addita virtute præmissarum. Materia verò ex se habet sufficientem virtutem ad formam recipiendam. Et ita non indiget nova virtute dispositionibus super addita.

Addimus tamen. Quod ut aliquid se teneat ex parte causæ, non requiritur præstare virtutem, sed sufficit quod causam determinet ad effectum: ut constat in applicatione ignis, quæ non dat igni virtutem ad comburendum. Et tamen se tenet ex parte ignis.

Dices: Ergo dispositiones non comunicant materiæ aliquam virtutem,

tutem ad recipiendam formam, consequenterque non concurrunt in genere causae receptivae, sicut ipsa materia, ac proinde non concurrunt in eodem genere causae.

Respondebis. Non concurrere in eodem genere causae infimo: quia non concurrunt recipiendo; concurrunt tamen in eodem genere causae subalterno, quatenus concurrunt disponendo, & coaptando materiam, ut recipiat formam. Nam genus causae materialis est divisibile per diversos modos causandi, recipiendo videlicet, vel disponendo materiam ad recipiendum.

Dices: Secundum doctrinam istam, intra genus causae materialis dantur diversi modi causandi specificè diversi. Ergo causae sunt plures, quam quatuor assignatae. Et consequenter divisio adaequata non erit.

Resp. dist. conseq. Plures pluralitate specifica: conced. conseq. Pluralitate generica: nego conseq. Quia divisio causae in quatuor genera assignata non est in species infimas. Eo quod intra genus causae materialis dantur diversi modi causandi: & intra genus causae efficientis datur etiam causa efficiens instrumentalis, & efficiens principalis, causa radicalis, & proxima, causa superior, & inferior. Et ita divisio praedicta solum est in genera causae, sub quibus plures continentur spe-

cies. Sicut corpus dividitur in animatum, & inanimatum, quae divisio adaequata est, quamvis sub utroque corpore dividente plures contineantur species.

2. arg. Obiecta potentiarum, & habituum sunt verae causae. Et tamen non continentur sub assignatis. Ergo dantur aliae praeter assignatas.

Conf. Causa instrumentalis est verè causa. Et tamen sub his non continetur. Ergo idem quod prius. Dices contineri sub causa efficienti.

Contra tamen est. Quia causa efficiens est illa à qua primo incipit motus. Sed à causa instrumentali non primo incipit motus, Ergo ea non continetur sub causa efficiente.

Rursus etiam. Idea, quae est in mente artificis, est verè causa artefacti. Et tamen non continetur sub his. Ergo idem quod prius.

Resp. tamèn ad arg. Quod obiecta potentiarum, & habituum specificant potentias, & habitus in genere causae formalis extrinsecae. Et ita sub causa formali continentur. Licet etiam possit dici contineri sub genere causae finalis. Quia potentiae, & habitus ad obiecta, ut ad finem ordinantur. Et etiam ad genus causae materialis reduci. Eo quod sunt materia circa quam habitus, & potentiae versantur.

Ad conf. bene responsum est.

est. Et ad replicam disting. mai. Primo comparativè ad alias causas: conc. mai. Primo absolutè: nego mai. & sub eadem distinctione minoris: neg. conf. Quia licet ab instrumento non incipiat primo motus absolutè, incipit tamen primo comparativè ad alias causas. Eo quod prius incipit in executione motus ab instrumento, quam à causa materiali, formali, & quam à causa finali.

Ad aliud de idæa resp. Idæam pertinere ad genus causæ formalis. Quia dat speciem saltim extrinsecè idæato. Eo quod arte factum producitur ad instar, & similitudinem idææ, quæ solutio colligitur ex Arist. 5. metaph. text. 2. & ex D. Th. ibi lect. 2.

Poterat etiam dici, idæam reduci ab genus causæ finalis. Nam operans artificialitè intendit assimilare effectum artificialem Idææ vel exemplari.

3. resp. & benè. Idæam reduci ad genus causæ efficientis. Quia sicut forma naturalis se habet ad effectum naturalem: ita se habet idæa ad effectum artificialem. Et consequenter sicut forma naturalis concurrat effectivè ad effectum naturalem. Ita forma idæalis concurrat efficienter ad artificialem effectum. Et rursus idæa determinat agens artificiale ad effectum artificialem producendum. Undè D. Th. quæst. 3. de verit. art. 1. sic definit idæam; *est forma quam aliquis imita-*

tur ex intentione agentis determinans sibi finem. Quæ diffinitio coincidit cum alia communiter assignata; quod videlicet: *Idea est id ad quod respiciens artifex operatur.* Determinat ergo idæa ipsum artificem ad effectum artificialem producendum. Et consequenter concurrat efficienter cum illo ad eundem effectum.

§. III.

Secunda conclusio.

Divisio causæ in quatuor genera assignata univocæ est.

ANtequam conclusionem istam probemus, prænotare oportet causam analogicè dici de causa prima, & secunda. Eo quod causa secunda comparativè ad primam est causa secundum quid, & à prima in operando dependet. Et Deo, & creaturæ nihil datur univocum.

Dices: Quod licet Deo, & creaturis nihil detur univocum in esse entis; potest tamè dari aliquid univocum in ratione causæ. Sicut licet enti reali, & rationis, substantiæ, & accidenti nihil detur univocum in esse entis; datur tamen aliquid univocum in esse scibilis. Quia accidens, & ens rationis sunt scibilia simpliciter.

Resp. tamen. Quod ratio scibilis solum importat connexionem essentiæ cum proprietatibus suis, in qua connexionione accidens, & substantia, ens reale, & ens ratio-

nis habent convenientiam univocam. Ratio verò causæ non solum importat connexionem explicitam cum effectu; verum etiam virtutem contentivam effectus. Et cum virtus causæ secundæ sit talis secundum quid comparative ad virtutem causæ primæ, & essentialiter ab illa dependeat. Indè fit rationem causæ non posse esse univocam ad utramque.

2. prænotandum est causam analogicè dici de substantia, & accidenti. Quia virtus causæ accidentalis est talis secundum quid, & productiva effectus secundum quid talis: virtus verò substantialis est talis simpliciter, & productiva effectus, quæ simpliciter talis est. Consequentèrque virtus contentiva effectus inæqualiter participatur à virtute substantiæ, & à virtute accidentis: ac proindè in ratione causæ analogicè conveniunt.

Dizes: Quod accidens in operando non dependet à substantia. Ergò divisio causæ ad substantialem, & accidentalem univoca est. Prob. ant. Calor v.g. potest tanquàm causa principalis producere alium calorem. Nam calor producendus non excedit virtutem caloris producentis. Ergò aliquando accidens non dependet in operando à substantia. Aliàs numquam accidens esset causa principalis comparative ad effectum.

Resp. ramen. Replicam istam probare divisionem causæ non

esse analogam ad substantiam, & accidens, analogia orta ex dependentia unius ab alio: non tamen non esse analogam analogia orta ex inæquali participatione, quatenus virtus substantiæ est talis simpliciter; virtus verò accidentis est talis secundum quid.

Præterquam quod, licet calor producendus in esse entis non excedat virtutem caloris producentis, in ratione tamen effectualem virtutem excedit. Quia calor producendus præparat, & disponit ad formam ignis. Et idè sicut calor non potest producere formam ignis nisi dependentèr à substantia: ita non potest producere calorem disponentem ad illam nisi cum dependentia à substantia. Quibus suppositis.

Conclusio nostra prob. Quia ratio causæ simpliciter participatur ab omnibus assignatis. Ergò ratio causæ univoca est. Prob. ant. Quælibet causa ex supra dictis est causa simpliciter. Ergò ratio causæ simpliciter participatur ab omnibus assignatis. Prob. ant. Quælibet causa independentèr ab alia habet suam rationem causæ. Nam materia independentèr à forma à se ipsa habet recipere formam: & forma à se ipsa habet actuare materiã: & finis à se ipso habet movere: & causa efficiens à se ipsa habet efficientèr producere. Ergò quælibet causa ex supra dictis est causa simpliciter.

Dices: Divisio ista non est generis

neris in species. Ergò univoca nõ est. Quia si esset univoca, esset generis in species, vt vidimus. Ant. prob. Materia, quæ est vnum mēbrum divisionis, non est verà species. Eo quod est aliquid incompletum: & insuper non habet actum metaphysicum in probabili sententiã. Ergò divisio non est generis in species.

2. inst. Causa finalis solum metaphoricè movet. Ergò non est simpliciter causa. Et consequenter divisio univoca non est.

3. Influxus causæ materialis, & formalis non distinguitur ab ipsis, Ergò verus influxus non erit Proindequè ipsæ non erunt verè causæ: nec divisio erit univoca.

Aliqui authores actum metaphysicum negantes affirmant divisionem causæ esse univocam ad quatuor genera causæ: sed revera in consequenter procedunt. Nam asserere materiam non habere actum metaphysicum est dicere materiam nõ habere differentiam veram generis contractivam. Quod est dicere materiam non esse speciem. Et consequenter non esse compositam ex aliqua ratione communi univoca, & ex vera differentia. Quapropter negare actum metaphysicum, & concedere rationem causæ esse univocam ad materiã, in consequentia maxima est, & contradictoria affirmare. Unde

in illa sententiã probabili divisio causæ solum est analoga.

Nos autè actum metaphysicum concedentes similiter affirmamus materiam esse speciem; non quidem completam, sed incompletam, vt explicavimus ibi. Et ideo ex hac parte non repugnat rationem causæ univocam esse.

Ad 2. resp. Verè, & proprie movere, solum convenire causæ habenti contactum physicum, & realem cum effectu: quem contactum non habet causa finalis, quæ solum causat vt exiitens in apprehensione operantis: & propterea solum metaphoricè movet. Verè tamen, & realiter influit, vt in proprio loco dicemus, & verè effectus ad illam consequitur. Et ideo est causa simpliciter.

Ad 3. resp. Influxum in præsentem non accipi pro agere, vel efficere, quod proprie solum cõpetit causæ efficienti; sed influxum in præsentem summi, quatenus importat physicam sequelam effectus, quod verè comperit causæ materiali, & formali, & ita sunt veræ causæ.

§. Ultimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis inferitur 1. omnem causam realiter ab effectu distingui. Nam causa realiter

litér influit in effectum: & effectus realitér pendet à causa. Et idem non potest in se ipsum realitér influere, nec à se ipso realitér dependere.

Dices: Effectus formalis formæ est ipsa forma subiecto communicata. Sed forma subiecto communicata non distinguitur realitér à se ipsa. Ergo effectus causæ formalis non distinguitur ab illa realitér.

Resp. dist. mai. Effectus intrinsecus: conc. mai. Effectus extrinsecus, vel quasi extrinsecus: neg. mai. Et conc. min. neg. conf. Secundum distinctionem maior. Forma namque duplicem habet effectum, unum intrinsecum, qui est ipsa forma communicata subiecto, de quo non loquimur in presenti: alium verò extrinsecum, qui est ipsum subiectum, ut actuatum per formam, qui effectus realitér à forma distinguitur, & de tali effectus extrinsecus solum in presenti procedit locutio nostra.

2. ex dictis inf. Quod licet causa in esse entis possit esse imperfectior effectus; formalitér tamen in ratione causæ semper est perfectior. Quia effectus habet esse à causa, & ipsa dat esse effectui. E perfectius est dare quam accipere.

Tandem inf. ex dictis, quod licet causa, ut dicens relationem prædicamentalem ad effectum, sit simul natura cum illo: quia inter

relativa prædicamentalia nulla datur præcedentia naturæ, eo quod unum non est vera causa alterius: quæcumque tamen causa, ut causat actualitér effectum, est prius natura, quàm effectus. Nam effectus dependet à causa. Et id à quod aliquid dependet est prius natura illo. Cum hac tamen differentia quod si causa ut realitér existens causat, sicut causa efficiens, debet existere prius prioritate naturæ: & si causat ut existens in apprehensione, debet esse prius natura pro ut sic. Si verò ut tendens ad existentiam sicut materia, debet præcedere prioritate naturæ ut in via ad habendam existentiam.

Ex quo constat causam constitui in ratione prioris ad effectum per suam entitatem ut causativam, & etiam ut causantem effectum. Nam causa non solum est prior natura ut causativa est, sed etiam ut in actu secundo causat. Unde omnia requisita ad causam constituendam in ratione causantis, & etiam proximè expeditam ad causandum debent etiam effectum præcedere prioritate naturæ. In quo cum Thomistis convenit, & rationi conformatur quidam recentior Iesuita.

Non tamen rationi conformatur Ovidio controversia 7. punct. 3. §. 1. ubi asserit: Prioritatem naturæ consistere in eo, quod à priori ad posterius non valeat consequentia; bene tamen

ab existentia posterioris. Quæ tamen doctrina falsa est. Quia benè valet, existit Sol. Ergò existit illuminatio, quæ est posterior natura. Et benè valet, existit Angelus in primo instanti. Ergò intelligit, quamvis intellectio supponat intellectum, & Angelum præcedentem prioritate naturæ tanquam veram causam intellectiois. Et in sententialesuitarum asserentium. Materiam de lege ordinaria nõ posse existere sine forma; benè valet, existit materia. Ergò existit forma. Et tamen materia prioritate nature præcedit formam, quod non negat P. Oviedo. Et hæc de art. isto in hoc lib. text. 19. ad Philos. applicanda.

QVÆSTIO TERTIA.

De Causa efficiente.

ARTICVLVS I.

Utrum forma substantialis sit principium quo operandi?

s. I.

Explicatur diffinitio causæ efficientis.

CAusam efficientem in hoc lib. text. 3. Philos. diffinit: *Quod sit principium, unde primò incipit motus.* In qua diffinitione, principium ponitur loco generis: in hoc enim conve-

Mag. Froylan.

nit causa efficiens cum alijs causis, & etiam cum privatione. Quia tamen ab alijs causis non primo incipit motus. Idè altera particula loco differentia ponitur.

Inst. Esse id à quo primò incipit motus nequit esse diffinitio causæ efficientis. Ergò non benè sic diffinitur. Prob. antec. Causa secunda est verè efficiens. Et tamen ab illa non primo incipit motus; sed prius incipit à causa prima. Ergò illa non potest esse diffinitio causæ efficientis.

2. Causa creans est verè causa efficiens. Et tamen ab illa non primo incipit motus. Quia creatio verus motus non est. Ergò idem quod prius.

3. Motus prius incipit à causa finali. Ergò non prius à causa efficiente. 4. Esse primum principium motus convenit naturæ, sicuti dicitur in eius diffinitione. Ergò non convenit causæ efficienti, quæ à natura essentialitèr distinguitur.

Resp. ad arg. neg. ant. & ad prob. dist. min. Non primo absolute: conc. min. Comparativè ad alias causas: neg. min. & consequ. De ratione namque causæ efficientis non est, quod prius incipiat motus ab illa absolute; sed solum comparativè ad alias causas, materialem videlicet, & formalem, & finalem. Quod quidem verè convenit causæ se-

Q

cun-

cunde. Sicut propter eandem rationem causa instrumentali verè convenit diffinitio prædicta.

Ad 2. prob. resp. In præsentis solum diffiniri causam efficiètem operantem ex præsupposito subiecto, qualis non est causa creans. Et ita mirum non est, quod illi nõ competat diffinitio.

2. resp. Motum in præsentis sumi generalitèr pro motu comprehendente verum motum, & metaphisicam mutationem, qualis creatio est.

Ad 3. resp. Quod causa finalis prius movet in intentione operantis; cæterum motus in executione non prius incipit à causa finali, sed potius ab ipsa causa efficiente, quæ per suam operationem in executione applicat causam materialem, & formalem ad causandum, & ipsum finem consequitur.

Ad 4. Naturam esse primum principium motus radicale, & intrinsicum, motus quidem eiusdem subiecti, in quo est ipsa natura. Causa verò efficiens est principium motus, quatenus principium abstrahit à radicali, & à proximo, ab intrinseco, & extrinseco: sive motus sit in ipsa, sive in alio subiecto recipiatur.

Hæc autem causa efficiens, generalitèr accepta, dividitur in causam per se, & causam per accidens. Causa per se est illa, quæ per se, & vt talis producit effectum, sicut staruarius est

causa per se statuar, & ædificator est causa per se ædificij. Quia tales effectus necessario petunt à talibus causa produci.

Causa per accidens ea est, quæ per accidens ad effectum concurrat, sicut musicus est causa per accidens ædificandi. Nam per accidens est, quod, qui ædificat, musicus sit.

Causa etiam per se dividitur in causam primam, qualis est Deus, & in causam secundam, qualis creatura est. Et etiam in universionem, & particularem. Universionis verò est, quæ producit effectus diversæ rationis, sicut Sol producit effectus diversos, tam in terra, quam in mari. Particularis autem est determinata ad aliquam speciem in agendo: vt homo, qui solum hominem producere potest. Dividitur insuper in univocam, & æquivocam. Univoca est, quæ assimilatur sibi effectum, sicut homo hominè. Æquivoca est, quæ producit effectum diversæ rationis, sicut Sol, qui tam diversos effectus in his inferioribus operatur.

Dices: assensum præmissarum esse causam æquivocam ad assensum conclusionis. Et tamen non potest producere effectus diversæ rationis; sed necessario determinat ad assensum verum, & ad hunc numero assensum Ergò ad causam æquivocam non requiritur producere effectus diversæ rationis.

Resp.

Resp. tamen ad causam æquivocam sufficere, quod producat effectum specificè diversum ab ipsa causa, qualiter assensus conclusionis specificè distinguitur ab assensu præmissarum.

Deindè causa efficiens dividitur in principalem, quæ propria virtute operatur: & instrumentalem, quæ virtute causæ principalis producit effectum. Et etiam in liberam, quæ medio iudicio indifferenti operatur, sicut agentia intellectualia: & in causam necessariam, quæ agit cum omnimoda determinatione ad unum, vt agentia, quæ ratione carent. Etiam dividitur in physicam, quæ physicè attingit effectum, & moralem, quæ moralitèr influit per consilium, præceptum, vel orationem.

Tandem dividitur causa in totalem, quæ se sola in proprio genere producit effectum. Et partialem, quæ non se sola producit, sed virtute alterius indiget: sicut bos ad portandum currum indiget altero bove, vel quando duo attèperant concursum proprium ad eundem effectum, vt duo portantes lapidem. Ex quo colligitur effectum causæ univocæ non dependere ab illa in conservari, secus autem effectum æquivocæ. Quia causa univoca communicat effectui formam eiusdem rationis. Et consequentèr effectus à causa in conservari

non pendet. Et propter rationem oppositam effectus à causa æquivoca dependet in conservari. Quo supposito, inquirimus in præsentem, an forma substantialis sit principium quo, & radicale efficientèr operandi? In qua parte affirmativa sententia communis est inter Philosophos, & expressa Sancti. Præcept. 1. p. q. 77. art. 1. ad 4. & in præsentem, & pluribus alijs in locis, & in 2. de Anima tradit illam Arist. text. 24. animam diffiniendo; quod sit forma, qua primò vivimus, sentimus, loco movemur, & intelligimus. Quæ satis indicant formam esse primum principium, & radicale operandi. Et ideo hæc erit.

§. II.

Nostra Conclusio.

CONCLUS. istam efficacitèr ratione probamus. Illud est primum, & radicale principium operandi, in quo agens intendit assimilare sibi effectum. Nam agens intendit effectum assimilare in illo, quod est principale in ipso, quale est radicale principium. Sed agens intendit effectum assimilare in forma substantiali. Ergò hæc erit principium radicale operandi. Prob. min. Quia homo hominè genitum intendit assimilare in forma substantiali (& idem de quocunque agente dicendum). Ergò. Min. ve

ra est. Prob. ant. Illud principaliter intendit homo, ad quod ponit, & ordinat omnes dispositiones, quas introducit ad effectum consequendum. Sed homo generans hominem omnes dispositiones sibi possibiles ponit, & ordinat ad formam rationalem in materia introducendam. Ergo homo generans effectum, quem producit, in forma substantiali intendit assimilare.

Conf. Illud est radicale principium operandi, quo agens constituitur in suo esse, & in actu. Sed per formam substantialem agens constituitur in actu, & in esse. Eo quod forma substantialis est primus actus constitutivus agentis, & communicat speciem essentialem. Ergo forma substantialis est principium radicale operandi. Mai. prob. Nam operari sequitur ad esse. Ergo illud est radicale principium operandi, quo agens constituitur in suo esse, & in actu.

Explicatur. Quia materia est primum in genere potentiae, est primum, & radicale principium recipiendi. Sed forma substantialis est prima in genere actus. Ergo erit principium radicale operandi. Nam sicut recipere consequitur ad rationem potentiae, ita operari sequitur ad actum.

2. prob. conclusio. Nam in agente naturali assignandum est aliquod radicale principium. Sed

accidens tale principium non est. Ergo sola forma substantialis hoc potest habere. Prob. mi. Principium radicale operandi debet esse magis, vel saltem aequum perfectum cum effectu, quem producit. Sed accidens non potest in perfectione adaequare substantialem effectum. Ergo non potest esse principium radicale operandi.

§. III,

Argumentis occurritur.

Contra conclusionem istam arg. 1. Quod accidens potest in ratione causae adaequare substantiam. Ergo potest esse principium radicale producendi substantialem effectum. Prob. antec. Cum excessu accidentis à substantia in esse entis stat in ratione causae adaequare substantiam. Ergo potest accidens in ratione causae substantiam adaequare. Prob. antec. 1. Sol in esse entis est imperfectior viventibus imperfectis, quae fiunt ex putrefactione terrae. Et tamen in ratione causae adaequat talia ventia. Siquidem illa producit tantam causam principalem. Ergo pariter cum excessu accidentis à substantia in esse entis stabit adaequare illam in ratione causae.

2. Materia in esse entis est imperfectior forma. Et tamen in ratione causae illam adaequat. Quia omnis

nis causa est perfectior effectu, vel saltem æque perfecta. Et materia est causa formæ. Ergo idem, quod prius.

33. Licet formica in esse entis sit imperfectior homine, in ratione tamen obiecti potentia vivæ est perfectior illo. Quia perfectiorem visionem terminat formica, quam homo. Ergo idem.

Resp. ad arg. neg. duo ant. 1. & ad 1. prob. resp. D. Tho. 1. p. q. 70. art. 3. ad 3. Solem non esse causam principalem viventium imperfectorum formaliter ut talia sunt, sed solum esse causam instrumentalem, quatenus virtute Angeli producit instrumentaliter viventia imperfecta, quæ fiunt ex putrefactione terre. Unde Sol in ratione causæ viventia imperfecta formaliter non adæquat. Aliam solutionem dabimus infra consistentem in eo, quod excessus inter Cælum, & viventia imperfecta parvus est in esse entis. Quia licet ipsa sint viventia, sunt tamen imperfectissima, & ipse Sol est perfectissimum, & incorruptibile corpus, & propter istam perfectionem viventium excessus facile refarcitur.

34. Ad 2. prob. resp. Materiam esse perfectiorem forma in ratione causæ actualiter causantis, sub qua consideratione, omnis causa etiam instrumentalis est perfectior effectu. Eo quod sub hac expressione explicat da-

re esse; non autem recipere, vel dependere ab effectu; non tamen materia absolute sumpta perfectior est forma. Et in presenti solum loquimur de causa considerata absolute.

35. Sed inst. Stat vnum effectum imperfectionem alio in esse entis esse perfectiorem in ratione effectus. Ergo stabit causam minus perfectam in esse entis adæquare effectum in ratione causæ. Conf. à paritate nota est. Ant. prob. Materia prima in esse entis est imperfectior forma corruptibili. Et tamen in ratione effectus perfectior est materia, quam corruptibilis forma. Siquidem materia solum potest per creationem produci; forma verò corruptibilis per educationem producitur ab agente naturali. Ergo ant. verum est.

36. Resp. conc. 1. ant. neg. conf. Ratioque discriminis est. Quia effectus prout talis dicit habitudinem ad actionem, qua producitur. Cumque materia producatur per actionem perfectiorem, quam forma corruptibilis: inde fit, in ratione effectus materiam esse perfectiorem, quamvis non in esse entis. Causa verò constituitur per virtutem contentivam effectus. Et cum causa minus perfecta in esse entis, minus etiam perfectam virtutem habeat. Causa minus perfecta in esse entis non poterit effectum perfectiorem principaliter continere.

Sed inst. Effectus in ratione talis potest excedere alium effectum, à quo exceditur in esse entis. Sed hoc ipso ratio effectus potest excedere entitatem. Ergo etiam ratio causæ poterit excedere causæ entitatem. Consequenterque causa minus perfecta entitativè poterit esse perfectior in ratione causæ.

Resp. neg. conf. propter solutionem datam. Quia videlicet effectus, prout talis, dicit habitudinem ad actionem, & ad causam productivam: & effectus minus perfectus in esse entis potest perfectiorem causam, & actionem exigere. Causa verò per virtutem contentivam constituitur: & virtus contentiva non potest entitatem excedere.

Dices: Homo in esse entis excedit Cœlum. Et tamen Cœlum excedit hominem in ratione causæ. Quia Sol est causa universalis, quod non habet homo. Ergo solutio nulla est.

Resp. tamen facilè. Hominem quantum ad substantiam, & absolutè, & simpliciter etiam excedere Cœlum in ratione causæ. Nam homo viventia perfecta generare potest, quod Cœlo repugnat. Ipsum autem Cœlum solum quantum ad modum, & secundum quid hominem excedit in ratione causæ. Eo quod Sol causa universalior est, & plura producere potest.

Ad 3. prob. princ. ant. neg.

conf. Quia obiectum visibile connotat essentialiter potentiam visivam. Et cum in potentia visiva perfectior virtus requiratur ad videndum formicam, quam ad hominem videndum, inde fit formicam in ratione obiecti potentia visivæ esse homine perfectiorem. Causa verò principalis continet effectum producendum in sua intrinseca entitate. Et ita ipsum principaliter continere non potest, nisi ipsum saltem adquet in esse entis.

2. arg. Potest accidens principaliter producere effectum substantialem. Ergo accidens potest esse principium radicale operandi. Prob. ant. 1. Calor ut octo potest principaliter producere formam substantialem ignis. Ergo antec. verum est. Prob. ant. Calor ut octo potest producere alium calorem ut octo, qui est ultima dispositio ad formam ignis. Nam vnus calor ut octo non excedit virtutem alterius caloris eiusdem intensiōnis. Ergo etiam formam ignis producere potest. Quia agens potens producere ultimam dispositionem ad formam, potest etiam formam producere.

2. prob. ant. Quia secundum doctrinam D. Th. 3. p. q. 77. Species Sacramentales nutriunt hominē. Consequenterque producunt substantiam. Eo quod nutritio est motus ad substantiam terminatus. Sed in speciebus Sacramentalibus substantia nō est, sed solum sunt acci-

accidentia. Ergo accidens potest principaliter effectum substantialem producere.

3. Si ferro candenti applicetur stupa, ferrum candens producit ignem. Sed ille ignis non producitur à forma substantiali ignis existentis in ferro candenti. Ergo solum calor ferri candentis producit formam substantialem ignis. Consequenterque accidens potest substantiam producere. Min. patet. Quia forma ignis non est in ferro candenti. Alias si ferrum mergeretur in aqua, resulteret forma carbonis. Quod falsum esse experientia convincit. Ergo ille ignis non producitur à forma ignis, quæ sit in ferro candenti.

Resp. ad arg. neg. tria antec. quæ continentur in illo. Quia propter connexionem, quam habet calor ut octo cum forma ignis, eo quod est ultima dispositio ad talem formam, calor ut octo operantis, nec potest producere formam ignis, nec alium calorem ut octo. Quem licet adæquet in ratione entis, non adæquat in ratione causæ, propter assignatam rationem. Instantia est in homine, qui in esse entis adæquat, & excedit equum, & formicam, & nullum producere potest.

Alijs terminis poterat dici solutionem præcedentem explicando, calorem ut octo in esse qualitatis non excedere calorem agentis; in ratione tamen ultimæ dispositionis ad formam excede-

re illum, sicut ipsum superat formam. Et ita calor agentis, neque formam, neque calorem ut octo producere valet.

Ad 2. prob. ant. princ. resp. Nutritionem solum principaliter à substantia provenire, ab accidentibus verò tanquam à virtute instrumentaria, & in virtute substantiæ, quæ licet ibi formaliter non sit, virtualiter tamen ibi est. Sicut quando vinum consecratum convertit in se guttam aque, illa conversio provenit principaliter à substantia vini consecrati, quæ est ibi virtualiter, quamvis formaliter ibi non sit.

Ad 3. R. Productionem ignis principaliter provenire solum à forma ignis, quæ licet non sit in omnibus partibus ferri candentis, est tamen in aliquibus partibus: & quia in partibus minutissimis reperitur, resultat forma cineris; non tamen forma carbonis.

Dices: Sicut formam corruptam viventis sequitur forma cadaveris: ita corruptam formam ignis sequitur forma carbonis. Ergo si in ferro candenti non resultat forma carbonis, ideò est: quia antecedenter non erat ibi forma ignis.

Sed neg. ant. Quia ad formam ignis non semper sequitur forma carbonis: sed solum hoc contingit, quando forma ignis reperitur in materia sufficiente, ut carbones generentur: quando autem

forma ignis in partibus minutissimis reperitur: illa corrupta, forma solum cineris resultat.

Ex dictis inferatur, quod ille ignis, qui aliquando producitur à navì introeunti in mare, non producitur principalitèr à calore navis, in qua non est forma ignis, sed calor ille principalitèr fit à Sole virtualitèr eminentèr continente formam ignis. Et idem est dicendum de igne, qui quandoque in curribus resultat; non tamen de igne, qui producitur à silice, quia forma silicis valdè similis est formæ ignis. Et idè ipsam virtualitèr continet, ipsamque producere valet. Quamvis sine vllò inconvenienti possit affirmari ignem illum mediante silicis dispositione principalitèr à Sole produci. Et hæc de art. isto, text. 29. ad Philosophum applicando.

ARTICVLVS II.

Utrum forma substantialis possit esse immediatè operativa?

§. I.

Relatis sententijs statuitur conclusio.

IN difficultate præsentis, quæ magis oppositione, quam rationum gravitate difficilis reputatur ab omnibus, diver-

sissima sunt placita Philosophorum. Aliqui namque extra Scholam D. Th. asserunt substantiam de potentia ordinaria non posse esse immediatè operativam, quos sequitur quidam aversus Thomista, quem honoris causa nolumus nominare.

Alij autem affirmant substantiam non solum de possibili, sed etiam de facto esse principium immediatè operativum, non solum ut quod, & inmediate suppositi, sed etiam inmediate virtutis, & per modum principij quo, ità Scotus in 1. dist. 37. & in 2. dist. 17. & in 4. dist. 12. q. 3. Durandus in 1. dist. 2. q. 2. & omnes Scotistæ sequuntur. Et præter paucos antiquiores, idem sentiunt omnes Auctores Societatis cū Patre Suarez, disp. 18. Metaph. sect. 2. à numero 21. & sect. 3. n. 3. Quorum plurimi expressam esse dicunt in August. in Isidoro, & Bernardo. Quamvis aliqui sine vlla obscuritate, & verbis expressis, dicant oppositam esse expressissimam D. Th. & de illius mente non posse ab aliquo dubitari. Et quia verum est, hæc vltimus sufficit nobis, quem tamè falsum est ab August. recedere, ut contendunt adversarij. Propterea ergò Thomistæ vniiformitèr defendunt substantiam, tam de lege ordinaria, quàm de potentia absoluta non posse esse immediatè operativum. Quam sententiam semper amplexus est

est D. Tho. 1. p. q. 9. art. 2. q. 14. art. 3. & q. 54. art. 3. & 59. art. 2. & 77. art. 1. & pluribus alijs in locis. De cuius doctrina sit

Prima Conclusio.

Substantia de facto immediate operativa non est.

Relictis autoritatibus Sanctis. Præcep. quæ appertissimè sententiam istam declarant, ratione efficaci prob. conclusio nostra. Potentiæ respicientes actus distinctæ lineæ, & adæquatè diversos, realitèr distinguuntur. Quia namque facere album est effectus pertinens ad lineam absolutam: & referre ad alterum album pertinet ad lineam relativam, ideòproveniunt à principijs realitèr entitativè diversis. Et propter similem rationem visus, & auditus realitèr distinguuntur. Quia respiciunt tanquam proprios actus, videre, & audire, qui sunt actus diversæ lineæ, & adæquatè diversi. Sed substantia, & potentia proximè operativa respiciunt actus distinctæ lineæ, & adæquate diversos. Ergo substantia creata non potest esse potentia immediatè operativa, sed potius à tali potentia realitèr entitativè distinguitur.

Min. prob. Substantia respi-

cit existentiam, & esse tanquam actum proprium: & potentia proximè operativa respicit operationem. Sed existentia, & operatio sunt actus distinctæ lineæ, & adæquatè diversi. Ergo substantia, & potentia proximè operativa respiciunt actus de distincta lineæ, & adæquatè diversos. Prob. Existentia, & esse substantiale pertinet ad lineam entis substantialis, operatio verò ad lineam accidentis. Ergo existentia, & operatio sunt actus distinctæ lineæ, & adæquatè diversi. Quæ ratione 1. p. q. 54. art. 3. probat Ang. Doct. potentiam intellectivam Angeli esse ab Angeli substantia realitèr entitativè distinctam.

Ad rationem istam resp. contrarij: Existentiam, & operationem comparativè ad substantiam se habere per modum actus primarij, & secundarij. Et cum principium non specificetur ab actu secundario, nec per illum distinguatur. Inde est substantiam, quæ primario respicit esse, posse secundario respicere operationem, & ad illam ordinari.

Hæc tamen solutio inefficax est. Quia substantia non potest primario respicere esse, & secundario respicere operationem. Ergo solutio nulla est. Probatur antecedens. Quia potentia, quæ respicit duos actus vnum - vt primarium, & alium - vt secundarium,

in eodem genere causæ respicit vtrumque. Sed substantia non respicit existentiam, & operationem in eodem genere causæ. Siquidem respicit existentiam in genere causæ formalis; operationem vero in genere causæ efficientis. Ergo substantia non potest primario respicere esse, & secundo operationem.

2. Potentia, quæ respicit vnum actum vt primarium, & alium vt secundarium, sub eadem ratione formali respicit vtrumque. Vt per se patet in omnibus, quæ per modum exercitij primarij, & secundarij comparantur. Sed substantia operationem, & esse non respicit sub eadem ratione formali. Ergo non potest substantia respicere primario esse, & operationem secundo. Prob. min. Substantia respicit existentiam tanquam vltimum actum in linea entis; operationem vero tanquam actum vltimum in linea operativa. Sed ratio vltimi actus de linea entis, & actus vltimi de linea operativa sunt rationes, & lineæ formalissimè diversæ. Ergo substantia non respicit operationem, & esse sub eadem ratione formali.

Dices: Operari sequitur ad esse. Ergo eadem substantia, quæ primario respicit esse, præstat secundo operari. Ac proinde substantia ipsa est immediate operativa.

Resp. explic. ant. sequitur

sequela ordinis, & causalitatis mediata, & remota: conc. ant. Causalitatis proximè, & immediate: neg. ant. & conseq. Operatio namque sequitur ad esse sequela ordinis. Sicut voluntas sequitur intellectionem. Quia nihil volitum, quin præcognitum. Vtraque tamen provenit à distincto principio formaliter. Et appetitus elicitus sensitivus supponit cognitionem cogitativam, vel phantasiam; vterque tamen provenit à principio distincto, vel à potentia distincta formaliter in sententia contrariorum. Et scibilitas sequitur ad entitatem. Et tamen summitur à distincto principio formaliter. Et moralitas actus humani, & illius libertas pertinent ad lineam formaliter diversam. Et tamen moralitas ad libertatem consequitur.

§. III.

Solvitur vnicum argumentum contra rationem istam.

Contra rationem arg. Quia eadem potentia realiter potest respicere actus distinctæ lineæ, & adæquatè diversos. Ergo ratio facta nititur principio falso. Prob. ant. 1. Existentiæ accidentis, & illius operatio sunt actus distinctæ lineæ, & adæquatè diversi. Siquidem existentia accidentis pertinet ad lineam entis; operatio vero ad lineam operativam.

vam. Et tamen ab eadem potentiam accidentali inspiciuntur. Nā potentia proximè operativa respicit existentiam suam, & etiam operationem. Ergò eadem potentia realitèr potest respicere actus distinctæ lineæ, & adæquate diversos.

2. Actus liber, & necessarius pertinent ad lineam diversam. Et tamen eliciuntur ab eadem voluntate.

3. Actus practicus, & speculativus sunt actus distinctæ lineæ. Et tamen eliciuntur ab eodem intellectu, & quandoque ab eodem habitu. Quia habitus Theologiæ practicus simul, & speculativus est. Et idem de habitu fidei, & lumine gloriæ. Ergò idem quod prius.

Resp. ad arg. neg. ant. Et ad prob. neg. mai. Quia accidens non datur, vt sit, sed potius vt operetur, & substantiæ deserviat. Et ideo accidens ordinatur ad operationem vt finem. Consequenterque existentia accidētis, & illius operatio non sunt distinctæ lineæ, sed in eadem linea accidentis: quod quidem non respicit existentiam, & substantiam, ibi sistendo, sed in ordine ad operandum. Sicut dicitur de virtute, quod prius respicit subiectū, non tamen ibi sistendo, sed cum ordine ad actum. Ita vt ordo ad actum sit vltima differentia in adæquate virtutis. Et propterea mirum non est, quod existentia, &

operatio ab eadem potentia accidentali inspiciuntur. Existentia verò substantiæ est in linea substantiali: & substantia per se primo solum datur, vt sit; operatio verò est in linea accidentali. Et ita non potest substantia primario existentiam, & secundario operationem respicere.

Ad 2. prob. ant. principalis neg. mai. Quia obiectum voluntatis est bonum, quod non diversificatur formalitèr per liberam, vel necessariam attingentiam. Vndè idem obiectum charitatis attingitur in via libere, & in patria necessario. Et ideo actus liber, & necessarius tantum materialitèr distinguuntur; non autem formalitèr comparativè ad voluntatem. Consequenterque poterunt ab eadem voluntate provenire.

Ad 3. dist. mai. Comparativè ad habitum inferiorem: cōc. mai. Ad habitum superiorem: neg. Mai. Quia actus practicus, & speculativus sunt diversæ lineæ comparativè ad habitus inferiores. Vndè habitus logicæ non potest esse simul practicus, & speculativus. Comparativè tamen ad habitum superiorem non sunt lineæ diversæ. Eo quod, quæ in inferioribus sunt dispersa, possunt in superioribus adunari.

Sed inst. Quia actus scientificus, & opinativus pertinent ad lineas diversas etiam comparativè ad habitum inferiorem,

riorem. Et tamèn idem habitus logica potest primario actum scientificum, & secundario actum opinativum elicere. Ergò actus distinctæ linear possunt ab eodem principio procedere.

Resp. neg. mai. Quia in illa sententia actus scientificus, & opinativus non pertinent ad lineam formalitèr diversam, sed solum materialitèr distinctam. Nam vterque cadit sub eadem ratione formali, abstractione videlicèt ab omni materia negativè: & respicit vterque idem obiectum attributionis, & per eadem principia eliciuntur. Huius aliquale exemplum invenitur in actibus, quibus metaphisica attingit ens reale, & ens rationis, qui pertinent ad lineas materialitèr diversas, non tamèn formalitèr distinctas. Vndè eadè metaphisica primario attingit ens reale, & secundario ens rationis attingit.

§. III.

Vterius probatur conclusio.

Secundo conclus. nostra prob. De factò homo generat hominem mediàte virtute accidentali seminis substantialis. Et idem proportionabiliter in alijs agentibus contingit. Ergò substantia de factò immediatè operativa non est. Prob. ant. Virtus seminis est virtus hominis gene-

rantis. Ergò mediante illa alium hominem producit. Conf. patet, & ant. prob. Quando homo moritur potest decissionem seminis, adhuc semen decisum producit hominem. Sed hoc idè est: Quia virtus hominis manet in semine, in ipsoque virtualitèr remanet homo. Ergò virtus seminis est virtus hominis generantis. Eadem etiam ratione accidentia panis, & vini separata à substantia in Sacramento Eucharistiæ possunt producere substantiam: quia sunt virtutes substantiæ medijs quibus operatur.

Resp. contrarij. Semen decisum solum dispositivè concurrere ad hominem producendum; ipsam autem substantiam solum producere immediatè hominem genitum tanquam causam efficientem illius.

Contra tamen est. Quia quando homo moritur post decissionem seminis, aliqua causa efficiens assignanda est respectu hominis producti. Sed alia causa assignari non potest præter hominem virtualitèr in semine permanentem. Ergò semen, vt virtus hominis est, efficienter concurrat ad talem generationem.

Respondebis: Causam efficientem in illo eventu esse Deum, qui respectu talis generationis, non solum est causa universalis, sed etiam causa particularis est.

Sed contra est. Quia si solum Deus

Deus esset causa particularis illius generationis, generatio illa miraculosa esset. Nam quod solum fit à Deo secluso agente naturali miraculosum est. Sed hoc non est admittendum. Alias passim darentur generationes miraculosæ. Ergo solutio nulla est.

Alij autem aliter resp. Deum non esse causam particularem illius generationis, sed illam tanquam à causa particulari procedere à corpore circumstanti.

Hæc tamen solutio, illorum venia, ridicula est. Nam homo genitus dicitur filius hominis mortui, non verò alicuius corporis circumstantis. Ergo homo mortuus; non verò corpus circumstantans est causa particularis illius generationis. Et certè poteramus interrogare adversarios, quis corpori circumstanti v.g. aeris, pulveri, vel alijs huiusmodi, tam excellentem virtutem dedit, ut hominem generarent? hoc etiam saltim sine miraculo fieri non posset.

Rursus etiam assignanda est aliqua causa univoca illius hominis ita producti, quæ tamen causa non potest esse corpus circumstantans, quod est specificè diversum, & aliquando valde dissimile homini producto. Ergo solutio admittenda non est.

3. prob. conc. Si forma substantialis esset principium proximum immediatè operativum habens talem formam, semper

operaretur in actu secundo. Sed hoc experientia probat esse falsum. Ergo forma substantialis immediatè operativa non est. Prob. mai. Quia anima est principium proximum, & immediatè essendi, habens illam semper existit in actu secundo. Et quia est principium immediatè vivendi, illam habens semper vivit in actu secundo. Ergo si esset principium immediatè operandi, semper operaretur in actu secundo, qui talem formam haberet.

Inst. Quod forma per se ipsam univocè materia. Et voluntas immediatè se movet quoad exercitium, sicut 1. 2. quæst. 9. Theologi communiter dicunt. Et tamen materia non semper est unita: nec voluntas semper in actu secundo se movet. Ergo quamvis substantia esset immediatè operativa, non infertur inde, quod semper operaretur in actu secundo.

Resp. tamen facile, quod si substantia esset immediatè operativa, non dependeret ab aliquo in operando. Et ita semper operaretur in actu secundo. Cuius oppositum in forma contingit, quæ, ut univocè materia, dependet ab extrinseco, videlicet ab actione agentis applicantis materiam ad formam. Et similiter voluntas se movet immediatè dependentè ab amore finis. Et cū amor finis aliquando deficiat,

inde

inde est, quod voluntas non semper se movet.

Sed inst. Etiam substantia, si esset immediatè operativa, ab aliquo dependeret. Ergo par ratio militat in utroque. Prob. antec. Dependeret à concursu prævio Dei. Ergo ab aliquo dependeret.

Resp. dist. cons. Ab aliquo necessario, & saltim connaturalitè debito: conc. cons. Ab aliquo libero, vel debito contingentè: neg. cons. Si namque substantia esset immediatè operativa, per se ipsam haberet, quidquid requiritur ad operandum, & per se ipsam esset sufficientè applicata. Et idè concursus prævius ad semper operandum deberetur substantiæ, sicut cuicumque cause habenti virtutem completam, & sufficientè applicatæ ad agendum semper debetur concursus ad operandum.

Dices: Accidens est principium immediatum operandi, in doctrina Thomistarum. Et tamen non semper debetur illi concursus ad operandum. Non enim semper operatur. Ergo idem de substantia dicendum.

Resp. tamen ex dictis antecedentè. Quod accidens est principium immediatum operandi dependenter à substantia tanquam à principio radicali. Cumque substantiæ non semper debeat concursus ad operandum, inde est, quod talis concursus non semper accidenti debetur. Si ta-

men substantia esset immediatè operativa, non dependeret à principio proximo, vel principio radicali, sed per se ipsam haberet utrumque, essetque sufficientè applicatæ. Et ita semper deberetur illi, & pro semper concursus ad operandum. Sicut potentiæ vivæ sufficientè applicatæ debetur concursus ad videndum. Et posito assensu præmissarum debetur intellectui concursus ad assensum conclusionis. Præterquam quod, si substantia esset immediatè operativa, esset simpliciter infinita, ut probabimus infra. Et ita semper operaretur in actu secundo. Quæ rationes licet diversæ sint; doctrinæ tamen connexionem habent.

§. V.

Argumentis contra conclusionem istam occurritur.

ADversarii autem suam sententiam existimant, expressam esse in August. & Bernard. In isto, quidem: quia in lib. meditat. cap. 1, affirmat: *Tria quædam intueor in anima memoriam, intelligentiam, & voluntatem, & hæc tria esse ipsam animam.* In illo autem: quia lib. de Trinit. cap. 4. asserit: *Mens, & spiritus non relativè dicuntur, sed essentiam demonstrant.* Et rursus in eodem cap. *Hæc tria videlicet mentem, amorem, & notitiam esse in anima, non tanquam in subiecto.*

iecto ut color, aut figura in corpore, aut illa alia qualitas, aut quantitas. Et lib. 10. cap. 12. prosequitur: *Memoriam, intelligentiam, & voluntatem esse unam vitam, unam essentiam.* In quibus manifeste continetur potentias proximè operativas non esse realitè ab anima diversas, nec in illa ut in subiecto; sed ipsam animam per se ipsam realitè immediatè esse etiam immediatè operativam.

In lib. etiam de spiritu, & anima cap. 13. affirmat August. quod: *Anima habet sua naturalia, & illa omnia est. Potentia namque, & sue vires idem sunt cum ipsa. Habet accidentia, & illa non sunt sue vires, & sue virtutes non sunt. Non est enim sua prudentia, sua temperantia, sua iustitia, sua fortitudo.* In quibus verbis idem affirmare videtur.

Nos autem magis credimus Ang. Præceptorum melius intelligenti Augustinum, cum ipsoque propterea explicamus auctoritates prædictas. Ad primam namque Bernardi, q. unica de spiritu, creat. artic. 11. ad 1. resp. D. Th. illa tria videlicet memoriam, intelligentiam, & voluntatem esse ipsam animam, origine, vel subiecto, quatenus ab ipsa dimanant, & subieciuntur in illa. Sicut si diceretur, quod calidum, lucidum, & leve sunt unus ignis. Et eodem modo esse intelligendam auctoritatem Aug. 10. de Trinit. asserit ibi Doct. S.

Ad 2. auth. in 9. de Trinit. resp. August. non sentire mentem, & spiritum realitè ab anima non distingui; sed ipsum nomine proprietatum applicare substantiæ. Sicut Arist. 1. de Anim. tex. 65. humanum animum vocavit intellectum: & Angeli in Sacra Scriptura appellantur intellectus, & virtutes. Et sic esse intelligendum August. 1. p. q. 79. art. 1. docet Ang. Doct.

Dices: Homo non denominatur visus, nec potest denominari visus, nec potest denominari sensus, vel potentia ambulativa. Non ergo poterit homo denominari intellectus, & virtus.

Resp. tamen potentiam intellectivam esse virtutem principaliorum in homine. Et ita majori congruitate potest homo intellectus appellari, quam visus, vel alia potentia. Eo quod in intellectu explicatur id, quod in homine principalius est, ratio videlicet, & virtus intellectiva.

Ad aliam auth. q. unica de Ang. art. 12. ad 3. resp. Ang. Doct. quod: *Cum notitia in actu sit quodammodo cognitum, & amor in actu sit quodammodo ipsum amatum, isti duo actus sunt una substantia, & una essentia obiectivè, quatenus eadem substantia animæ, & mentis est obiectum utriusque, cum mens se ipsam cognoscit, & se ipsam amat: de qua mente se cognoscente, & amante loquitur August. Subdit namque loco citato:*

Quomodo illa tria non sit eiusdem essentiae non videtur, cum mens ipsa se amet, atque ipsa se noverit.

Et August. non posse intelligi de identitate subiectiva amoris, & notitiae cum anima constat etiam ex D. Thom. de spirit. creat. art. 11. ad 1. per ea verba: *Tamen nullus unquam opinatur, nisi infans, quod habitus, & alius anime sint ipsa eius essentia.*

Eodem modo intelligendus est August. cum asserit: non esse accidentia, neque esse in anima tanquam in subiecto, sicut color, aut figura, loquendo videlicet de illis originativè, quatenus dimanativè sunt ipsa anima, aqua dimanativè procedunt: & etiam sunt ipsa obiectivè, quatenus illam attingunt. Unde animam involvunt, tam ex parte principij, quam ex parte obiecti, & non precisè ut subiectum, sicut color vel figura, aut vlla alia qualitas, quam doctrinam 1. p. q. 77. art. 1. tradere videtur D. Th.

Si tamen in re tam gravilicet mihi ex doctrina D. Th. discourrere, & ex contextu August. Resp. auderem. August. loqui de identitate connexionis; non autem de idètitate subiectiva. Quatenus memoria, intellectus, & voluntas sunt realitèr connexive anima ipsa, quam in omni statu committantur, nec unquam ab anima realitèr separantur. Et ideò non sunt accidentia connexivè,

vel realitèr separabilia ab anima ipsa. Sicut color, & figura, & alie qualitates possunt à corpore separari. Quam solutionem non impugnabit, ut exillimo, quicumque August. contextum attenderit.

Iuxta hanc etiam doctrinam explicari poterat autoritas alia Aug. de spiritu, & anima. Verum Ang. Præcep. q. unica de spirit. creat. art. 11. ad 2. resp. librum esse apocryphum, & authorem ignorari, & multa falsa continere, vel improprie dicta, & non intellexisse dicta sanctorum, qui talem librum composuit. Et hæc de mente Augustini propter eius reverentiam, in quibus tamen amplius immorari, non licet.

2. arg. à ratione contra conclus. prædictam. Substantia immediate operativa est respectu suarum passionum. Ergo etiam respectu cuiuscunque operationis, & effectus erit immediate operativa. Ant. prob. Passiones immediate procedunt à substantia. Ergo immediate operativa est respectu suarum passionum.

Resp. neg. ant. & ad probat. dist. ant. Immediate per emanationem: conc. ant. Per veram actionem: neg. ant. & cons. Licet namq. passiones immediate dimanent ab essentia, non tamen procedunt ab illa per veram actionem, sed per eandem actionem, qua producitur essentia, producuntur proprietates tanquam terminus secundarius. Cumque
dima-

dimanatio non sit vera actio. Inde est, quod substantia respectu suarum passionum immediate operativa non est.

Sed inst. Etiam actio per dimanationem fit. Quia actio non fit per aliam actionem. Alias vnus actionis daretur alia. Consequenterque daretur processus in infinitum. Ergo poterit actio immediate à substantia procedere. Ac proinde substantia poterit esse immediate operativa.

Resp. dist. ant. Per dimanationem improprie talem: conc. ant. Proprie talem: neg. ant. & cons. Illud namque proprie dimanat ab aliqua forma, quod se habet tanquam terminus secundarius eiusdem actionis, qua forma producitur, cum illaque saltem connaturaliter connectitur: quo modo actio non dimanat à forma, sed illi convenit contingenter, de illaque prædicatur prædicatione quinti prædicabilis. Et ideo actio solum improprie à forma dimanat. Quatenus forma ad vnam actionem alia non indiget, sed potius actio est ratio formalis producendi effectum, & se ipsam producendi.

3. arg. Operatio immediate procedit à substantia. Ergo substantia immediate operativa est. Prob. ant. 1. Intellectio, qua Angelus se ipsum intelligit procedit immediate ab specie impressa. Et in genere causæ efficientis iuxta sententiam probabilio-

asserentem speciem impressam efficienter ad intellectionem concurrere. Sed species impressa respectu intellectionis, qua Angelus se ipsum intelligit, est propria Angeli substantia. Ergo operatio immediate à substantia procedit.

2. Generatio substantialis non procedit immediate à virtute instrumentaria substantiæ. Ergo à substantia procedit immediate. Consequenterque operatio immediate à substantia procedit. Prob. ant. Tum quia alteratio, & generatio realiter distinguuntur: & etiam specificè formaliter. Sed alteratio procedit radicaliter à substantia, & immediate ab accidenti, quod est virtus instrumentaria substantiæ. Ergo è contra generatio procedit immediate ab ipsa substantia, & non à virtute instrumentaria substantiæ.

3. Quia actio vitalis non potest ab aliquo instrumento procedere. Sed generatio est actio vitalis. Ergo non procedit immediate à virtute instrumentaria substantiæ.

Resp. neg. ant. & ad 1. prob. dist. mai. Tanquam à principio obiectivo: conc. mai. Subiectivo: neg. mai. & conc. min. neg. cons. sub eadem distinctione. Licet namque operatio possit immediate procedere à substantia tanquam à principio obiecto, & tanquam ab specie; non tamen potest immediate à substantia procedere.

cedere tanquam à principio subiectivo, & ut à potentia proxima se tenente ex parte subiecti. Ratio autem ea est. Quia species se tenet ex parte obiecti. Cumque obiectum non ordinetur ad operationem, sed potius operatio ad obiectum. Inde fit, etiam speciem ad operationem non ordinari, nec ab illa specificari. Quod maxime verum est in specie, que per se primo est substantia, & ordinatur ad esse, non verò ad obiectum representandum. Et ideo substantia per modum speciei potest esse immediate operativa; non tamen per modum potentie, & principij subiectivi, quod per se primo ad operationem ordinatur, & speciem accipit ab illa. Instantia est in essentia divina, que per modum speciei concurrat efficienter cum intellectu beati ad visionem ipsam beatam. Et tamen non specificatur ab illa, eo quod nullum predicatum divinum à creatura specificari potest.

Ad 2. prob. ant. principalis: neg. ant. & ad 1. prob. neg. conf. Quia alteratio, & generatio formaliter, & realiter distinguuntur penes terminos. Et cum terminus utriusque sit formaliter diversus, scilicet substantia, & accidens. Inde fit predictas operationes esse distinctas formaliter, & realiter, quamvis ex parte principij procedant ab eadem virtute instrumentaria substan-

tia. Nam alteratio disponit ad formam substantialem introducendam, & ita provenire debet ab accidenti, ut à virtute substantia: accidens enim ratione sui ad substantiam disponere nequit.

Poteramus etiam dicere: alterationem ordinari ad effectum accidentalem, non excedentem virtutem accidentis operantis ex parte principij. Et ideo procedere ab accidenti propria virtute, & ratione sui. Generationem verò semper procedere ab accidenti ut à virtute substantia. Et in ita modo procedendi à principio accidentali esse distinctas formaliter predictas operationes.

Ad 2. prob. eiusdem. ant. resp. Actionem vitalem non posse procedere ab instrumento separato, & riguroso. Quia vivere est se movere. Instrumentum verò rigurosum non se movet, sed movetur à causa principali. Et ita tale instrumentum formaliter non potest vivere, vel actionem vitalem elicere. Possit tamen actionem vitalem procedere à virtute instrumentaria, que se ipsa est virtus agentis principalis, & vitalis agentis. Et ita agens media illa virtute potest vivere, vel elicere actionem vitalem. Ac proinde actio vitalis potest immediate à virtute instrumentaria procedere.

Dices: Si intellectus instrumentaliter ad visionem beatam con-

concurreret, visio illa non esset vitalis, nec per illam viveret intellectus, sicut Thomistæ 1. p. q. 12. docent. Et tamen intellectus est virtus instrumentaria animæ rationalis. Ergo non potest actio vitalis à virtute instrumentaria procedere.

Resp. Thomistæ solum docere, quod si intellectus tanquam verum instrumentum concurreret ad visionem beatam, illa non esset vitalis; non tamen non fore vitalem intellectum si intellectus per modum virtutis instrumentariae ad illam concurreret.

Dices: Intellectus nec per modum virtutis instrumentariae potest concurrere ad beatam visionem. Ergo ideo est, quia actio vitalis non potest procedere à virtute instrumentaria.

Resp. neg. causalem conf. Non enim ideo intellectus non potest ad visionem beatam concurrere per modum virtutis instrumentariae, quia talis modus concurrendi impediatur vitalitatem; sed ex alio cap. id probant nostri Thomistæ. Quia videlicet intellectus ratione sui non subordinatur Deo auctori supernaturali in operando, sicut nec illi subordinatur in essendo. Consequenturque non potest intellectus esse virtus instrumentaria Dei auctoris supernaturalis. Aliud etiam non potest esse virtus instrumentaria animæ rationalis. Aliàs subordinaretur animæ

tanquam causæ principalis. Quod quidem esse non potest. Eo quod visio excedit animam rationalem, & illius virtutem, & exigentiam. Ideoque anima non potest esse causa principalis respectu visionis. Unde intellectus non potest esse virtus instrumentaria Dei, vel animæ rationalis. Consequenturque nullo modo potest tanquam virtus instrumentaria ad visionem beatam concurrere.

4. arg. Quia accidens non potest esse principium immediate productivum respectu substantialis effectus. Ergo in ordine ad effectum substantialem sola substantia erit immediate operativa. Prob. ant. Accidens non potest intrinsecè continere substantiam. Ergo non potest esse principium immediate productivum substantialis effectus. Nam quaecumque causa debet effectum præcontinere. Ant. prob. Accidens est imperfectius, & inferius ipsa substantia. Ergo illam intrinsecè præcontinere non potest.

Hoc est contrariorum fundamentum, quo sententiam nostram penitus evertere tentant, & figmenta sua dicunt plausu memoranda canoro. Leve tamè est vt doctrinam nostram, & rationis pondera frangat. Et ad ipsum neg. ant. Ad prob. dist. ant. Continere tanquam causa principalis: conc. ant. Tanquam virtus instrumentaria substantiæ:

neg. ant. & conseq. Licet namque accidens nō possit esse principium radicale, & causa principalis ad producendum effectum substantialem: eo quod imperfectius, & inferius est substantia; potest tamen accidens tanquam virtus instrumentaria continere substantiam, & vt talis concurrere ad substantiam producendam.

Sed inst. Quia omne instrumentum accipit virtutem superadditam à causa principali in ordine ad effectum, quem producit instrumentaliter. Sed substantia nullam virtutem potest communicare accidenti ad producendum substantialem effectum. Ergo accidens etiam instrumentaliter, vel tanquam virtus instrumentaria non potest concurrere ad substantiam producendam. Prob. min. Talis virtus non potest esse substantialis. Eo quod accidens virtutis substantialis capax non est. Nec potest esse accidentalis. Nam in vi huius non potest accidens continere substantiam, sicut nec ratione sui. Ergo substantia nullam virtutem potest communicare accidenti ad producendum substantialem effectum.

Resp. dist. mai. omne instrumentum verè tale: conc. mai. Improprè tale: neg. mai. & conc. min. Loquendo de virtute superaddita de novo: neg. conf. Instrumentum namque verum, & rigorosum, & à causa principali sepa-

ratum indiget speciali motione, & virtute de novo superaddita ad effectum producendum, sicut ferra, penicillus, & alia huiusmodi instrumenta. Instrumentum verò quod rigurosus non est, sed potius est virtus instrumentaria ipsius causæ principalis, non indiget nova virtute; sed potius eo ipso, quod sit coniunctum causæ principali, cuius est virtus, potest producere effectum, quem secundum se non posset producere: sicut calor coniunctus cum substantia animalis producit carnem: & calor in muliere producit lac, & coniunctus cum igne potest alium ignem producere.

Sed inst. Accidens nequit producere substantiam, nisi accipiat à substantia superadditam virtutem. Ergo si non potest virtutem superadditam accipere, non poterit etiam substantiam producere. Prob. ant. Accidens non potest producere substantiam, nisi in virtute substantiæ. Ergo nequit producere substantiam, nisi accipiat à substantia superadditam virtutem.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. ant. Nisi in virtute intransitiva: conc. ant. Transitiva: neg. ant. & conf. Accidens namque producit substantiam in virtute substantiæ; non quidem in virtute substantiæ transitive, id est à substantia derivata, & transeunte de substantia in ipsum accidens, & in ipso de novo recep-

ta; sed solum in virtute substantia intransitiva producit. Quatenus accidens se ipso est virtus dimanans à substantia, & illi subordinatur, & confertur à natura ad agendum. Ex qua subordinatione, & coniunctione ad substantiam potest tanquam virtus instrumentaria aliam substantiam producere. Sicut in multorum sententia cogitativa ex subordinatione ad intellectum potest circa singularia discurrere, & entia rationis imperfecta formare. Et intellectus ex coniunctione ad voluntatem potest efficaciter movere, absque aliqua virtute superaddita de novo.

Sed inst. 1. Accidens ex coniunctione, & ex subordinatione ad substantiam non mutatur intrinsecè. Ergo etiam ex tali subordinatione non poterit continere intrinsecè substantiam, nec producere illam. Quia accidens non potest substantiam intrinsecè continere, nisi ratione alicuius intrinseci, quo intrinsecè mutetur.

Inst. 2. Accidens, vt dimanans à substantia, entitativè, & formalitèr est accidens, quod quidem non potest in se habere virtutem substantialem, sed solum virtutem accidentalem. Sed ratione huius nequit substantiam producere, neque illam continere. Ergo idem quod prius.

Ad 1. repl. resp. dist. ant. Intrinsecè receptivè: conc. ant. In-

trinsecè dimanativè: neg. ant. & conf. Quia quamvis accidens ex subordinatione ad substantiam nihil de novo recipiat, per quod mutetur intrinsecè receptivè; dimanat tamen cum maiori perfectione intrinseca, quam haberet secundum se. Et ideo propter hanc maiorem perfectionem, quã habet per dimanationem à substantia, potest substantiam producere, & ipsã intrinsecè continere.

Ad 2. repl. resp. Tam accidens, quam virtutem ipsius entitativè, & formalitèr esse de linea accidentis; virtualitèr tamen esset de linea substantiæ. Quatenus à substantia dimanat tanquam virtus instrumentaria à natura determinata, vt substantia per ipsam possit substantiam producere.

Dices: Ergo in tantum accidens est principium immediatum operandi, in quantum est virtualitèr substantia. Ergo iam ipsa substantia est principium immediatum operandi.

Resp. dist. secundum conf. Ipsa substantia in se neg. conf. Ipsa substantia in sui virtute: conc. conseq. Accidens namque est ipsa virtus substantiæ, & in quantum talis, potest substantiam producere. Ex quo non sequitur substantiam in se ipsa esse immediatè operativam; sed solum in sui virtute, qua substantia est formalitèr accidens, & solum virtualitèr substantia. Et ita quod

immediatè operatur, est accidens formalitèr, quamvis virtualitèr substantia sit.

Dices: Benè valet, substantia virtualitèr est principium immediatum operandi. Ergo substantia est immediatè operativa. Cōsequenterque si potentia immediatè operativa virtualitèr est substantia, iam ipsa substantia erit immediatè operativa.

Resp. Consequentiam non valere: quia arguitur in illa à secundum quid ad simpliciter. Et ab antecedenti cum addito diminutione ad consequens absolute simpliciter. Eo quod esse substantiam virtualitèr diminuit de ratione substantiæ. Sicut esse animal potentialitèr diminuit de ratione animalis. Quæ doctrina est D. Th. opusc. 39. cap. 10. Et nos etiam dedimus illam de distinctione inter existentiam, & essentialitèr disputantes.

§. VI.

Statuitur secunda conclusio.

Substantia etiam de potentia absoluta non potest esse immediatè operativa.

Concl. ista prob. ratione D. Th. 1. p. q. 77. art. 1. Quia si substantia esset potentia proxima immediatè operativa, esset formalitèr accidens. Sed substantiam esse accidens essentialitèr repugnat, & contingere

non potest etiam de potentia absoluta. Ergo attentata etiam tali potentia non potest substantia esse immediatè operativa. Prob. mai. Si substantia esset potentia proxima immediatè operativa, esset in eodem genere cum operatione sua. Ergo esset formalitèr accidens, sicut & ipsa operatio. Prob. ant. Actus, & potentia per se ad actum ordinata debent esse in eodem genere. Sed, si substantia esset potentia proxima immediatè operativa, esset etiam potentia per se ad operationem ordinata. Ergo esset in eodem genere cum operatione sua. Mai. videtur principium lumine naturali notum, & explicatur sic. Nam actus, & potentia per se ad actum ordinata dividunt quodlibet genus entis. Et consequenter etiam dividunt accidens in communi. Eo quod accidens in communi est quodam genus entis, sumpto genere lato modo. Ergo actus, & potentia debent esse in eodem genere. Quia in bona divisione membra dividenda continentur sub diviso, & pertinent ad idem genus, si divisio essentialis est: qualitèr omne genus entis est essentialitèr divisibile in potentiam, & actum.

Resp. Quod si ratio facta vera esset, actus, & potentia per se ad actum ordinata deberent esse in eodem predicamento. Quod tamen falsum est. Nam generatio

ratio pertinet ad prædicamentum actionis; potentia verò proxima generandi pertinet ad prædicamentum qualitatis, sicut dicitur in Logica in proprio prædicamento: quamvis reductivè potentia generativa pertineat ad prædicamentum actionis tanquam actionis principium. Ut punctum pertinet ad prædicamentum quantitatis.

Hæc tamen solutio ex prava intelligentia rationis factæ procedit. Quia actus, & potentia per se, & essentialitèr dividunt omne genus physicum entis. Consequenterque contineri debent in eodem genere physico. Ità, ut si actus est substantia, potentia per se ad actum ordinata debeat esse substantialis: Et si actus fuerit accidens, etiam erit de genere accidentis potentia, quæ per se ordinatur ad actum. Non tamen necessum est, quod actus, & potentia per se ad actum ordinata dividant essentialitèr idem genus prædicamentale. Aliàs nec ipsa substantia esset immediatè productiva actionis transiens. Quando quidem actio transiens, & substantia pertinere non possunt ad idem prædicamentum.

Dices: Esse probabilem sententiam formam vermis geniti ex speciebus Sacramentalibus recipi in ipsa quantitate, non verò in aliqua materia substantiali. In qua opinione quantitas est

potentia per se ad formam substantialem ordinata. Et tamen quantitas non est in eodem genere physico, in quo forma substantialis existit. Siquidem quantitas illa manet accidens entitativè. Et ità ad genus accidentis pertinere debet.

Sed contra est. Quia potentia per se ad actum ordinata debet esse in eodem genere physico cum actu, vel in genere inferiori, ut ita possit per se ad actum ordinari, & habere suum esse in ordine ad actum. Quod quidem non repugnabit potentia, si sit in genere inferiori ad genus ipsius actus. Sed illa quantitas, licet sit in genere diverso à genere actus, est tamen in genere inferiori, videlicet in genere accidentis: actus verò est in genere substantia. Ergo poterit illa quantitas absque ullo inconvenienti contra rationem prædictam esse potentia per se ordinata ad formam substantialem recipiendam. Addimus quantitatem illam formalitèr, & in munere esse substantiam, & sub genere substantia contineri, quidquid sit de illa materialitèr accepta.

§. VII.

Unicum argumentum contra rationem istam.

Contra rationem arguitur. Quia actus, & potentia non debent esse in eodem genere.

neri. Ergò ratio nititur principio falso. Prob. ant. primo. Potentia obedientialis, & eius actus non sunt in eodem genere. Nam potentia obedientialis entitativè naturalis est, & eadem realitè cum potentia naturali. Actus verò illius est formalitèr supernaturalis. Ergò actus, & potentia non debent esse in eodem genere.

2. prob. ant. Compositum substantiale comparatur ad accidentia sicut potentia ad actum. Et tamen in eodem genere non inveniuntur, vt per se manifestum est. Ergò idem quod prius.

Resp. neg. ant. ad 1. prob. dist. conf. Potentia, quæ per se non ordinatur ad actum: conc. conseq. Per se ad actum ordinata: neg. conseq. Quia in presenti loquimur de potentia, quæ per se ordinatur ad actum, & habet positivam inclinationem ad ipsum, qualis non est potentia obedientialis, quæ quidem non dicit inclinationem ad actum supernaturalem: & licèt ipsum connotet; non tamen per se ordinatur ad ipsum, sed est mera non repugnantia ad illum habendum.

Dices: Etiam potentia per se ad actum ordinata non debet esse in eodem genere cum actu. Ergò solutio nulla est. Prob. ant. Habitus Logicæ per se ordinatur ad ens rationis, & ad ipsum tanquam ad objectum ordinem,

& inclinationem importat. Et tamen non est in eodem genere cum ipso. Siquidem habitus est in genere entis realis. Ergò etiam potentia per se ad actum ordinata non debet esse in eodem genere cum actu.

Resp. neg. ant. Ad prob. dist. mai. Ad ens rationis vt ad terminum purè extrinsecum: concedo maiorem. Tanquam ad intrinsecum actum, & intrinsecè perficientem: neg. mai. Quia habitus Logicæ solum respicit obiectum tanquam terminum purè extrinsecum, & extrinsecè perficientem. Et propterea non requiritur, quod sit in eodem genere habitus. Sicut generatio substantialis per se ordinatur ad effectum substantialem producendum, & tanquam ad extrinsecum terminum. Et tamen generatio est in genere accidentis, & terminus est in genere substantiæ. Nos autem in presenti tantum loquimur de potentia per se ordinata ad actum, vel terminum intrinsecum intrinsecè specificantem, & intrinsecè perficientem. Nam solum talis actus, & potentia dividunt essentialitèr, & per se omne genus physicum entis.

Ad 2. prob. ant. princ. resp. Compositum substantiale habere esse simpliciter antecedenter ad accidentia, quæ solum dant esse secundum quid. Et ita non esse potentiam per se ad acci-

accidentia ordinatam. De qua solum in presenti sermo est.

Resp. Dices: Quamvis substantia esset immediatè operativa, non esset potentiaper se ad operationem ordinata. Ergò non deberet esse in eodem genere cum operatione sua. Prob. ant. Quia in illo eventu substantia esset ens simpliciter, & causa principalis operationis. Sed ens simpliciter, & causa principalis nò per se ordinatur ad effectum. Ergò substantia in illo eventu non esset potentia per se ad operationem ordinata.

Resp. neg. ant. Ad probationem dist. mai. Ens simpliciter modo repugnanti; conced. mai. Modo debito, neg. mai. & concessa min. tub eadem distinctione: neg. conf. Nam si substantia esset immediatè operativa, esset ens simpliciter modo repugnanti. Eo quod esset ens simpliciter habens totum suum esse, non in ordine ad se, sed in ordine ad operationem, cuius esset immediatum principium. Consequenterque esset potentia per se ad operationem ordinata. Cumque hoc repugnet enti simpliciter, etiam repugnabit tali enti esse principium immediatè operativum. In quo etiam eventu esset causa principalis radicalis, quamvis modo repugnanti, quatenus per se ad effectum ordinatur.

VIII.
Alia ratio conclusionis proponitur.

IX.

SI substantia esset immediatè operativa, specificaretur ab operatione, ab illaque essentialiter dependeret. Quia potentia per se ad actum ordinata specificatur ab illo. Sicut constat in quacumque potentia. Et si substantia esset immediatè operativa, esset potentiaper se ad operationem ordinata. Sed substantiam specificari ab operatione essentialiter repugnat. Ergò non potest esse substantia immediatè operativa etiam de potentia absoluta. Prob. min. 1. Quia substantia essentialiter est perfectior excessu entis simpliciter, quam accidens. Ergò substantiam specificari ab operatione essentialiter repugnat.

2. prob. min. Substantiam non esse ens per se essentialiter repugnat. Sicut etiam essentialiter repugnat substantiam non esse substantiam. Sed si substantia specificaretur ab operatione, non esset ens ad se, sed ad aliud, videlicet ad suam operationem. Ergò substantiam specificari ab operatione essentialiter repugnat.

3. prob. min. Nam quod specificatur ab alio, respicit illud ut finem. Sed substantia non potest ad accidens tamquam ad finem ordinari, sed è contra accidens est

est propter substantiam, & ad illam ordinatur tanquam ad finem. Ergo idem quod prius.

§. XI.

Argumentum contra rationem solvitur.

Argui. contra rationem prædictam. Nam ex quo substantia sit perfectior accidenti, non sequitur, quod ab illo specificari non possit. Ergo ratio nititur falso principio. Prob. ant. 1. Habitus logicæ perfectior est ente rationis. Et tamen specificatur ab illo. Ergo ex quo substantia sit perfectior accidente, non inferitur, quod ab illo specificari non possit.

2. prob. ant. Intellectus, & voluntas in probabili sent. Th. sunt simpliciter perfectiores suis actibus. Et tamen specificantur ab illis. Ergo idem quod prius.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. mai. Perfectior est absolute: conc. mai. Excessu entis simpliciter: neg. mai. Et hoc. mia. neg. cof. sub distinctione maioris. Non enim probamus substantiam non posse specificari ab accidenti ex quo magis perfecta sit, absolute loquendo; sed ex maiori perfectione entis simpliciter substantialis, de cuius ratione est, quod sit ad se, & non sit ad aliud: & propter talem perfectionem ab alio specificati non valet. Habitus

autem logicæ, quamvis sit perfectior ente rationis, est tamen accidens, cui non repugnat esse quid respectivum, & ad aliud ordinatum, quod in habitibus, & potentijs specialiter contingit.

Ad 2. prob. constat solutio. Quia intellectus, & voluntas sunt potentia essentialiter respectiva. Consequenterque ab alio specificari possunt, quamvis illud aliud minus perfectum sit absolute, vel in alio genere causæ.

Alijs terminis pot erat resp. Actus intellectus, (& idē de actibus voluntatis) esse imperfectiores intellectu, & voluntate in genere causæ efficientis, ceterum in genere causæ formalis perfectiores sunt: quod tamen non potest habere operatio respectu substantiæ. Quia genus accidentis simpliciter imperfectius est genere substantiæ. Et ita operatio sub nulla ratione, & in nullo genere causæ potest simpliciter substantiam superare.

Sed inst. Substantia non est essentialiter ens ad se; sed potest bene ad alterum ordinari. Ergo solutio nulla est. Prob. ant. 1. Substantia ordinatur ad suam operationem, iuxta commune proverbium. *Vnumquodque est propriè suam operationem.* Ergo substantia non est essentialiter ens ad se, sed potest ad alterum ordinari.

2. Principium radicale ordinatur ad propriam operationem. Sed substantia est principium radicale.

fficale. Ergò non est ens ad se, sed potius habent esse in ordine ad operationem.

3. Materia habet esse in ordine ad formam. Sed materia prima est substantia. Ergò substantia habet esse ad aliud.

4. Visio beata perfectior est quacumque substantia naturali. Et tamen est ad aliud videlicet ad suum obiectum. Ergò etiam substantia potest esse ad aliud.

Resp. ad replic. neg. ant. Cuius falsitas constat ex diffinitione substantiæ. Et experientia compertum est substantiam non esse similem alteri nisi ratione qualitatis: nec dicere respectum ad locum nisi ratione quantitatis: nec ad aliud vt purum terminum nisi tantum ratione relationis. Quod signum est substantiam essentialiter esse ens ad se, & non posse nisi ratione alterius ad alterum ordinari. Vnde ad 1. prob. dicimus substantiam esse propter suam operationem tamquam propter finem effectum, vel perficiendum per ipsam substantiã: ad eum modum, quo incarnatio dicitur esse propter salutem hominum tamquam finem effectum, & consequentum ad ipsam incarnationem.

Addimus cum Caiet. vnumquodque esse propter suam operationem, id est, propter se ipsum, vt perfectum, & coniunctum cum operatione ipsa: & ita esse proverbium intelligendum.

Ad 2. prob. resp. Principium radicale non ordinari proxime ad suam operationem, nec esse propter illam tamquam finem; sed tantum radicaliter ad eam ordinari. Ex quo non inferitur, quod specificetur ab illa.

Ad 3. resp. dist. conf. Ad aliud intra lineam substantiæ: conced. conf. Extra talem lineam: neg. conf. Substantia namque est ens ad se contrapositivè ad accidens, quod est ens in alio: & sic accidens dicit respectum ad aliud extra lineam propriam, videlicet ad substantiã. Ita ab opposito substantia non dicit respectum ad aliud extra lineam substantiæ, potest tamen aliquid aliud intra lineam substantiæ respicere, sicut materia respicit formam, & creatura Creatorem, ad quem omnis creatura tamquam ad causam exemplarem ordinatur.

Ad 4. resp. Quod licet visio beata sit perfectior quacumque substantia naturalis; est tamen accidens. Et ita non repugnat illi ad alterum ordinari.

§. X.

Ultima ratio conclusionis proponitur

SI substantia esset immediate operativa esset simpliciter infinita. Sed hoc habere nõ potest etiã de potentia absoluta. Ergò de potentia absoluta substantia non potest esse immediate

operativa. Prob. mai. Si substantia esset immediatè operativa, identificaret ultimam differentiam accidentis. Siquidem identificaret rationem principij proximi, quæ est ultima differentia accidentis immediatè operativi. Ergo esset infinita simpliciter.

Explicatur hæc ratio. Quidquid identificat ultimam actualitatem generis dicentis perfectionem simpliciter simplicem, est simpliciter infinitum. Sed, si substantia esset immediatè operativa, identificaret secum ultimam actualitatem generis dicentis perfectionem simpliciter simplicem. Ergo evaderet infinita. Prob. min. Identificaret operationem. Sed operatio est ultima actualitas de linea operativa dicente perfectionem simpliciter simplicem, & quæ verè repetitur in Deo. Ergo min. vera est. Prob. mai. Identificaret rationem principij proximi. Siquidem per se ipsam esset immediatè operativa. Ergo identificaret etiam operationem. Quia non minus est extra lineam substantiæ ratio principij proximi, quam operatio ipsa. Consequenterque ex identitate cum primo bene infertur identitas cum secundo. Nam si vtriusque est extra lineam substantiæ, vtriusque quantum ad identitatem eadem est ratio. Sicut communiter dicitur, quod si homo identificaret differentiam ultimam formicæ, identificaret etiam rerum om-

nium ultimas differentias. Et quod omnes sunt extra lineam hominis. Et idè omnium illarum eadem ratio est.

¶ *Duobus argumentis occurritur.*

Arg. 1. contra rationem. Nam ex quo substantia sit immediatè operativa, nulla sequitur infinitas. Ergo ratio nititur falso principio. Ant. prob. Ex identitate principij proximi cum principio radicali nulla sequitur infinitas. Ergo ex quo substantia esset immediatè operativa, nulla sequitur infinitas. Ant. prob. Tum in probabili sent. Thomist. asserente: obiectum philosophiæ esse ens mobile provt abstrahit à substantia, & accidenti, in qua sententia accidens non solum est principium proximum motus naturalis, sed etiam radicale principium.

Tum etiam. Nam in præm. q. 2. art. 1. diximus: Motum naturalem in esse entis radicari in accidenti, sicut intensio qualitatis in esse entis radicitur in qualitate, quamvis non in ratione naturalis. Et tamen qualitas est principium proximum motus, etiam in esse entis accepti. Ergo absque vlla infinitate potest principium proximum identificari cum principio radicali.

Resp. ad arg. neg. ant. Et ad prob. dist. ant. In accidenti: conc. ant.

ant. In substantia: neg. ant. & consequ. Licet namque in accidenti possit absque vlla infinitate identificari ratio principij proximi cū principio radicali; hoc tamen in substantia contingere nō potest. Quia esse principium proximum operandi est de linea entis ad aliud. Consequenterque est extra lineam substantiæ. Et ita talem formalitatem substantia identificare non potest absque vlla infinitate. Esse verò principium radicale potest indifferenter substantiæ, & accidenti convenire. Eo quod ratio principij radicalis nō est determinata ad lineam entis ad se. Proindeque non est extra lineam accidentis.

2. resp. & verius. Quod ratio principij proximi verè, & propriè efficienter concurrentis ad actum nunquam identificari potest cum principio radicali efficienter concurrente, absque vera infinitate. Quod quidē ratio conclusionis efficaciter suadet. Nec vnquam accidens est verè principium radicale, quod efficienter concurrat, sed tantum est principium radicale, non quidem philosophice, sed solum metaphisicè, & in esse scibilis, quatenus suas proprietates radicat: sicut qualitas intensibilitatem, vel motum intentionis in esse entis. Quæ quidem proprietates demonstrantur de accidenti independenter à substantia. Et ideo in esse scibilis à metaphisica, vel mathematica

vltimo reducuntur ad ipsum.

Contra vtramque solutionem instabis. Ex Identitate principij proximi cum principio radicali substantiali, & efficienter concurrente ad veram operationem, nulla sequitur infinitas. Ergò vtraque solutio ruit. Prob. antec. Ex identitate obiecti cum principio proximo in linea intelligibili passiva nulla sequitur infinitas. Sicut constat in substantia Angeli, quæ per se ipsam est species impressa, vt Angelus se ipsum intelligat: quæ tamen vt substantia est principium radicale intelligendi: & sub munere speciei est principium proximū, & verè efficienter ad intellectionem concurrat. Ergò ex identitate principij proximi efficienter concurrentis cum principio radicali substantiali verè etiam efficienter concurrente nulla sequitur infinitas. Quia sicut ratio principij proximi est perfectio simpliciter, & in Deo reperta: ita etiam ratio speciei impressæ. Proindeque, si ex identitate substantiæ cum specie nulla sequitur infinitas, ex altera identitate infinitas sequenda non est.

Resp. neg. conf. Et ratio discriminis est. Quia species creata ex conceptu communi speciei impressæ non petit esse accidens, nec exigit realem distinctionem ab obiecto. Cōsequenterque extra lineam substantiæ non est, sed potest

test absque vlla infinitate esse substantia ipsa, quæ intelligitur, vt constat in exemplo Angeli in argumento relato. Principium verò proximum increatis habet totum esse in ordine ad aliud. Et ideò semper est extra lineam ipsam substantiæ.

Sed inst. Species impressa creata ex conceptu communi nõ exigit realitèr ab obiecto distingui. Ergò principium proximum à principio radicali substantiali distingui realitèr non exposcit.

Reg. neg. conf. Et disparitas est. Quia species creata requiritur ad proportionandum obiectum cum ipsa potentia. Et cum substantia Angeli sit per se ipsam proportionata cum intellectu proprio propter suam immaterialitatem: & quia cum illo intimè coniuncta est. Indè sit non exigere realem distinctionem à specie impressa, qua Angelus propriam substantiam intelligit. Undè species creata ex conceptu communi permittit distinctionem realem ab obiecto, non tamen illam positivè requirit. Principium autem proximum operandi essentialitèr est ad aliud. Et ita realitèr debet distingui ab ente per se, vel ab ente substantiali.

2. arg. Quamvis substantia identificaret rationem principij proximi immediatè operativi, adhuc tamen non identificaret operationem suam. Ergò adhuc infinita non esset. Prob. antec. 1.

Substantia Angeli identificat principium proximum in linea intelligibili passiva, videlicèt specièr impressam. Et tamen non identificat ultimam actualitatem talis lineæ videlicèt verbum. Ergò quamvis substantia identificaret rationem principij immediatè operativi, adhuc tamen non identificaret operationem suam.

2. Potest substantia præstare effectum principij immediatè operativi, quim identificet ultimam differentiam potentiæ. Ergò quamvis substantia præstaret talem effectum, & esset immediate operativa, adhuc tamen non identificaret rationem principij proximi, & operationem suam. Prob. ant. Anima rationalis præstat gradum sensitivum eiusdem rationis cū sensitivo bruti. Et tamè non identificat formam bruti secundum ultimam differentiam ipsius. Ergò potest substantia præstare effectum principij immediatè operativi, quim identificet ultimam differentiam talis principij, & suam operationem.

Resp. ad inst. neg. ant. Et ad 1. prob. neg. conf. Quia species impressa, vel principium proximum in linea intelligibili passiva non exigit esse extra lineam substantiæ, & realitèr ab illa distingui propter rationem traditam in solutione argumenti præcedentis. Et ideò ex identitate substantiæ cum specie impressa non infertur identificatio cum ultima actuali.

aQualitate, vel verbo. Oppositum autem contingit in principio proxime operativo, quod essentialitèr petit esse extra lineam substantiæ propter rationem in eodem loco traditam, & sepe in articulo repetitam. Et ita si substantia identificaret principium proximum, identificaret etiam operationem. Cum vtriusque eadem ratio sit.

Ad 2. neg. ant. & ad prob. dist. mai. Eiusdem rationis generice: conced. mai. Specificè: neg. mai. & conc. min. neg. conf. Anima namque rationalis solum continet formam sensitivam equi v. g. secundum rationem communem: & propterea solum præstat effectum illius secundum rationem genericam, & communem; non tamen præstat sensitivum bruti, provt in illo est, sed sensitivum specificè perfectius, quod in homine reperitur. Esse vero principium proximum operandi est vltima differentia potentiae proxime operativæ. Et ita si substantia esset operativa immediatè, identificaret talem vltimam differentiam, & suam operationem.

§. Vltimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis in art. discursu colligitur 1. accidens non posse esse virtualitèr substantiam in genere causæ formalis,

nec intrinsecè, nec extrinsecè specificativè. Quia accidens participare non potest, quod est perfectissimum intra lineam substantiæ. esse autè causam formalem intrinsecam, vel extrinsecam præstantem speciem substantialem est perfectissimum in linea substantiæ. Et ita ab accidenti participari nõ potest.

Dices: Accidens potest esse virtualitèr substantia in genere causæ efficientis, vt vidimus: & constat in accidentibus Eucharistiæ, & etiam in genere causæ materialis. Nam quantitas potest recipere formam substantialem in probabili sententia. Ergo potest accidens esse etiam virtualitèr substantia in genere causæ formalis.

Neg. conf. Quia esse virtualitèr substantiam in genere causæ efficientis est esse virtutem dimanantem à substantia, & datam ipsi ad agendum. Quod quidem accidenti non repugnat. Et similiter esse causam materialem, & imperfectissimam intra lineam substantiæ. Consequenterque potest participari ab accidenti perfecto, qualis est quantitas, quod supremum infimi potest attingere infimum supremi. Esse verò substantiam in genere causæ formalis intrinsecè, & per modum formæ, est perfectissimum in linea substantiæ. Et etiam esse substantiam extrinsecè specificativè repugnat substantiæ, quæ secundum vltimam differentiam non potest non esse

ens per se, vel ad alterum ordinari.

2. Collig. substantiam in actu secundo causantem constitui per suam operationem, quia per illam reducitur de actu primo ad secundum, per ipsamque in actu secundo agit. Et hæc de art. isto vbi art. præced. ad philos. applicanda.

ARTICVLVS III.

Utrum Deus concurrat simultaneo concursu ad effectum causæ creatæ.

§. I.

Relatis sententijs statuitur conclusio.

PER concursum simultaneum intelligimus & benè causalitatem, qua Deus simul cū creaturis concurrat ad earum effectus: talemque concursum ponimus, vt effectus creati immediatè dependeant à Deo tanquā à prima, & vniuersalissima causa. Non tamen ipsum simultaneum nominamus: quia eadem actio creaturæ sit etiam actio Divina, qua Deus in actu secundo simul cum creatura producat effectum. Aliàs Deus verè ageret per actionem formalitèr transeuntem, & formalitèr in passio receptā: sicut ipsa creatura. Sed concursum dicimus simultaneum: quia actio Divina increata, & infinita simul cum actione creaturæ concurrat

ad effectum creatum, & facit ipsum à Deo immediate dependere. Quo prænotato

In primis fuit quorundam antiquorum error, qui (vt refert D. Th. 1. p. q. 105. art. 3. & 5.) asseriebant creaturam ad nullum concurrere effectum; sed solum Deum ad effectum creatum concurrere in præsentia creaturæ, v. g. ad præsentiam ignis Deum vire, & ad præsentiam hominis, hominem generare. Quæ sententia erronea est. Et ratione convincitur. Quia si creatura nullum producit effectum, frustranea esset virtus, quam Deus contulit causæ secundæ. Eo quod virtus, quæ non reducitur ad actum, frustranea est.

2. sent. fuit Durandi in 2. d. 5. & d. 37. q. 1. vbi asserit: Deum non concurrere immediatè ad effectum creaturæ, sed solum mediatè: quatenus causas secundas produxit, illisque virtutem communicavit, vt effectus creatos producerent. Quam sententiam aliqui temerariam, alij erroneam, Alij vt hæreticam censurant. De quo parum interest nobis, qui quæstionem solum philosophicè disputamus.

Non tamen potest sententia hæc veritatem habere, sicut ex ratione nostra constabit: & quia dicitur Isaia 26 *omnia opera nostra operatus est in nobis Domine.* Et actor. 12. *Non longe est ab vnoque nostrum. In ipso enim vivimus movemur,*

Sumus. Quæ verba, si absolute intelligantur, dependentiam immediatam effectus creati à Deo manifestè declarant. Esse verò absolute intelligenda ex eo constat. Quod ex tali intelligentia nullum sequitur inconveniens. Consequenterque absolute intelligenda sunt, iuxta regulam Aug.

3. Sententia Theolog. & Philosoph. cum Ang. Doct. affirmat: Deum physicè immediatè, & concursu simultaneo concurrere ad effectum creaturæ. Nam ut dicitur Ioan. 5. *Pater meus usque modo operatur*; sed quia clarè ex Sacra Pagina colligitur, auctoritates omittimus.

Ratione conclusionem nostram probant aliqui. Quia si Deus non concurreret immediatè ad effectum creaturæ, & concursu simultaneo, nūquam posset Deus talem effectum impedire. Quod tamen falsum est, & pluribus probari poterat. Sufficiat autem exemplum ignis Babylonici, quem Deus impedivit, nè pueros in fornace combureret.

Hæc tamen ratio efficaciter non probat. Nam ut Deus impediat effectum creaturæ, sufficit negare concursum prævium, quem Deus liberè donat, & potest pro libertate sua negare: quod quidem non dato, causa secunda non produceret effectum. Et ita tali ratione relicta aliter

Prob. concl. nostra. Quia Deus immediatè conservat quencum-

que effectum creatum. Ergo illū etiam immediatè producit. Quia conservatio est continuata productio. Ant. verò prob. Deus potest annihilare immediatè quemcumque effectum creatum, Nam ut Deus in nihilum redigat effectum creatum, non dependet à creatura, sed se solo potest hoc facere, quomodo, & quando voluerit. Ergo talem effectū immediatè conservat. Quia si Deus nō immediatè conservaret effectum creatū, sed mediante causa secunda, non posset se solo talem effectū annihilare. Sed hoc facere deberet mediante causa secunda.

2. prob. concl. In quocumque effectu creato reperitur ratio entis. Sed ratio entis solum potest immediatè à Deo causari. Ergo Deus immediatè concurrat ad effectum creaturæ. Prob. min. Prædicatum universalissimum solum potest immediatè produci ab universalissima causa. Nam universalissimum prædicatum non potest contineri in virtute alterius causæ. Sed ratio entis est prædicatum universalissimum, quod ad omnia se extendit. Ergo ratio entis solum potest produci immediatè à Deo, qui universalissima causa est.

Conf. & vrgetur. Si creatura posset producere rationem universalissimam entis, posset etiam se ipsam immediatè producere. Siquidē ipsa sub ratione entis continetur. Et qui potest rationem

Communem producere, quatenus communis est, potest etiam producere inferiora sub illa ratione contenta. Sed creatura se ipsam producere non potest. Ergo nequit immediatè producere rationem entis, sed hæc solum à Deo immediatè producibilis erit.

3. prob. concl. Quilibet effectus creatus dependet à Deo immediatè. Ergo Deus immediatè & concursu simultaneo concurrat ad effectum creaturæ. Prob. ant. Ens per participationem immediatè dependet ab ente, quod est tale per essentiam. Sed quilibet effectus creatus est ens per participationem. Ergo immediatè pendet à Deo, qui est talis per essentiam. Min. cum cons. tenet, & mai. prob. Ens per participationem omni modo dependet ab ente, quod est tale per essentiam. Ergo immediatè dependet ab illo. Alias non dependebit omni modo. Ant. prob. Inter ens per essentiam, & ens per participationem debet dari perfecta superioritas primi, & perfecta subordinatio, & dependentia secundi. Sed perfecta subordinatio, & dependentia perfecta non salvatur, nisi ens per participationem omni modo dependeat ab ente, quod est tale per essentiam. Ergo omni modo pendet ab illo.

Respondebis: Ad perfectam subordinationem, & dependentiam sufficere effectum creatum

dependere à Deo mediate, ad quam dependentiam salvandam satis est, quod Deus contulerit virtutem causæ secundæ, & illam de facto per concursum prævium determinet ad agendum.

Contra tamen est. Quia perfecta subordinatio salvari non potest sine dependentia immediata. Ergo solutio nulla est. Prob. ant. Perfecta subordinatio non salvatur absque omni dependentia possibili. Sed dependentia immediata effectus creati à Deo possibilis est. Siquidem talis dependentia arguit in Deo maximam perfectionem. Ergo absque dependentia immediata non salvatur subordinatio perfecta.

Impug. 2. Quia effectus creatus immediatè habet esse participatum à Deo. Ergo immediatè dependet ab illo. Prob. ant. Effectus creatus tam mediatè, quam immediatè est ens secundum creatum, & ab alio. Ergo habet esse immediatè participatum à Deo.

3. Perfectior est dependentia immediata, quam mediatæ. Sed effectus creatus perfectissimè pendet à Deo. Ergo immediatè ab illo dependet.

4. Deus est immediatè in omnibus rebus, ut docet D. Th. 1. p. q. 8. art. 1. Sed Deus in rebus est per suam operationem. Ergo quilibet effectus creatus immediatè dependet à Deo.

5. Quilibet effectus creatus continetur intrinsecè in Divina

Omnipotencia. Ergò non potest in rerum natura poni nisi per influxum immediatum Omnipotentia Divina.

6. Quando creatura in actu secundo causat, & producit effectum, Deus voluntate efficaci vult talem effectum existere; voluntate quidem divisa à voluntate, qua dedit creaturæ virtutem ad effectum producendum. Sed Deus producit, & causat quidquid vult efficaci voluntate. Ergò causat, & producit effectum creatum voluntate diversa ab ea, qua virtutem contulit creaturæ. Et consequenter non solum mediatè per primam voluntatem, sed etiam immediatè per secundam voluntatem producit effectum.

Adimus. Ex opposita sententia sequi dari in rerum natura effectum, quem Deus nec mediatè, nec immediatè conservat. Non quidem immediatè, vt adversarij fatentur. Nec mediatè. Quia iuxta sententiam illorum Deus mediatè conservat effectum mediante causa secunda: & potest contingere, quod aliquando sit effectus, & causa secunda non sit, vt in pluribus exemplis cernere licet.

§. II.

Solvuntur argumenta.

ARg. 1. contra concl. istam. Causa secunda principalis non indiget concursu si-

multaneo. Ergò nulla causa secunda talem eocursum requirit. Quia omnium eadem ratio est. Prob. ant. Causa secunda principalis habet sufficentem virtutem ad effectum producendum. Nam si univoca est, eiusdem est perfectionis cum effectu. Si autem æquivoca, effectum excedit in perfectione. Ergò causa secunda principalis habet sufficientem virtutem ad effectum producendum.

Resp. neg. ant. Ad prob. dist. ant. Ad effectum sub ratione particulari: conc. ant. Sub ratione communi entis: neg. ant. & cons. Causa namque secunda principalis habet sufficientem virtutem ad producendum effectum sub ratione particulari propria talis causæ: sicut equus ad producendum equum secundum rationem particularem equi; non tamen habet virtutem ad producendum effectum secundum rationem entis. Eo quod ratio universalissima entis debet correspondere universalissimæ causæ, qualis Deus est.

Dices: Creatura potest producere effectum sub ratione entis, quæ reperitur in illo. Ergò nulla est data solutio. Prob. ant. Ratio entis in effectum reperta non est universalissima ratio entis; sed ratio particularis, & determinata ad entitatem determinatam effectus. Ergò potest creatura producere effectum sub ratione entis.

S 2.

Resp.

Resp. neg. ant. Ad prob. dist. ant. Vniversalissima ex parte rationis *quæ*: conc. ant. Ex parte rationis sub *quæ*: neg. ant. & conf. In effectu namque creato non reperitur vniversalissima ratio entis in sua vniversalitate; sed potius reperitur ratio entis contracta, & determinata, & identificata cum alijs, *quæ* in effectu reperiuntur. Et ita ex parte rationis, *quæ* producitur, particularis est. Consequenterque creatura talem rationem producit identicè, & vt identificatam cum alijs. Ex parte tamen rationis sub *quæ* producitur sub ratione communi entis, vt solum explicat esse commune ad omnem effectum. Et propterea sub hac ratione non potest à creatura produci, sed solum à Deo immediatè producibilis est.

Dices: Ergò creatura ex parte rationis *quæ*, producit identicè rationem entis: sed hæc ratio non aliter producibilis est. Ergò creatura producit effectum sub ratione entis, eo modo quo sub illa ratione producibilis est.

Resp. neg. min. & conf. Quia ratio entis est formalitèr producibilis, etiam ex parte rationis *quæ*, ab illo videlicet agente, qui illam producere valet sub ratione expressa entis ex parte rationis sub *quæ*. Vnde creatura non producit rationem entis omni modo, quo est produci-

bilis ex parte rationis *quæ*, sed solum identicè, & materialitèr illam producit; formalitèr verò etiam ex parte rationis *quæ* à solo Deo producibilis est.

2. arg. Dabilis est effectus, ad quem Deus non concurrat immediatè. Ergò ad nullum immediatè concurrat. Nam omnium eadem ratio est. Ant. prob. 1. Deus non potest immediatè producere actum vitalem. Quia actus vitalis est immediatè à principio intrinseco vitali, & vitalitèr se movente per actum. Et Deus non potest se movere per actum vitalem creatum, nec vivere per ipsum. Ergò dabilis est effectus, ad quem Deus non concurrat immediatè.

2. Effectus causæ materialis, & formalis non sunt immediatè à Deo. Alias Deus esset causa materialis, & formalis. Quod tamen diuinæ perfectioni repugnat. Ergò dabilis est.

3. Actio peccaminosa non est immediatè à Deo. Alias Deus peccaret. Ergò idem quod prius.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. ant. Actum vitalem sub ratione vitalis: conc. ant. Sub ratione entis: neg. ant. & conf. Licet namque Deus non possit immediatè producere actum vitalem sub ratione sub qua particulari vitalis, sub qua ratione petit actus vitalis esse à principio intrinseco vitalitèr se movente, & viventè per ipsum actum; potest

test tamen Deus immediatè producere actum vitalem sub ratione entis. Nam sub ista formalitate non petit actus vitalis immediatè procedere à principio intrinseco vitali se movente per actum; sed solum petit uniuersalissimam causam.

Dices: Ergo Deus denominatur vivens per actum vitalem. Quia non stat immediatè producere actum vitalem, & non vivere per ipsum.

Sed neg. conf. Quia Deus ad illum concurrat solum sub ratione entis. Et ita non denominatur vivens per actum prædictum. Sicut Deus non denominatur credens, quamvis ad actum fidei immediatè concurrat: nec discurrens, quamvis discursum producat. Quia ad hæc omnia concurrat solum sub ratione entis.

Ad 2. prob. resp. Deum non concurrere immediatè ad effectum causæ materialis, & formalis tanquam causam materialem, & formalem: nam hoc imperfectionem importat; concurrere tamen Deum ad effectum vtriusque causæ in genere causæ efficientis. Et ita non est dabilis effectus, ad quem Deus in genere causæ efficientis immediatè non concurrat.

Ad 3. prob. resp. Deum non concurrere immediatè ad actionem peccaminosam, quatenus mala est. Et ita non peccare.

Mag. Froylan.

Concurrere tamen ad illam actionem secundam rationem entis, secundum quam rationem mala non est, nec implicat vnam, & eandem actionem secundum illud, quod habet de bonitate ad aliquam causam reduci, & secundum illud, quod importat de defectu non reduci in talem causam. Sicut motus claudicationis secundum id, quod habet de motu, & actione, reducitur in animam claudicantis, & secundum illud, quod habet de defectu, non in animam, sed in defectum tibiæ, vel in aliud principium reducitur. De quo plura 1. 2. q. 111. scripsimus: & Deo dante apperiemus.

3. arg. Deus non potest immediatè concurrere ad effectum creatum tanquam causa partialis. Nam partialitè concurrere imperfectionem involvit. Nec tanquam causa totalis. Ergo nullo modo potest immediatè ad effectum creatum concurrere. Prob. ant. quantum ad secundam partem. Quia idem numero effectus produci non potest à duplici causa totali. Sed creatura est causa totalis effectus creati. Ergo Deus non potest tanquam causa totalis concurrere ad creatum effectum.

Respondetur. Eundem numero effectum non posse procedere à duplici causa totali eiusdem ordinis; posse tamen procedere à duplici cau-

causa totali subordinata, & ordinis diversi. Sicut idē homo procedit ab homine, & à Sole, pro verbo communi asserente quod Sol, & homo generant hominē.

Sed inist. Quando duæ causæ vt subordinatæ concurrunt, quælibet producit effectum sub aliqua ratione particulari. Sed Deus non potest effectum producere sub aliqua ratione particulari. Ergo Deus, & creatura non possunt ad effectum concurrere, vt causæ subordinatæ. Prob. min. Si Deus produceret effectum sub ratione aliqua particulari, esset Deus causa partialis partialitate effectus. Sed implicat Deum in partem effectus influere, & non in totum effectum, quando totus effectus bonus est. Ergo Deus non potest sub ratione particulari producere effectum.

Resp. dist. mai. Particulari ex parte rationis sub qua: conc. mai. Ex parte rationis que: neg. mai. Et sub eadem distinctione min. neg. conseq. Causæ namque subordinatæ producant effectum sub diversa ratione particulari sub qua. Sic Sol producit hominem sub ratione corporis, & homo sub ratione hominis. Ex parte tamen rationis que: omnis causa totalis producit totum effectum. Nam omnia prædicata identificantur in effectu. Et ideò causa, quæ vnum producit, cætera etiam producit ex parte rationis que. Vnde Sol, licet subra-

tionem corporis, totum hominem producit.

Dices: Ergo Deus ex parte rationis que totum producit effectum. Consequenterque nihil producendū relinquit. Ac proinde causa secunda superflua erit.

Resp. Deum ex parte rationis que totum effectum producere; non tamen sub omni ratione sub que, sed solum sub ratione entis. Et ideò sub alia ratione particulari potest idem effectus ab alia causa Deo subordinata produci.

4. arg. Deus, & creatura non possunt concurrere ad effectum creatum diversa, vel eadem actione. Ergo Deus nullo modo potest immediatè concurrere ad effectum creaturæ. Ant. quantū ad 1. partem constat. Ex eo, quod vnitas actionis attenditur penes vnitatem effectus. Et ideò quādo effectus vnus est, actio qua Deus, & creatura concurrunt, non potest esse diversa. Rursus si actiones essent diversæ, esset prior actio divina. Ac proinde prius produceret. Consequenterque actio creaturæ effectum iam productum inueniret.

Quantum ad 2. verò partem prob. Illa agentia eadem actione concurrunt ad effectum, in quibus est eadem virtus productiva. Sed in Deo, & creatura eadem virtus non est. Ergo Deus, & creatura non possunt eadem actione concurrere.

2. prob. ant. Quantum ad eandem partem. Eadem actio non potest procedere à duplici agente. Nam actio multiplicatur ad multiplicationem principij. Sed Deus, & creatura sunt duo agentia, & cause distinctæ. Ergò idem quod prius.

Resp. ad arg. neg. ant. quantum ad 1. partem. Quia Deus, & creatura diversa actione, diversaque virtute concurrunt ad effectum producendum. Nam actio, qua Deus producit, infinita, & increata est. Nec diversitas actionis tollit unitatem effectus. Eo quod actiones istæ cum subordinatione concurrunt. Et actio divina attingit effectum sub ratione universalis: actio verò creature secundum rationem particularem producit effectum. Et rursus actio divina non est prior. Quam actio creature, sed simul cum illa producit effectum, sicut, & ipse effectus secundum omnia predicata, & sub omni ratione simul producitur.

2. Poterat resp. neg. ant. quantum ad 2. partem; & ad prob. dist. mai. Quando agentia sunt eiusdem ordinis: conc. mai. Si sint ordinis diversi: neg. mai. & concessa min. neg. conf. Quando namque agentia sunt eiusdem ordinis, non possunt eadem actione, nisi in utroque sit eadem virtus. Undè in Patre, & Filio qui eadem actione spirant Spiritum Sanctum, eadem virtus re-

peritur. Si tamen agentia sunt ordinis diversi inter se subordinata, eadem actione possunt producere effectum, quamvis in utroque eadem virtus non sit: & hoc modo Deus, & creatura concurrunt. Et propterea eadem actio potest ab utroque procedere, ex quo constat ad secundam probationem.

Urgebis. Concursus Dei in nullo eventu potest non esse prior concursu creature. Sed hoc ipso diversa est actio utriusque. Ergò non possunt eadem actione concurrere, Prob. mai. Concursus Dei semper subordinat sibi concursu creature. Ergò in nullo eventu poterit non esse prior. Quia id, à quo alterum dependet, cuique alterum subordinatur, debet esse prius illo.

Resp. neg. mai. Et ad prob. dist. ant. Concursus Dei prævius: conc. ant. Simultaneus concursus sub dist. Subordinatione perfectionis: conc. ant. Causalitatis, & prioritatis: neg. ant. & conf. Licet namque concursus prævius subordinet sibi concursum creature subordinatione causalitatis, & prioritatis: quatenus ipsum producit, & ita sit prior illo, concursus tamen simultaneus non subordinat sibi eadem subordinatione concursum creature, sed tantum subordinatione perfectionis, & excellentiæ. Subordinatione autem causalitatis, & originis tantum subordinat sibi effectum creatum.

Eo quod concursus simultaneus tantum tendit immediatè ad effectum productum, non tamen ad actionem creaturæ.

Ex dictis autem colligitur Deum producere effectum creatum mediante causa secunda, quatenus simul cum illa producit effectum; non tamen mediante causa secunda, mediatione excludente, quod Deus immediatè concurrat.

Colligitur insuper Deum etiam in genere causæ finalis concurrere immediatè ad effectum creaturæ. Eo quod omnis effectus bonus immediatè finalizatur à Deo, saltem tanquam ab ultimo fine. Et hæc de art. isto text. 35. & 38. ad Philos. applicanda.

ARTICVLVS IV.

Virum detur concursus præuius, ut causa secunda operetur?

§ I.

Difficultas appertinet, & sententis referuntur.

Celebris est inter Recentiores, & Thomistas controversia, an præter concursum simultaneum, quo Deus simul cum creatura concurrat, detur etiam concursus præuius, quo mediante Deus causam se-

cundam applicet ad operandum? qui quidem concursus solet alijs terminis appellari physica præmotio, vel determinatio physica, qua Deus causam secundam movet, & determinat ad agendum. Sicque concursus istum 8. Physic. text. 33. Philos. nominavit; dicens: *Quod sicut vacuus non movetur, nisi movente manu, ita causa secunda non movetur nisi movente prima.* Moveri autem secundam causam à Deo, ut agat, & operetur idem est, ac à Deo præmoveri, vel prius moveri per concursum prævium Dei, præcedentem ad actionem creaturæ.

In hac ergo difficultate duplex sententia versatur. Prima negativa, quam omnes leviat tuentur, plurimique extra Scholam D. Thom. asserentes: talem concursum necessarium non esse, imò & impossibilem. Quia talis concursus destrueret libertatem creaturæ. Eo quodposito illo concursu sequitur infallibiliter effectus: proindeque creatura non posset effectum non ponere. Et consequenter libera non maneret,

2. sent. est omnium Thomist. cum Ang. Mag. unanimiter affirmantium esse necessarium prævium concursum, quo Deus causam secundam præmoveret ad operandū, & ablato tali concursu creaturam nunquam operaturam. Eo quod si non movetur à causa prima, non potest creatura

se movere. Quam doctrinam tradit D. Th. 1. p. q. 105. art. 5. in corp. ubi ait : Quod primum agens movet secundum ad agendum. Et quod Deus movet res, ad epe. andum, sicut artifex applicat securum ad sciendum. Et q. 3. de pot. art. 7. post plurima habet : Sequitur de necessitate, quod Deus sit causa actionis cuiuslibet rei naturalis, ut movens, & applicans virtutem ad agendum. Et alijs pluribus in locis, quæ videri possunt in venerandis PP. Carmilitis, & in Magist. Prædo in præsentî q. 14. per totum, & nos omittimus illa, & alia plura Sanctorum, quorum doctrina verbis, & rationibus sententiam istam probantibus, plena est, de quo similiter plura habemus 1. 2. q. 111. art. unico. Et Deo dante, dabimus. A quibus abstinemus in præsentî, dum rem istam purè Phylosophicè tractamus. Et ideò

Ratione prob. 1. conclu. Causa secunda, ut operetur, debet ab aliquo determinari. Sed à se ipsa determinari non potest. Ergò indiget concursu prævio Dei, quoad operandum determinetur. Mai. Paret. Nam causa secunda est indifferens ad plures operationes specificè distinctas, si causa libera est, sicut voluntas ad amorem, & odium: vel ad operationes numero distinctas, si causa naturalis est, ut ignis ad istam, vel aliam numero com-

bustionem. Ergò ut operetur causa secunda determinari debet ab aliquo.

Mi. verò, in qua difficultas est, prob. 1. Quia à principio indifferenti formalitèr, ut tali, non potest oriri effectus, & actio determinata. Sed causa secunda indifferens est ad istam, vel illam operationem. Ergò se ipsam determinare non potest ad hanc operationem, præ alia.

2. prob. min. Nihil potest ad actum determinari, nisi per aliquid ratione cuius sit in actu. Eo quod nihil agit secundum quod est in potentia. Sed omne agens agit secundum quod est in actu. Sed causa secunda non est in actu respectu suæ operationis, & determinationis ad ipsam. Ergò causa secunda non potest se ipsam determinare. Min. prob. Causa secunda est in potètia, & indifferens ad suam operationem: & ut determinetur, vel non determinetur ad ipsam. Ergò non est in actu in ordine ad operationem, & determinationem ad ipsam. Quia nihil respectu eiusdem, & secundum eandem rationem potest esse in potètia, & in actu, movens, & motum, indifferens, & determinatū.

Respondebis. Quod agens creatum determinatur per concursum simultaneum. Et consequenter ad propriam determinationem nõ indiget cõkursu prævio, quo ad agendum determinetur.

Sed solutio inefficax est. Quia

concurfus simultaneus fupponit causam fecundam determinatam ad agendum. Ergo per talem concurfum determinari non potest. Prob. ant. Concurfus simultaneus simul est cum actione creaturæ. Et propterea simultaneus appellatur. Sed actio creaturæ fupponit ipsam causam fecundam determinatam ad actum. Siquidem actio creaturæ procedit à creatura iam determinata. Alias actio non procederet ab illa. Ergo concurfus simultaneus fupponit causam fecundam determinatam ad actum.

Dices: Concurfum simultaneum esse simul cum actione creaturæ simultate temporis, vel eiusdem instantis in quo, esse tamen priorem illa prioritate nature: & pro eo priori ad ipsam etiam determinare.

Sed contra. Quia si multas temporis non sufficit, vt concurfus simultaneus appelleretur. Alias etiam concurfus præuius posset etiam appellari simultaneus. Quandoquidem talis concurfus est in eodem instanti temporis cum actione creaturæ.

Contra 2. Quia si concurfus simultaneus prioritate nature antecederet actionem causæ secundæ, pro illo priori determinaret etiam causam secundam ad suam operationem. Ergo causa secunda per aliquem concurfum determinaretur à Deo priusquam ageret, quæ determinatio necessario

est præuius concurfus. Nam per concurfum præuium intelligimus illum concurfum, quo creatura priusquam agat determinatur à Deo.

2. solutio principalis rejicitur. Quia concurfus simultaneus non est in causam secundam; sed in effectum illius: & adhuc datur, vt effectus immediatè dependeat à Deo. Ergo per talem concurfum non potest Deus causam secundam determinare ad agendum.

3. Concurfus simultaneus non concurrat efficienter ad actionem creaturæ, quamvis sit simul cum illa. Ergo non determinat creaturam ad agendum. Alias efficienter concurreret ad actionem creaturæ. Quæ doctrina est D. Th. 1. 2. q. 79. in art. 2.

2. prob. concl. nostra ratione, quam tradit D. Th. in 2. d. 37. q. 7. art. 2. Quia si causa secunda non moueretur à Deo ad propriam operationem; non esset causa secunda. Sed hoc dicendum non est. Ergo causa secunda indiget præuiuo concurfu, medio quo promouetur ad agendum. Prob. mai. Si causa secunda non moueretur à Deo, ageret sine subordinatione ad causam primam. Ergo causa secunda non esset secunda, sed esse prima causa. Quod est hæresis manifesta. Prob. ant. Ageret vt non mota à causa prima. Ergo ageret sine subordinatione ad causam primam.

mam. Quia causa, quæ agit non mota ab aliqua causa, verè, & propriè est causa prima. Sicut Deus, qui immotus omnia movet.

Resp. contrarij. Causam secundam non agere nisi dependet à prima per concursum simultaneum, sine quo causa secunda operari non potest. Et ita ad salvandam dependentiam causæ secundæ concursus prævius necessarius non est.

Hæc tamen solutio inefficax est. Quia priori ad cõcursum simultaneum causa secunda formalitèr dependet à Deo. Sed pro illo priori non dependet per concursum simultaneum, qui adhuc non est. Ergo concursus iste non sufficit ad talyandum dependentiam. Mi. cum col. tenet, & prob. mai. Pro priori ad concursum simultaneum causa secunda determinatur ad operandum. Nam concursus simultaneus simul est cum actione creaturæ. Consequenterque supponit creaturam iam determinatam ad propriam operationem. Sed in tali determinatione creatura dependet à Deo. Siquidem talis determinatio est effectus Dei. Ergo pro priori ad concursum simultaneum causa secunda dependet à Deo.

Vrgetur. Determinatio creaturæ procedit à Deo tanquam effectus illius. Nam determinatio creaturæ ad operationem bonam etiam est bona. Et consequenter

à Deo procedit. Alias Deus non esset largitor omnium honorum, vt canit Ecclesia, & testatur scriptura. Sed illa determinatio non procedit à Deo per concursum simultaneum, quem necessario antecedit, vt pote simul existentem cum actione creaturæ, ad quam determinatio præsupponitur. Ergo per concursum simultaneum non salvatur dependentia, quam creatura in propria determinatione habet à Deo.

Rursus. Concursus simultaneus sufficiens non est, vt creatura formalitèr dependeat à Deo. Ergo solutio data nulla est. Prob. ant. Deus non operatur sine concursu causæ secundæ. Et tamen inde non inferitur Deum dependere à creatura. Ergo quod creatura non possit operari sine concursu Dei simultaneo sufficiens non est, vt creatura formalitèr dependeat à Deo.

Respondebis. Deum posse absolutè operari sine concursu creaturæ, & ita non pendere à creatura; oppositum tamen in creatura contingere.

Contra tamen est. Quia Deus non potest absolutè producere actum vitalem sine cõcursu creaturæ. Eo quod actus vitalis creatus essentialitèr dependet à creatura vivente, & se moyente per illum. Ergo quamvis creatura operari non possit sine concursu Dei, non inde inferitur à Deo dependere formalitèr.

3. prob. concl. breviter ever-
tendo fundamentum contrario-
rum. Nam concursus prævius Dei
non tollit libertatem creaturæ.
Ergo talis concursus admitten-
dus est. Nam ea ratione contrarij
nolunt concursum prævium ad-
mittere. Ant. prob. Eo tolleretur,
quia determinat primo creatu-
ram ad actum. Sed inde non in-
fertur. Ergo non tollit liberta-
tem. Prob. min. Creatura in sen-
tentia contrariorum determinat
concursum Dei indifferentem,
quem Deus offert creaturæ ad
concurrendum cum illa, ad quod
cumque voluerit. Et tamen crea-
tura per talem determinationem
non tollit divinam libertatem.
Ergo quamvis Deus per concur-
sum prævium determinet creatu-
ram ad actum, non tollit liberta-
tem creaturæ.

Conf. & vrgetur: Ideò con-
cursus prævius libertatem creatu-
ræ destrueret: quia concursus præ-
vius infert infallibilitèr actum
ponendum à creatura. Sed non
infertur inde destruere liberta-
tem. Ergo idem, quod prius. Pro-
bat. min. Deus per suam actio-
nem producit efficientèr deter-
minationem creature, vt antec-
denter diximus: & hæc actio Di-
vina infallibilitèr infert determi-
nationem ipsam, quam causat.
Quia actio Divina infallibilitèr
in illo instanti, in quo est, & Deus
vult, fortitur effectum. Et tamen
actio Divina non tollit determi-

nationem creaturæ liberam esse.
Ergo idem de concursu prævia
dicendum. Circa quam ratio-
nem plurima habemus loco an-
tecedentèr citato Phylosophis
non tradenda, ne alia ad Phylo-
sophiam directè pertinentia in-
iuria temporis omittamus.

§. II. non in quo
Argumentis contrariorum
occurritur.

ARg. 1 ex Phylos. 3. phis. text.
8. asserente: quod agens in
quantum agens non mu-
tatur. Ergo non datur concursus
prævius intrinsicè receptus in
causa secunda per modum quali-
tatis vel motus, vt ipsa ad agen-
dum applicetur. Alias per talem
concursum mutaretur causa se-
cunda, cuius oppositum Arist. af-
firmat.

Resp. tamen facile. Phylos.
tantum intendere agens formalitèr
per actionem transeuntem nõ
mutari receptivè. Quia actionem
transeuntem non recipit. Hæc
namque in passo recipitur. Non
tamen intendit Arist. agens per
actionem non mutari elicivè.
Siquidem agens intrinsicè elicit,
& emittit actionem. Quod est eli-
civè, vel emissivè mutari.

2. arg. Dabilis est aliqua cau-
sa, quæ ad operandum non indi-
get prævio concursu. Ergo nulla
causa indiget concursu prædic-
to.

ro. Quia omnium eadem ratio est. Ant. prob. 1. Nam causa finalis creata est vera causa. Et tamen non indiget prævio concursu Dei. Ergò dabilis est causa, quæ tali concursu non eget.

2. Causa materialis non indiget prævio concursu. Ergò dabilis est aliqua causa &c. Prob. ant. Materia prima habet sufficientem proportionem, vt in actu secundo per se ipsam causet, & recipiat formam. Ergò non indiget prævio concursu.

Resp. neg. ant. & ad 1. prob. aliqui dicunt: causam finalem non indigere concursu prævio intrinsecè in illa recepto. Eo quod causa finalis solum metaphoricè movet aliciendo voluntatem, & illam trahendo ad bonitatem suam. Eiusque causalitas solum consistit in appeti, & amari. Et ideò sufficientèr salvatur subordinatio per hoc, quod in actu secundo finis creatus appetatur, & ametur propter Deum tanquam propter vltimum finem. Sicut apari, vt conclusio subordinetur præmissis, necessarium non est, quod aliquid intrinsecum recipiat ab illis, sed satis est, quod conclusio intelligatur propter præmissas, & in ordine ad illas. In causa verò efficiente sine concursu prævio non potest salvari perfecta subordinatio.

Hæc est plurium Thomist. solutio: quam tamen satis percipere non possum. Quia ideò cau-

sa efficiens indiget prævio concursu: quia indifferens est ad plures operationes numero, vel specie diversas. Et ita indiget à Deo determinari, vt operationem determinatam eliciat. Sed etiam causa finalis creata indifferens est ad plures effectus saltim numero distinctos, vt per se manifestum est. Ergò indiget concursu prævio. Min. patet. Nam causa finalis non semper causat eundem numero effectum, sed quandoque vnum, quandoque alium pro diversitate subiectorum, & differentia in movendo. Ergò indifferens est ad plures effectus saltim numero distinctos. Vndè tali solutione relicta.

Resp. 2. Quod, sicut in causa efficienti necessarius est concursus prævius, vt auferatur illius indifferentia, & salvetur perfecta subordinatio: ita etiam propter similem, vel eandem rationem causa finalis indiget prævio concursu. Ità illust. Noster Herrera.

Ad 2. prob. ant. princ. resp. 1. Materiam concursu prævio indigere; non quidem concursu tribuente materiæ aliquam proportionem, sed solum applicante materiam, vt ipsa vniatur cum forma.

Dices 1. Si Deus materiam applicaret ad formam, esset Deus causa materialis. Quod tamen dicendum non est. Ergò non requiritur cōcursus prævius Dei appli-

cantis materiam.

2. Concurſus præuius intrinſecè recipitur in cauſa, quam applicat. Sed in materia recipi non poteſt. Ergò talis concurſus non requiritur in materia, nec in illa poterit dari. Prob. min. Materia ante formam nihil recipere poteſt. Ergò ille concurſus in materia recipi non valet.

Reſp. ad 1. inſt. Quod ſicut agens creatum applicando materiam ad formam non concurrit in genere cauſæ materialis, ſed in genere cauſæ efficientis: ita de Deo præuiè applicante dicendum.

Ad 2. reſp. Concurſum præuium recipi in cauſa, quam applicat, quando cauſa capax eſt. Quod tamen non habet materia, quæ ante formam nihil recipere poteſt. Et ideò concurſus præuius non recipitur in illa, ſed in composito ipſo recipitur, quod ſufficit ad materiam applicandam. Sicut diſpoſitiones ſolum in composito recipiuntur. Et tamen materiam denominant diſpoſitam ad formam. Et relatiò, quam materia dicit ad formam in composito, & non in materia recipitur. Et tamen materiam ipſam relata denominat. Hæc omnia Illuſt. Herrera in ſpeciali tract. quem edidit de concurſu præuiò.

Venia tamen huius Magiſtri facilius reſp. & veriùs. Cauſam creatam applicantem materiam ad formam indigere concurſu

præuiò, non tamen ipſam materiam. Eo quod materia eſt prima cauſa in genere cauſæ materialis, quod eſt imperfeciſſimum genus cauſæ. Et ideò concurſum præuium non requirit. Nam concurſus præuius ſolum eſt neceſſarius reſpectu illius, quod cauſa ſecunda eſt, non verò prima, qualis eſt materia. Sicut quia homo reſpectu actionis peccaminofæ eſt prima cauſa, non indiget concurſu præuiò determinante ad actionem peccaminofam vt talem.

Dices: Materia ex ſe indifferens eſt ad recipiendam illam, vel alteram formam. Sed cauſa indifferens vt talis, indiget concurſu determinante. Ergò materia præuiò indiget concurſu.

Reſp. diſt. mai. Materia genericè, vel ſecundum ſe ſumpta: conc. mai. Considerata numericè, & quantitate ſigillata: neg. mai. Quia licèt materia ſecundum ſe, & ante omnem diſpoſitionem ſit indifferens ad plures formas; conſiderata tamen numericè, & vt diſpoſita, vel quantitate ſigillata non habet indifferentiam, ſed potius determinata eſt ad illam numero formã. Et propterea præuiò concurſu non indiget. Addimus ad tollendam indifferentiam illam communem ſufficere diſpoſitiones, & concurſum præuium minime neceſſarium eſſe.

3. arg. Cauſa ſecunda principalis non poteſt moveri à Deo, Ergò.

Ergo concursu prævio non indiget. Prob. ant. Si causa secunda principalis moveretur à Deo, esset causa instrumentalis. Nam proprium est causæ instrumentalis ab alio moveri. Ergo causa secunda principalis nequit à Deo moveri.

Resp. dist. ant. Motione virtuosa: conc. antec. Motione pure applicativa virtutis: neg. antec. & conf. Ab alio namque moveri motione virtuosa communicante virtutem est proprium instrumenti. Et ita causæ principali, in quantum tali conveni- e non potest; moveri tamen ab alio pure applicante virtutem, qualiter causæ moventur per concursum prævium à Deo, bene potest causæ principali competere.

Sed urgebis. Ab alio moveri motione virtuosa communicante virtutem est proprium causæ instrumentalis iuxta solutionem datam. Sed in aliquorum Thomist. sent. concursus prævius est motio virtuosa. Ergo si causa secunda per concursum prævium moveretur, causa principalis non erit.

Resp. dist. min. Motio virtuosa constitutiva potentia elicientis: neg. min. Virtuosa determinativa potentia: conc. mi. & neg. conf. Thomistæ namque solum intendunt concursum prævium esse motionem virtuosam in ratione determinantis, & requisitam ex parte voluntatis, vt ipsa

voluntas possit se determinare; non tamen esse virtuosam constitutivam potentia elicientis. Eo quod voluntas per se ipsam habet sufficientem virtutem ad elicendum amorem, vel odium: et si motio requiratur, vt voluntas sit complete constituta ad se determinandum ad actum.

2. resp. Concursum prævium esse motionem virtuosam, in sententiâ illorum Thomist. non quidem comparative ad substantiâ, & essentiam effectus; sed solum in ordine ad effectus existentia. Nam causa secunda respectu existentia, quæ ultimo constituit rem extra causas, non habet sufficientem virtutem, sed potius illa producit mediante virtute à Deo recepta per concursum prævium, qui applicat ad producendam essentia, & virtutem præstat ad producendam existentiam. Unde creatura ad producendam existentiam non principaliter, sed instrumentaliter concurret, in sententiâ prædictorum Thomist.

Dices: Concursus prævius communicat virtutem ad existentiam producendam. Et propterea causa secunda ad producendam existentiam concurret instrumentaliter. Sed producere effectum est producere existentiam. Siquidem essentia per existentiam constituitur extra causas. Ergo concursus prævius communicat etiam virtutem ad producendum effectum. Consequenterque cau-

sa secunda ratione concursus prævij instrumentaliter solum, ad effectum creatum concurrere potest.

Resp. Quod in sent. horum Thomist. producere effectum non est existentiam producere. Sed potius est essentiam ponere sub existentia, & existentiam unire cum essentia. Sicut producere hominem non est producere materiam, vel formam, vel existentiam, sed omnia ista coniungere. Quapropter quamvis creatura producat instrumentaliter essentiam; effectum tamen creatum principaliter producit. Quia existentiam cum essentia principaliter unit.

4. arg. Causæ necessariæ non indigent concursu prævio. Ergo concursus prævius necessarius non est. Prob. ant. Causæ necessariæ sunt determinatæ ad suas operationes, sicut ignis ad comburendum, & sol ad illuminandum. Ergo non indigent concursu prævio. Nam concursus iste ad tollendam indifferentiam requiritur.

Resp. neg. ant. Et ad prob. dist. ant. Ad operationes quantum ad speciem: concedo. ant. Quantum ad individuationem: nego. ant. & consequ. Quia ignis non potest habere calefactiones specie distinctas, & sol illuminationes specie diversas. Et ita ad speciem operationis non habent indifferentiam. Sunt tamen causæ necessariae indifferentes ad plures

operationes numero diversas, sicut ignis ad plures calefactiones. Et ita, ut ad unam potius quam ad aliam determinentur, indigent prævio concursu.

Sed inst. Ad hanc determinationem non indigent aliquo intrinseco. Ergo prævio concursu non indigent. Prob. ant. Ad talem determinationem sufficit Deum velle tales causas operari, quin aliquid intrinsecum superaddat. Ergo non indigent aliquo intrinseco. Prob. ant. Voluntas creata movet ceteras potentias absque aliquo intrinseco superaddito illis, ut habet communis Theolog. sent. Ergo ad determinationem causæ secundæ necessariæ sufficit etiam Deum velle causam necessariam operari, quin aliquid intrinsecum superaddat. Patet cons. Quia perfectior, & efficacior est Divina voluntas, quam creata. Et consequenter, si, ut voluntas creata moveat reliquas potentias, satis est velle, & aliquo intrinseco non indiget, hoc idem erit dicendum de divina voluntate.

2. inst. Dabilis est causa creata determinata ad suam operationem etiam quantum ad individuationem, & unitatem numericam. Ergo saltem in causa ista concursus prævius necessarius non est. Prob. ant. Supposito assensu præmissarum manet intellectus determinatus ad hunc numero assensum conclusionis.

Quia

Quia ex assensu præmissarum necessitatur intellectus ad assensum conclusionis. Et consequenter ex assensu determinato præmissarum necessitabitur ad assensum determinatum, & hunc numero conclusionis. Ergò dabilis est aliqua causa determinata ad suam operationem etiã quantum ad individuationem, & vnitatem numericam.

Resp. ad 1. inst. neg. conf. paritatis. Ratioque discriminis est. Quia omnes potetie radican- tur in eadem anima, in qua radica- tur ipsa voluntas tanquam potentia suppositi, ad amandum bonum ipsius, & movendũ alias potentias ad boni consecutio- nem. Et idèò, vt moveat alias, non indiget aliquo intrinseco. Causa verò secunda non radica- tur in eodem subiecto primæ causæ, & ita dispar est ratio. Pre- ter quamquod sententia asserens, voluntatem movere cæteras po- tentias imprimendo aliquid in- trinsecum, valdè probabilis est.

Ad 2. inst. resp. dist. ant. Determinata independentè à concursu prævio immediatè ap- plicante: conc. ant. Mediatè, & connexivè applicante: neg. ant. & conf. Nulla namque causa creata ex se, & independentè à concursu prævio est determina- ta ad suam operationem quan- tum ad individuationem, & vni- tatem numericam. Nam licet

intellectus ex assensu præmissa- rum necessitetur, & determi- netur ad hunc numero assensum conclusionis; hoc tamen inde- pendentè à concursu prævio non habet. Eo quod assensus præmissarum essentialitèr, vel saltim connaturalitèr connec- titur cum assensu conclusionis. Et ita per eundem concursum prævium movet Deus immedia- tè intellectum ad assensum præ- missarum, & mediatè ad conclu- sionis assensum.

Dices: Lumen gloriæ ex natura sua determinatum est ad hanc numero visionem beatam eliciendam. Et hanc determina- tionem habet lumen gloriæ inde- pendentè à prævio concursu ex intrinsecis prædicatis. Ergò sal- tim causa ista creata prævio con- cursu non indiget.

Resp. Lumen gloriæ esse phy- sicè determinatũ ad hanc numero visionè eliciendã; habere tamen metaphysicam indifferentiam ad illã. Quia visio non est de essentia luminis, sed realitèr ab illo dist. Et idèò, vt lumè perfectè determi- netur, indiget concursu prævio.

2. alij terminis dicitur: Lu- men gloriæ esse perfectè deter- minatum ad hanc numero vi- sionem habendam debito mo- do, id est, cum perfectã sub- ordinatione luminis ad ip- sum Deum, quæ perfectã sub- ordinatio non salvatur, nisi Deus in actu secundo moveat

lumen ipsum, vt etiam lumen influat determinatum à Deo, ipsique subordinatum tanquam vera causa secunda.

5. arg. Præuius concursus destrueret libertatem creaturæ. Ergò admittendus non est. Prob. ant. De ratione agentis liberi est, quod se determinet ad actum. Quia operari liberè est operari cum dominio sui actus. Dominium verò est facultas vtendi re sua prout dominus ipse voluerit, id est, vt, vel non vt, elicere, vel non elicere actum. Et consequenter de ratione agentis liberi est se ad actum determinare sed posito concursu præuio non potest voluntas creata se determinare ad actum. Ergò concursus ille destrueret libertatem. Prob. min. Voluntas creata per concursum præuium determinatur à Deo. Ergò posito tali concursu non potest se ipsam determinare. Nam determinare se, & simul à Deo determinari est determinare se, & non se determinare; sed determinari ab alio. Quod implicationem involuit.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. mai. Se determinare per modum causæ secundæ: conc. mai. Per modum causæ primæ: nego maior. Et distingo min. Determinatione primæ, vel primæ causæ: conc. min. Determinatione secundæ, subordinata determinationi diuinæ: neg. min. & conf. De ratione namque agentis libe-

ri creati solum est se determinare per modum causæ secundæ, id est, se determinare ex determinatione Diuina subordinante determinationem creatam. Agens namque liberum iuxta propriam conditionem debet se determinare primo quidem, & independenter ab alio, si agens liberum primum est, sicut Deus, qui à nullo dependet. Liberum verò creatum debet se determinare determinatione secundæ, quæ supponit antecedenter diuinam determinationem. Quam doctrinam de corrept. & gratia dedit Aug. cap. 1. per verba: *Intelligent, si filij Dei sunt, spiritu Dei se agi, vt quod agendum est, agant, & cum egerint, illi, à quo aguntur, gratias agant, aguntur enim, vt agant.* Quæ verba manifeste indicat voluntatē creatā, vt se determinet, & agat, prius debere determinari, & agi à diuina voluntate.

Sed inst. Quod non potest causare formam determinatam, non potest se ipsum determinare. Sed voluntas creata posito concursu præuio non potest causare formam determinatam formalitèr. Siquidem non potest causare ipsum concursum præuium, per quem formalitèr determinatur voluntas. Nam concursus iste solum à Deo causatur. Ergò posito concursu præuio non potest voluntas creata se ipsam determinare.

Resp. dist. min. Formam primo

primo determinantem: cōc. mi.
 Determinantem secundo: neg.
 min. & conf. Duplex namque re-
 peritur forma determinans for-
 malitèr. Vna quidem primo, quæ
 se tenet ex parte Dei: & hæc est
 concursus præuius, quem creatura
 non causet. Alia est forma, quæ
 determinat formalitèr, non ta-
 men primo, sed secundo: & hæc
 est operatio ipsa voluntatis crea-
 tæ, qua voluntas ipsa constituitur
 in actu secundo determinata for-
 malitèr. Et vt voluntas creata
 determinet se per modum causæ
 secundæ satis est, quod causet
 hanc determinationem secun-
 dam, videlicèt, ipsius operatio-
 nem, qua libertas exercetur.

Sed inst. Posito concursu præ-
 uio non determinatur voluntas
 formalitèr per propriam operatio-
 nem. Ergo nullam causet for-
 mam formalitèr determinan-
 tem. Consequenterque nõ se de-
 terminat creata voluntas. Prob.
 ant. Principium determinabile
 debet supponi indifferens ad for-
 mam determinantem. Sed posito
 concursu præuio non manet vo-
 luntas indifferens. Quia iam ma-
 net determinata per concursum
 præuium Dei. Et determinatio
 indifferentiæ excludit. Ergo po-
 sito concursu præuio non deter-
 minatur voluntas formalitèr per
 propriam operationem.

Resp. neg. ant. ad prob. dist.
 mi. Indifferens indifferentiæ sus-
 pensionis: conc. mi. Indifferentiæ

libertatis: neg. mi. & conf. Quia
 posito concursu præuio, licèt vo-
 luntas non maneat indifferens
 indifferentiæ suspensionis: eo
 quod iam voluntas non manet
 suspensa, sed determinata à Deo;
 manet tamen voluntas indiffe-
 rens indifferentiæ libertatis. Qua-
 tenus illa determinatio diuina
 non tollit indifferentiæ iudicij,
 sed potius relinquit iudicium in-
 tellectus creati indifferens in re-
 gulando. Et in vi talis iudicij ma-
 net etiam voluntas libera, vt
 possit elicere, vel non elicere ac-
 tum, in quo libertatis indifferen-
 tiæ consistit.

Tandem poterat argui.
 Quod voluntas creata posito
 concursu præuio non potest non
 ponere actum. Eo quod concursus
 præuius habet essentiælem
 connexionem cum actu, & illum
 infallibilitèr infert. Ergo libera
 non manet.

Conf. poterat. Si concursus
 præuius esset necessarius, non
 peccaret voluntas omittendo ac-
 tum præceptum. Eo quod quan-
 do omitteret, non haberet concursum
 præuium. Et causa, quæ
 non habet omnia requisita ad
 actum, non peccat omittendo.
 Sed hoc non est dicendum. Ergo
 concursus præuius necessarius
 non est.

Resp. dist. ant. Non ponere
 actum in sensu composito: conc.
 ant. In sensu diuiso: neg. ant. &
 conf. Posito namq̄ concursu præ-

vio non potest voluntas non ponere actum in sensu composito, idest, coniungere negationem actus cum ipso actu, & cum concursu, qui datur ad actum, & infallibiliter cum illo connectitur: potest tamen non ponere actum in sensu diviso, idest, potest non ponere actum secundum se inspectum, vel ponere negationem actus divisam, & separatam a concursu prævio. Nam voluntas creata antecedenter ad concursum prævium poterat ponere actum, vel negationem actus pro sua libertate, quam potestatem non destruit concursus prævius, licet illam determinet ad vnum extremum libertatis. Undeposito concursu prævio manet voluntas cum eadem potestate antecedenti ad actum, & ad omissionem actus. Instantia est in contrariorum sententia. Quia magis opponitur amor cum odio, v. g. quam concursus ad amorem cum odio opponatur. Nam concursus ad amorem solum ratione amoris, quæ infert, habet oppositionem cum odio. Et tamen in contrariorum sententia, amor liber non tollit potestatem ad odium. Ergo concursus ad amorem non debet etiam tollere potestatem ad odium, & omissionem amoris.

Alijs terminis resp. alij. Voluntatem posito concursu prævio posse non ponere actum, potentia antecedenti, licet non po-

tentia consequenti. Quia concursus prævius solum habet determinare voluntatem creatam ad actum: & ita se tenet ex parte actus secundi. Proptereaque non tollit quidquid se tenet ex parte actus primi. Et consequenter non tollit potentiam antecedentem ad actum, quæ antea fuerat in voluntate creata.

Alijs terminis poterat dici: voluntatem creatam posito concursu prævio non posse ponere negationem actus potentia similitatis; posse tamen ponere negationem similitate potentia. Id est, non posse ad utrumque simul habendum; simul tamen posse utrumque. Sicut homo simul potest sedere, & ambulare; non tamen potest sedere, & ambulare simul: & simul potest tacere, & loqui; non tamen loqui cum tacere simul.

Ad conf. facile resp. Quod, ut voluntas creata peccet omittendo actum præceptum, sufficit habere requirita ex parte actus primi; non tamen requiritur habere ea, quæ necessaria sunt ex parte actus secundi, inter quæ concursus prævius numeratur. Unde concursu prævio deficiente peccavit voluntas omittendo. Quia virtutem sufficere, & potentiam habet ad actum.

Ex dictis in art. discursu colligitur concursum prævium esse receptum intrinsecè in causa creata, quæ determinat ad agendum. Quia illud, quo causa secunda red-

diur

ditur intrinsicè determinata, & applicata ad agendum, debet esse intrinsicè receptum in illa. Alias non mutaret illam intrinsicè, nec illam intrinsicè transferret de indifferenti ad esse determinatam. Sed per concursum prævium redditur causa secunda intrinsicè determinata, & applicata ad agendum. Ergò concursus iste recipitur intrinsicè in ipsa causa secunda.

Colligitur deindè concursus prævium non recipi in creatura per modum habitus, vel formæ permanentis, sed per modum qualitatis formalitèr transeuntis. Quia concursus iste solùm datur, ut causa secunda transeunter operetur, & applicetur ad actum. Consequenterque solùm durare debet pro tempore, vel instanti applicationes ad actus. Ac proinde debet dari per modum qualitatis formalitèr transeuntis, quod quidem de pot. art. 7. docet Angel. Doct.

Et tandèr infertur concursus istum reductivè pertinere ad prædicamentum actionis. Quia actio, applicatio, vel motio reductitur ad prædicamentum sui termini. Sed terminus cõcurfus prævij est ipsa actio creaturæ, quæ pertinet ad prædicamentum actionis. Ergò ad idem prædicamentum debet concursus prævius reductivè pertinere. Et hæc de art. isto, ubi art. præced. ad Philos. applicanda.

Mag. Froylan.

ARTICVLVS V.

Vtrum idem numero effectus possit procedere à duplici causa totali?

§. I.

Quibusdam suppositis statuitur prima conclusio.

IN difficultate præsentis vnum supponimus, & inquirimus aliud. Sup. quidem eundem numero effectum procedere posse à duplici causa totali subordinata, & ordinis diversi. Sicut idem numero effectus procedit à creatura de factò, & à Deo; ab homine, & à Sole: quæ tamen causæ sunt inter se subordinatæ, & diversi ordinis, & illarum quælibet sub propria ratione producit effectum. Inquirimus tamen, an à duplici causa totali eiusdem ordinis, & non subordinata, possit idem effectus procedere?

2. Supp. est de potentia ordinaria non posse eundem numero effectum à duplici causa totali non subordinata, & eiusdè ordinis provenire. Quia natura abhorret superflua. Eterna causa totalis sufficit ad effectum producendum. Aliàs totalis non esset. Si quidem nõ posset totum effectum producere. Vndè alia causa totalis superflua est, ac proinde nõ est admittenda de potentia ordinaria.

An verò de potentia absoluta possit idem numero effectus à duplici causa totali eiusdem ordinis provenire, in praesenti disputamus. Affirmant omnes ferè Iesuitæ, Scotistæ plurimi, & inter Thomist. Domin. Caiet. 1. p. q. 22. art. 3. & ipsum sequitur Prado. Negant aliqui Thomistæ. Cum quibus sit

§. II.

Prima Conclusio.

Non potest idem numero effectus à duplici causa praedicta procedere, etiam de potentia absoluta.

Omissis auctor. plurimis Sanctis. Praecept. ratione efficaci concl. ista prob. Quia eundem numero effectum procedere à duplici causa praedicta contradictionem involvit. Ergò non potest contingere etiam de potentia absoluta. Nam quod implicat contradictionem, non potest à Deo fieri, etiamsi Deus utatur sua absoluta potentia. Antec. prob. Si idem numero effectus procederet à duplici causa praedicta, quaecumque ex causis esset totalis, & non esset totalis: quæ sunt praedicata contradictoria. Ergò eundem numero effectum procedere à duplici causa praedicta contradictionem involvit. Ant. quantum ad 1. partem

constat ex eo, quod utramque causam fore totalem supponitur.

Quantum ad 2. partem prob. Causa totalis ea est, quæ totaliter producit effectum, ita ut nihil aliud relinquat producendum ab altera causa. Sed in illo eventu quolibet causa relinqueret partem effectus, vel totum effectum producendum ab alia. Siquidem utraque ad illum effectum concurreret. Ergò quolibet ex illis esset, & non esset totalis. Min. cum consequenter.

Maï. verò, quamvis nota reputari deberet, ad intelligentiam prob. Nam causa ideò dicitur totalis: quia totum producit effectum, ita ut nihil relinquat ab altera producendum. Quia si aliquid relinquit producendum, illud aliquid non erat productum ab ipsa. Consequenterque ipsa non fuerat totalis. Quando quidem non totum effectum produxerat.

2. prob. maï. Causa partialis, ideò talis appellatur: quia relinquit partem effectus, vel totum effectum ab altera producendum. Ergò causa totalis nihil relinquit ab alia causa producendum.

3. Corpus adæquatum cum loco taliter replet locum, quod non relinquit aliquid replendum ab alio corpore: & locus corpori adæquatus taliter circumscribit corpus, & continet ipsum, quod nihil relinquit continendum ab
altre-

altero loco. Ergo idem de causa totali.

4 Existencia totalis, & adæquata talitèr terminat, adæquatque naturam, vel essentiam terminatam, vt nihil illius relinquat terminandum ab alia existentia. Et idem in pluribus alijs exemplis cernere licet. Ergo causa totalis non relinquît partem effectus, vel totum effectum ab altera producendum. Ex quo paritèr habemus effectum etiam in illo eventu fore totalem, vt supponitur, & non fore totalem. Quia non totus produceretur ab vna causa, sed reliqueretur etiam ab altera producendus. Vndè de ipso verificarentur eadem contradictoria.

Addimus. Illam duplicem causam totalem non posse producere eundem numero effectum, per eandem actionem. Quia eadem actio non potest procedere à duplici causa eiusdem ordinis, sicut nec in vtraque causa potest esse eadem numero virtus. Et rursus. Operatio est vltima actualitas. Et eadem vltima actualitas nequit duplicem causam realitèr distinctam actuare, nisi vtraque causa per modum agentis inadæquati comparatur ad actionem.

Non potest insuper vtraque causa producere eundem numero effectum duplici actione. Quia actio est causalitas productiva effectus. Et ita si esset duplex actio, quæcumque ex illis esset

causalitas totius effectus productiva, & non productiva totius effectus.

Præterquamquod illa duplex actio reciperetur in effectu. Ac proinde non esset solo numero distincta. Quia duo accidentia solo numero distincta non possunt esse in eodem subiecto. Et tandem non posset illa duplex actio specificè distingui. Eo quod actiones per terminos distinguntur. Et terminus, vel effectus est idem. Alia verò ex argumentorum solutione patefient, eandem veritatem efficacitèr iuadentia.

§. III.

Argumenta diluuntur.

Contra conclus. istam poterat in primis argui. Quod causa totalis non excludit aliam totalem, & adæquatam diversi ordinis. Ergo non excludit etiam aliam totalem, & adæquatam eiusdem ordinis, sed vtraque simul potest ad eundem effectum concurrere. Antec. patet in homine procedente ab alio homine, tanquam à causa adæquata, & simul à Deo, & à Sole, quorum vterque causa adæquata est.

Resp. ramen facilè; conc. ant. neg. cons. Quia inter causas adæquatas diversi ordinis quælibet producit effectum secundum diversam rationem, quorū vna sub altera continetur, & al-

teri subordinatur formalitèr, v. g. Sol producit hominem sub ratione corporis, & Deus sub ratione entis. Et homo sub ratione hominis, qui tamen harum causarum simultaneus concursus nō tollit illas esse adæquatas, & totales. Quia quælibet sub propria ratione solum producit effectum, & ipsum relinquit producendum ab alia causa, non sub eadem ratione; sed sub ratione propria ad alteram pertinente. Si tamen causæ totales eiusdem ordinis sunt, quælibet erit totalis, & non erit. Eo quod relinquet effectum sub eadem ratione producendum ab alia causa. Nam causæ eiusdem ordinis sub eadem ratione concurrunt ad effectum. Et si sub diversa ratione concurrerent, ad diversum etiam ordinem pertinerent.

Argumentum etiam probat de lege ordinaria, & communi providentia, in qua idem effectus producit à duplici causa totali subordinata, & ita à contrarijs solvendum est, qui nolunt admittere à duplici causa totali eiusdem ordinis posse eundem numero effectum procedere de lege ordinaria.

2. poterat argui. Quod causa totalis adæquata intensivè non excludit aliam eodem modo adæquatam. Ergo utraque simul potest ad eundem effectum concurrere. Prob. ant. Causa adæquata in eo genere, in

quo adæquata est, non excludit aliam causam adæquatam. Ergo causa adæquata intensivè, & extensivè non excludit aliam eodem modo adæquatam. Prob. anteced. Causa adæquata intensivè non excludit aliam adæquatam intensivè, sicut constat in subsistentia Verbi Divini, quæ terminat humanitatem, adæquatè intensivè. Et tamen non excludit aliam subsistentiam, etiam intensivè adæquatam, videlicet subsistentiam Patris, per quam simul potest humanitas terminari. Ergo causa adæquata in eo genere, in quo adæquata est, non excludit alteram adæquatam.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. ant. Si genus sit adæquationis simpliciter, & omnibus modis talis: neg. ant. Si tale non sit: conc. ant. & neg. conf. Causa namque solum intensivè adæquata non est adæquata omnibus modis. Et ita relinquit locum alteri causæ adæquatæ. Et ita humanitas terminata per subsistentiam Verbi adæquatè intensivè potest etiam terminari per alteram subsistentiam divinam. Causa verò adæquata intensivè, & extensivè simpliciter, & omnibus modis adæquata est. Consequenterque non potest admittere aliam causam adæquatam. Aliàs esset, & non esset omnibus modis simpliciter adæquata.

3. poterat argui. Idem locus potest

potest repleri à duplici corpore simul casu, quo duo corpora penetrentur, sicut contingere potest de potentia absoluta. Sed tunc casus idem effectus procederet à duplici causa totali. Ergo à duplici causa totali potest procedere idem numero effectus.

Sed hoc leve est, vt conclusionem nostram eneruet. Neg. enim suppos. Quod tunc casus illa duo corpora se haberent per modum duorum, sed solum se haberent per modum vnus corporis. Quapropter idem numero effectus, & eadem numero repletio loci passiva non procederet nisi ab vnica causa.

Sed inst. Corpora illa se haberent per modum duorum. Ergo idem numero effectus procederet à duplici causa totali. Ant. prob. Illa duo corpora essent duo locata, & vbiata. Ergo se haberet per modum duorum. Prob. ant. Illa duo corpora haberent duplex vbi prædicamentale. Ergo illa duo corpora se haberent per modum duorum.

Respondetur: distinguendo secundum anteced. Duo vbiata materialiter: conced. antec. Duo vbiata formaliter: neg. antec. & conseq. Licet enim illa corpora essent duo materialiter, essent tamen formaliter vnum. Quia se haberent formaliter per modum vnus corporis locati, & similiter essent duo vbiata materialiter, & duplex vbi materialiter diver-

sum: formaliter tantum si solum esset vnicum locatum, & vnicum vbi.

4. arg. Si duo Sacerdotes simul consecrarent, quilibet in suo Altari, idem numero effectus procederet simul ab vtroque tanquam à causa totali. Sed casus iste possibilis est, & sæpe numero contingit. Ergo possibile est eundem numero effectum procedere simul à duplici causa totali. Probat. mai. Idem numero Corpus Christi produceretur ab vtroque. Ergo producerent eundem numero effectum. Ant. prob. Corpus Christi est terminus conversionis. Sed Corpus Christi est idem in vtraque Hostia, & eadem adoratione adoratur. Ergo idem numero Corpus Christi produceretur ab vtroque.

Resp. neg. mai. Ad prob. neg. ant. Ad prob. dist. mai. Idem Corpus Christi in esse rei: neg. mai. Idem Corpus Christi provt ex pane: conc. mai. & dist. mi. Idem in esse rei: conc. min. Idem in esse termini conversionis: neg. mi. & conf. Licet enim Corpus Christi in vtraque Hostia sit idem absolute, & in esse rei; in esse tamen termini conversionis est formaliter numero diversum. Quia non est terminus conversionis, nisi provt sit ex pane. Et cum ex diverso pane fiat in vtraque Hostia. Inde fit, quod in vtraque est formaliter numero diversum.

Sed vrgebis. Diversitas panis nõ obest, vt Corpus Christi factum

ex pane non ut numero diversū. Ergo Corpus Christi in vtraque Hostia, est idem formalitèr in esse termini. Prob. ant. Si idem Sacerdos duas Hostias consecraret simul, esset diversitas panis. Et tamen Corpus Christi in esse termini esset formalitèr idem. Ergo diversitas panis non obest, vt Corpus Christi in esse termini sit formalissimè idem.

Dices: Illam diversitatem panis esse materialem; non tamen esse formalem diversitatem.

Contra. Si vnus Sacerdos duas Hostias consecraret, esset diversitas panis solum materialis. Ergo si duo Sacerdotes duas Hostias consecrarent, esset diversitas materialis; non tamen esset formalis diversitas.

Resp. neg. conf. Et ratio discriminis est. Quia in secundo casu vtraque Hostia constitueret vnā materiā totalem, & vnum terminum à quo conversionis. Vndè diversitas esset formalis. In primo verò casu quilibet Hostia esset materia partialis, & terminus partialis à quo conversionis. Et sic diversitas solum esset materialis.

5. arg. Idem numero obiectum representatum per vnā speciem impressam representatur etiam per speciem expressam. Ergo poterit effectus procedens ab vna causa adæquata, ab alia etiam procedere.

Sed neg. conf. Quia species

impressa, & expressa cum subordinatione quadam representant obiectum: impressa videlicet per modum actus primi, & expressa per modum actus secundi. In causis verò eiusdem ordinis non reperitur aliqua subordinatio, & ita diversa est ratio.

Dices: Inter duas species expressas nulla datur subordinatio. Et tamen potest idem obiectum representari per duplicem speciem expressam, vnā quidem existentem in intellectu Petri, & aliam existentem in intellectu Pauli. Siquidem vterque potest idem obiectum cognoscere. Ergo poterit idem effectus procedere à duplici causa totali eiusdem ordinis, quamvis inter vtramque nulla sit subordinatio.

Resp. tamen. Quod quando Petrus, & Paulus idem obiectum cognoscunt, tale obiectum est numero diversum comparativè ad vtrumque, & per diversam numero speciem, & cognitionem attingitur. Et ita secundum rationem numero diversam representatur per vtramque speciem. In quo nulla implicatio invenitur. Cæterum idem effectus numero, de quo argumentum procedit, secundum eandem numero rationem à duplici causa procederet. In quo implicatio supra dicta continetur.

6. arg. Humanitas Christi Domini adæquatè terminatur per subsistentiam filij. Et tamen

potest simul per subsistentiam Patris, & Spiritus Sancti adæquatè terminari. Ergò poterit etiam idem effectus procedere à duplici causa adæquata.

Resp. diit. mai. Adæquatè intensivè, & extensivè: nego mai. Adæquatè intensivè: concedo mai. & min. & negatur conseq. Humanitas namque Christi Domini solum adæquatè intensivè terminatur per subsistentiam filij. Et ita potest adæquatè etiam terminari per subsistentiam Patris. Sicut eadem ratio Patris adæquatè etiam intensivè terminata in primo filio, eadem etiam terminatur ab secundo. Quia nullus illorum adæquat relationem intensivè, & extensivè.

Dices: Potest eadem natura terminari adæquatè intensivè per subsistentiam filij, quin per illam adæquatè intensivè, & extensivè terminetur. Ergò poterit idem effectus procedere ab vna causa totali, & adæquata intensivè, quæ tamen extensivè non fit adæquata, & simul ab alia procedere.

Resp. neg. conf. Quia subsistentiæ divinæ omnes habēt virtutem infinitam in terminando, & hæc virtus equalis in omnibus est. Vndè quod vna terminet, nō tollit, quod possit altera terminare eandem naturam. Eo quod in omnibus eadem potestas, & virtus ad terminandum invenitur. Et ita nulla illarum terminat

adæquatè intensivè, & extensivè. Sicut mortuo primo filio perseverat ratio eadem Patris terminata ad secundum filium. Quia in quocūque filio est eadem formaliter ratio, & virtus ad terminandum relationem Patris. In causis verò creatis eiusdem ordinis, non eadem numero virtus; sed virtus numero diversa reperitur, quæ quidem virtus est determinata ad individuationem effectus. Et propterea continere nō potest eundem numero effectū, quem continet alia. Consequenterque quæcumque causa cum proprio effectū est adæquata intensivè, & extensivè.

Hæc solutio est communis Thomist. 3. p. q. 3. Verum ad propositum faciliori via argumento respondemus. Quod natura humana adæquatè intensivè, & extensivè terminatur per subsistentiā filij; potest tamen terminari per subsistentiā Patris, & Spiritus Sancti. Quia ab omnibus subsistentijs prædictis terminatur humanitas secundum rationes formalissimè diversas. Vndè quælibet ex illis præstat effectū formalem diversum. Quia effectus formalis est forma communicata, vel terminus communicatus, qui quidem effectus diversi sunt, sicut ipsæ subsistentiæ. Quod patet ex eo quod si Tres Personæ Divinæ terminarent eadem humanitatem, essent quidem vnus homo, sed personæ essent tres, & ad in-

vicem distinctæ. Sicut etiam in Deo sunt tres personæ in vnitæte nature. Quia propter nunquam verificatur humanitatem terminatam per vnam substantiam divinam, posse secundum eandem rationem per alteram terminari.

7. arg. idem numero effectus procedere potest à duplici causa totali instrumentali. Ergò etiam à duplici principali. Quia vtriusque eadem est ratio, & eadem prædicata contradictoria de vtraque, vel de nulla verificantur. Ant. prob. Nam in die ordinationis, quando omnes Sacerdotes simul consecrant cum Episcopo, idem numero corpus Christi producit ab omnibus illis, & sub eisdem speciebus. Ergò idem numero effectus producit à quocumque illorum. Tanquam à causa instrumentali adæquata.

Resp. aliqui. Eundem numero effectum posse procedere à duplici causa totali instrumentali quando vtraque subordinatur eisdem causæ principali, sicut contingit in casu in argumento relato, ex quo tamen non infertur, eundem numero effectum posse à duplici causa totali principali procedere.

Revera tamen disparitatem sufficientem non inuenio inter vtrumque casum. Quia ratio equaliter militat in vtroque. Nam de quacumque causa instrumentali verificaretur,

quod esset totalis. Siquidem totum produceret effectum. Et simul non esset totalis. Quia partem effectus, vel totum effectum relinqueret producendum ab altera causa instrumentali. Quæ est ratio conclusionis ad probandum eundem numero effectum non posse à duplici causa totali principali provenire. Et ita tali solutione relicta.

Resp. alter iuxta doctrinam D. Th. 3. p. q. 82. art. 2. Quod omnes Sacerdos cum Episcopo consecrantes concurrunt solum per modum vnius causæ instrumentalis formalitèr loquendo. Eo quod omnes concurrunt per eandem virtutem causæ principalis: quæ licèt materialitèr in omnibus diversa sit, formalitèr tamen eadem est. Et omnes assumuntur. Ad agendum quatenus sunt vnum in Christo, vt ibi ait D. Th. Et ideò omnes concurrunt per modum vnicæ causæ formalitèr.

2. alijs terminis resp. Quod licèt qualibet Sacerdos ratione characteris sit causa sufficiens in actu primo, vel habeat sufficientem virtutem designativam, vt possit assumi à Deo, tanquam instrumentum adæquatum; quilibet tamen in actu secundo sufficientem virtutem non habet; sed indiget divina virtute de novo communicata à Deo, vt à causa principali, quam virtutem communicat Deus vnicuique vt at-

temperatam cum virtute alterius. Et propterea omnes concurrunt per modum vnus causę instrumentalis, & virtute attemperata, proveniente attemperatiōne, non ab ipsis, sed à Deo omnibus conferente virtutem, non vt diuise concurrant, & vnus sine alio, sed simul, & collectivè: sicut aliquantulū contingit in homine, qui lapidem se solo portare potest, & tamen in actu secundo non vult lapidem nisi cum alio portare.

Vltimo arg. Si duo corpora luminosa vt duo appropinquentur æqualitèr, vel in eadem distantia alicui corpori solum capaci illuminationis vt duo, producerēt eundem numero effectum. Sed casus possibilis est. Ergò possibile est eundem numero effectum procedere à duplici causa totali. Ma. prob. Producerent illa corpora eandem numero lucē. Ergò eundem numero effectum. Probatur antec. Non producerēt diversam numero lucem. Ergò eandem. Prob. ant. Si producerēt diversam numero lucem, producerent lucem vt quatuor. Siquidem vtrūque corpus potest producere lucem vt duo, & habet sufficientem virtutem ad illam producendam. Consequenterque vtrumque simul produceret lucē vt quatuor. Sed hoc implicat. Quia subiectum (vt supponitur) solum est capax lucis vt duo. Et aliunde duo accidentia solo nu-

mero distincta non possunt esse in eodem subiecto. Ergo illa duo corpora non producerent lucem numero diversam.

Resp. Quod illa duo corpora luminosa attemperarent concursum proprium ad producendum solum lucem vt duo. Vnde quamvis in actu primo quodcumque ex illis haberet sufficientem virtutem ad producendam lucem vt duo in corpore, vel in subiecto capaci; de facto tamen propter incapacitatem subiecti non produceret quodlibet ex illis lucem vt duo, nec ambo simul lucem vt quatuor: sed vtrumque produceret eandem numero lucē vt duo per modum causę partialis. Sicut quando duo habentes sufficientem virtutem ad portandum lapidem in actu secundo vniuntur ad eundem lapidem portandum attemperando concursum.

Sed inst. Illa duo corpora sunt causę naturales ad lucem producendam. Sed causa naturalis non potest attemperare concursum. Quia causa naturalis semper operatur in quantum potest, vel secundum vltimum suę virtutis, & potentię. Ergò illa duo corpora non producerent eandem numero lucem vt duo attemperando concursum.

Resp. dist. min. Attemperatiōne proveniente ab ipsa causa naturali: conc. min. Ex incapacitate subiecti: neg. min. & conf.

Licet namque causa naturalis non possit attemperare concursum attemperatione proveniente ab ipsa causa: eo quod libera non est in agendo, sed operatur in quantum potest; virtutem tamen attemperare potest propter incapacitatem subiecti, quod plus recipere non valet, vel totum, quod potest ipsa causa naturalis.

Dices: Si causa naturalis potest hoc modo attemperare virtutem, poterit etiam duplex forma concursum attemperare ad informandam eandem numero materiam. Nam si causa efficiens naturalis potest modo dicto attemperare concursum, non est cur causa formalis non possit concursum attemperare. Sed hoc dicendum non est. Alias duplex forma posset informare eandem numero materiam de potentia absoluta. Ergo illa duo corpora non possunt propter incapacitatem subiecti attemperare virtutem.

Resp. neg. mai. Quia causa efficiens causat per influxum distinctum ab ipsa, & producit effectum realiter a causa diversum. Et ita entitative invariata potest attemperare concursum, vel propter presentiam, & coniunctionem alterius causae, vel propter incapacitatem subiecti: ratione cuius causa naturalis non potest extendi ad totum effectum possibilem suae virtuti. Causa vero formalis causat se ipsam communicando, & effectus illius est ipsa

forma subiecto communicata. Unde in potestate alterius est illam applicare subiecto, semel tamen subiecto unita, sicut tota forma unitur, dat etiam totum effectum.

§. III.

Statuitur secunda conclusio.

Idem numero effectus à duplici causa totali, etiam divisivè, non potest procedere.

IN conclus. ista supponimus eundem numero effectum procedentem à causa secunda posse etiam à solo Deo produci. Quia Deus continet eminentè virtutem, & actionem creaturæ tam secundum speciem, quam secundum individuationem. Et ideò producere potest se solo effectum, quem creatura producit.

Ab hac doctrina excipiendi tamen sunt actus vitales creati, qui à solo Deo produci non possunt. Eo quod essentialiter à creatura dependent, & ipsa per tales actus se movet, & se movere non possit, si solus Deus produceret illos actus. De alijs vero effectibus procedit conclusio nostra, & simul de duplici causa, creatura divisivè sumpta; an videlicet, idē numero effectus, qui producitur ad vna causa, illa deficiente, vel seclusa possit ab alia produci? In

quo sensu est negativa conclusio.

Sententia hæc expressa est D.Tho. quodlib. 5. art. 8. asserentis: *Impossibile esse eundem filium nasci, sive sit alius Pater, sive alia mater, sicut etiam non est idem numero sigillum, sive sit alia cera, sive aliud corpus sigilli, ex cuius impressione cera sigillatur.* Sentit ergò D.Tho. eundem numero effectum non posse à duplici causa etiam divisivè procedere.

Ratione verò prob. conclus. nostra. Nam causa numericè ab alia distincta non potest continere eundem numero effectum, quem continet alia. Ergò nec simul, nec divisivè potest producere eundem numero effectum. Prob. ant. Causa numericè ab alia distincta habet virtutem numericè distinctam à virtute alterius causæ. Ergò non potest continere eundem numero effectum. Patet conf. Quia virtus numero distincta est contentiva effectus quem continet alia virtus. Consequenterque, si virtus est numero distincta, etiam effectus erit numero diversus. Ant. patet. Quia virtus numericè distinguitur secundum unitatem numericam causæ. Ac proindè causa numero diversa habet etiam virtutem numero distinctam.

Conf. Quia idem numero effectus solum potest produci per eandem numero actionem, vel

per alteram superiorem, in qua talis actio eminentèr continetur. Sed eadem numero actio non potest procedere à duplici causa creata divisivè, vt. per se manifestum est. Et quia eadem numero actio non potest in actu secundo actuare duplicem causam numero distinctam. Aliundè actio vnius creaturæ non potest actionem alterius eminentèr continere. Ergò idem numero effectus non potest à duplici causa, etiam divisivè procedere.

§. V.

Argumentis occurritur.

Arg. 1. Quia idem numero Corpus Christi producitur hodie ab vno Sacerdote, & die crastina producitur ab alio. Ergò idem numero effectus potest procedere à duplici causa instrumentali divisivè. Et consequenter poterit à duplici principali. Quia vtriusque eadem ratio est.

Conf. Idem numero cadaver productum ab vno homine per iugulationem v. g. potest ab alio homine per suffocationem produci. Sicut etiam vnus homo potest idem animal iugulare, & alter homo potest idè animal suffocare. Ergò idè numero effectus potest à duplici causa produci.

Conf. 2. idem numero calor productus ab vno igne sæpè numero conservatur ab alio, Ergò

potest etiam ab alio produci. Quia conservatio est continuata productio.

Resp. ad arg. neg. ant. Quia Sacerdos non producit Corpus Christi absolute, sed tantum propterea ex pane. Et cum panis, quem Sacerdos consecrat hodie, diversus sit à pane, quem Sacerdos die crastina consecravit. Inde fit Corpus Christi in ratione effectus esse numero diversum. Est etiam sententia probabilis, quod ex vi consecrationis producitur modus quidam Sacramentalis ratione cuius Corpus Christi hodie, & die crastina consecratum numero diversum erit.

Ad 1. conf. resp. Quod qui iugulat, vel suffocat animal, non est causa per se cadaveris, sed solum per accidens, quatenus removet dispositiones præcedentes, quæ prohibebant ingressum formæ cadaveris; causæ verò per se solum est Cœlum, vel elementum, quod tunc prædominatur, in præsentem autem solum loquimur de causa per se. Quia de causa per accidens nulla difficultas est.

2. Resp. Quod sicut duo occidentes numero distincti diverso modo numericè disponunt materiam, ipsamque sigillant, & dispositiones numero distinctas produciunt: ita etiam cadaver ex occisione diversa per iugulationem, vel suffocationem productum, numero diversum est.

Ad 2. conf. resp. Effectum solum conservari per se à causa producente. Et ita calorem ab uno igne productum non posse per se ab altero conservari; sed tantum per accidens conservatur ab alio removente frigiditatem, & alia impedimenta, ut conservetur calor. Ex quo non sequitur illum calorem posse ab alio igne produci. Quia sola causa, quæ per se conservat, potest producere effectum. Et hæc omnia à pluribus adversariorum solvenda sunt. Eo quod probant de facto: & sic bene probare non posse plures contrarij fatentur.

2 arg. Petrus v. g. potest producere quemcumque hominem. Ergo potest producere eundem numero hominem, quem continet Paulus. Consequentè quæ potest ad eundem numero effectum. Prob. ant. Homo secundum suam speciem potest producere quemcumque hominem. Quia virtus speciei, sicut & ipsa species ad omnem hominem extenditur. Sed species hominis reperitur in Petro. Ergò Petrus potest quemcumque hominem producere.

Conf. Individuatio est prædicatum intrinsecum cuicumque effectui creato. Sed prædicatum intrinsecum non potest provenire, vel regulari per causam efficientem, quæ extrinsecæ est. Ergò unitas numerica effectus non sumitur à causa efficiente. Proinde- que

que poterit effectus idem à duplici causa efficienti procedere.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. min. Contracta, & limitata per individualem differentiam: conc. mi. Non limitata: neg. mi. & conf. Licet namque species hominis reperiatur in Petro, & in quolibet individuo quantum ad conceptum specificum; reperitur tamen limitata, & coarctata per individualem differentiam. Et ita continere non potest nisi effectus individualiter determinatos, & numero distinctos ab alijs effectibus, quos alia causa numero distinctos præcontinet. Unde Petrus nullo modo potest quemlibet producere hominem.

Dices: Illa virtus ita determinata, & singularizata potest producere plures homines successive. Ergo etiam quamcumque hominem producere potest.

Sed neg. conf. Quia illa virtus licet entitative, & formaliter eadem sit, & una: virtualiter tamen, & in potentia est multiplex. Sicut in pluribus alijs rebus contingit, & maxime in semine arboris, quod actualiter unicum est, & virtualiter est multiplex, à quo plures rami producuntur, pluraque poma generantur. Quia tamen illa virtus numericè distincta est à virtute alterius causa, propterea non potest præcontinere effectum, quem alia causa numero distincta præcontinet. Eo

quod, sicut unumquodque constituitur per actum non præcisivè sumptum, & in univèrsali, sed per ipsum, ut determinatum, determinatione se habente ut conditione: ita unumquodque agit, & producit effectum in quantum est in actu, non præcisivè, sed in actu determinato per differentiam individualem propriam agentis.

Ad conf. verò resp. dist. mi. A causa extrinseca effectui tam in se, quam in causa: conc. mi. Extrinseca effectui in se ipso tantum: neg. mi. & conf. Licet namque causa efficiens extrinseca sit respectu effectus in se ipso; intrinseca tamen est respectu effectus prout in causa. Imò eadem est cum effectu prout sic. Nam effectus prout in causa, nihil aliud est, quam ipsa causa ut effectus contentiva. Itaque effectus prout in causa accipit unitatem numericam ab illa numero causa. Consequenterque in alia diversa numero contineri non potest.

3. arg. Idem numero habitus productus per primam demonstrationem continetur in virtute secundæ demonstrationis. Ergo idem numero, qui producitur per primam potest per secundam produci. Ac proinde idem numero effectus potest à duplici causa divivè procedere.

Resp. Habitum productum per primam demonstrationem

nem esse numero diversū ab habitu contento in secunda demonstratione, sicut etiam vtraque demonstratio numero diversa.

Sed contra. Si secunda demonstratio contineret habitum numero diversum, illum de facto produceret. Sed hoc est falsum. Alias Logica non esset simplex qualitas. Ergo secunda demonstratio continet eundem numero habitum, & non numero diversum. Prob. mai. Si secunda demonstratio contineret habitum numero diversum, non esset de facto impedita ad illum habitum producendum. Siquidem habitus producendus à secunda non est idem numero, qui productus est per primam demonstrationem. Ergo secunda demonstratio illū habitum de facto produceret.

2. inst. Si contineret habitum numero diversum, illius virtus esset frustranea. Eo quod non esset reducibilis ad actū, nè destrueret Logicæ simplicitatem. Virtus autem, quæ non reducitur ad actum, frustra est. Ergo secunda demonstratio non continet diversum numero habitum.

Ad arg. hoc solutionem specialem habemus in proœmiilibus Logicæ, quam dabimus, Deo auxiliante. Modo autem cum communi respondemus. Quod licet ille habitus contentus in secunda demonstratione sit numero diversus ab habitu pro-

ducto per primam; est tamen eiusdem speciei. Et ideo secunda demonstratio impedita est ad illum habitum producendum. Eo quod duo accidentia solo numero distincta non possunt esse in eodem numero subiecto.

Ad 2. inst. responderetur. Virtutem illam nō esse frustraneam. Quia quamvis non possit producere proprium habitum in sensu composito habitus producti per primam, potest tamen illū producere in sensu diviso. Eo quod potest Logicus secundā demonstrationem accipere loco primæ, & ab illa sumere exordium. In quo eventu secunda demonstratio habitum proprium produceret. Aliquale exemplum est in virtute omnipotentis divinæ, quæ continet omnia possibilis, & frustranea non est, quamvis non possit omnia collectivè producere, vel in sensu composito. Quia omnia potest producere divisivè. Nullum quippè est possibile, quod omnipotentia divina seorsum, & divisivè producere non possit.

§. Ultimis.

Corollaria ex dictis.

EX dictis in artic. discursu collig. eundem numero effectum non posse procedere à duplici causa totali finali, nec à duplici materiali propter eandem rationis. Quia videlicet quæcum-

eumque ex illis esset, & non esset totalis.

2. ex dictis inf. non possent eundem numero effectum procedere à duplici causa formali, nec materiam posse simul informari duplici forma substantiali, propter eandem rationem.

Et rursus. Quia quæcumque forma substantialis est essentialiter actus primus. Et consequenter essentialiter excludit aliam formam substantialem ab eadem materia. Nam duo actus primi non possunt esse simul, sicut nec simul possunt esse duo ultimi actus.

Dices: Duo prima principia possunt simul esse. Quia materia, & forma sunt principia materialia. Et consequenter sunt prima principia. Et tamen simul inveniuntur in eodem composito. Ergo etiam duo primi actus possunt esse simul.

Resp. Materiam, & formam esse duo prima principia in diverso genere, materiam videlicet in genere puræ potentiæ, & principij passivi, & formam in genere actus, & principij activi. Et ita posse simul esse; secus verò duas formas substantiales, quarum quælibet est in genere primi actus.

Deinde etiam prob. assumptum principale. Quia forma substantialis dat esse simpliciter. Sed nequit duplex forma simul dare esse simpliciter. Ergo idem, quod prius. Prob. min. Nam forma

secunda, quando advenit, supponit materiam constitutam in actu per primam formam. Et consequenter supponit esse simpliciter in materia. Sicut etiam accidentia supponunt esse simpliciter. Quia formam substantialem in materia supponunt.

Addimus quod si duplex forma esset in eadem materia v. g. forma equi, & hominis forma, individuum resultans esset in duplici specie hominis, & equi. Ac proinde cum ex duplici specie non possit resultare species determinata: illud individuum non esset in determinata specie. Consequenterque non esset sub aliquo genere. Nam quidquid est sub aliquo genere, debet esse in determinata aliqua specie.

Dices: Quod idem individuum potest esse in duplici specie substantiali. Quia Christus Dominus est vnicū individuum. Et est in duplici specie, divina videlicet, & humana. Eo quod est Deus, & homo. Ergo ratio facta nulla est.

Resp. tamen. Christum Dominum esse vnicū individuum unitate personæ. Nam persona vna tantum est: non esse tamen vnum individuum unitate naturæ. Siquidem habet duplicem naturam numericè diversam. Et ita mirum non est duplicem habere speciem. Nos autem loquimur de individuo vno unitate naturæ, de quo etiam adversarij

loquuntur. Quod quidem esse in duplici specie, implicationem involvit.

Contra doctrinam tamen principalis assumpti poterat argui. Quod nulla forma est actus adæquatus respectu materiæ. Si quidem materia appetit omnes formas. Ergò potest duplex forma esse in eadem materia. Nam idem subiectum habere duplicem actum inadæquatum nullam implicationem involvit.

Resp. Nullam formam esse terminum adæquatum respectu appetitus. Et ita materia dum est sub vna forma, appetit aliam: quamcumque tamen formam esse terminum adæquatum ad esse. Quia si semel materia habet speciem, & esse per vnam formam, non potest simul recipere aliam, propter rationes allatas.

Deindè arg. Vna quantitas non excludit essentialitèr aliam quantitatem ab eodem loco. Si quidem duò corpora de potentia absoluta possunt penetrari, & in eodem loco existere. Ergò nec vna forma substantialis aliam essentialitèr excludit.

Conf. Vnum contrarium in gradu intenso non excludit essentialitèr aliud. Nam contraria in gradibus intensis de potentia absoluta possunt esse simul, in probabili sententia, quæ etiam est aliquorum Thomist. Ergò idem de duplici forma substantiali dicendum.

Resp. ad arg. Expulsionem alterius quantitatis non esse effectum primarium; sed secundarium: & ita posse separari à quantitate, & vnam quantitatem cum altera penetrari. Eo quò defectus secundarius de potentia absoluta potest separari à forma: expulsionem verò alterius formæ esse primarium effectum formæ substantialis, & ita ab illa separari non posse.

Dices: Effectus primarius formæ substantialis, & constitutivus illius est aliquid positivum. Nam, vt dicitur in predicamento substantiæ, nulla substantia potest constitui per aliquid negativum. Sed expulsio alterius formæ est aliquid negativum. Si quidem est negatio alterius formæ. Ergò primarius effectus non est.

Resp. dist. mai. Positivum quatum ad expressionem primam: conc. mai. Quantum ad secundam: neg. mai. Et sub eadem distinctione: conc. min. neg. conseq. Nam sæpè in effectu primario formæ ingreditur negatio alterius, sicut in effectu primario unitatis ingreditur carentia divisionis: & in effectu primario rationalitatis ingreditur irrationalitatis negatio. Nec enim implicat effectum primarium substantiæ quantum ad secundam expressionem esse negativum. Sicut esse per se constitutivum substantiæ, quantum ad hanc primam expressionem, expri-

exprimit aliquid positivum : & in expreſſione ſecunda eiſdem importatur aliquid negativum, ipſa videlicet negatio eſſendi in alio, quæ ſubſtantiaſpecificè ſumptæ eſſentialis eſt.

Ad conf. verò arg. principalis, neg. conf. Quia expulſio alterius contrarij v.g. frigoris non eſt effectus primarius caloris, nec aliquid eſſentialiter eum illo connexum. Eo quod calor in ſummo intelligitur in ſua eſſentia adequatè conſtitutus ſine negatione frigiditatis: nec ullus Philoſophorum defini- vit calorem in ſummo per negationem frigoris. Oppoſitum autem in forma ſubſtantiali contin- git. Addimus oppoſitam ſententiam eſſe expreſſam D. Th. 2. cõt. c. 2. 3. aſſerentis : quod ſententia admiſſa in præſenti involvit prædicata contradictonaria.

Dices: Contraria in gradibus intenſis ſunt diſpoſitiones ultimæ ad formas ſubſtantiales oppoſitas. Sed ultima diſpoſitio non poteſt eſſe abſque forma. Ergo ſemel admiſſo contraria in gradibus intenſis poſſe ſimul eſſe, hoc idem debemus de duplici forma ſubſtantiali concedere.

Reſp. 1. Ultimam diſpoſitionem ad formam eſſe connaturaliter cum forma connexam, non tamen eſſentialiter : & ita poſita ultima diſpoſitione poſſe de potentia abſoluta non poni formam.

2. reſp. Quod, ſi duo contraria in gradibus intenſis ſimul eſſent, non ponerentur in ratione diſpoſitionis ultimæ ad formam, ſed ſolum in ratione qualitatis, in quo ſenſu poſſunt poni ſine forma.

Dices: In calore intenſo in ſummo identificantur realiter ratio ultimæ diſpoſitionis, & ratio ipſa qualitatis. Ergo non poſſunt contraria in gradibus intenſis poni in ratione qualitatis, quin ponantur etiam tanquam ultimæ diſpoſitiones.

Reſp. diſt. conf. In effectui: conc. conf. Formaliter: neg. conf. Ex duobus namque prædicatis identificatis realiter non poteſt vnum poni, quin etiam entitative, & in eſſe rei alterum etiam ponatur; poteſt tamen formaliter vnum ſine altero poni. Eo quod ſubiectum poteſt eſſe capax vnius, & non habere capacitatem ad alterum. Sicut anima rationalis vt ſenſitiva eſt in carne formaliter: & vt vegetativa in capillis, non tamen vt rationalis. Et ſubſtancia relativa Verbi Divini communicatur humanitati formaliter vt ſubſtancia, non tamen vt relatio eſt. Siquidem non reddit relatam humanitatem.

(9)

ARTICVLVS VI.

§. II.

Verùm causa physica instrumentalis habeat actionem præuiam, & simul indigeat motione principalis agentis?

§. I.

Sensus difficultatis appetitur, & statuitur prima conclusio.

IN præsentī difficultate sermo non est de instrumento morali, quod physicè non influit in effectum, sed ad præsentiam illius Deus effectum producit, sicut Sacramenta legis antiquæ, ad quorum præsentiam Deus producebat gratiam. Nec etiam difficultas ista procedit de virtute instrumentaria, de qua supra diximus non indigere virtute superaddita de novo. Quapropter solum loquimur in præsentī de instrumentis physicis, & rigurosis. Quorum alia sunt naturalia, quæ deserviunt ad effectus naturales, sicut vaculus ad ambulandum, &c. Alia supernaturalia ad supernaturales effectus, sicut Sacramenta ad gratiam. Alia artificialia ad effectus articialia, vt cultellus, & ferra, & calamus. De quibus inquirimus, an indigeant motione principalis agentis, vt ad effectus instrumentales concurrant? Pro quo sit

Prima, & affirmativa conclusio.

Sentencia ista expressa est D. Thom. 3. p. q. 65. art. 2. vbi asserit: *Quod instrumentum non operatur nisi in quantum motum à principali agente, quod per se operatur. Et idè virtus principalis agentis habet permanens, & completum esse in natura; virtus autem instrumentalis habet esse transiens ex uno in alio, & incompletum, sicut & motus est a. tus imperfectus ab agente in patiens.* Sentit ergo D. Thom. instrumentum physicum indigere virtute, & motione principalis agentis, vt concurrat ad instrumentalem effectum.

Ratione verò prob. concl. nostra. Quia instrumentum physicum ex se non habet sufficientem virtutem, vt concurrat ad effectum principalis agentis. Ergo indiget virtute, & motione proveniente ab agente principali. Quia si ex se virtutē non habet, ab agente principali debet illam habere. Ant. prob. Si instrumentum à se ipso haberet sufficientem virtutem ad effectum producendum, esset causa principalis. Nam quod virtute propria concurrat ad effectum, est causa principalis effectus. Et si instrumentum haberet à se ipso virtutem, propria virtute concurreret ad effectum. Sed hoc dicen-

dicendum non est. Ergò instrumentum physicum non habet à se ipso sufficientem virtutem, vt cōcurrat ad effectū producendū.

Resp. Quod, vt instrumentum concurrat ad effectum principalis agentis, sufficit assistentia extrinseca causæ principalis: & virtus superaddita necessaria non est.

Sed contra. Quia ratione assistentiæ extrinsecæ non redditur instrumentum intrinsicè potens ad effectum producendum. Ergò ad illum producendum necessariò indiget superaddita virtute. Ant: prob. Per extrinsecam assistentiã non mutatur instrumentum intrinsicè. Ergò non redditur intrinsicè potens. Quia non potest instrumentum reddi intrinsicè potens, nisi mutetur intrinsicè. Ant: prob. Non potest instrumentum intrinsicè mutari per illud, quod extrinsecum est. Ergò non potest intrinsicè mutari per extrinsecam assistentiã. Hæc enim extrinseca, & non intrinsicè est.

§. III.

Solvuntur argumenta contra conclusionem istam.

Arguitur 1. Aliqua instrumenta perfectiora sunt, vel saltem aequè perfecta cum effectū, quem producant: sicut malleus perfectior est clavo,

& alia huiusmodi. Ergò saltem hæc instrumenta habebunt à se ipsis virtutem ad effectum producendum, & non indigebunt superaddita virtute.

Resp. Aliqua instrumenta in esse entis esse perfectiora, quam effectus, quem producant: sicut calamus perfectior est littera, & malleus perfectior est clavo; formalitèr tamen, & in ratione causæ imperfectiora sunt. Quia effectus sunt extra spheram instrumenti, sicut effectus artificialis extra spheram ferræ. Et ita instrumenta non habent virtutem à se ad effectum producendum. In ferra namque v.g. solum reperitur virtus naturalis, extra cuius spheram est effectus artificialis. Et ideò, vt effectum artificialem producat, virtus nova superaddenda est.

2. arg. Phantasma est causa instrumentalis ad speciem intelligibilem producendam: & Sacramenta ad procedendam gratiam. Et tamen nullam accipiunt virtutem à causa principali. Ergò instrumentum non indiget superaddita virtute. Min: Prob. Quia talis virtus non potest esse corporea. Eo quod inproportionata est cum effectū spirituali, quem talia instrumenta producant. Rursus. Non potest esse spiritalis virtus illa. Nam virtus spiritalis non potest recipi in subiecto corporeo, qualia sunt instrumenta prædicta. Ergò instru-

menta enumerata nullā accipiūt virtutem ab agente principali.

Resp. Illam virtutem esse spirituales transeuntē recep- tam in relatis instrumentis. Quia licet virtus spiritualis non possit recipi permanentē in subiecto corporeo, bene tamen transeun- tē, sicut 3. p. q. 63. art. 5. ad 1. do- cet Ang. Doct.

Sed inst. 1. Virtus corporea nec transeuntē recipi potest in subiecto spirituali. Ergo nec vir- tus spiritualis poterit transeun- tē recipi in subiecto corporeo. Quia ita improporcionata est virtus spiritualis cum subiecto corporeo, sicut virtus corporea cum subiecto spirituali.

2. Virtus debet proportio- nari cum subiecto, in quo recipi- tur. Nam vnumquodque recipi- tur ad modum recipientis. Sed virtus spiritualis proporcionata non est cum subiecto corporeo. Ergo non potest recipi in illo etiam per modum transeuntis.

Resp. ad 1. inst. neg. cons. Et ra- tio discriminis est. Quia virtus est perfectio subiecti. Et cum virtus corporea non possit perficere subiectum spirituale. Inde fit, quod non possit recipi in illo etiam per modum transeuntis. Virtus verò spiritualis perfice- re potest subiectum corporeum. Eo quod immaterialitē est in subiecto predicto. Et ita potest in illo recipi saltim per modum transeuntis.

Ad 2. resp. dist. mai. Propor- tionari in esse virtutis: conc. mai. In esse entis: neg. mai. & sub ea- dem dist. mi. neg. cons. Licet nā- que virtus debeat proportionari cum subiecto in ratione virtutis; nō tamē in esse entis. Et ratio est. Quia virtus, vel accidens trāsiens, & incompletū est via, & tenden- tia à termino à quo ad terminū ad quem. Et Ideo non debet pro- portionari cum subiecto in esse entis, sed cum termino ad quem tendit. Consequenterque, si talis terminus spiritualis est, vt cōtin- git in casu argumenti, etiam vir- tus spiritualis erit. Si tamen virtus fuerit cōpleta, solum est perfectio subiecti. Et ita cum illo propor- tionanda est considerata etiam entitative.

Dices: Quidquid recipitur, ad modum recipientis recipitur. Ergo quæcumque virtus in subie- cto recepta debet proportionari cum illo.

Resp. Quod recipitur perma- nenter, recipi iuxta modum reci- pientis quantum ad immateriali- tatem, & esse; non tamen quod recipitur transeunter. Quod enim sic recipitur in subiecto, potest esse supra modum recipientis. Sicut virtus supernaturalis, quæ recipi- tur in creatura rationali superat modum illius.

3. arg. Si instrumentum ageret per virtutem à causa principali derivatam, esset cau- sa principalis. Sed hoc dicen- dum

dum non est. Ergo idem quod prius. Prob. mai. Virtus causæ principalis est æqualis perfectionis cū effectu. Ergo si instrumentum ageret virtute causæ principalis, esset causa principalis.

Resp. Virtutem causæ principalis, provt in causa principali, esse æqualis perfectionis cum effectu; non tamen provt in ipso instrumento receptam. In illo namque recipitur per modum formæ incomplete, vialis, & transeuntis.

Sed contra. Si virtus hæc provt in instrumento recepta non est æqualis perfectionis cum effectu, non poterit instrumentum per hanc virtutem reddi proportionatum ad effectum attingendum. Quia instrumentum cum effectu proportionari non potest, nisi per virtutem proportionatam, & æqualis perfectionis cum effectu. Ergo virtus predicta, etiam provt in instrumento recepta, est æqualis perfectionis cum effectu.

Resp. dist. ant. Proportione æqualitatis, vel æquiparantia: conc. ant. Proportione sufficientiæ, & continentia vialis: neg. antec. & cons. Per virtutem namque à causa principali receptam non redditur instrumentum proportionatum proportione æqualitatis: eo quod virtus illa non est æqualis perfectionis cum effectu. Redditur tamen per virtutem illam proportionatum propor-

tionem sufficientiæ, & continentia vialis. Quia per virtutem derivatam à causa principali continetur vialitèr instrumentum effectum illum, quem secundum se continere non poterat: ad quam continentiam imperfectam, & vialem sufficit virtus modo imperfecto, & vialitèr instrumento recepta.

§. IV.

Secunda conclusio.

Instrumentum physicum debet habere aliquam actionem præviam.

Sensus, & intelligentia huius conclusionis facilis est, quod videlicet instrumentum physicum debet habere propria virtute actionem aliquam, media qua reddatur capax, vt assumatur ab agente principali, & qua dispositivè operetur ad effectum principalis agentis, ratione cuius habet instrumentum maiorem proportionem cum effectu determinato. V.g. in ferra reperitur virtus ad scissionem, & ad scissionem vt artificiosam. Secundum correspondet virtuti provenienti à causa principali: primum verò correspondet ferræ propria virtute, secundum quam scindere potest propter durum, & acutum. Et propterea assummitur ferra, potius quam aliud instrumentum, ad scissionem artificiosam. Et in hoc sensu

Explicata conclusio est expressa D. Thom. 1. p. q. 45. art. 5. Vbi ex eo probat non posse dari instrumentum respectu creationis: quia omne instrumentum debet habere aliquam actionem præviā, qua dispositivè operetur ad effectum principalis agentis. Quod tamèn in creatione contingere nequit. Eo quod creatio est productio entis ex nihilo. Consequentèrque non est productio ex aliquo præsupposito subiecto, quod possit disponi per actionem instrumenti. Sentit ergò D. Th. omne instrumentum habere præviā actionem.

Ratio autem id ipsum convincit. Quia, si instrumentum non haberet præviā actionem, ratione cuius dispositivè operaretur ad effectum principalis agentis, nihil speciale haberet instrumentum in ordine ad unum effectum, quod non haberet etiam in ordine ad alterum. Et consequenter non esset unum instrumentum magis assumptibile in ordine ad effectum determinatum. Sed quodcumque instrumentum esset æqualitèr assumptibile. Siquidem quodcumque instrumentum æqualem proportionem haberet cum effectum. Sed hoc est falsum. Nam ad scissionem artificiosam magis assumptibilis est ferra, quam buytrum: & ad scribendum magis assumptibilis est calamus, quàm virga ferrea, vel aliud huiusmodi. Ergò omne instrumentum

habere debet actionem præviā, qua dispositivè operetur ad effectum principalis agentis.

Dices: Instrumenta supernaturalia non habere actionem præviā. Ergò conclusio univèrsaliter vera non est. Prob. ant. Quia unum instrumentum supernaturale non est magis assumptibile, quam aliud in ordine ad determinatum effectum. Quia ad gratiam producendam æqualitèr potest Deus assumere aquam baptismalem, vel petram, vel huiusmodi aliud. Ergò instrumenta supernaturalia actionem præviā non habent.

Facile tamèn resp. instrumenta supernaturalia non habere actionem præviā determinatam: adhuc effectum potius, quam ad alterum producendum: habere tamèn actionem præviā indifferentem ad hunc vel alium effectum, provt ipsi Deo placuerit. Quæ quidèr actio præviā est proportio entis ad ens. Nam quod non habet esse, instrumentum esse non poterit. Si autem est ens, iam recipere potest divinam virtutem, ad quodcumque Deus voluerit.

Dices: Quod instrumentum corporeum non potest habere actionem aliquam præviā, qua dispositivè operetur ad gratiam in anima producendam. Ergò in ordine ad supernaturalem effectum non est assumptibile quocumque instrumentum, sed potius deter-

determinatum instrumentum requiritur, quod ultra proportionem entis ad ens habeat aliam specialem proportionem. Prob. ant. Operari dispositivè ad effectum principalis agentis est producere aliquid, quod ad talem effectum disponat. Sed instrumentum corporeum non potest in anima producere aliquid, quo disponatur ad gratiam. Ergo non potest habere actionem aliquam prævia, qua dispositivè operetur ad effectum principalis agentis.

Resp. dist. ant. Dispositivè ex parte rei operatæ: conc. ant. Ex parte modi operandi: neg. ant. & ad prob. dist. mai. Dispositivè ex parte rei operatæ: conc. mai. Ex parte modi operandi: neg. mai. & conc. mi. neg. conf. secundum distinctionem maioris. Nam instrumentum corporeum nihil potest in anima producere, quo disponatur ad gratiam. Et ita non operatur dispositivè ex parte rei operatæ. Sicut ferra, quæ facit scissionem in ligno, per quam disponitur lignum ad formam artificiosam. Operatur tam corporeum instrumentum dispositivè ex parte modi operandi, quatenus secundum suam entitatem recipit virtutem causæ principalis, & talem virtutem defert ad animam, ut in ea producat effectus: & hæc delatio, vel actio delativa virtutis est actio prævia instrumenti, quæ illi propria virtute

correspondet. Quodcunque namque instrumentum, eo ipso quod sit ens, habet sufficientem capacitatem ad virtutem divinam deferendam ad passum: & ad virtutem divinam sic deferendam superaddita virtute non indiget, sed propriam virtutem habet. Hæc tamen diximus, nec actio prævia instrumenti supernaturalis totalitè à philosophis ignoratur. Plura tamen circa actionem prædictam Theologis discutienda relinquimus.

Ex dictis inferitur prophetiam non esse causam instrumentalem proprii actus. Siquidem propheta vivit, & se movet per illum. Et consequenter non instrumentalitè operatur. Similiter etiam actus Charitatis elicited medio auxilio transeunte procedit ab illo ut à causa principali. Quia licet illa virtus sit transeuns, substituit tamen pro habitu permanenti. Et actus non petit per se procedere à virtute transeunte; sed hoc contingit per accidens; quatenus habitus permanentis in subiecto non est.

Secundo inferitur quod licet aliquæ causæ principalis operentur per virtutem acceptam ab alio, sicut Luna illuminat per lucem acceptam à Sole, non ideo causæ instrumentales sunt. Eo quod virtus illa permanentè communicatur.

Dices: Character Sacerdotalis communicatur Sacerdoti per

modum formæ permanentis, Et tamen Sacerdos, dum vitur caractere ad consecrandum, instrumentaliter ad consecrationem concurrir. Ergò aliquod instrumentum per virtutem permanentem operatur.

Resp. tamen. Characterem Sacerdotalem esse qualitatem, per quam Sacerdos redditur, & designatur instrumentum permanentem assumptibile à Deo; non tamen esse virtutem, per quam Sacerdos constituitur in actu secundo in ratione instrumenti, vel instrumentaliter operantis: sed potius hoc habet per aliquam virtutem transeuntem, & vialem de novo communicatam à Deo. E hæc de art. isto text. 27. 28. 29. ad Philos. applicanda.

DICRESSIO BREVIS DE CASU,
& fortuna.

De Fortuna, & Casu in fine huius libri disputationem plurimi faciunt. Quia tamen doctrina parum utilis est, & Fortuna ipsa inter causas efficientes numeratur, post tractatum de causa efficiente, brevissime nobis dicendum est de Fortuna, quam quidè sic Philosophus diffinivit: *Est causa efficiens per accidens in his, quæ secundum propositum fiunt, & a quoque contingunt.* Sicut cum aliquis fodit terram ex intentione sepeliendi mortuum, & invenit thesaurum, vel cum aliquis iter facit ad locum,

& in itinere invenit argentum, tunc enim Fortuna est, quæ tamè solum repetitur in his, quæ ex intentione operantur, & propter aliquem finem. Quando namque aliquis propter finem operatur, & præter eius intentionem occurrit aliquod bonum, dicitur habere Fortunam. In alijs verò agentibus, quæ non operantur propter finem, effectus, quæ per accidens sequitur, non dicitur esse à Fortuna, sed à Casu provenire. Undè Casus diffinitur: *Causa efficiens per accidens in his, quæ præter intentionem fiunt, & a quoque contingunt.* Illa namque, quæ frequentèr accidunt, sive in agente intendente finem, sive non, nec à Casu, nec à Fortuna proveniunt, sed tanquam certò habenda, vel ut in plurimum separantur.

De Fato autem dixerunt aliqui esse seriem, & ordinationem causarum naturalium, quæ inevitabili necessitate operantur effectus. Consequenterque, ut auerent errorem, negabant causas secundas libertatem habere. Cuius falsitatem fides, & ratio, & experientia convincunt.

Alij verò asserbant: Deum non omnia futura cognoscere, ut sic salvaretur futura contingèter evenire. Dicebant namque, quod si Deus illa cognosceret, illa necessario evenirent. Cum scientia Dei falsificari non possit. Et idè causam secundam liberam non posse manere. Huius sententia

tia princeps Cicero, qui eloquentia, & rationis oblitus, in præfenti sine lumine fatur. Nos tamen ut Philosophi Christiani fatū gentilium negantes, solum verum, & catholicum confitemur. *Quod est infallibilis dispositio causarum creaturarum derivata à divina providentia ad executionem effectus.* De quo plura Theologi 1. p. q. 19. & 23. Et hæc infallibilis ordinatio causarum creaturarum non tollit libertatem creaturæ, nisi velimus, ut homines faciamus liberos, facere sacrilegos. In quibus in præfenti immorandum non est. Quia difficultas est satis gravis, & Theologica nimis, & Arist. cap. 5. punctum iatissimè tractat.

QVÆST. IV.

De Causa finali.

ARTICVLVS I.

Virum apprehensio sit ratio formalis finalizandi.

§. I.

Quibusdam suppositis statuitur nostra conclusio.

AD intelligentiam principalis assumpti 1. sup. est. Causam finalem in rerum natura dari. Quia omne agens agit

propter finem, iuxta proverbium Philosophi, qui in præfenti cap. 5. tex. 31. & 2. metaph. cap. 2. text. 28. diffinit finem esse: *Id cuius gratia aliquid fit*: Sicut sanitas infirmi est finis, cuius gratia, vel ratione cuius sumit infirmus potionem amaram, & exequitur alia media, quæ ad sanitatem consequendam conducunt. Et ita sanitas ipsa est cuius gratia cætera fiunt.

2. notan. est. Quod finis debet habere bonitatem, ut moveat, & alliciat voluntatem, qui si bonitatem non habet, vel veram, vel apparentem non movebit voluntatem, nec ex amore illius voluntas movebit cæteras potentias ad ponenda media, & finis consequutionem.

3. sup. est. Bonitatem illam debere cognosci. Aliàs voluntas non posse illam amare. Eo quod *nihil volitum, quin præcognitum*. Et rursus bonitas ista debet apprehendi ut possibilis, vel consequibilis ab agente. Quia si ita non apprehenditur, non poterit proponi, ut utilis. Consequenterque non erit amabilis ab agente. Eo quod in impossibile formalitèr ut tale non potest ferri voluntas.

4. Varias esse divisiones finis. 1. namque dividitur in finem *qui*, & finem *cui*. Finis *qui* est ille, quem voluntas appetit, sicut infirmus appetit sanitatem. Finis *cui* est subiectum, cui bonum de-

sidera-

sideratur, sicut infirmus est finis cui sanitatis. Sibi namque desiderat sanitatem.

2. finis dividitur in finem formalem, & obiectivum: vel in finem qui, & finem quo. Finis qui, & obiectivus est, quem appetit voluntas. Finis quo vel formalis, est actus, quo consequimur finem. Sicut patet in avaro desiderante pecunias, cuius finis qui vel obiectivus sunt pecuniæ. Finis, verò quo, vel formalis est actus, quo pecunias consequitur. Non enim illas nisi ut consequendas appetit, & idem in nostra voluntate respectu finis ultimi contingit. Finis enim, ultimus obiectivus respectu nostri est Deus ipse; visio verò, qua Deum videbimus clarè, est finis formalis, vel finis, quo Deus ipse consequitur.

3. finis dividitur in finem operis, & finem operantis. Finis operis est ad quem actus, vel operatio ex natura sua ordinatur. Finis operantis est ille qui ab operante intrèditur. Sicut in eo, qui dat eleemosinam propter vanitatem: sublevatio miserie proximi est finis operis; vanitas verò est finis operantis. Quia actus elargiendi eleemosinam ad talem finem vanitatis ex se ordinari non potest.

Tum etiam dividitur finis in ultimum, & non ultimum. Non ultimus est, qui ad alium ulterio-rem ordinatur. Ultimus verò, qui ad nullum ordinatur; omnia ta-

men ordinatur ad ipsum:

Tandem supponimus finem esse causam realem. Cuius ea ratio est. Quia causa realis est illa, ad quam realitèr sequitur effectus. Nam causa est, ad quam effectus sequitur. Et consequenter causa realis erit illa, ad quam realitèr sequitur effectus. Sed ad causam finalem sequitur effectus realitèr per realem dependentiam ab ipsa. Ergo finis erit causa realis. Prob. mi. Vnum ab alio realitèr dependere est habere suum esse reale propter illud. Sed effectus agentis habet suum esse reale propter finem. Ergo sequitur ad finem realitèr per dependentiam realem ab ipso. Min. patet. Quia finis est id, cuius gratia aliquid fit, sicut constat ex diffinitione finis. Tum etiam. Quia divisio causæ realis in quatuor genera causarum univoca est: & ab omni vera causa reali realitèr pendet effectus, & realitèr ad illam consequitur. Rursus. Quæcumque causa efficiens agit propter finem, vel cognitum à se, vel à superiori agente. Ergo effectus agentis habet esse propter finem per dependentiam realem ab ipso.

Conf. Quia voluntatem esse inclinatum realitèr ad aliquid agendum est effectus realis finis. Siquidem voluntas ad agendum inclinatur, & movetur à fine. Ergo finis est vera causa realis, ad quam verè, & realitèr sequitur proprius effectus.

Dices 1. Quod finis non est principium. Eo quod finis, vt ipsum nomen præfert, est vltimum ad quod cætera ordinantur. Ergo non est causa realis. Nam omnis causa principiū est.

2. Quod finis solum metaphoricè movet. Ergo non est causa realis. Nam causa realis verè, & propriè movere debet.

3. Inter causam realem, & effectum datur relatio realis prædicamentalis. Sed inter effectum, & causam finalem non datur relatio ista. Ergo finis non est causa realis. Prob. min. Quia relatio realis prædicamentalis invenitur solum inter extrema realitèr existentia. Sed finis dum causat, non existit realitèr, sed solum in apprehensione operantis. Nam finis cognitus movet ad amorem sui. Ergo inter effectum, & causam finalem non invenitur relatio prædicta.

Ad 1. replic. resp. dist. ant. Finis vt in executione consequitur: conc. ant. Vt in apprehensione, & in intentione operantis: neg. ant. & conf. Licèt namque finis provt consequitur in re, non sit principium, & causa, sed potius sit effectus agentis; quatenus tamen existit in apprehensione operantis, & vt sic movens est vera causa, & principium. Imò prima inter omnes causas est.

Ad 2. neg. conf. Quia movere propriè importat contactum physicum moventis ad mobile,

quem contactum finis habere nõ potest, dum existit in apprehensione, & sic movet ad agendum. Et idè solum metaphoricè movet. Cum hoc tamen compatitur verè, & realitèr causare. Eo quod ad ipsum realitèr sequitur effectus: & agens propter ipsum finem realitèr operatur.

Ad 3. inst. dicitur. Inter effectum, & causam realem dari quidem relationem prædicamentalem fundatam suprà relationem transcendentalem, & realem dependentiam effectus à causa: hæc tamen relatio solum confurgit inter effectum, & causam realem, quando realitèr existit vtrumque, non tamen quando aliquod illorum realitèr non existit. Sicut contingit in fine, qui causat, quando existit in apprehensione operanti.

His ergo præmissis in puncto difficultatis duplex versatur sententia. Altera quidem affirmat: apprehensionem esse rationem formalem finalizandi, & movendi voluntatem, quam communitèr tenent extra scholam D. Th.

Alia verò sententia negat, & Thomistarum communis est. Et idè sit

§. II.

Nostra conclusio.

Bonitas realis finis, & non apprehensio bonitatis est ratio formalis finalizandi.

Sententia hæc videtur expressa Ang. Præc. q. 25. de verit. ar. 2. ad 6. ubi ait: *Quod diversitas apprehensionum per accidens se haberet ad vires appetitivas, nisi diversitati apprehensionum diversitas apprehensorum adiungeretur. Nam sensus, qui non est nisi particularium, non apprehendit bonitatem absolutam, ex quo diversificatur appetitus inferior à superiori. Sed si apprehensio esset ratio formalis finalizandi, sola diversitate apprehensionum, licet non adiungeretur diversitas apprehensorum, variaretur formaliter appetitus. Ergo apprehensio ratio formalis finalizandi non est. Quam doctrinam pluribus in locis 1. p. & in 2. 2. q. 26. art. 2. ad 1. habet Ang. Doct.*

Ratione verò prob. concl. nostra. *Quia ea est ratio formalis finalizandi, & movendi voluntatem, qua finis constituitur in ratione appetibilis. Sed non per apprehensionem, sed per suam realem bonitatem constituitur finis in ratione appetibilis. Ergo non apprehensio, sed bonitas realis finis est ratio formalis finalizandi, & movendi voluntatem. Prob.*

min. Per illud constituitur finis in ratione appetibilis, per quod, cum possidetur, satiatur appetitus. Sed non per apprehensionem sed per sui bonitatem satiatur appetitus. Ergo non per apprehensionem, sed per sui bonitatem constituitur in ratione appetibilis. Prob. min. Si finis per apprehensionem satiaret appetitum, antè possessionem finis, & bonitatis illius satiaretur appetitus. Siquidem apprehensio existit antè possessionem finis, & consecutionem illius. Sed hoc dicendum non est. Nam dum quis non consequitur bonitatem realem finis, non satiatur, vel quietatur appetitus; sed quanto magis finem apprehendit, tanto magis illum desiderat, & in ipsum anhelat. Ergo finis non per apprehensionem, sed per sui bonitatem satiatur appetitus.

Eadem doctrina explicatur in homine avaro, qui non appetit apprehendere, & cognoscere pecunias, sed bonitatem realem; & ipsam convenientiam, quam pecunia afferunt: nec infirmus appetit apprehensionem sanitatis, sed eius bonitatem realem: sicut etiam famelicus non appetit apprehensionem cibi, sed illius bonitatem, qua mediante tollitur fames, & satiatur appetitus. Quæ omnia efficaciter suadent non apprehensionem, sed bonitatem realem objecti finalizare appetitum voluntatis.

Resp. aliqui Thomistæ: *Fi-*
ncm

nem ipsum constitui appetibilem per suam bonitatem, tanquam per rationem quæ amatur à voluntate; rationem tamen sub qua non esse bonitatem finis, sed apprehensionem illius, ex qua simul cum bonitate resultat. adæquata ratio finis.

Hæc tamen solutio inefficax est, & rejicitur 1. Quia ea est ratio sub qua, per quam finis constituitur, ratione cuius finis consequutus faciat appetitum voluntatis. Sed non per apprehensionem, sed per propriam bonitatem faciat finis appetitum voluntatis, vt in ratione nostra vidimus. Ergò non apprehensio, sed bonitas est etiam ratio formalis sub qua, & non sola ratio quæ.

2. Ea est ratio formalis sub qua finalizandi, sub qua etiam finis terminat actum voluntatis, & voluntas fertur in finem. Sicut lux est ratio formalis obiecti visibilis, & potentia visiva. Quia potentia visiva fertur in proprium obiectum sub ratione lucidi. Sed voluntas non fertur in bonum sub ratione apprehensi. Ergò apprehensio non est ratio formalis sub qua finalizandi. Prob. min. Voluntas fertur in bonum sub ratione convenientis. Nam omnis appetitus terminatur ab obiectum sub ratione convenientis. Sed non est convenientis: quia apprehenditur; sed quia id, quod apprehenditur, est bonum. Ergò voluntas non fertur in bonum.

Mag. Froylan.

sub ratione apprehensi. Prob. mi. Bonitatem esse convenientem non provenit ab apprehensione, sed potius à natura bonitatis. Non enim cibushabet convenientiam respectu appetitus à cognitione cibi, sed à natura propria, sicut aqua à propria natura, aqua habet extinguere sitim, habet etiã esse convenientem appetitui. Ergò bonum non est convenientis: quia apprehenditur; sed quia id, quod apprehenditur, bonum est.

Addimus. Apprehensionem esse communem respectu boni terminantis appetitum, & amorem voluntatis, & respectu mali, quod refugit ipsa voluntas. Ergò apprehensio non potest constituere obiectum in ratione finalizantis.

3. Quia ratio sub qua finis debet esse de linea appetibili. Eo quod ratio quæ, & ratio sub qua debent esse in eadem linea. Et ratio quæ boni est in linea appetibili. Sed apprehensio absolute considerata non est in linea appetibili, sed in linea intelligibili. Ergò apprehensio non potest esse ratio sub qua finalizandi.

Respond. contrarij. Non quantum apprehensionem proximam; vel actualem, qua finis in actu secundo cognoscitur, esse rationem sub qua finalizandi appetitum, sed solum hoc habere apprehensibilitatem radicalem, vel ipsum finem, vt radicaliter cognoscibilem, & proponibilem voluntati.

Contra tamen est. Quia voluntas fertur in bonum sub ea ratione sub qua, quæ pertinet ad lineam appetibilis. Sed apprehensibilitas radicalis pertinet ad lineam intelligibilem, & non ad lineam appetibilem. Ergo apprehensibilitas radicalis nequit esse ratio sub qua. Min. docuit D. Thom. 1. p. q. 80. art. 1. ubi ait: *Quod id, quod apprehenditur, & appetitur, est idem subiecto, differt tamen ratione. Apprehenditur enim ut est ens sensibile, vel intelligibile. Appetitur enim ut est conveniens, & bonum: diversitas autem rationis in obiectis sufficit, & requiritur ad diversitatem potentialium.* Ergo apprehensibilitas radicalis pertinet ad lineam intelligibilem; non verò ad lineam appetibilem.

Si autem quis dicat D. Th. loqui de apprehensione actuali, vel proxima, non tamen de radicali.

Contra est. Quia D. Thom. loquitur de apprehensibilitate, quæ est eadem subiecto, id est, entitativè cum apprehensibilitate. Sed hæc non est apprehensio actualis, quæ semper distinguitur realitèr ab obiecto. Nec proxima apprehensibilitas, quæ realitèr, ut in plurimum ab obiecto distinguitur. Ergo non de his, sed de apprehensibilitate radicali loquitur Ang. Doct.

2. prob. conclusio. Variata essentialitèr ratione formali sub qua finis, etiam actus voluntatis

essentialitèr variatur. Sed in variato essentialitèr actu voluntatis variatur essentialitèr apprehensio. Ergo apprehensio nequit esse ratio formalis sub qua finalizandi. Prob. min. Actus charitatis via, & patriæ est vnus: & idem vnitate specifica. Nam ut dicitur 1. ad Corinth. cap. 13. *Charitas nunquam excidit, nec evacuabitur.* Et tamen apprehensio, & cognitio boni in via, & in patria specificè diversa est. Nam in via proponitur Deus per cognitionem obscuram, & in patria per visionem claram, quæ cognitiones essentialitèr distinguuntur. Ergo in variato essentialitèr actu voluntatis, variatur essentialitèr apprehensio.

Resp. contrarij: Cognitiones viæ, & patriæ esse tantum materialitèr distinctas: & ita non posse distinguere actus voluntatis formalitèr.

Sed contra est. Quia cognitio viæ obscurè proponit obiectum; cognitio verò patriæ clarè ipsum attingit. Sed cognitio clara, & obscura sunt formalitèr diversæ. Ergo apprehensiones illæ sunt formalitèr distinctæ.

2. Non potest idem habitus attingere veritates revelatas sub revelatione clara, & revelatione obscura. Ergo non poterit idem habitus charitatis specificè attingere suum obiectum sub propositione clara, & obscura, si semel propositio, vel apprehensio est ratio

ratio formalis sub qua. Patet conf. Ideo primū contingit: quia revelatio est ratio formalis sub qua. respectu habitus fidei. Ergo si propositio, vel apprehensio est ratio formalis sub qua non poterit idem habitus charitatis sub apprehensione clara, & obscura, suum obiectum attingere.

Respondebis. Apprehensiones prædictas esse distinctas formaliter inter se; non tamen cōparativè ad obiectum voluntatis, & ad ipsam voluntatem: sed potius in ordine ad obiectum conveniētiam specificam habere. Et ita posse eundē habitū charitatis specificè sub vna, & altera apprehensione idē obiectum attingere.

Sed contra est. Quia si prædictæ apprehensiones formaliter distinctæ inter se habent specificam convenientiā in ordine ad obiectū, & ad ipsā voluntatē. Ideo erit, quia apprehensiones istæ proponunt idē obiectū, & sub eadē ratio sub qua cōparativè ad habitū charitatis. Ergo antecedenter ad prædictas apprehensiones reperitur in obiecto ratio sub qua vna, & eadem formaliter illius constitutiva. Et consequenter ratio formalis sub qua non erunt apprehensiones assignatæ, sed alia formalitas, quæ antecedenter ad illas in obiecto reperitur.

§. III.

Tribus argumentis occurrit.

Contra nostram cōcl. arguūt
1. Thomistæ oppositum

defendentes ex doct. D. Th. 1. p. q. 80. art. 2. ad dicentis: *Quod appetibili non accidit esse apprehensum per sensum, vel intellectum, sed per se ei convenit. Nam appetibile non movet appetitum nisi in quantum est apprehensum. Unde differentie apprehensi sunt per se differentie appetibilis.* Et eandem doctrinam habet etiam Doct. Sanct. 1. 2. q. 1. art. 1. ad 1. & art. 3. ad 2. & q. 30. art. 3. & q. 31. etiam art. 3. & pluribus alijs. Quæ omnia suadere videntur apprehensionem esse rationē formale sub qua: & diversas apprehensiones esse per se differentias appetibilis. Quod non movet nisi in quantum apprehensū. Sicut corpus non movet potentiam visivam nisi in quantum lucidum est. Et propterea lux est ratio formalis sub qua obiecti constitutiva.

Ad hæc tamen facile resp. Esse apprehensum per se cōvenire appetibili, perfectate conditionis essentialiter requisitæ, vt bonum appetibile moveat voluntatem, & hoc quidē indicat illa reduplicatio, *in quantum est apprehensum*: quæ quidem solum denotat apprehensionem tanquam conditionē requiri. Sicut dicitur, quod ignis nō calefacit nisi in quantum applicatus: Eo quod applicatio ignis, ad calefaciendum necessaria est.

Alia autem verba, quod differentie apprehensi sunt per se differentie appetibilis, intelligenda sūt à posteriori, vel ex cōsequenti. Quia ex diversitate apprehensio-

nis colligitur à posteriori diversitas appetibilis: sicut ex diversitate operationum colligitur à posteriori diversitas naturarum. Nunquam tamen apprehensio est ipsa ratio formalis, qua constituitur finis, sed solum hoc habet bonitas ipsa, quæ sub ratione convenientis movet, & terminat appetitum: & his consonant ipsa verba D. Thom. Non enim asserit, quod differentia apprehensionis, &c. sed quod *differentie apprehensi sunt differentia appetibilis*, vt ita intelligeretur non ipsam apprehensionem, sed ipsam potius bonitatem apprehensam esse differentiam ipsius rei appetibilis. Proptereaque q. 25. de verit. art. 1. ad 6. affirmat D. Thom. quod *diversitas apprehensionum per accidens se haberet ad vires appetitivas, nisi diversitati apprehensionum adiungeretur*: & eodem modo alia auctoritates explicandæ sunt.

2. arg. Actus voluntatis distinguuntur per apprehensiones diversas. Ergò apprehensio est ratio formalis finalizandi. Prob. ant. Ex diverso actu intellectus infertur actus voluntatis essentialiter distinctus. Ergò actus voluntatis distinguuntur per apprehensiones diversas. Prob. ant. Proportionabiliter discurrendum est de potentijs, & de actibus illarum. Sed ex diverso essentialiter intellectu infertur voluntas essentialiter diversa, sicut 1. p. art.

q. 19. art. 1. dicitur. Ergò ex diverso actu intellectus infertur actus voluntatis essentialiter distinctus.

Conf. Finis est causa finalis, quatenus est prior ipso actu voluntatis, & illam ad operationem movet. Sed non est prior ratione suæ bonitatis; sed ratione apprehensionis. Nam finis solum est prior intentione, in executione verò posterior est. Ergò finis in ratione causæ finalis per apprehensionem constituitur.

2. Bonitas finis non est ratio sub qua finalizandi. Ergò solū est apprehensio. Prob. ant. Ratio *quæ*, & ratio sub *qua* realiter distinguuntur. Sed bonitas est ratio *quæ*. Ergò nō est ratio sub *qua*.

Resp. ad arg. dist. ant. Per diversas apprehensiones, tanquā per conditiones requisitas, & applicationes diversæ bonitatis: conc. ant. Tanquam per rationes formales: neg. ant. & conf. Et eodem modo dist. ant. probatio. Quia diversus essentialiter actus intellectus regulariter proponit bonitatem diversam formaliter specificantem actum voluntatis. Formaliter etiam per diversas apprehensiones, tanquam per conditiones, & applicationes bonitatis diversæ distinguuntur actus voluntatis: & eodem modo ex actu intellectus diverso infertur actus voluntatis distinctus: & ex diverso intellectu tanquam à principio diminutionis infer-

Inferatur diversa voluntas, quæ diuinanat ab anima mediante intellectu, & per ipsam demonstratur.

Addimus non semper actum intellectus essentialiter diuersum inferre actum voluntatis essentialiter distinctum. Quia idē actus charitatis specificè regulatur per cognitionem fidei, & per visionem beatam, quæ sunt actus intellectus essentialiter distincti.

Ad 1. conf. resp. dist. min. Apprehensionis per modum conditionis: conc. min. Per modum rationis formalis: neg. min. & conf. Finis namque, vt causet operationem voluntatis, & sit prior operatione prædicta, requiritur. Quod sit apprehensus: hæc tamen apprehensio solum est conditio, vt finis exerceat prioritatem, & causet in actu secundo. Ratio tamen formalis movendi, & causandi est bonitas ipsa finis, ratione cuius formaliter mouet, & formaliter prioritatem exercet.

Ad 2. conf. resp. neg. ant. & ad prob. dist. mai. Distingui ratione ratiocinata: conc. mai. Realitèr entitativè: neg. mai. Et conc. min. neg. conf. Bonitas namque secundum integritatem rei in se ipsa secundum essentialitatem, & existentiam, est ratio, quæ finalizat: & hæc eadem bonitas, quatenus importat convenientiam ad voluntatem, est ratio sub qua, cum sola distinc-

tionem rationis. Nec inter rationem quæ, & sub qua maior distinctio requiritur. Instantia est in ratione entis, quæ est ratio quæ comparativè ad intellectum, & ratio veri est ratio sub qua. Et tamen inter utramque formalitatem distinctio realis non est.

3. arg. Appetitus distinguitur formalitèr penes apprehensiones formalitèr diuersas. Ergo apprehensio est ratio sub qua finalizandi. Ant. prob. 1. Voluntas hominis, & Angeli essentialitèr distinguuntur solum penes apprehensiones formalitèr diuersas. Ergo appetitus distinguuntur formalitèr penes apprehensiones formalitèr distinctas. Prob. ant. Bonum, quod est obiectum voluntatis humanæ, & Angelicæ non est diuersum. Quia tam voluntas hominis, quam voluntas Angeli habet per obiecto bonum abstrahens à naturali, & supernaturali. Ergo voluntates istæ solum differunt penes apprehensiones formalitèr diuersas.

2. prob. ant. Nam appetitus naturalis innatus, & appetitus elicitus essentialitèr distinguuntur penes apprehensiones diuersas formalitèr. Ergo verū est ant. principale. Prob. ant. Appetitus innatus in eo distinguitur ab elicito, quod appetitus innatus nō supponit cognitionem, appetitus verò elicitus illam supponit. Ergo appetitus

isti differunt per apprehensiones diversas.

3. Actus spei, & charitatis distinguuntur per diversas apprehensiones. Ergo idē quod prius. Prob. ant. Idem bonum apprehensum vt est in se specificat charitatem: apprehensum verò vt bonum nostrum arduum, & futurum specificat spem. Ergo actus spei, & charitatis differunt per apprehensiones diversas.

4. Idem bonum apprehensum, vt absens, & vt præsens specificat actus voluntatis essentialitèr distinctos. Nam apprehensum vt præsens causat gaudium; apprehensum autem vt absens causat desiderium: qui actus essentialitèr distinguuntur. Ergo actus voluntatis differunt formalitèr per apprehensiones diversas.

Resp. ad arg. neg. duo antec. prima: & ad prob. dist. ant. Non est diversum materialitèr: conc. ant. Formalitèr: neg. ant. & conf. Licèt namque obiectum voluntatis humanæ, & Angelicæ voluntatis sit bonum abstrahens à naturali, & supernaturali; non tamen est idem formalitèr comparativè ad utramque voluntatem. Eo quod voluntas humana non attingit tale bonum tanta perfectione, & immaterialitate, sicut Angelus illud attingit. Et ita illud bonum in esse obiecti est formalitèr distinctum, licèt sit idem materialitèr, & in esse rei. Et per tale bonum sic formalitèr diver-

sus distinguuntur voluntas humana, & Angelica voluntas: per apprehensiones verò solum differunt tanquam per condiciones diversas.

Ad 2. prob. resp. Quod appetitus Innatus est determinatus ad vnum bonum: elicitus verò est indifferens ad plura bona, vel formalitèr, vel saltem materiali indifferentia: quatenus appetitus elicitus potest connaturalitèr tēdere ad opposita bona in vi distincti iudicij, vel duplicis necessarii. Et ideo appetitus isti differunt formalitèr per ipsa bona appetitum terminantia: sicut etiam appetitus rationalis, & appetitus sensitivus. Eo quod obiectum appetitus rationalis est bonum abstrahens à materiali, & immateriali: obiectum verò appetitus sensitivi est bonum particulare, & sensibile.

Ad 3. Idem bonum divinum vt specificat charitatem, & spem, esse distinctum formalitèr in esse obiecti. Eo quod diversa formalitèr bonitas correspondet ex parte obiecti utriusque virtuti: Bonitas videlicèt Divina, vt in se, & Bonitas Divina, vt bona nobis, vel vt bonum nostrum. Sicut idem Deus quatenus timetur, & colitur, formalitèr diversus est: & vt supremus Dominus terminat actum religionis, & vt Iudex terminat actum timoris. Et eadē propositio per diversum medium at-tacta est formalitèr distincta.

Ad 4. dist. ant. Idem bonum materialiter: conc. ant. Formaliter: neg. ant. & cons. Bonum namque apprehensum ut præsens, & ut absens est formaliter diversum. Eo quod diversam convenientiam dicit in ordine ad voluntatem bonum ut præsens, & bonum ut absens. Nam bonum ut præsens est magis cum voluntate coniunctum: & per hæc bona sic formaliter distincta differunt actus voluntatis formaliter; per apprehensiones autem solum differunt applicativè, tanquam per conditiones diversum bonitatem proponentes, & applicantes.

Sed inst. 1. Absentia, vel præsentia boni provenit ex diversitate apprehensionis. Ergò diversitas inter actus voluntatis ad diversam apprehensionem reducitur.

2. Absentia, vel præsentia sunt modi accidentales, & accidentaliter convenientes bono, quod præterdit voluntas. Ergò non ex huiusmodi, sed ex apprehensione diversa, oritur distinctio formalis inter actus voluntatis.

Resp. ad 1. repl. Absentiam, vel præsentiam effectivè, & applicativè provenire ex diversa apprehensione proponente, & representante bonum vel ut præsens, vel ut absens; facta tamen tali representatione, & propositione intellectus, ipsa

bona per se ipsa formaliter distinguere inter actus voluntatis.

Ad 2. Modos præsentia, & absentia esse accidentales respectu boni absolutè considerari. Quia per tales modos bonum in se ipso non variatur; esse tam essentielles illos modos bono ut specificanti, & terminanti appetitum voluntatis. Nam bonum sub vno, & altero modo diversam convenientiam importat.

Dices: Absentia, vel præsentia sunt modi accidentales respectu intellectus iuxta opinionem probabilem; asserentem divisionem notitiæ in intuitivam, & abstractivam esse accidentalem. Ergò etiam modi isti erunt accidentales respectu obiecti terminantis appetitum voluntatis.

Resp. tamen neg. cons. Quia voluntas tendit ad bonum, & ad rem provt in se, & à parte rei, & non abstrahit ab existentia, vel ab hic, & nunc. Et ideò esse præsens, vel absens formaliter se habet comparativè ad voluntatem. Quia in præsentia diversam convenientiam invenit voluntas, quam non invenit in absente: intellectus autem trahit res ad se, & abstrahit ab hic, & nunc. Et ita comparativè ad intellectum, præsentia, vel absentia

materialiter se

habet,

IV.

Ceteris argumentis occurritur.

Quarto arg. contra conclus. nostram. Per id constituitur causa finalis in ratione talis, per quod formaliter proportionatur cum voluntate. Sicut lux constituit formaliter obiectum potentiae visivae Quia per lucem proportionatur obiectum cum potentia visiva. Et abstractio in obiecto scientiae constituit formaliter obiectum: quia per talem abstractionem obiectum cum scientia proportionatur. Sed bonum per apprehensionem redditur proportionatum cum ipsa voluntate. Ergo apprehensio erit ratio formalis specificandi, & finalizandi appetitum voluntatis. Prob. min. 1. Apprehensio vnit finem cum voluntate. Ergo finis per apprehensionem redditur proportionatus. Quia ratio vniendi est ratio proportionandi.

2. Bonum, quod est voluntatis obiectum, est bonum univrsale abstrahens à spirituali, & materiali. Sed bonum redditur univrsale per apprehensionem, vel operationem intellectus. Ergo finis per apprehensionem redditur proportionatus.

3. Finis constituitur proportionatus cum voluntate per im-

materialitatem. Quia per immaterialitatem distinguitur obiectum voluntatis ab obiecto appetitus sensitivi. Sed finis per apprehensionem redditur immaterialis. Nam in re sapè numero finis est immerus in materia: sicut cibus, vel pecunia. Ergo finis per apprehensionem redditur proportionatus. Resp. neg. min. & ad 1. prob. dist. ant. Vnit applicativè, vel illuminativè: conc. ant. Formaliter: neg. ant. & cont. Apprehensio namque vnit obiectum cum voluntate applicativè, & illuminativè proponendo videlicet obiectum, vt à voluntate attingatur: non tamen apprehensio vnit obiectum formaliter: sed ratio formalis vniendi est bonitas ipsius obiecti. Sicut forma semel applicata materiae per se ipsam tanquam per rationem formalem cum ipsa materia vnitur.

Dices: Quia species intelligibilis vnit obiectum cum potentia proportionata, & vnit ipsam formaliter. Ergo idem de apprehensione dicendum.

Sed neg. conf. Quia species intelligibilis est formalis similitudo obiecti, ipsamque continet in esse re-presentativo. Et ideo vnit formaliter obiectum cum potentia intellectiva. Rursus etiam species est in eadem linea intelligibilium cum obiecto. Et ita mirum non est, quod ipsum formaliter vniat. Apprehensio vero non

non est in linea appetibili, in qua est obiectum voluntatis. Et ideo dispar est ratio.

Ad 2. prob. min. princip. resp. dist. mai. Vniversale negativè: conc. mai. Positivè: neg. mai. & dist. min. positivè: conc. min. Negativè: neg. min. & conf. Obiectum namque voluntatis non est bonum universale positivè abstractum ab inferioribus finis. Hoc enim fit per actionem intellectus. Sed est bonum universale negativè, id est, non determinatum ad bonum materiale, vel bonum immateriale, sed ab utroque prescindens in conceptu expressio boni. Eo quod nullum illorum explicat in ratione obiecti formaliter, & hoc per apprehensionem non habet.

2. Resp. & clarius. Obiectum voluntatis esse bonum universale, universalitate tanquam conditione se habente: qua propter ex quo per apprehensionem universale fiat, solum sequitur, apprehensionem esse conditionem; non tamen esse rationem formalem.

Ad 3. prob. min. resp. dist. mai. Per immaterialitatem negativam: conc. mai. Positivam: neg. mai. & dist. min. Immaterialis positivè: conc. min. Negativè: neg. min. & conf. Quamvis namque finis fiat immaterialis positivè per apprehensionem ex se tamen, & pro priori ad apprehensionem est immaterialis

negative. Eo quod licet bonitas finis sit immersa in materia in per identitatem, formaliter tamen, & in esse obiecti materialis non est. Nam obiectum voluntatis nullam materiam in suo conceptu importat formaliter; sed solum conceptum boni abstractantis negativè, vel non explicantis materiale, aut spirituale. Aliàs voluntas supra entia materialia elevari non posset. Et per hanc immaterialitatem negativam, quam finis ex se habet independentem ab apprehensione; reditur proportionatus formaliter cum potentia voluntatis. Et argumentum in contrarios retorquetur. Quia in eorum sententia, eodem modo se habet apprehensio respectu finis materialis, & finis immaterialis. Sed respectu finis immaterialis non est ratio proportionandi. Cum talis finis per se ipsum immaterialis, & proportionatus sit. Ergo hoc idem in ordine ad finem materiale dicendum est.

Sed init. Obiectum voluntatis est bonum positivè immateriale. Sed hoc fit per apprehensionem. Ergo apprehensio est ratio formalis proportionandi. Prob. mai. Obiectum, & potentia debent proportionari inter se. Sed voluntas est potentia positivè immaterialis. Ergo obiectum voluntatis est bonum positivè immateriale.

Resp. tamen. Proportionem inter obiectum, & potentiam non debere

debere esse omnimodam, & in esse entis. Alias sicut voluntas est immaterialis immaterialitate appetitiva: ita eius obiectum esset appetitivum, & non appetibile. Proportio autem inter obiectum & potentiam debet esse in ratione obiecti, & potentiae, quae sufficienter, salvatur per immaterialitatem negativam. Quia si obiectum in suo conceptu formali non importat materiam, potentia, quae respicit ipsum prout sic, poterit attingere immateriale. Et consequenter erit potentia positivè immaterialis. Instantia est in obiecto logicae, quod in esse obiecti proportionatur cum habitu reali, cum quo in esse entis talem proportionem non habet.

Sed inst. Potentia positivè immaterialis proportionari non potest nisi cum obiecto positivè immateriali. Ergo si voluntas est positivè immaterialis, eius obiectum debet esse positivè immateriale. Prob. ant. 1. Quia intellectus est positivè immaterialis, habet obiectum positivè immateriale. Ergo potentia positivè immaterialis proportionari non potest nisi cum obiecto positivè immateriali.

2. Quia sensus est positivè materialis exigit obiectum positivè materiale, & cum hoc solo proportionem habet. Ergo è contra potentia positivè immaterialis proportionari non potest nisi

cum obiecto positivè immateriali.

Resp. neg. ant. & ad 1. prob. dist. ant. Immaterialis apprehensivè: conc. ant. Appetitivè: neg. ant. & conf. Quia potentia immaterialis apprehensiva: qualis est intellectus trahit res ad se. Nam intellegere, idem est, quod intus legere. Et cum vnumquodque recipiatur ad modum recipientis. Inde fit, quod sicut intellectus est potentia positivè immaterialis: ita obiectum illius debet esse positivè immateriale. Potentia vero volitiva querit bonum. Et bonum in rebus est. Et ita fertur ad res, prout sunt in se: proptereaque non exigit tantam immaterialitatem in obiecto, sicut habet ipsa potentia. Et instatur argumentum. Nam, quia intellectus est immaterialis positivè, solum potest per reflexionem attingere singularia. Et tamen voluntas attingit singularia directè. Ergo maiorem proportionem exigit intellectus cum obiecto quarum ad immaterialitatem, quam ipsa voluntas.

Ad 2. prob. ant. neg. conf. Quia, si potentia est positivè materialis, supra entia materialia elevari non potest. Et ita exigit obiectum positivè materiale, sicut potentia sensitiva: potentia verò positivè immaterialis entia materialia, & entia spiritalia attingere potest. Et ita obiectum illius non debet esse positivè

immateriale. Aliàs potentia non posset attingere materialia. Nec debet esse positivè materiale. Aliunde potentia non posset entia spiritualia attingere. Quapropter tale obiectum debet esse immateriale negativè, & ab ente positivè materiali, & spirituali positivè præcindere.

5. arg. Per id finis terminat formalitèr actum voluntatis, per quod ex parte principij movet voluntatem ad actum. Sed movet ex parte principij voluntatem ad actum per apprehensionem, vel verbum. Ergo etiam apprehensio est ratio formalis terminandi, & finalizandi appetitum voluntatis. Prob. min. Verbum in creatis concurrat efficientèr vt quo ad amorem creatum. Ergo finis mediante apprehensione, vel verbo movet ex parte principij. Ant. prob. Nam idèd 1. p. q. 36. art. 2. probat D. Th. amorem divinum notionalem procedere à verbo: quia etiã in creatis amor à verbo procedit. Ergo verbum in creatis concurrat efficientèr vt quo ad amorem creatum.

Resp. 1. Verbum in Divinis efficientèr concurrere ad productionem amoris, non tamen in creatis. Quia in Divinis Verbum accipit à Patre eandè virtutem spirativam, quam ipse Pater habet. Et idèd constituit cum Patre vnum principium spirativum amoris: Verbum autem in creatis non accipit eandem naturam

intelligentis, nec eandem voluntatem. Et ita non concurrat efficientèr ad amorem. Nec Ang. Doct. probat amorem Divinum effectivè à Verbo procedere: quia amor creatus effectivè procedat à Verbo; sed quia amor in creatis aliquo modo à Verbo procedit, videlicèt regulativè, & illuminativè. Vndè colligit, quod in Divinis amor procedit à Verbo modo debito, & possibili. Et quia Verbum habens eandem naturam cum Patre potest efficientèr producere amorem. Propterea infert D. Th. quod amor in Divinis efficientèr à Verbo procedit.

2. resp. Admittendo sententiam probabilem aliquorum cum Caetano, videlicèt apprehensionem, vel Verbum efficientèr ad amorem creatum concurrere. Iuxta quam sententiam dist. min. Ex parte principij formalitèr: conc. mai. Effectivè: neg. mai. Et dist. min. Movet effectivè: conc. mi. Formalitèr: neg. mi. & conf. In illa namque sententia apprehensio, vel Verbum solùm efficientèr concurrat ad amorem ex parte principij: formalitèr verò determinativè, & motivè solùm concurrat bonitas ipsa finis. Et ità hæc sola terminat formalitèr, & finalizat appetitum voluntatis.

6. arg. Quamvis apprehensio sit de linea intellectus, potest esse ratio formalis constitutiva obiecti voluntatis. Ergo potest esse ratio

io formalis finalizandi. Prob. ant. Forma de linea volitiva potest esse ratio formalis constitutiva obiecti pertinentis ad intellectum. Vt patet in Divina veritate, quæ est virtus de linea volitiva. Et tamen est ratio formalis specificativa habitus fidei, & constitutiva obiecti credibilis. Ergò paritèr quamvis apprehensio sit de linea intellectiva, poterit esse ratio formalis constitutiva obiecti pertinentis ad voluntatem.

Conf. Idea est causa finalis respectu artefacti, vt communiter dicitur. Et tamen Idea per apprehensionem constituitur. Ergò etiam finis constituendus est per apprehensionem.

Conf. 2. & eadem doctrina explicatur. Quia sicut finis proponitur consequendus. Ita idea proponitur vt imitanda. Sed idea constituitur per esse apprehensum, vel esse in verbo. Ergò etiam finis.

Resp. ad arg. neg. ant. & ad prob. neg. conf. Quia veracitas vt loquens, & revelans constituit obiectum revelatum, & dictum. Et consequenter credibile. Etsi veracitas Divina est, constituit obiectum revelatum, & dictum per conformitatem ad mentem Divinam, quæ nõ potest in attingentia rerum falli. Et ita constituit obiectum credibile per fidem omnino firmam. Vndè quæcumque veracitas communicat obiecto

specialem veritatem formalitèr in esse obiecti. Eo quod reddit ipsum credibile, & attingibile per medium extrinsecum. Ac proinde mirum non est, quod sit ratio formalis obiecti pertinentis ad intellectum. Proportio verò, vel apprehensio obiecti non dat obiecto bonitatem; sed bonitatem existentem in obiecto proponit voluntati. Et propterea nequit esse ratio formalis obiecti ad voluntatem pertinentis.

Hæc tamen doctrina intelligenda est de apprehensione comparative ad bonitatem, quam proponit; non tamen de apprehensione considerata formalitèr obiectivè in se ipsa. Sic enim potest ad voluntatem pertinere. Nam voluntas potest amare ipsam cognitionem intellectus ratione propriæ bonitatis, quam in se ipsa habet.

Ad 1. conf. neg. min. quam licet plurimi Thomistæ concedant, & de hoc puncto in dilinac-rè loquantur, ipsam tamen negat Ang. Doct. 1. p. q. 15. art. 2. vt quisque videre poterit.

2. Resp. Quod quando finis identificatur cum apprehensione ipsa, vel verbo: id est quando ipsum verbum est ipse finis, tunc finis cum apprehensione identificatur realitèr: & ita in idæa contingit. Nos tamen in præsentia loquimur de fine realitèr ab apprehensione diverso: & ipsum constitui per apprehensionem. ga-

gamus. Nam in hoc eventu regulari apprehensio solum habet proponere finem ; non tamen constituere ipsum.

Ad 2. conf. resp. Aliqui non valere conf. Quia finis proponitur vt consequendus. Non est autem consequendus prout in apprehensione, sed prout in se, & à parte rei. Quod quidem competit illi ratione propriæ bonitatis, & non ratione apprehensionis. Exemplar verò, vel idæa proponitur, vt imitanda. Nō est autem imitanda secundum esse reale. Quia sic potius imitatur, & fit : & nihil potest imitari se ipsum. Vndè idæa solum proponitur imitanda secundum esse apprehensum. Proindeque per tale esse constituenda est.

Dices: Idem finis prout in apprehensione potest finalizare se ipsum prout in executione. Ergo idæa prout in re poterit imitari se ipsam prout in apprehensione existentem.

Sed resp. neg. ant. Quia finis nūquam finalizat se ipsum prout in re existentem, sed solum finalizat media, & operationes, quibus ipse finis consequitur.

Hæc probabilia sunt. Alitèr tamen resp. neg. min. Quia idæa nō constituitur per esse in verbo vel per apprehensionem, apprehensione se habente vt ratione formali, sed solum vt conditione. Ratio namque formalis idææ constitutiva est respectus rationis

ad idæatum: substractum verò est ipsa res imitabilis: vel in aliorum sententia, ipsa res vt imitabilis est ipsa ratio formalis idææ respectu rationis se habente vt complemento. Qua propter apprehensio comparativè ad idæam semper est sola conditio. Vndè eodem modo de fine, & idæa discutimus.

Vltimo arg. Apprehensio potest constituere obiectum in ratione appetibilis. Ergo potest esse ratio formalis finalizandi. Prob. ant. obiectum malum in re, si apprehendatur vt bonum, fit appetibile à voluntate v. g. occidere se ipsum, quod in re bonum non est, & à pluribus amatur. Quia ab illis apprehenditur, vt bonum. Ergo apprehensio potest constituere obiectum in ratione appetibilis.

Resp. dist. ant. Applicativè: conc. ant. Formalitèr: neg. ant. & conf. Obiectum namque, quod in re bonum non est, sicut occidere se ipsum, non constituitur bonum per apprehensionem intellectus formalitèr; sed solum applicativè, quatenus intellectus, applicat illi bonitatem, quando illud apprehendit vt bonum: & hæc bonitas sic applicata est ratio formalis movendi, & finalizandi.

Sed inst. Ratio formalis finalizandi non est bonitas applicata. Ergo solum est apprehensio. Prob. ant. Causa finalis, vtpote verà cau

causa realis, constitui debet per aliquid reale in ratione finalizantis, & moventis realiter. Sed bonitas illi obiecto applicata realis non est. Ergo non potest esse ratio formalis constitutiva finis in ratione finalizantis.

Resp. neg. ant. & ad prob. neg. min. Quia bonitas illa obiecto applicata realis est, licet verè, & realiter non conveniat obiecto. Vnde fictio nō consistit in eo, quod bonitas ficta sit: hoc enim falsum est; sed in eo quod intellectus tribuat bonitatem realem obiecto, cui realiter non convenit bonitas. Et ideò attributio, vel applicatio talis bonitatis est ficta; bonitas verò applicata realis est. Instantia est in contrarium sententia. Nam in eorum doctrina bonitas est ratio quæ finalizandi. Sed ratio quæ finis debet esse realis. Ergo bonitas illi obiecto applicata realis est.

Sed inst. Quando unio, & applicatio bonitatis est ficta, bonum in concreto resultans ex prædicta bonitate est aliquid rationis. Sicut quamvis extrema montis aurei sint realia: quia tamen unio extremorum ficta est, mons aureus est etiam aliquid rationis. Sed finis debet esse aliquid reale. Ergo non potest per bonitatem fictæ applicatam constitui.

Resp. dist. mai. Aliquid rationis quantum ad unionem bonitatis cum obiecto: conc. ma. Quantum ad formam unitam:

neg. mai. Et dist. min. Reale quantum ad formam: conc. min. Quantum ad unionem formæ: neg. min. & conf. Licet namque forma, quæ est ratio formalis movendi voluntatem, debeat esse realis; necessarium tamen non est, quod concretum formaliter, & reduplicativè, seu quantum ad unionem, sit aliquid reale. Cuius ea est ratio. Quod actus voluntatis sequitur formam apprehensam. Vnde forma, quæ apprehenditur esse in obiecto, quantum ad movere voluntatem eodem modo se habet, ac si revera esset in illo.

Sed inst. Quando concretum est aliquid rationis; causalitas illius non potest esse realis. Quia causalitas consequitur ad entitatem concreti. Operari namque sequitur ad esse. Sed concretum resultans ex prædicta bonitate applicata est aliquid rationis. Ergo nequit esse causa realis.

Sed neg. mai. Quia causalitas sequitur ad entitatem ratione formæ. Cumque forma, vel bonitas applicata realis sit in casu argumenti. Inde fit causalitatem esse realem.

Dices: Causalitas sequitur ad entitatem ratione formæ vt unitæ cum subiecto. Sed unio hæc ficta est. Ergo causalitas non potest esse realis.

Resp. dist. mai. Unione se habente vt ratione formali causandi: neg. mai. Vt conditione ad cau-

causandum: conc. mai. & min. & neg. conseq. Quia licet causalitas sequatur ad formam, vel ad bonitatem supra dictam vt unitam cum subiecto non tamen ipsa vnio est ratio formalis causandi, sed solum vt conditio se habet: ratio verò formalis est ipsa bonitas, quæ verè realis est. Et consequenter causalitas erit realis.

Sed inst. Si vnio illa ficta est, complexum illud erit bonum apparenter, & non verè. Ergò solum apparenter, & non verè erit causa realis.

Resp. neg. conf. Quia causalitas finis non sequitur ad entitatem prout in re, sed ad illam, vt apprehensam: & illam prout sic denominat. Vnde ad veram causalitatem finis necesse non est, quod bonitas in re sit in obiecto; sed sufficit, quod apprehendatur in illo. Consequenterque bonum apparens, quamvis verè bonitatem non habeat, si tamen cum illa apprehenditur, ratione bonitatis realis apprehensa, & applicata est vera causa finalis, & veram causalitatem exercet.

Ex dictis colligitur quod licet apprehensio formaliter vt talis non sit ratio formalis obiecti appetibilis, apprehensio tamen considerata sub ratione boni, potest esse ratio formalis obiecti. Nam cum quis desiderat intelligere, intellectio desiderata mate-

rialiter, & in esse rei est in linea intellectiva; formaliter tamen vt volita est in linea boni, & appetibilis. Et propterea in Patria de ipsa etiam Visione Beatifica datur delectatio, & fruitio. Et hæc de art. isto tex. 3 i. ad Phil. applicanda.

ARTICVLVS II.

Quædam sit causalitas finis?

§. I.

Sensus difficultatis apperitur, & rejicitur quædam sententia Thomistarum.

Constat ex dictis antecederet causam finalem in actu primo constituit per suam intrinsecam bonitatem: sicut causam efficientem per intrinsecam virtutem constitui. Modo tamen difficultas est, per quid finis in actu secundo causet, vel quæ nam sit causalitas, per quam finis de actu primo reducitur ad secundum. In qua parte aliqui Thomistæ, quos i. p. q. 1. art. 2. refert, & sequitur Montanos, asserunt causalitatem finis consistere in ipso actu voluntatis, secundum quod talis actus propter finem est, & à fine dependet.

Hæc tamen sententia rejicitur i. Nam texte Arist. in præfenti causalitas finis consistit in motione quadam metaphorica, qua finis movet, & excitat voluntatem.

tatem. Sed actus voluntatis motio metaphorica non est; sed physice efficienter procedit ab intrinseco voluntatis. Ergò causalitas finis non potest in actu voluntatis consistere.

2. Quia causæ diversæ debent habere diversas causalitates. Sed actus voluntatis est causalitas ipsius voluntatis in genere causæ efficientis. Ergò non potest esse causalitas finis.

3. Effectus causæ non potest esse illius causalitas. Nam causalitas est fieri effectus. Et consequenter debet ab effectu distinguui. Sed actus voluntatis est effectus causæ finalis. Siquidem voluntas elicit talem actum. Quia movetur à fine. Ergò actus voluntatis non potest esse finis causalitas.

Resp. contrarij Thomistæ: Quod idem actus voluntatis, quatenus à voluntate procedit est causalitas illius; ut tamen est propter finem, & à fine dependet, est causalitas finis.

Hæc tamen solutio rejicitur. Quia causalitas finis debet esse prior causalitate voluntatis. Nam finis prius movet voluntatem, quam ipsa voluntas agat aliquid, & causet. Sed actus voluntatis sub nulla formalitate est prior, quam causalitas voluntatis. Ergò nullo modo potest esse causalitas finis. Prob. min. Actus voluntatis secundum nullam formalitatem intelligi potest, usque dum intel-

ligatur efficienter à voluntate procedens. Sed quando sic intelligitur, iam intelligitur etiam ut causalitas voluntatis. Ergò sub nulla formalitate potest intelligi prior, quam causalitas voluntatis.

Ex doctrina ista manifestum fit, quod sit dicendum ad aliqua exempla, quibus utuntur contrarij de modo unionis, & actione causæ secundæ. De modo quidem unionis. Quia ille, ut se tenet ex parte materiæ, est prior se ipso, ut se tenet ex parte formæ. Et ut se tenet ex parte formæ est etiam prior se ipso, ut se tenet ex parte materiæ. Sicut materia, & forma ad invicem se præcedunt in diverso genere causæ. Unde idem modus unionis in illa sententia, secundum diversam considerationem prior, & posterior est. Oppositum autem in actu voluntatis contingit, qui secundum nullam formalitatem potest antecedere causalitatem voluntatis. Eo quod nulla est in ipso formalitas differentialis, quæ non sit ab intrinseco voluntatis, & causalitas ipsius. De operatione verò causæ secundæ negamus esse Divinam causalitatem, & solum concedimus esse effectum causalitatis Divinæ. Nam Deus non potest ad extra operari per actionem formaliter transeuntem. Et his prælibatis.

Constantè defendimus causalitatem finis completè, & perfectè:

fectè cōsistere in quadam motio-
ne metaphorica, qua finismovet,
& excitat voluntatem, & hæc est
sententia D. Thom. q. 22. de ve-
rit. art. 2. & de pot. art. 1.

Prob. sententia ista ratione.
Illa est causalitas finis, qua finis
suum producit effectum. Sed fi-
nis media motione voluntatis
suum producit effectum. Ergò
causalitas finis in hac motione
consistit. Prob. min. Effectus fi-
nis est ipse actus voluntatis, &
alia, quæ ad istum actum sequun-
tur. Sed finis causat actum volun-
tatis movendo voluntatem. Si-
quidem voluntas ideò prorump-
pit in actum: quia movetur à fi-
ne. Ergò finis mediante tali mo-
tione, producit suum effectum.

Addimus causalitatem fi-
nis mediare inter finem, & illius
effectum. Sed inter finem, & ef-
fectum illius, qui est ipse actus
voluntatis, solum mediare po-
test motio, & excitatio interior
voluntatis à fine. Ergò in motio-
ne ista causalitas finis consistit.

§. II.

Argumentis occurritur.

Arg. 1. ex D. Thom. q. 22.
de Verit. art. 2. in corp.

*Quod sicut influere cause
efficientis est agere: ita influere
cause finalis est appeti, & deside-
rari.* Sed appeti, & desiderari fit
per actum voluntatis. Ergò causalitas

Mag. Froylan.

finis in actu voluntatis consistit.

Conf. Finis per actum volun-
tatis reducitur de actu primo ad
secundum. Ergò causalitas finis
in actu voluntatis consistit. Prob.
ant. Finis constituitur in actu
primo per esse appetibile. Sed ef-
se appetibile reducitur ad actum
secundum per hoc, quod actua-
liter appetatur. Ergò finis per ac-
tum voluntatis reducitur de actu
primo ad secundum.

Resp. ad arg. D. Thom. lo-
qui de influxu, & causalitate finis
terminativè accepta; non tamen
sumpta formalitèr. Causalitas
namque finis, cū consistat in mo-
tione voluntatis difficillimè cog-
noscitur. Et ideò D. Tho. expli-
cavit illam per suum terminum,
vel effectum, qui est actus volun-
tatis, quo finis in actu secundo
appetitur, & amatur.

Dices: D. Thom. eodem
modo loquitur de causa efficien-
te, & de causa finali, vt constat
ex illa particula *sicut*. Sed non lo-
quitur de causalitate causæ effi-
cientis sumpta terminativè; sed
de illa sumpta formalitèr. Ergò
in eodem sensu loquitur de cau-
salitate finis.

Resp. neg. mai. Quia parti-
cula *sicut* in verbis D. Thom. con-
tenta, nō denotat omnimodam,
sed solum aliquam paritatem.

2. poterat dici: Causalita-
tem finis esse appeti, & deside-
rari initiativè. Quia quādo volūtas
movetur à fine, in ipsa motione

voluntatis, quæ est causalitas finis, initiatur actus voluntatis, & amor ipsius finis. Et ita esse D. Thom. intelligendum.

Ad conf. resp. neg. ant. & ad prob. dist. mai. Per esse appetibile, vt motivum appetitus: conc. mai. Vt terminativum illius: neg. mai. Et sub eadem dist. min. negatur conf. Finis namque constituitur in actu primo per apprehensibilitatem, nõ quidem vt potetem terminare amorem, sed vt potetem ad amorem movere: appetibilitas verò vt potens ad amorem movere reducitur de actu primo ad secundum per motionem actualem.

2. arg. Causa quando actualiter causat, aliter realiter se habet, ac antea, sed finis per motionem voluntatis nõ aliter realiter se habet, quia motio metaphorica nihil reale addit supra bonitatem finis: Ergò non constituitur finis in ratione causantis in actu secundo per motionem actualem.

Conf. Non potest finis identificare secum suam causalitatem. Sed motio metaphorica realiter identificatur cum fine. Eo quod metaphorica motio nihil aliud est, quam ipsa bonitas finis, vt alliciens voluntatem. Ergò prædicta motio nequit esse causalitas finis. Min. cum conf. tenet. & prob. mai. Ex identitate finis cum causalitate sequitur infinitas. Nã causalitas finis est vltima actualitas illius: & identificare vltimam actua-

litem arguit infinitatem. Sed finis creatus non potest esse infinitus. Ergò identificare non potest suam causalitatem.

Resp. ad arg. Quod finis dum causat, nõ aliter realiter se habet intrinsecè, & quantum ad rectum. Quia nihil intrinsecum de novo superadditur illi. Extrinsicè tamè aliter se habet realiter ratione cognitionis, quam connotat, & voluntatis, quã movet. Sicut materia dum causat, non se habet aliter realiter quantum ad intrinsicam entitatem, sed solum quantum ad connotatum: quatenus videlicet connotat actionem agentis applicantis materiam, & ipsam formam, quam recipit de novo. Instantia est in contrariorum sententia, in qua actus voluntatis est causalitas ipsius finis. Et tamè finis per actum voluntatis non aliter realiter se habet intrinsecè. Cum illum intrinsecè non recipiat. Idem ergò erit in nostra sententia dicendum.

Ad conf. verò resp. Quod ex identitate cum vltima actualitate sequitur infinitas, quando vltima actualitas ex conceptu formali dicit positivè perfectionem, & imperfectionem non permittit in illo, sed solum in conceptu materiali. Sicut contingit in operatione causæ efficiētis, & existentia creata. Causalitas verò finis ex conceptu formali, & communi non dicit positivè perfectionem, sed imperfectionem per-

permittit, quam imperfectionem habet ipse finis creatus, & causalitas illius. Eo quod causalitas finis creati non procedit ab illo, vt habente veram existentiam, sed ab illo quatenus in apprehensione existit: qui modus causandi imperfectionem importat. Et ideo Deus pro fine creato substituere non potest, sicut etiam substituere nequit pro obiecto presentis creato, à quo noticia intuitiva essentialiter dependet.

3. arg. Causalitas non potest absque effectu reperiri. Eo quod causalitas est fieri ipsius effectus. Sed motio, & excitatio voluntatis potest dari absque actu voluntatis, qui est effectus finis. Siquidem posita tali motione, manet voluntas libera, & potest non elicere actum. Ergò prædicta motio non est causalitas finis.

Resp. tamen. Causalitatem finis nunquam reperiri sine effectu. Quia semper ad motionem metaphoricam sequitur saltem aliquis actus inefficax in ipsa voluntate, qui quædam velleitas nominatur.

2. resp. alij. Ad motionem prædictam semper consequi in ipsa voluntate quandam inclinationem, quæ est primus effectus finis.

3. & melius resp. Quod quando effectus causalitatis dependet ab aliqua causa libera, potest causalitas absque effectu reperiri. Eo quod posita tali causa-

litate, adhuc causa libera potest non ponere effectum. Cumque actus voluntatis dependeat à libera voluntate. Inde fit, causalitatem finis posse sine tali actu reperiri.

Dices: fieri effectus non potest esse absque effectu. Sed causalitas finis est fieri sui effectus. Ergò nunquam potest sine effectu reperiri.

2. dices: Causalitas finis habet saltem connexionem naturalem cum effectu. Ergò nunquam potest sine effectu reperiri.

Resp. ad 1. dist. mai. Fieri verum, & proprium: conc. mai. Fieri motivum: neg. mai. Et sub eadem dist. min. neg. conf. Fieri namque verum, & proprium effectus, quod per se ipsum est productio, & formaliter dat esse dependentem ab alia causa eliciente, non potest absque effectu reperiri; fieri verò effectus, quod est causalitas finis non est huiusmodi, sed potius est fieri effectus movendo voluntatem ipsam, vt libere actum eliciat. Et ita cum voluntas possit non elicere actum, potest tale fieri motivum voluntatis ad actum sine effectu reperiri.

Ad 2. resp. dist. ant. Connexionem exigentiæ: conc. ant. Connexionem actualis convenientiæ: neg. ant. & conf. Licet namque causalitas finis semper exigat actum aliquem voluntatis; potest tamen de facto sine illo reperiri. Eo quod actus pendet à libera

voluntate, quæ potest non ponere actum. Sicut affirmant aliqui de ente rationis, quod semper exigit proprietates, potest tamen reperiri sine illius. Eo quod proprietates fiunt per actum intellectus, supponentis voluntatem liberè applicantem ad proprietates fingendas.

Ex dictis colligitur finem per suam motionem nihil reale intrinsecum imprimere voluntati. Hoc enim est proprium causæ efficientis, quæ verè, & per physicum contactum influit in proprium effectum; non tamen competit fini, qui solum metaphorica motione movet per quandam sympatiã cum ipsa voluntate. Nam voluntas habet propensionem in bonum. Et ita

quando bonum illi proponitur, movetur statim ad amorem illius: quæ quidem motio metaphorica, & intentionalis, est vera, & realis in causando, & etiam physica: id est, non moralis. Dicitur tamen motio metaphorica per similitudinem, & metaphoram ad motionem causæ efficientis precedentem ab illa, quatenus existit in re, & per veram, & realem egressionem, sicut floriditas, & amœnitas prati, quæ letificat hominem aspicientem dicitur risus metaphorice per similitudinem ad verum hominis risum, quo lætitia cordis ostenditur. Et hæc de art. isto, & 2. lib. Physic. cum art. precedenti ad Phylol. applicanda.

LIBER TERTIVS.

PHYSICORVM.

PHYLOSOPHI acutissimus intellectus, profunditate elevatus, elevatione profundus, dignitate intelligentiæ admirandus, & admiratione dignus passionem notissimam, & communem entis mobilis in hoc tertio libro explicandam aggreditur, & diffinire conatur proprietatem quidem communẽ, videlicet motum: qui omnibus bellum cruentissimũ dicit, omnibus certamina movet, dum ipsa quietem desiderant. Et motus inquietudinem amat: quies regnare tentat. Et motus cum quiete pugnat, & audacia plenus gloriatus omnia sub illius pede

esse ponenda vago, & suo simul colla domanda iugo. Ipse namque per vndarum guttas, flores, & gramina cuncta, arborum ramos, stellas, & omnes aristas, per dubios pelagi fluctus, per saxa, per hostes, per orbem terræ, necnon & æquora Ponti fugit inquietus, & ipsa quatit æra totus. Ad cuius velocitatem insequendam, & naturam superandam afsultat nobis Cœli Prodigium totius mundi Portentum, Ecclesiastici fulmen Altaris, & lumen honoris. Sanctissimus Thom. cuius nomen lætitia est Cœlo, semper venerabile mundo: cuiusque doctrina secura via est cuiuscumque sapientis, dispositione tonantis. Quo duce non timet vultus Philosophia minaces; sed potius excuso læta pavore canit. Cum quo sit

QVÆSTIO I.

De Motu, Actione, & Passione.

ARTICVLVS I.

Quibus competat diffinitio motus.

§. I.

Motus diffinitio proponitur.

Motus in communi, ex his, quæ Arist. docuit in c. 2. in hoc libro, communitè diffinitur: *Actus entis in potentia, secundum quod in potentia.* In qua prima particula ponitur loco generis. Quia in ratione actus convenit motus cum quacumque altera forma. Alia verò particula entis in potentia explicat subiectum motus, videlicet mobile, quod erat in potentia ad motum. Per ultimam denique particulam *secundum quod in potentia* distinguitur motus ab omni alia forma. Nam motus talitèr actuat subiec-

tum mobile, quod illud relinquit in potentia ad ipsum terminum motus, quod alia formæ non habent.

Hæc omnia explicantur exemplo lapidis, qui antequam moveretur, erat in potentia ad motum. Et ideò motus lapidis est actus entis, quod prius erat in potentia; quando verò lapis movetur, iam non est in potentia ad ipsum motum: in potentia tamen est ad ipsum terminum motus. Eo quod motus est fieri termini, & illius consequitio. Et ita actuat lapidem talitèr quod ex modo actuandi relinquit ipsum in potentia ad terminum consequendum.

Sed inst. Motus non est diffinibilis. Ergò non rectè diffinitur. Prob. ant. Motus non habet essentiam determinatam. Si quidem non pertinet directè ad aliquod prædicamentum, & per omnia divagatur. Ergò diffinibilis non est.

Resp. motum directè non pertinere ad aliquod prædicamentum,

non tamen hoc provenire, ex quo non habeat determinatam essentiam (quod quidem falsum est, cum habeat propriam speciem, per quam constituitur in se ipso, & distinguitur à quolibet alio) sed hoc provenire, ex quo motus est aliquid incompletum. Et ita non pertinet ad aliquod prædicamentum directè, sed potius inter post prædicamenta numeratur. Instantia est in analogis, & æquivocis, quæ verè diffiniuntur. Et tamen directè ad aliquod prædicamentum non pertinent.

Dices: Solum ens completum est verè diffinibile. Sed motus est aliquid incompletum. Ergò verè diffiniri non potest.

Resp. Ens incompletum verè posse diffiniri. Siquidem verè constat ex prædicato communi, & ex vera differentia; quod ad veram diffinitionem sufficit; quâvis non possit ens incompletum diffiniri diffinitione ita propria, qua diffinitur ens completum.

Secundo instabis. Per illam particulam *secundum quod in potentia* significatur subiectum esse in potentia ad ipsum terminum motus. Sed hoc idem significatur per aliam particulam *entis in potentia*. Ergò idem significatur per utramque, & consequenter aliqua superflua erit.

Resp. neg. min. Quia per illam particulam *entis in potentia* solum significatur subiectum mo-

bile esse in potentia ad ipsum motum; non tamen ad terminum motus.

Sed contra, subiectum esse in potentia ad motum non est de ratione mobilis. Quia cor nunquam est in potentia ad suum motum, sed semper in actu movetur. Ergò per illam particulam *entis in potentia* significari non debet subiectum esse in potentia ad motum, sed potius ad ipsum terminum motus.

Resp. Quod cor non est in potentia divisionis, & carentiæ physiciæ ad motum; est tamen in potentia metaphysiciæ ad ipsum, quatenus est principium illius: & ipse motus de essentia cordis non est. Sicut Sol est in potentia metaphysiciæ ad lucem. Quia licet nunquam sit sine luce, ipsa tamen lux de essentia Solis non est. Vndè per illam particulam *entis in potentia* significatur subiectum motus esse in potentia physiciæ, vel metaphysiciæ ad motum.

Tertiò instabis. Diffinitio motus convenit alijs formis, tam substantialibus, quam accidentalibus. Ergò convenit alijs à diffinito. Et consequenter bona non est. Prob. ant. Quia calor vt quatuor relinquit subiectum in potentia ad calorem vt quinque: & forma embrionis relinquit materiam in potentia ad formam hominis. Ergò diffinitio motus competit alijs formis.

Resp.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. ant. Per modum formæ imperfectæ, quatenus vna forma imperfecta ordinatur ad perfectam: conc. ant. Per modum viæ, & tanquam fieri ipsius termini, ad quem subiectum relinquitur in potentia: neg. antec. & conseq. Quia esse viam, & tendentiam, & tali modo actuare subiectum per modum fieri termini, & ipsum relinquendo in potentia ad terminum ipsum, est propria natura motus, & nulli alteri convenit.

Ad punctum ergo difficultatis veniendo supponimus motum posse accipi pro motu successivo habente partes priores, & posteriores, quarum vna alteri succedit, qualis est motus localis, & motus alterationis: in quo motu simul non est fieri termini, & illius factum esse. Et ita ex vi illius relinquitur subiectum in potentia ad ipsum terminum motus. Proindeque motui prædicto verè competit assignata diffinitio.

Potest insuper accipi motus pro quacumque mutatione instantanea, in qua simul est fieri termini, & illius factum esse. Quæ quidem est in multiplici differentia. Alia namque est intentionalis purè spiritualis, sicut intellectio Angelica. Alia quidem præsuppositivè à materia dependet, sicut intellectio humana. Alia verò quoad substantiam materialis

est, sicut actiones sensuum exteriorum, & interiorum. Alia tandem est mutatio instantanea, non quidem intentionalis, sed physica, & naturalis. De quibus omnibus difficultas est, an ipsis competat diffinitio? Pro quo

§. II.

Statuitur nostra conclusio.

Nulli mutationi instantaneæ intentionali competit diffinitio; bene tamen mutationi physice naturali.

PRimam partem concl. probamus. Quia mutationes intentionales prædictæ non sunt verè motus. Ergo illis non convenit diffinitio. Prob. ant. Subiectum motus solum imperfectè actuatur per motum, & perfectè per terminum motus. Sed mutationes prædictæ non imperfectè, sed potius perfectè actuant subiectum. Siquidem perfectio subiecti in ipsa mutatione intentionali consistit: sicut perfectio potentie visivæ consistit in videre: & perfectio intellectus in intelligere, & voluntatis in amare. Ergo mutationes prædictæ non sunt verè motus.

Conf. & vrg. Motus per se ordinatur ad terminum, sicut motus localis ad ubi: & alteratio ad qualitatem. Sed mutationes prædictæ non per se ad terminum ordinantur.

Ergò mutationes prædictæ non habent rationem motus. Prob. mi. Nam plures ex mutationibus assignatis nullum terminum producant, sicut actiones sensuum exteriorum: aliæ verò, quæ producant verbum, speciem expressam, vel idolum, non per se ordinantur ad ipsum, sed potius verbum ordinatur ad actionem ipsam. Nam ideò intellectus producit verbum, vt obiectum intelligat, vel in verbo percipiat. Ergò mutationes istæ non per se ad terminum ordinantur. Ex qua doctrina facile quisque potest solve- re argumenta in contrarium, quæ etiam facillima sunt.

Secundam verò partem, videlicet mutationi instantaneæ physicæ, & naturali diffinitionem assignatam convenire prob. Quia mutatio instantanea physica, & naturalis, qualis est generatio substantialis, relinquit subiectum in potentia, secundum quod in potentia. Ergò verè competit illi assignata diffinitio. Prob. ant. Prædicta mutatio est actus materiæ primæ existentis in potentia ad formam substantialem, ad quam etiam ordinatur. Ergò est actus entis in potentia secundum quod in potentia. Prob. antec. Pro illo priori, quo intelligitur generatio substantialis, intelligitur in materia fieri formæ substantialis, & via ad ipsam, non tamen intelligitur ipsa forma, sed potius intelligitur materia in po-

tentia ad formam substantialem consequendam. Ergò prædicta mutatio instantanea est actus materiæ primæ existentis in potentia ad formam substantialem, ad quam etiam ordinatur.

Dices: Mutatio prædicta simul est cum forma substantiali per illam producta. Et propterea dicitur mutatio instantanea: quia terminus per illam productus simul est, & in eodem instanti cum mutatione ipsa. Ergò talis mutatio non relinquit materiam in potentia ad ipsam formam.

Resp. dist. ant. Simultate instantis in quo: conc. ant. Simultate instantis à quo: neg. ant. & conf. Licet namque mutatio ista simul sit cum forma producta in eodem instanti reali temporis, & in quo; est tamen prior forma prioritate à quo. Nam quando intelligitur mutatio, non dum intelligitur forma. Et ita pro illo prioris intelligitur materia in potentia ad formam habendam.

Sed contra. Quod est in potentia ad formam habendam, habet privationem formæ. Sed materia pro illo priori generationis privationem formæ non habet. Ergò non intelligitur in potentia ad formam. Prob. min. In eodem instanti reali non potest esse forma cum ipsius privatione: sicut lux non potest esse cum tenebris: nec cæcitas cum visu. Sed in instanti reali generationis est forma. Ergò pro illo prio-

ri generationis non habet materia privationem formæ.

Resp. dist. mai. Privationem strictam, vel latam: conc. mai. Strictam præcisse: nego mai. & sub eadem distinctionis minoris: neg. conseq. Quia, vt aliquid sit in potentia ad formam, non requiritur stricta privatio, vel rigorosa formæ carentia, sed sufficit privatio lata, idest, quod pro aliquo priori intelligatur subiectum, & non intelligatur forma. Cumque pro priori generationis intelligatur materiam mutari, & tendere ad formam, & non dum forma intelligatur in materia. Fit inde materiam intelligi in potentia ad formam habendam.

§. Ultimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis in art. discursu colligitur motum realiter distinguere à subiecto mobili. Quia mobile est in potentia ad motum. Nihil autem est in potentia ad se ipsum.

Sec. infertur motum realiter distinguere à termino à quo, & à termino ad quem. Quia per motum destruitur terminus à quo, & acquiritur terminus ad quem: & nihil potest destruere, vel acquirere se ipsum.

Quod quidem constat insuper ex eo, quod idem terminus potest fieri per diversum motum,

vel actionem diversam realiter. Sicut idem numero homo factus per generationem fiet in resurrectione per actionem divinam. Et idem numero Corpus Christi factum à Beata Virgine, vel ex illa, producitur à Sacerdote per verba consecrationis. Et eadem numero qualitas producta per vnâ actionem potest per aliam intendi. Quod quidem signum est motum non identificari realiter cum termino producto per ipsum. Alias duo motus, vel actiones essent idem realiter cum vno, & eodem termino, & realiter distingueretur inter se. Quod admittendum non est.

Tertio colligitur motum non esse realiter distinctum ab actione, & passione. Quia actiones multiplicandæ non sunt absq; vlla necessitate. Sed nulla necessitas est, vt actio motus, & passio sint entitates realiter distincte. Ergo non distinguuntur realiter. Probat. min. Eadem actio, prout egreditur ab agente, potest denominare agens, prout recipitur in mobili, potest denominare passio, & quatenus mobile per illam movetur, potest denominari motus. Sicut idem impulsus, quo aliquis movet lapidem, prout egreditur ab impellente est actio, & quatenus movet lapidem dicitur motus, & secundum quod in lapide recipitur dicitur passio. Ergo nulla necessitas est, vt actio, motus, & passio sint

sunt entitates distinctae, & multiplicatae realiter.

Dices: Actio, & passio pertinent ad praedicamenta diversa. Ergo realiter distinguuntur. Quia eadem entitas non potest ad diversa praedicamenta pertinere.

Resp. Quod, ut aliqua praedicata pertineant ad praedicamenta diversa, non requiritur distinctio realis, sed sufficit distinctio formalis per rationem, & virtualis à parte rei.

Sed contra. Quia ideò in probabili sententia Thomistarum relatio distinguitur realiter à suo fundamento: quia fundamentum, & relatio pertinent ad diversa praedicamenta. Ergo quae pertinent ad diversa praedicamenta realiter distinguuntur.

Resp. amen: Thomistas non probare relationem, & fundamentum esse distincta realiter: quia pertinent ad praedicamenta diversa absolute; sed quia pertinent ad praedicamenta diversa, quorum unum est absolutum, & alterum relativum: & ideò esse distincta realiter. Eo quod eadem entitas non potest esse absoluta, & relativa. Alias haberet totum suum esse in ordine ad aliud. Quia esset relativa, Et simul non haberet. Siquidem esset absoluta, quae praedicata de eadem entitate verificari non possunt.

Tandem colligitur distinctionem motus à termino esse realem modalem. Quia motus

est entitas modalis, vialis, & incompleta, ut ex propria natura cognoscitur. Ergo solum realiter modaliter à termino distinctus est.

ARTICVLVS II.

Virum actio formaliter transiens recipiatur in passioe.

§. I.

Sensus difficultatis apperitur, & sententiae referuntur.

IN difficultate ista gravissima vivum supponimus, & inquiremur aliud. Supponimus quidem quod actio formaliter ut talis importat formalitèr inhærentiam, quamvis solum explicet egressionem ab agente. Sicut relatio formalitèr ut talis dicit inhærentiam, licet solum explicet respectum, vel tendentiam ad terminum relationis. Et utriusque eadem ratio est. Quia ratio accidentis est conceptus communis ad relationem, & actionem. Et ita quilibet ex illis formalitèr inhærentiam importat. De subiecto tamen inquiremus, an videlicet subiectum, cui inhæret actio, sit agens, à quo procedit, vel ipsum passum? Et de actione immanenti dubium nobis non est. Illa namque formalitèr est in agente, sicut intellectio in intellectu. Et propterea dicitur immanens quia intus manet, sicut etiam intellectus dicitur.

dicitur intelligens : quia intus percipit, vel legit obiectum. Solum ergo de actione formaliter transeunte difficultas ista procedit.

Prima autem in hoc puncto sent. asserit: actionem formaliter transeuntem esse subiectivè in agente, vel inherere illi. Quam defendit Caiet. 1. p. quæst. 25. art. 1. & ipsum sequuntur aliqui antiquiores Thomistæ, & ex modernis Mag. Hortiz tract. 7. conferent. 1. eandem tenet Scotus in 4. dist. 13. quæst. 1. & dist. 43. quæst. 5. §. de tertio, cui omnes Scotistæ subscribunt, & adhærent plures alij extra Scolam D. Thom.

2. verò sent. asserit: actionem in choativè esse in agente, & consummativè in passo: ita Silvius, & Rever. S. Th. cum hoc discrimine tamen, quod Silvius ait eandem entitatem actionis in principio esse in agente, & inde transfundi ad passum: Mag. verò S. Thom. affirmat: non esse eandem entitatem, sed diversam ordine quodam se habentem: Sicut etiam subiecta ipsa ordine quodam se habent: & ex utraque entitate constari vnam totalem entitatem consummatam, & completam. Eo quod prima est inchoatio secundæ, per quam ipsa completur, & consummatur.

3. verò sent. absolutè affirmat: actionem formaliter transeuntem subiectari in passo, &

solum in illo recipi, vel inherere. Ita Capreol. in 2. dist. 1. quæst. 2. & Ferrara 2. contra gentes cap. 1. Soncin. & Soto, & Venerandi Patres Carmel. quos plures alij sequuntur. Et hæc nostra conclusio.

§. II.

Actio formaliter transiens recipitur in ipso passo.

Sent. istam tradidit Angel. Doc. 9. metaph. lect. 8. per ea verba: *Ipsa actio est in facto, ut edificatio in eo quod edificatur: & rationem reddit infra. Quia quando per actionem potentia constituitur aliquid operatum, illa actio perficit operatum, & non operantem. Unde est in operato sicut actio, & perfectio eius, non autem in operante. Quæ verba ponderatione non indigent.*

Eadem doctrinam dedit etiam quæst. 10. de potent. art. 1. dicens: *Est autem duplex operatio, quædam quidem transiens ab operante in aliquod extrinsecum, sicut calefactio ab igne in lignum, & hæc quidem operatio non est perfectio operantis, sed operati. Non enim aliquid acquiritur igni ex hoc, quod est calefaciens, sed calefacto acquiritur calor. Quod etiam affirmat pluribus alijs in locis conformitèr ad ea, quæ docet 5. physic. lect. 3. dum ait: *Quod actio, & passio non differunt subiecto à motu. Quia tamen opposita sent. sufficientèr etiam**

in

In D. Th. fundatur propterea alia testimonia D. Th. omittimus vt ad rationem veniamus.

Prima autem ratio efficax pro nostra sent. ea est. Quod actio motus, & passio sunt eadem realiter entitas. Sed motus, & passio, realiter recipiuntur in passio. Nam motus est actus, & forma mobilis. Ergo etiam actio realiter in passio recipitur, & nullo modo recipitur in agente. Quia eadem realiter entitas non potest recipi in duplici subiecto realiter entitativè, & numericè distincto.

Conf. Actio motus, & passio sunt idem numero accidens. Sed idem numero accidens non potest recipi in duplici subiecto distincto numericè. Ergo si motus, & passio recipiuntur in passio, non poterit actio recipi, & subiectari in agente. Mi. prob. Accidens receptum in duplici subiecto, numericè distincto debet etiam esse numero diversum. Eo quod accidens individuatur à subiecto. Et consequenter vbi subiectum est numero distinctum, debet etiã accidens esse numero diversum. Ergo idẽ numero accidens non potest recipi in duplici subiecto distincto numericè.

Resp. contrarij. Idem numero accidens non posse recipi in duplici subiecto adæquato, & totali numericè distincto. Aliàs ipsum accidens esset idem numero, & non esset idem numero.

Siquidem accipit numericã unitatem à subiecto adæquato. Et esset in duplici subiecto adæquato, numericè distincto. Potest tamen idem accidens recipi in duplici subiecto inadæquato absque vilo inconvenienti. Quia ex duplici subiecto inadæquato resultat vnum tantum numero subiectum completum, & adæquatum, à quo accidens accipit numericam unitatem: & hoc modo comparantur agens, & patiens ad entitatem actionis. Et itã mirum non est, quod talis entitas in vtroque recipiatur.

Sed contra est. Quia agens, & patiens non possunt tanquam subiecta inadæquata ad actionem comparari. Ergo solutio nulla est. Prob. ant. Quando duo subiecta vt inadæquata comparantur, ex vtroque resultat vnum adæquatũ subiectum, & ex vtroque etiam tanquam ex parte resultat vnum compositum. Sed ex agente, & passio non potest vnum compositum resultare. Ergo non possunt se habere vt subiecta inadæquata. Prob. min. Omne compositum importat in recto partes, ex quibus componitur, sicut patet per singula discurrendo. Sed non est assignabile compositum, quod importet in recto agens, & patiens. Ergo ex agente, & passio non potest vnum, & idem compositum resultare. Prob. min. Quia talẽ compositum non esset agens, nec esset patiens, nec posset habere.

habere aliam denominationem, & esse in aliqua specie. Ergò non est dabile tale compositum.

Dices: Tale compositum non fore agens, nec patiens divisivè, & exclusivè, sed vtrumque esset in recto.

Contra tamen est. Quia compositum, quod in recto sit agens, & patiens simul, & in recto per vtramque denominationem constitutum, chymericum est. Ergò non est dabile. Prob. ant. Tale compositum esset simul, & in recto constitutum per denominationem oppositam agentis videlicet, & patientis. Ergò esset chymericum. Nam compositum constitutum in recto per duplicem differentiam oppositam, chymericum est.

Secundo solutio principalis impug. Subiecta, quæ inadæquatè comparantur ad aliquam formam, solum materialitè differunt; formalitè verò convenientiam important, sicut in omnibus subiectis inadæquatis cernere licet. Imò & actus inadæquati alicuius habitus, vel potentie comparativè ad habitum, vel potentiam materialitè distinguuntur. Sed agens, & patiens comparativè ad entitatem actionis, & passionis non habent convenientiam formalem cum sola distinctione materiali. Ergò non comparantur vt subiecta inadæquata ad prædictam entitatem. Maior. cum conseq. tenet. Et prob. min.

Ea, quæ conveniunt formalitè, & solum materialitè differunt in creatis, pertinent ad idem prædicamentum. Nam si ad diversa prædicamenta pertinerent, essent distincta formalitè, sicut ipsa prædicamenta. Sed agens, & patiens comparativè ad entitatem actionis, & passionis pertinent formalitè ad prædicamenta diversa, sicut etiam actio, & passio. Ergò agens, & patiens comparativè ad entitatem actionis, & passionis non habent convenientiam formalem cum sola distinctione materiali.

Tertio impugnatur solutio principalis. Eadem numero entitas accidentis non potest recipi in duobus subiectis distinctis, & ad invicem non vnitis. Sed agens, & patiens sunt duo subiecta distincta ad invicem non vnita. Ergò eadem entitas actionis, & passionis non potest in vtroque recipi, nec vtrumque ad illam inadæquatè comparari.

Respondebis. Eandem entitatem posse recipi in duobus subiectis distinctis, & ad invicem non vnitis. Nam quando ignis calefacit duo ligna distincta, eadem numero entitas calefactionis recipitur in vtroque ligno, in sententia nostra asserente, quod actio recipitur in passo.

Sed contra est. Nam illa calefactio non solum recipitur in lignis diversis, & separatis, sed etiam recipitur in medio exister-

te inter vtrumque, quamvis propter incapacitatem subiecti non producat in medio totum illum effectum, quem producit in ligno, semper tamen producit aliquem effectum in medio: ergo nunquam eadem entitas recipitur in subiectis distinctis, & ad invicem non vnitis, alias eadem entitas posset esse à se ipsa diversa, & separata, sicut & ipsa subiecta realitèr separantur.

Ex quo patet ad exemplum, quo vtuntur adversarij de modo vnionis, qui idem realitèr recipitur in materia, & forma. Quia materia, & forma non sunt ad invicem separatæ, sed potius per talem modum vniuntur. Et ita mirum non est, quod idem in vtraque recipiatur.

Respondebis: eandem numero entitatem posse recipi in subiectis distinctis, & ad invicem separatæ. Quia eadè relatio proportionis, quam vnus numerus dicit ad alterum, recipitur in omnibus, quamvis vnitatis inter se sint diversæ, & separatæ.

Sed contra est. Quia probabilius est relationem proportionis numeri ad numerum recipi solum in vltima vnitatis cum ordine ad vnitates præcedentes. Nam vltimâ vnitatis dat speciem numero, & fundat relationem proportionis cum habitudine ad præcedentes. Et consequenter cum eadem habitudine debet relationem recipere. Ergo con-

tradictorium solutionis probabilius est.

Secundo impugnatur data solutio. Quia numerus est vnus per se vnitatis ordinis, & omnes partes importat in recto. Et ideo eadem relatio, quæ efficit totum, recipitur in omnibus partibus saltem mediata. Sed ex agente, & passio non fit vnus ens per se habens determinatam essentiam, & speciem. Alias haberet determinatum prædicamentum distinctum ab omnibus alijs. Quod tamen est falsum. Ergo eadem entitas non potest esse recepta in agente, & passio simul.

Secundo. Alia ratione efficaci probatur nostra conclusio. Actio immanens recipitur formalitèr in agente. Ergo actio transiens formalitèr in passio recipitur. Antec. constat, & consequenter probatur. Quia hæc est differentia, quam Div. Thom. locis antecedenter relatis, & 1. p. quest. 18. artic. 3. ad 1. assignat inter actionem immanentem, & actionem transeuntem, quod prima est perfectio agentis, & recipitur in illo: secunda est perfectio passi, & in ipso recipitur. Quod etiam indicare videtur nominis ethimologia. Nam sicut actio dicitur immanens, quia intus manet: ita appellatur transiens, quia transit in exteriorem materiam, & recipitur in passio.

Resp. contrarij. Actionem transeuntem ab immanente distinctam.

tingui, non quia vna recipiatur in agente, & altera recipiatur in passio; sed quia actio transiens producit effectum ad extra, & actio immanens producit effectum ad intra.

Contra tamen est. Quia actio immanens nedum producit effectum ad intra, sed etiam recipitur in agente. Ergo, vt actio transiens sit adæquate ab immanenti distincta non solum debet effectum ad extra producere, sed etiam debet ad extra, vel in passio recipi.

Secundo impugnatur solutio data, Producere effectum ad extra competere potest actioni formaliter immanenti. Ergo vt actio transiens sit ab immanenti distincta, satis non est, quod producat effectum ad extra, sed vltra requiritur, quod recipiatur in passio. Prob. ant. Actio intellectus, & voluntatis diuinæ est actio formaliter immanens. Et tamen Deus per intellectum, & voluntatem operatur ad extra formaliter. Ergo producere effectum ad extra potest competere actioni formaliter immanenti.

Rursus etiam. In Angelo non reperiuntur actiones formaliter transeuntes; sed tantum actiones formaliter immanentes. Eo quod in Angelo solum reperitur intellectus, & voluntas, quorum actiones sunt formaliter immanentes. Et tamen Angelus plures effectus ad extra producit, & plura

corpora movet. Ergo producere effectum ad extra potest competere actioni formaliter immanenti.

§. III.

Solvuntur argumenta.

ARguit. primo contra concl. nostram. Nam, vt actio transiens differat ab immanenti formaliter, necessarium non est, quod recipiatur in passio. Ergo non in passio recipitur. Prob. ant. Actiones non per subiecta, sed per terminos distinguuntur. Eo quod actio non à subiecto, sed à termino habet speciem. Ergo, vt actio transiens differat ab immanenti formaliter, necessarium non est, quod recipiatur in passio, sed sufficit, quod effectum alium ad extra producat.

Confir. & explicatur. Actio formaliter immanens non per se ordinatur ad effectum producendum ad extra, nec ab illo habet speciem. Ergo, vt actio transiens differat formaliter ab immanenti, satis est, quod effectum producat ad extra, & per se ordinetur ad ipsum. Quia per id, quod solum convenit ipsi, & non convenit actioni immanenti, sufficienter ab illa distinguitur.

Resp. ad arg. neg. ant. & ad prob. dist. ant. Per terminos formaliter: conc. ant. Connexive: nego

nego ant. & conseq. Quia licet actio transiens, & immanens per terminos formaliter distingua- tur; connexivè tamen etiam dif- ferunt per subiecta, quatenus cum distinctione terminorum per se connectitur subiectorum distinc- tio, & vna infertur ex alia. Cuius ratio est. Quia actio transiens, si per se ordinatur ad terminum producendum ad extra, per se etiam ordinatur ad subiectum ad extra perficiendum, media actio- ne, & termino producto per illà. Et consequenter ipsa etiam de- bet ad extra recipi. Sicut actio immanens debet ad intra recipi. Quia ordinatur ad ipsum agens, vt perficiendum per ipsam.

Addimus. Quod cum actio transiens per se ordinetur ad per- ficiendum passum, non solum passum habet rationem subiecti, sed etiam habet rationem termi- ni in ordine ad actionem transeun- tem: & agens habet etiam ratio- nem termini, & subiecti com- parativè ad actionem immanen- tem. Et ita ex quo per terminos distinguantur, non infertur non posse per subiecta propria distin- gui: quandoquidem subiecta pro- pria rationem termini habent.

Ad conf. negat. conf. Quia si actio transiens per se ordinatur ad effectum producendum ad ex- tra, per se etiam ordinatur ad pas- sum intrinsece perficiendum. Et ita in passu recipi debet. Si autem in passu non recipitur, non ordi-

nabitur etiam ad passum in trin- secè perficiendum. Consequen- terque solum modo repugnanti ordinabitur per se ad effectum producendum ad extra.

Sed inst. Potest per se ordina- ri ad terminum producendum ad extra modo debito, & non repugnanti, quin recipiatur in passu. Ergò solutio nulla est. Prob antec. 1. Potentia generativa per se ordinatur ad terminum producendum ad extrà: quia per se ordinatur ad generandum. Et tamèn talis potentia non est in passu, sed in agente generante. Ergò potest actio per se ordinari debito modo ad terminum pro- ducendum ad extrà, quin reci- piatur in passu.

2. prob. ant. Generatio sub- stantialis per se ordinatur ad geni- tum productum ad extrà, & spe- cificatur ab illo. Et tamèn non in passu, sed in agente recipitur. Er- gò idem quod prius Prob. min. Actio vitalis recipitur in agente. Quia agens per actionem vitalem se movet, & vivit: & non potest per illam se movere, nisi illam re- cipiat. Sed generatio actio vitalis est. Ergò in agente recipitur.

Ad 1. repl. resp. neg. ant. & ad prob. dist. mai. Per modum potentia: conc. mai. Per modum operationis: neg. mai. & conces- sa min. neg. conseq. Quia poten- tia generativa licet per se ordina- tur ad effectum producendum ad extrà (& idem de quacumque por-
 ten-

tentia operativa) non tamen est perfectio passi, sed solum agentis. Et ita solum in agente recipitur: actio verò, si per se ordinatur ad terminum producendum ad extra, ordinatur etiam ad passum intrinsecè perficiendum. Consequenterque in passio recipitur.

Ad 2. prob. resp. Generationem substantialem, quatenus est transiens formalitèr, recipi in ipso passio, & non esse vitalem formalitèr. Quia solum est transiens, quatenus est emissio seminis, secundum quam rationem formalitèr vitalis non est, sed solum præsuppositivè, quatenus supponit applicationem vitalem, & liberam generantis ad operationem illam.

Sed inst. Pro illo priori actionis generativæ nondum est passum. Ergò illa actio non potest in passio recipi. Prob. ant. Passum est effectus actionis generativæ. Ergò pro priori talis actionis non dum est passum. Quia pro priori causæ non dum intelligitur effectus.

Resp. tamen. Quod licet passum non intelligatur pro priori actionis generativæ, est tamen simul cum illa in eodem instanti reali. Quod sufficit, ut illa actio recipiatur in passio. Instantia est in ultima dispositione ad formam hominis, quæ pro priori naturæ hominem antecedit. Et tamen: quia est in eodem instanti reali cum illo, non implicat,

quod in ipso recipiatur, & de facto in ipso recipitur.

Aliter poterat dici: actionem generativam secundum conceptum *ab* precedere passum, & in genere causæ efficientis: in genere verò causæ materialis, & secundum conceptum *in* supponere ipsum. Et ita in illo recipi posse: sicut ultima dispositio in genere causæ materialis dispositivæ antecedit hominem genitum, & in genere causæ materialis receptivæ, supponit ipsum, & in illo recipitur.

Dices: Actio precedit passum secundum conceptum *ab*. Ergò etiam secundum conceptum *in*. Quia isti duo conceptus sunt idem realitèr. Et ideo si actio secundum unum prior est, etiam secundum alterum prior erit.

Sed neg. conseq. Quia licet isti duo conceptus identificentur realitèr, potest actio secundum unum illorum precedere, & secundum alterum subsequi. Sicut intellectio creata, quatenus dictio est, precedit verbum, & quatenus contemplatio sequitur ad ipsum: & *in* peculiare in divina relatione antecedit generationem: & conceptus *ad* generationem consequitur, & supra illam fundatur.

Secund. arg. Relatio predicamè talis agètis ad passum est in ipso agète. Ergò etiam actio, quæ est fun-

damentum relationis praedictae, debet in agente recipi. Nam fundamentum relationis, & ipsa relatio in eodem subiecto reperiri debent. Eo quod relatio dimanat à fundamento, & ab illo dependet in fieri.

Resp. aliqui. Quod fundamentum relationis praedicamentalis agentis ad passum non est actio, sed potentia productiva, quae quidem recipitur in agente, sicut ipsa relatio

Alij verò resp. fundamentum, & relationem non semper, & necessario debere reperiri in eodem subiecto. Quia non minus relatio dependet à fundamento in conservari, quam dependet in fieri. Et tamen relatio conservatur in subiecto, in quo fundamentum illius non est, ut constat in relatione unionis, quam materia dicit ad formam: quae quidem non recipitur in materia, sed in toto composito. Quia materia ante formam nihil recipere potest. Et tamen fundamentum huius relationis in ipsa materia est. Ergò poterit relatio primo recipi, & esse in subiecto, in quo fundamentum illius non est, quae solutiones probabiles inter Nostros ad argumentum solvendum necessariae non sunt. Et ideò

Ad arg. aliter resp. Fundamentum relationis, quatenus fundamentum illius est, debere esse in eodem subiecto, in quo est ipsa relatio. Cumque relatio

agentis ad passum fundetur supra actionem solum secundum conceptum *ab*. Inde fit debere esse in illo subiecto, in quo est actio secundum talem conceptum. Actio verò secundum conceptum *ab* est formaliter denominative in agente. Eo quod agens denominatur tale ab actione secundum conceptum egressionis ab illo. Et ideò mirum non est, quod praedicta relatio recipiatur in agente.

Tertio arg. Non potest agens intrinsecè per actionem mutari, nisi illà recipiat intrinsecè. Quia nihil potest intrinsecè mutari, nisi per aliquid intrinsecè receptum in ipso. Unde supra diximus concursum praevium intrinsecè recipi in causa secunda: quia illà intrinsecè mutat. Sed agens intrinsecè per actionem mutatur, ut constabit ex infra dicendis. Ergò actio intrinsecè recipitur in agente.

Resp. aliqui ex nostris neg. min. Quia denominatio agentis solum est extrinseca denominatio, sicut denominatio vini in pariete. Et ita agens non mutatur intrinsecè per actionem.

Hae tamen solutio principio nititur falso. Quia omnia praedicamenta sunt aliquid intrinsecum, & praestant denominationem intrinsecam, sicut omnes ferè Thomistae in proprio loco defendunt. Sed actio secundum conceptum *ab*, & secundum egressionem ab agē-

re constituit speciale predicamentum. Ergo nequit esse extrinseca denominatio.

Secundo rejicitur data solutio. Quia in differentia intrinseca solum potest auferri per aliquid intrinsecum, à quo proveniat intrinseca denominatio. Nam ablatio intrinsece indifferentiæ est intrinseca mutatio: mutatio autem intrinseca solum per aliquid intrinsecum haberi potest. Sed actio tollit, & aufert intrinsecam indifferentiam agentis. Ergo tam actio, quam denominatio agentis aliquid intrinsecum est. Prob. min. Agens antecedenter ad operationem est indifferens, & in potentia intrinseca ad agendum, & non agendum. Sed potentialitas hæc determinatur, & indifferentia tollitur per ipsam actionem, quæ est unum extremum ipsius indifferentiæ. Ergo actio tollit, & aufert intrinsecam indifferentiam agentis.

Resp. aliqui. Prædictam indifferentiam non tolli per ipsam actionem, sed solum per concursum prævium determinantem ad illam.

Sed contra est. Quia indifferentia agentis ad agendum, & non agendum debet formaliter auferri per formam illam, qua constituitur agens in actu secundo operans: & de actu primo reducitur ad secundum. Sed per actionem constituitur agens operans in actu secundo: & reducitur

de actu primo ad secundum. Ergo per talem actionem tollitur formaliter agentis indifferentia. Min. cum const. tenet, & prob. mai. Potentialitas, & indifferentia ad aliquam actualitatem, & formam per ipsam formam aufertur. Sicut potentialitas, & indifferentia, quam ad formam habet materia tollitur per ipsam formam. Ergo indifferentia agentis ad operandum, & non operandum per ipsam operationem debet auferri, per quam agens constituitur in actu secundo operans. Et de actu primo reducitur ad secundum.

Secundo impug. solutio data. Quia supposito concursu prævio adhuc agens manet in potentia activa ad ipsam operationem. Sed hæc potentialitas activa non tollitur per concursum prævium formaliter, sed solum applicativè: quatenus applicat ad operationem causæ secundæ. Ergo potentialitas hæc solum tollitur formaliter per actionem.

Explicatur eadem impug. Quia indifferentia actus primi solum tollitur formaliter per actum secundum. Sed concursus prævius non est verè actus secundus respectu agentis creati. Ergo indifferentia actus primi, quæ reperitur in agente creato, non potest auferri formaliter per ipsum concursum prævium, sed per ipsam creatam actionem, quæ est verè actus secundus respectu agentis

creati. Quapropter tali solutione relicta

Resp. ad arg. dist. mai. Recipiat intrinsecè, vel intrinsecè emitat: conc. mai. Recipiat determinatè: neg. mai. & concessa mi. neg. conf. Nam vt agens mutetur intrinsecè per actionem, necessarium non est, quod intrinsecè illam recipiat, sed satis est, quod intrinsecè illam emitat, vel ipsa intrinsecè egrediatur ab illo. Et cum actio intrinsecè egrediatur ab agente, potest agens intrinsecè per actionem mutari.

Sed inst. Non potest aliquid intrinsecè mutari per egressionem alterius ab ipso. Ergo vt agens mutetur intrinsecè, satis non est, quod actio intrinsecè egrediatur ab agente. Prob. ant. Quia creature quando fiunt, intrinsecè egrediuntur à Deo, in quo antea intrinsecè continebantur. Et tamen Deus per talem egressionem non mutatur intrinsecè. Ergò non potest aliquid intrinsecè mutari per egressionem alterius ab ipso. Præterquam quod dicere aliquid intrinsecè mutari per egressionem alterius, videretur abusus terminorum, non tamen aliquid dicere verum.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. mai. Per modum effectus: conc. mai. Per modum actionis: neg. mai. Et concessa min. neg. conf. Secundum distinctionem maioris. Creature namque egrediuntur à Deo egressione genera-

li, & per modum effectus, qua ratione omnes effectus, quando fiunt, dicuntur exire extra causas, & ab illis egredi. Non tamè creature egrediuntur à Deo per modum actionis constituentis Deum operantè, & realitèr ab ipso Deo distinctæ. Et ita mirum non est Deum per talem egressionem nõ mutari. Actio vero realitèr ab agente distincta, dum realitèr egreditur ab illo, realitèr etiam reducit ipsum de actu primo ad secundum, & tollit intrinsecam indifferentiã illius. Et consequenter ipsum intrinsecè mutat. Quod quidem non est terminis ab uti, sed terminos explicare, & oppositum facile probari non potest.

Arg. 4. Actio formalitèr transiens est perfectio intrinseca agentis. Ergò intrinsecè in illo recipitur. Prob. ant. 1. Actio formalitèr transiens est actualitas vltima agentis in linea operativa: & tollit intrinsecam indifferentiam illius. Ergò perfectio intrinseca est.

Secundò prob. ant. Hoc concretum agens pertinet directè ad prædicamentum actionis ratione forme, quam importat, que est ipsa actio. Sed non potest directè ad prædicamentum pertinere, nisi ratione intrinsecæ forme, & intrinsecè perficientis. Ergò idem quod prius.

Resp. ad vtramque prob. Quod actio est perfectio intrinseca agentis, vt à quo; non tamen

vt in quo. Et est vltima actualitas agentis, & illius reductio, vt à quo; non tamen vt in quo: vel vt terminis Arist. vt amur, est perfectio huius ab hoc; non tamen huius in hoc: quatenus intrinsecè egreditur ab agente, & per egressionem prædictam perficit intrinsecè ipsum, & reducitur de actu primo ad secundum.

Dices 1. Quia actio immanens est perfectio intrinseca agentis, intrinsecè in illo recipitur. Ergo si actio transiens est intrinseca per perfectio agentis, intrinsecè etiam in illo recipienda est.

Secundò dices: Sicut actio dicit *ab*, & egressionem: ita relatio dicit *ad*, & respectum ad terminum. Sed relatio inhæret subiecto, cui communicat *ad*, & denominat relatum. Ergo actio debet inhære subiecto, quod denominat agens, & à quo intrinsece egreditur. Et consequenter erit illius perfectio, non solum vt à quo procedit, sed etiam vt à quo est.

Resp. ad 1. replic. neg. causalem, tanquàm adæquatam, sed insuper: quia actio immanens ordinatur ad agens intrinsecè perficiendum. Et ita debet esse tam egresivè, quàm inhæsivè in agente, cuius oppositum in actione formalitèr transeunte contingit.

Ad 2. repl. negatur conf. Et ratio discriminis est. Quia actio est forma vitalis egrediens ab agente, & tendens ad passum in-

trinsecè perficiendum. Et idèd solum est egresivè in agète, inhæsivè verò in passio. Relatio verò est tendentia ad terminum vt ad aliquid purè extrinsecum, & solum per se ordinatur ad perficiendum intrinsecè subiectum illud, quod denominat relatum. Et propterea debet in tali subiecto formalitèr inhære.

Quinto arg. Causalitas est in eo, cuius est causalitas. Sed actio est causalitas agentis. Ergo recipitur in agente. Prob. mai. Constitutivum debet esse in eo, quod constituit. Sed causalitas constituit causam in actu secundo causantem. Ergo causalitas debet esse in eo, cuius est causalitas.

Conf. 1. Forma debet esse inhæsivè in subiecto, quod denominat. Sed actio denominat agens operans in actu secundo. Ergo debet esse in agente.

Conf. 2. Forma communicat suum effectum primarium subiecto illi, cui intrinsecè inhæret. Sed actio non communicat passio suum effectum primarium. Ergo non inhæret in passio, sed potius in agente. Prob. min. Effectus primarius actionis est denominare operans in actu secundo. Sed hunc effectum non communicat passio, vt per se est manifestum. Ergo min. vera est.

Resp. neg. mai. vniversalitèr sumptam. Et ad prob. dist. ma. Eo modo, quo constituit: cõc. mai. Alio modo: neg. mai. Etcõc.

min. neg. conseq. secundum distinctionem minoris. Constitutum namque debet esse in eo, quod constituit, eo modo, quo constituit. Cumque actio constituat agens in actu secundo per egressionem ab illo inde fit, quod debet in illo esse egressivè, vel secundum conceptum ab; necessarium tamen non est, quod in illo sit inhæsiuè, hoc enim est in actione peculiare, constituere videlicet operans per egressionem ab ipso operante.

Ad 1. conf. poterat negari mai. universalitè intellecta. Cuius instantia est in specie expressa, quæ denominat obiectum representatum, & intellectum in actu secundo. Et tamen non in obiecto, sed in intellectu recipitur. Et in actu voluntatis, qui in probabili sententia est causalitas finis, & ipsum denominat causantem in actu secundo. Et tamen non in fine, sed in voluntate recipitur. Et dispositio denominat materiam dispositam: & relatio unitæ cum forma denominat materiam relatam. Et tamen dispositio, & relatio prædicta non in materia, sed in compositore recipiuntur. Quidquid tamen de hoc sit

Resp. alitèr dist. mai. Quod denominat per unionem inhæsiuam: conc. mai. Egressiuam: nego mai. Et sub eadem distinctione minoris neg. conseq.

Speciale namque est in actione, quod egrediatur ab agente, & per hanc egressionem reducat ipsum de actu primo ad secundum, ipsumque denominet agens. Undè actio non habet denominare agens per inhæsiuam in ipso, sed potius per egressionem ab illo. Sicut rivulus constituit, & denominat fontem fluentem, non quia rivulus sit in fonte; sed quia à fonte procedit: & species non denominat formalitèr mediante inhærentia, sed mediante representatione: & substantia formalitèr non per inhærentiam, sed per terminationem denominat. Quæ doctrina consonat Ang. Mag. in 1. dist. 31. quæst. 1. art. 1. dicenti: quod si poneretur esse aliquam actionem, quæ non esset accidens, non esset inhærens, denominaret tamen agens. Quia egrederetur ab illo.

Ad 2. conf. resp. dist. mai. Primarium inadæquatum: conc. mai. Primarium adæquatum: nego mai. Et secundum eandem distinctionem minoris negatur conseq. Licet namque forma debeat communicare aliquem effectum primarium subiecto illi, cui intrinsicè inhæret, non tamen necessarium est, quod illi communicet omnem effectum primarium. Quia, ut forma in subiecto sit formalitèr, sufficit aliquem effectum primarium communicare: ut plurimi dicunt de

de gratia habituali, quæ formalitèr erat in Christo, quæ tamèn non constituebat Christum filiù adoptivum, quamvis talis effectus sit in gratia primarius. Et si Deus assumeret naturã irrationalem redderet illam subsistentem, & esset vnitus formalitèr cum ipsa, quamvis non redderet illam personatã, qui est aliquis primariùs effectus in Divina subsistètia.

Sed inst. Non esse assignabilem effectum aliquem primarium, quem actio communicet passio. Ergò si solutio vera est, non poterit in passio, sed solum in agente inherere.

Scio resp. posse, quod, vt forma sit in aliquo subiecto formalitèr, sufficit illi communicare aliquem effectum secundariù, quamvis non communicet aliquem effectum primarium, vt constat in aliquibus formis iuxta sententias probabiles Thomistarum, & si verum sit, quod si forma nullum effectum primarium, vel secundarium communicaret, non esset in subiecto formalitèr. Vnde si intellectio poneretur in lapide, & gratia in natura irrationali, non essent in illis formalitèr, quod etiam plures affirmant de speciebus intentionalibus, quæ in aere solum materialitèr inveniuntur. Quia nullum effectum formalem etiam secundarium communicant. Non tamen doctrina ista necessaria est. Et ideò

Resp. Actionem communi-

care passio aliquem effectum primarium, videlicet esse actum, seu denominationem acti.

Contra tamen est. Quia denominatio acti provenit a passione formalitèr. Ergò non est effectus primarius actionis. Prob. ant. Denominatio acti, & passio est eadem denominatio, vt per se manifestum videtur. Sed denominatio passio provenit a passione. Ergò etiam ab illa provenit denominatio acti.

Resp. tamen neg. ant. Et ad prob. dist. mai. Eadem realitèr: conc. mai. Eadem formalitèr: neg. mai. Et concessa min. neg. conf. Sicut namque actio, & passio sunt idem realitèr, & formalitèr distinguuntur: Ita denominatio acti propria actionis, & denominatio passio sunt eadem denominatio realitèr; formalitèr tamen diversa est. Quæ diversitas consistit in eo, quod denominatio acti provenit ab actione, non solum vt recepta in passio, sed etiã vt tangente effectivè passum ipsum. Et ideò provenit ab actione cum ordine ad agens: denominatio verò passio provenit solum ab actione, tanquam à forma recepta. Et ita in conceptu formalis non explicat ordinem ad ipsum agens, quatenus ab illo provenit actio.

§. IV.

Vltimum argumentum soluitur.

VLtimo arg. Forma recipitur in subiecto, cui communicat proprium effectum primum. Sed actio formalitèr transiens communicat effectum primum agenti. Ergò in agente recipitur. Prob. min. Effectus primarius actionis transeuntis est constituere agens. Sed prædictum effectum communicat agenti. Ergò min. vera est.

Resp. dist. mai. Forma, quæ proprium effectum primum communicat per vnionem inhaesivam: conc. mai. Per vnionem egressivam: nego mai. & conc. min. neg. conseq. Quia actio proprium primum effectum communicat per egressionem ab agente. Et ita satis est, quod egrediatur ab illo, vt talem effectum communicet.

Sed inst. Effectus formalis est ipsa forma communicata subiecto. Ergò non potest forma non esse in subiecto, cui communicat proprium effectum primum.

Resp. dist. conf. Et modo quo illum præstat: conc. conf. Alio modo: neg. conseq. Quia actio communicat agenti proprium effectum primum per egressionem ab illo. Et ideò solum egressivè debet esse in agen-

te, sicut rivulus solum egressivè est in fonte.

Sed inst. Forma non potest effectum primum communicare subiecto, nisi per vnionem cum illo. Sed omnis vnio formæ accidentalis fit per inhaerentiam. Ergò non potest communicare talem effectum subiecto, cui non inhaeret.

Resp. neg. min. Quia actio ad differentiam aliorum accidentium duplicem effectum communicat. Alterum quidem passivo: alterum autem agenti. Et primum per inhaerentiam communicat; secundum verò per vnionem egressivam cù agente, quod tangit physico contactu egressivo, vel à quo physice procedit.

Sed inst. Non potest actio aliquem effectum primum subiecto cõmunicare, nisi per vnionem inhaesivam. Ergò solutio nulla est. Prob. ant. Non potest actio communicare aliquem effectum primum, quin communicet conceptum *in*. Sed non potest communicare conceptum *in* nisi per vnionem inhaesivam. Quia conceptus *in* est conceptus inhaerentiæ. Ergò. Ant. est verum. Prob. mai. Non potest actio communicare aliquem effectum primum specificum, & proprium actionis, quin communicet conceptum differentialem. Quia effectus specificus, & primarius est proprius formæ secundum differentialem conc-

cep-

ceptum. Sed non potest communicare conceptum differentiale, quin comunicet conceptum *in*. Ergò mai. vera est. Prob. mi. Non potest communicare conceptum differentialem, quin comunicet conceptum genericum. Siquidè conceptus differentialis, & genericus identificantur realiter. Sed conceptus genericus est conceptus *in* omni occidenti communi. Ergò non potest communicare conceptum differentialem, quin comunicet conceptum *in*.

Resp. plurimi: posse actionem communicare conceptum differentialem, quin comunicet conceptum genericum, vel non communicare *in*. Quia subiectum potest esse capax conceptus differentialis, & non habere capacitatem ad conceptum communem: & quando ex duplici conceptu realiter identificato subiectum est capax vnius, & non alterius, potest forma vnum, & non alterum communicare subiecto. Sicut gratia habitualis Christum hominem constituit Sanctum, & non filium adoptivum: quamvis isti conceptus realiter identificentur in gratia. Et idem in anima rationali, quæ vt vegetativa communicatur capillis, non tamen vt rationalis.

Hanc tamen solutionem non possumus approbare. Quia implicat aliquod subiectum esse capax gradus rationalis, qui est differentialis in homine, & non esse ca-

pax conceptus animalis, qui est conceptus genericus, & communis. Ergò non potest agens esse capax conceptus differentialis actionis, & non esse capax conceptus *in*, qui est conceptus genericus, & communis. Et consequenter non poterit actio communicare agenti conceptum differentialem, quin comunicet conceptum *in* genericum, & communem.

2. impug. Quia subiectum, quod non est capax habendi conceptum communem formæ, non est etiam capax habendi conceptum differentialem. Ergò solutio tradita nulla est. Prob. ant. Benè, & ex terminis valet, subiectum non potest habere conceptum genericum. Ergò non potest habere conceptum differentialem. Quia in tali cons. arg. à superiori ad inferius negative, quæ consequ. ex terminis tenet. Et consequenter in omni materia bona est. Vndè, quod non potest esse animal, non potest etiam esse rationale. Et quod non potest esse vivens, non potest etiam esse vivens sensibile. Ergò subiectum quod non est capax habendi conceptum communem formæ, non est capax habendi conceptum differentialem. Quapropter tali solutione relicta

Resp. Non posse subiectum esse capax conceptus differentialis, & non esse capax conceptus communis. Et consequenter nõ posse agens

agens habere capacitatem ad conceptum *ab*, & differentialem actionis, & non habere capacitatem ad conceptum communem *in*, sed potius actionem debere communicare conceptum *in*, si semel communicat *ab*; non tamen necessarium esse, quod actio communicet conceptum *in* per inhaerentiam formalem, sed satis esse, quod communicet talem conceptum per formalem egressivam: quod quidem ita contingit. Quia sicut conceptus differentialis, & *ab* est in agente egressivè: ita conceptus *in* egressivè est in agente. Vterque conceptus constituit speciem actionis. Et ideo actio communicat agenti utrumque conceptum egressivè, & cum utroque formaliter egreditur ab agente.

f. Ultimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis in art. discursu colligitur 1. quod quādo Arist. asserit 3. de anima text. 26. actum esse in eo, cuius est actus, intelligendus est, quod sit in eo egressivè, non tamen quod in illo sit inhaerivè. Quia actio etiam est actus agentis, ut à quo, non tamen illius ut in quo. Et similiter quando D. Th. q. 1. de potent. artic. 1. ad 1. affirmat: Actionem transeuntem esse perfectionem agentis, explicandus est de perfe-

ctione agentis, ut à quo, vel egressivè; non tamen inhaerivè, & illius ut in quo.

2. colligitur. Quod quando D. Th. in 2. dist. 40. quaest. 1. art. 4. resp. dicendum: *Quod cum actio sit in agente, & passio in patiente, non potest esse idem numero accidens*, Loquitur de actione immanente, non verò de transeunte formaliter. Nam ibi loquitur de malitia actionis Crucifigentium Christum, quae quidem licet executive fuerit actio transiens, imperativè tamen erat actio immanens, videlicet actus malae voluntatis Iudaeorum.

3. colligitur. Quod etiam D. Th. loquitur de actione immanenti, quando 2. contra gent. capit. 9. asserit: *Quod actio, quae non est substantia agentis, inest ei, sicut accidens subiecto*: Procebat enim ibi de intelligere, & velle, quae in solo Deo sunt eius substantia; in creaturis verò accidentia sunt, & eodem modo quaest. 9. de pot. art. 9. ad 6. & quaest. 8. art. 2. ubi similia habet intelligendus est D. Thom.

In alijs verò locis, in quibus eandem doctrinam traddere videtur, solum intendit D. Thom. actionem sumptam pro relatione agentis ad passum, subiectari in agente. Quod utique verum est: quia relatio agentis fundatur supra actionem secundum conceptum *ab*. Et ita recipitur in agente, cui actio conceptum istum communi-

municat. Vel potest D. Ang. explicari de actione secundum esse morale. Nam moralitas actus exterior tota desumitur ab actu interiori voluntatis. Et ideo tota manet in agente, quamvis actio ipsa exterior physice considerata, recipiatur in passio: quod utique qualiter, & in quo sensu sit intelligendum, ex antecedentibus, & subsequentibus, colligendum est. Et hæc de art. isto, in præsentî textu 20. & in 3. de Anima, & in 9. Metaphysicæ ad Philosophum applicanda.

QVÆSTIO II.

De Infinito.

ARTICVLVS VNICVS.

Virum à parte rei possit dari aliquid infinitum in actu?

§. I.

Sensus difficultatis appetitur.

Secundum nominis ethimologiam illud dicitur infinitū, quod caret termino, & fine, ad differētiā finiti, quod finem, & terminum habet. Potest tamen aliquid esse infinitum absolutè. Quod idem est, ac esse infinitum secundum suam essentiam. Sicut Deus, qui secundum suam essentiam, & in omni genere infinitus est. Potest insuper aliquid esse

infinitum in genere determinato v.g. secundum magnitudinem, vt si daretur quantum infinitæ extensionis: vel secundum multitudinem, vt exercitus constans infinita hominum multitudine. Vnde infinitum diffinitur esse illud, cuius semper est aliquid extrâ accipere. Id est in quo quacumque parte, vel perfectione assignata, adhuc tamen alia, & alia sine termino assignabilis est.

Deinde infinitum aliud est in potentia quod infinitum synchegorematicè nominatur, illud videlicet, quod habet terminum in actu; in potentia verò terminum, & finem non habet. Sicut quantitas, quæ est divisibilis in infinitum, & quacumque parte assignata, illa eadem in aliàs partes divisibilis est. Infinitū verò in actu, quod infinitum cathegorematicè nominatur, illud est, quod actualitè terminum, & finem non habet, sicut Deus, cuius perfectio nullis clauditur terminis, sed actualitè infinita est.

De infinito ergò secundum suam essentiam in præsentî difficultas non est: sed potius supponitur repugnare essentialitè creaturam, quæ secundum essentiam suam infinita sit. Cuius ea ratio est. Quia talis creatura esset ita perfecta, sicut Deus. Et consequenter repugnat, sicut repugnant plures Dij.

2. etiam prob. Quia quacumque creatura composita ex genere,

nere, & differentia clauditur terminis secundum suam essentiam, videlicet per terminum generis, & specificè differentia. Et consequenter limitata est secundum essentiam suam. Sed implicat creatura, quæ composita non sit ex genere, & differentia. Ergò implicat creatura infinita secundum suam essentiam. Prob. min. Nam in quacunque creatura eius esse distinguitur realitèr ab essentia. Nam solus Deus est suum esse. Et ita non esse essentialitèr repugnat. Ergò repugnat etiam essentialitèr creatura non composita ex genere, & differentia. Quia quotiescumque esse distinguitur ab essentia, datur etiam compositio ex genere, & differentia.

Addimus. Talem creaturam fore infinitæ virtutis, sicut essentia infinitæ. Et consequenter esset omnipotens, & posset omnia producibilia producere. Ac proinde se ipsam producere posset. Quod essentialitèr implicat.

Sed inst. Virtus Dei simpliciter infinita est. Ergò potest producere effectum simpliciter infinitum. Consequentèrque erit possibilis creatura simpliciter infinita, & secundum suam essentiam.

Resp. dist. conf. Potest potentia non repugnante ex parte virtutis: conc. conf. Ex parte effectus: neg. conf. Quia licèt virtus Dei, eo quod est simpliciter infinita, possit quantum est ex se effectum infinitum producere;

repugnat tamen producere ipsum ex parte effectus creati. Nam effectum esse infinitum simpliciter, & esse productum, vel ab alio, essentialitèr implicat.

Dices: Deus producere potest creaturam perfectissimam inter omnes posibles. Sed creatura illa esset infinita simpliciter, si quidem esset ultimum, quod potest infinita virtus Dei. Et consequenter debet esse infinita. Nam virtus Dei non potest exhaustiri, & exercere ultimum posse in aliquo limitato, & finito. Ergò potest Deus producere creaturam simpliciter infinitam. Prob. mai. Quia Deus cognoscit cõprehensivè omnes creaturas posibles, & excessum repertum inter omnes, & quantum illarum perfectissima sit. Aliàs non cognosceret excessum perfectissimæ creaturæ. Et consequenter non attingeret omnem modum possibilem, cum ille excessus modus possibilis sit. Ergò potest Deus creaturam perfectissimam inter omnia possibilea producere.

Resp. Deum posse producere perfectissimam creaturam possibilem, sicut etiam illam cognoscere: ex quo tamen non infertur virtutem Divinam exhaustiri in aliquo finito, & limitato. Quia illa creatura producta, potest etiam Deus aliam, & aliam creaturam, usque infinitum, licèt non ita perfectam producere.

2. resp. Posse Deum cognoscere

tere perfectissimam creaturam, non tamen posse illam creaturam designare practicè, & effectivè. Eo quod de ratione multitudinis infinitæ est quod in ea non possit ultima unitas designari, sed quacumque parte assignata, alia, & alia assignabilis est.

Sed in ist. Nulla est creatura inter omnes posibles, quæ non sit producibilis à Deo. Ergò potest Deus creaturam perfectissimam producere. Prob. ant. Nulla est creatura inter omnes posibles, quæ possibilis non sit. Ergò nulla est, quæ non sit producibilis. Quia creatura, quæ à Deo produci non potest, possibilis non est.

Resp. dist. ant. Producibilis in determinatè, & syncategorematicè: conc. ant. Categorematicè, & determinatè: neg. ant. & sub eadem distinctione neg. conf. Quia inter omnes creaturas posibles nulla est non contenta in omnipotentia Divina. Et ita nulla est, quam Deus producere non possit syncategorematicè, & in determinatè in potentia; non tamen potest perfectissimam in actu, & determinatè ponere.

Dices: Ergò illa non est producibilis actu, & determinatè. Ergò non est possibilis.

Resp. dist. 1. conf. Determinatè, & actu ex parte continentis, & effectus: neg. conf. Ex parte modi producendi: conc. conf. Creatura namque perfectissima

est producibilis determinatè, & in actu ex parte sui. Quia creatura est, & ex parte omnipotentis. Quia in ipsa continetur; non tamen ex parte modi continendi. Eo quod omnipotentia divina non continet illam creaturam, ut producendam ante alias creaturas, sed ut producendam omni alia creatura producta. Quia est ultimum, quod potest omnipotentia Divina. Et cum non possit omnem aliam creaturam in actu producere, propterea quod repugnat multitudo in actu infinita. Inde est quod non possit perfectissimam creaturam ponere in actu, repugnantia proveniente ex modo, quo talis creatura in Divina omnipotentia continetur. Exemplum invenitur in secunda die, quæ absolutè possibilis, & producibilis est; & tamen non potest Deus ante primam diem, secundam diem producere. Modo autem sit

§. II.

Secunda conclusio.

Repugnat de potentia absoluta corpus in extensione infinitum.

Concl. hæc duplicem continet partem, unam de corpore naturali, & aliam de corpore mathematico à materia separato, & à qualitatibus sensibilibus. Et quantum ad 1. partem probant pluri-

plurimi concl. Quia ad formam determinatam accidentia determinata finita, & limitata sequuntur: inter quæ accidentia quantitas invenitur. Sed forma cuiuscumque corporis naturalis finita, & limitata est. Aliastale corpus haberet formam substantialem infinitam. Et consequenter esset infinitum secundum suam essentiam. Ergo implicat corpus naturale, cuius quantitas, & extensio infinita sit.

Hæc tamen ratio nobis probare non potest. Quia D. Thom. 1. p. quaest. 7. art. 3. in corpore asserit: *Quod dato, quod corpus esset infinitum secundum magnitudinem, non tamen esset infinitum secundum essentiam. Quia sua essentia esset determinata ad speciem per formam.* Ergo sentit D. Th. infinitam magnitudinem non arguere corpus esse infinitum secundum essentiam, & formam.

2. rejicitur ratio prædicta. Quia licet accidentia, quæ sequuntur ad formam finitam, debeant esse limitata, sicut etiam ipsa forma; non tamen hoc verum est de accidentibus, quæ non sequuntur ad formam, sed solum ab extrinseco principio proveniunt. Nam talia accidentia cum forma commensurari non debent. Ergo poterit corpus finitum secundum formam habere quantitatem infinitam: non quidem à forma dimanantem; sed potius in ipso corpore à solo Deo productam.

Quapropter hac ratione relicta. Aliter prob. concl. Quia repugnat corpus naturale, quod moveri non possit motu aliquo naturali locali. Sed corpus infinitum non posset moveri motu aliquo naturali locali. Ergo tale corpus repugnat. Prob. min. Tale corpus non posset moveri motu recto. Quia in tali motu relinquitur vna pars loci, & acquiritur alia. Et illud corpus non posset vnam partem deserere, & acquirere aliam. Eo quod esset infinitum, & occuparet omnem locum. Rursus, illud corpus moveri non posset motu circulari. Nam in tali motu vna pars transit ad locum alterius. Et in corpore illo non posset vna pars transire ad locum alterius. Siquidem quæcumque pars esset infinitæ magnitudinis. Et ita inter partem, & partem daretur infinita distantia quatum ad terminos vtriusque, quæ distantia per motum pertransibilis non est. Sed præter hos motus non est assignabilis alius motus localis naturalis. Ergo illud corpus non posset motu aliquo locali naturali moveri.

Addimus, Quod quando lineæ vsque in infinitum protrahuntur à centro, infinite distant inter se secundum vltima ipsarum. Et cum in corpore infinito lineæ protrahantur à centro vsque in infinitum, sicut ipsa corporis magnitudo, infinite etiam inter se distabunt. Et ita nunquam potest.

poterit vna transire, ad locum alterius.

Resp. Tali corpori infinito repugnare motum ab extrinseco solum; non tamen ab intrinseco repugnare.

Sed contra est. Quia illud corpus ab intrinseco moveri non posset Ergo solutio nititur falso principio. Prob. ant. Illud corpus haberet ab intrinseco impedimentum essentialiter inconiungibile cum motu. Eo quod esset ab intrinseco infinitum. Et ab intrinseco haberet occupare omnem locum. Et hoc cum motu repugnat. Ergo illud corpus non posset ab intrinseco moveri.

Resp. 2. Caelum Empyreum non posse ab intrinseco moveri, quia est sedes beatorum, sed potius illi motum ab intrinseco repugnare. Et consequenter non implicare corpus, cui motus ab intrinseco repugnet.

Sed contra est. Quia licet possit dari corpus, cui motus ab intrinseco connaturaliter repugnet, vt constat in Caelo Empyreico, non tamen potest dari corpus, cui motus ab intrinseco essentialiter, & secundum potentiam obedientialem repugnet. Sed tale esset corpus infinitae magnitudinis. Ergo essentialiter repugnat.

Loquendo autem de corpore mathematico probant plurimi concl. Quia repugnat quantitas, quae non sit terminata per

aliquam figuram. Nam figura est proprietas quantitatis. Ergo repugnat quantitas, quae limitata non sit. Eo quod figura est terminus quantitatis. Et consequenter quantitas figurata infinita non est. Nam infinitum terminum habere non potest.

Ad rationem tamen istam poterant respondere contrarij. Quantitatem de potentia absoluta posse non habere figuram. Quia figura est passio quantitatis. Et passio de potentia absoluta ab essentia separabilis est. Et propterea.

Sub alia forma prob. 2. pars concl. Quia implicat quantitatem non exigere aliquam figuram. Siquidem figura est proprietas rigurosa quantitatis. Et non potest aliqua essentia etiam de potentia absoluta non exigere proprietates. Sed quantitas, quae figuram exigit, necessario est limitata, & finita. Quando quidem figura est terminus quantitatis. Et res quae terminum habere petit, necessario finita est. Ergo implicat dari quantitatem in extensione infinitam.

§. III.

Argumentis occurritur.

Contra concl. arg. 1. Corpus habens infinitas partes quantitates est corpus infinitum in actu. Sed continuum est corpus

pus habens infinitas partes. Ergo est infinitum in actu. Prob. min. Quia si continuum non haberet infinitas partes, non esset divisibile in illas. Sed continuum est divisibile in infinitas partes. Nam iuxta Phylo. proverbium, *continuum est divisibile in semper divisibilia*. Ergo continuum habet infinitas partes.

Resp. dist. min. Infinitas syncategorematicè, & in potentia: conc. min. In actu: neg. min. & conf. In continuo namque nõ dantur infinitæ partes in actu, sed solum in potentia, quatenus virtute agentis potest continuum dividi in plures partes, quarum quælibet est in potentia divisibilis in alias, & alias partes vsque in infinitum, & sine termino: sicut ex materia r. possunt fieri formæ substantiales, & ex illa educi vsque in infinitum; quæ tamen formæ de facto solum in potentia in materia continentur.

Sed inst. Prædictæ partes sunt actualiter in continuo. Ergo si sunt infinitæ, ipsum continuum habebit infinitas partes in actu. Prob. ant. Partes, in quas continuum est actualiter divisibile, sũt actualiter distinctæ, & actualiter in continuo. Sed continuum est actualiter divisibile in partes prædictas. Ergo prædictæ partes sunt actualiter in continuo. Min. cum conf. tenet. Et mai. similiter constat. Quia continuum non potest actualiter dividi, nisi in ea, quæ

de facto, & actualiter habet.

2. inst. Continuum habet infinitas partes in potentia. Ergo potest habere infinitas partes in actu. Quia potentia, quæ frustranea non est, reduci potest ad actum.

Resp. Ad 1. inst. neg. ant. & ad prob. neg. mai. Quia continuum est actualiter divisibile in partes solum in potentia distinctas, & quas solum continet in potentia. Nã sicut ipsum potest actualiter dividi: ita partes, quæ per divisionem fiunt, sunt in potentia in ipso, quod sufficit, ut possit dividi in illas. Sicut materia potest actualiter recipere formam, quam ante receptionem solum continet in potentia. Sed de his latius infra dicemus de continuo disputantes.

Ad 2. inst. neg. conf. Quia sicut à potentia ad actum non valet: ita etiam non valet ab infinito in potentia ad infinitum in actu. Unde ex quo dentur in continuo infinite partes in potentia, non infertur, quod dentur in actu.

Dices. Omnis pot. quæ non est frustranea reducibilis est ad actum. Resp. Quod est reducibilis iuxta modum effectus; non tamẽ contra talem modum. Cumque modus, & essentia continui sit esse divisibile in partes, quælibet quælibet manet ultra divisibilis. Inde fit, quod non possunt omnes partes simul esse, sed solum successivè, & syncategorematicè possunt

sunt infinitæ partes poni. Sicut dies est divisibilis in omnes horas ipsius; non tamen in omnes simul existentes. Quia omnes horas diei simul existere est contra naturam, & essentiam illius.

2. arg. Linea, quæ defacto reperitur in quantitate, est infinita secundum longitudinem. Ergò datur infinitum secundum magnitudinem. Prob. ant. Si daretur linea infinita secundum longitudinem, esset eiusdem speciei cum ea, quæ defacto in quantitate reperitur. Siquidem illa linea esset solum divisibilis secundum longitudinem, sicut illa, quæ defacto est. Ergò etiam linea, quæ defacto reperitur, secundum longitudinem infinita est. Aliàs non esset eiusdem speciei cum altera. Quia finitum, & infinitum variant essentialitèr speciem.

Resp. tamen. Quod si daretur linea infinita non posset habere figuram, quæ est terminus quantitatis. Et ita non esset eiusdem speciei cum linea, quæ defacto reperitur, cuius figura est proprietas.

Dices: Illa linea poneretur in prædicamento quantitatis, in quo omnis linea collocatur. Ergò esset eiusdem speciei cum ea, quæ defacto reperitur. Quia omnes lineæ de prædicamento quantitatis specificè conveniunt. Eo quod linea est species athoma sub genere prædicamentali contenta.

Resp. tamen facile: Dist. ant.

Mag. Froylan.

Modo repugnanti: conc. ant. Modo debito: neg. ant. & conseq. Quia illa linea collocaretur in prædicamento quantitatis modo repugnanti, & contra naturam lineæ prædicamentalis. Eo quod linea prædicamentalis exigit habere figuram: & illa linea figuram habere non posset. Et idè esset specificè diversa à linea, quæ defacto reperitur.

3. arg. Virtus Dei infinita est. Ergò potest producere corpus magnitudine infinitum.

Resp. dist. conf. Potentia virtutis: conc. conf. Potentia facti: neg. conf. Virtus nam quæ Divina quantum est ex se potest producere corpus infinitæ magnitudinis; absolutè tamen non potest. Quia repugnat ex parte facti, vel corporis propter rationes allatas.

Sed dices: Tale corpus esset mobile aliquo motu locali. Ergò non repugnat ex parte facti propter rationes allatas. Prob. ant. Tale corpus esset mobile secundum aliquam partem. Si namquæ daretur v.g. canis infinitæ magnitudinis, quamvis non posset moveri secundum se totum; posset tamen movere pedem. Eo quod pes infinitus non esset. Ergò tale corpus esset aliquo motu locali mobile.

Resp. quæcumque partem illius corporis fore infinitam. Aliàs ex omnibus partibus non resisteret infinitum. Quia finitum

additum finito non facit infinitum. Et ita corpus illud non posset etiam moveri secundum aliquam partem. Modo autem sit

§. IV.

Secunda conclusio.

Implicat à parte rei infinitum secundum multitudinem.

Concl. hæc prob. ratione D. Th. I. p. quest. 7. art. 4. Quia implicat à parte rei multitudo non terminata per aliquam ultimam unitatem. Sed multitudo terminata per ultimam unitatem, finita, & limitata est. Eo quod in infinito nunquam potest ad ultimum perveniri. Ergo implicat à parte rei multitudo, quæ infinita sit. Prob. mai. Implicat multitudo non contenta sub aliqua specie. Nam quidquid à parte rei invenitur, continetur sub aliquo genere. Et consequenter debet sub aliqua specie contineri. Sed solum ultima unitas dat speciem numero. Nam numerus fit ternarius, vel quaternarius, par, vel impar per ultimam unitatem. Ergo implicat à parte rei multitudo non terminata per ultimam unitatem.

2. prob. concl. Quia quid producit à parte rei, cadit sub intentione determinata creantis, & producētis. Nam Deus per intentionem determinatam producit.

Sed quod cadit sub intentione determinata, finitum, & limitatum est. Siquidem ex vi talis intentionis coartatur, & finitur. Ergo implicat infinita multitudo.

Adde. Quod talis multitudo ex pluribus numeris finitis fieri non potest. Quia finitum additum finito non facit infinitum. Sed non posset etiam fieri ex pluribus infinitis. Ergo implicatoria est.

Rursus addimus. Multitudinem illam non posse à Deo numerari. Alias in illa multitudine perveniretur ad ultimum. Et consequenter infinita non esset.

Resp. Possibilem esse multitudinem, quam Deus numerare non possit. Quia si ab æterno mundum creasset, & per singulos annos vsque modo produxisset unam animam rationalem, modo essent infinite animæ rationales. Quia incorruptibiles sunt. Et ita modo perseverarent, & illas Deus numerare non posset.

Sed contra. Quia Deus non posset per singulos annos ab æterno vsque modo producere unam animam rationalem, ne produceret multitudinem non contentam sub aliqua specie. Sicut propter eandem rationem non potest simul omnia possibilia producere. Ergo

solutio nulla est.

§. V.

Argumenta solvuntur.

Contra concl. arg. Quia non implicat multitudo non contenta sub aliqua specie. Ergò possibilis est. Prob. ant. Omnia præsentia, præterita, & futura sunt infinita multitudo, non contenta sub aliqua specie. Et tamen ab æterno physice existunt in æternitate, sicut 1. p. q. 4. & 14. communiter nostri defendunt. Ergò possibilis est multitudo non contenta sub aliqua specie. Et idem de omnibus cogitationibus Beatorum futuris per totam Æternitatem, quæ infinitæ sunt, & modo in æternitate existunt.

Resp. Multitudo existens in mensura superiori æternitatis: conc. ant. In propria mensura: nego ant. Et sub eadem distinctione, neg. conf. Æternitas namque est infinita in continendo, & mensurando. Et ideò omnia, quæ mensurantur successivè per mensuras inferiores, simul etiã, & sine aliqua successione in æternitate continentur, & ab illa mensurantur. Sicut partes temporis, quæ sibi invicem succedunt, simul ab æternitate mensurantur. Et ita præsentia, præterita, & futura, quæ sunt infinita multitudo, simul in æternitate existunt; non tamen multitudo

illorum sub aliqua ultima unitate continetur.

Initabis. Dabilis est in æternitate multitudo, quæ sit sub aliquo genere, & non ab aliquo specie. Ergò etiã in tempore nostro debilis erit multitudo contenta sub genere, & non sub aliqua specie. Et consequenter erit dabilis infinita multitudo. Quia si in æternitate non repugnat, non videtur assignabilis ratio, cur in tempore repugnet. Ant. verò prob. Quia multitudo illa ex præteritis præsentibus, & futuris in æternitate contenta sub genere multitudinis continetur. Et non sub aliqua specie. Siquidem ultimam unitatem non habet. Ergò ant. verum est.

Resp. tamen. Multitudinem illam in æternitate contentam non esse sub specie. Caterum etiã sub genere non est. Quia multitudo in æternitate existens genus non habet.

Dices: Multitudo est ratio superior ad multitudinem finitã, & infinitam, vt per se manifestum est. Nam de vtraque prædicatur. Sed superior non est tanquam species, vel differentia. Ergò tanquam ratio generica.

Dices 2. In æternitate est dabilis multitudo non contenta sub aliqua specie, nec sub aliquo genere. Ergò etiã in mensura inferiori poterit dari multitudo ista

Resp. ad 1. replicam. Multitudinem esse rationem superiorẽ

analogam ad multitudinem finitam, & infinitam; sicut mentura prædicatum analogum est ad mensuram infinitam, & finitam. Et ita multitudini infinitæ nulum est assignabile genus.

Ad 2. neg. conseq. Quia multitudo existens in propria mensura exiit à parte rei extra causam infinitam. Et ita debet esse sub aliquo genere, & sub aliqua differentia propria. Nam res extra causam infinitam per proprium genus, & per propriam differentiam constituitur. Eo quod extra causas constituta habet proprium esse in se ipsa, quod aliud non est, quam genus, & differentia.

Secundo arg. Quia in continuo sunt infinitæ partes. Ergò datur infinitum in actu secundum multitudinem.

Resp. sicut antea. Illas partes non esse infinitas in actu, sed solum in potentia. Et admissio esse infinitas in actu.

Resp. 2. Illas partes non esse divisas, & separatas, sed unitas, & per eandem existentiam totius existentes. Et ideò faciunt unicum ens, non tamen plura entia, nec multitudinem aliquam, quæ est plurimum, & discretorū agregatio.

Sed instabis. Potest Deus continuum in omnes partes dividere, & illas adinvicem separare. Ergò potest facere multitudinem infinitam in actu.

Sed neg. ant. Quia Deus face-

re non potest contra rerū essentiam: & essentia cuiuscūque partis cotinui est, quod sit ultra divisibilis. Et ideò nunquā potest Deus totū cotinuum simul, vel aliquā partē eius in omnes dividere partes.

Sed instabis. Vnam partem esse unitam cum altera non est de essentia partis unitæ. Ergò quamvis Deus quācumque partem separet ab altera parte, non facit contra rerum essentiam.

2. Quidquid Deus facit, mediante causa secunda, potest facere, se solo. Sed Deus quamcumque partem continui conservat mediante vnione cum alia. Ergò potest illam sine vnione conservare. Et consequenter vnam ab alia dividere.

Resp. ad 1. repl. dist. ant. Cum altera parte determinata: conc. antec. Cum hac, vel illa: nego ant. & conseq. Quia licet de essentia vnus partis non sit esse unitam cū alia determinata, est tamen de essentia cuiuscūque partis, quod sit unita cū vna, vel alia parte. Aliàs divisibilis nō esset.

Ad 2. respondetur. Deum posse facere se solo quidquid facit mediante causa secunda efficiente; non tamen mediante causa formali intrinseca, & constitutiva rei: & vnio cum aliqua parte vagè est prædicatum essenziale constitutum cuiuscumque partis divisibilis, & extensa existentis in continuo. Instantia fini-

similis est in rationalitate, qua mediante constituitur homo in esse rationalis. Et tamen Deus non potest sine rationalitate facere hominem rationalem.

§. Ultimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis in art. discursu infertur non posse dari à parte rei infinitum secundum intensionem. Quia subiectum receptivum accidentis est finitum, & limitatum. Sed in subiecto limitato non potest recipi accidens intensionis infinite. Quia subiectum limitat formam physicè in ipso receptam. Eo quod forma recipitur iuxta capacitatem subiecti finitam, & limitatam. Ergò non potest dari accidens intensionis infinite.

Resp. contrarij. Rationem benè probare de accidenti, quod recipitur in subiecto; non tamen de accidenti, quod potest Deus creare, & conservare sine aliquo subiecto.

Sed contra est. Quia licèt Deus possit producere, & conservare accidens sine aliquo subiecto; non tamen potest ipsum producere, & conservare sine ordine ad subiectum, ut potens in illo recipi, & ex illo educi. Quia talis ordo est essentialis accidenti. Sed accidens intensionis infinite non potest dicere ordi-

nem ad subiectum finitum, & limitatum, ut potens in illo recipi. Siquidè accidenti intensionis infinite repugnat essentialitè recipi in subiecto limitato, ut vidimus. Ergò non potest Deus facere accidens intensionis infinite.

Sed inst. Gratia habitualis Christi est infinita intensivè. Eo quod Christo concedenda est perfectissima gratia, qualis est gratia infinita. Ergò non repugnat accidens intensionis infinite.

Resp. Gratiam Christi non esse infinitam in genere physico; sed solum in genere moris. Quia Christo concedenda est gratia perfectissima conducens ad finem redemptionis, & ad dignitatem redimentis, qualis est gratia infinita in genere moris; non tamen gratia intensionis physicè infinite, quæ essentialitè implicatoria est.

Dices 1. Gratia recipitur in potentia obedientiali animæ Christi. Sed talis potentia infinita est: Quia se extendit ad omne illud, quod contradictionem non implicat. Ergò potest gratia physicè infinita recipi in anima Christi.

Secundo inst. Cum naturalitate entitativa subiecti compatitur supernaturalitas gratiæ. Ergò cum limitatione subiecti compatitur gratiam esse infinitam. Et consequenter quamvis subiectum limitatum sit, poterit gratiam infinitam recipere.

Resp. ad 1. neg. min. Nam potentia obedientialis solum est infinita syncathegorematicè. Quia potest accipere formas syncathegorematicè infinitas, idest, non tot, quin plures, vel quarum quælibet sit Infinita syncathegorematicè; non tamen potentia obedientialis est actu entitativè infinita. Et ideò non potest recipere formam intensiõnis actualis infinitæ.

Ad 2. inst. neg. conf. Quia inter subiectum naturale, & formam supernaturalem invenitur proportio. Eo quod subiectum naturale secundum obedientialem

potentiam capax est supernaturalis formæ, & per ipsam perfectibile: inter subiectum verò limitatum, & formam intensiõnis infinitæ nulla proportio invenitur. Et ita dispar est ratio. Instantia similis est in subiecto naturali, in quo recipitur forma, quæ secundum essentiam suam supernaturalis est; & tamen forma infinita secundum essentiam non potest recipi in subiecto limitato, ut adversarij fatentur. Et hæc de artic. isto, & de 3. Physicorum in præsentî text. 15. 18. 23. 34. & alijs concomitantibus ad Philosophum applicanda.

LIBER QVARTVS.

POSVIT quidem tempus, non in Sole tabernaculum; sed in tenebris domicilium: & caligine circumfusum eo atcendit, quod caput inter nubila condit. Ut ita illius intelligentiam nulla investigatio reperiret, nulla vigilantia divulgaret. Aristoteles tamen in præsentî libro noluit difficultatem tempris suo silentio obscurare, & obscuratam silere. Nè si talis Doctor explicationem omitteret, alios fallentia obtineret. Cui etiam loci tractatum adiunxit, qui omnia quanta cingit, & omnia corpora tangit, & dum pedibus mutatur nostris, ipsis discumbit in Astris. Ut ergo possit extensionem, & mensuram utriusque debilitas nostrâ percurrere, adsit Thom. quem possumus, & debemus invocare, qui luminare maius Phœbus, & in æthere lampas, Ecclesiâ defendit telis, & hæreticorum conculcat agmina plantis, qui erroris etiam fugat tenebras, & simul verberat umbras. Cumque sit.

QVÆSTIO I.

DE LOCO.

ARTICVLVS I.

Virum diffinitio Loci bona sit?

§. I.

Impugnatis aliquorum sententijs statuitur affirmatiua conclusio.

Dari locum in rerum natura, experientia ipsa testatur: cum videamus corpora moveri: moveri verò est mutare locum de vno ad alterum transeundo. Locus autem duplex est alius diffinitivus, qualis est locus Angeli, qui non continet locatū, sed potius continetur ab illo. Alius verò est locus circumscriptivus, qui continet, & circumscribit locatum, qualis est locus corporis extensi. Et hic etiam alius est communis, qui non immediatè, sed solum mediatè continet locatum, sicut cella, vel cubiculum est locus communis respectu nostri. Quia continet nos, non immediatè, sed mediatè aere ambiente. Alius verò est locus proprius, & particularis, qui immediatè continet locatum sicut aer, qui corpora nostra immediatè circumdat.

In quo tamen ratio loci constituta sit, diversimodè opinantur Authores. Aliqui namque constituunt locum in quodam spatio imaginario, in quo quasi penetra-

tivè est locatum. V.g. quod locus terre est quodam spatium imaginarium, quod inter terram, & aquam intercedit.

Hæc tamen sententia falsa est. Quia quod non est, non potest continere locatum. Sed spatium imaginarium revera non est, sed imaginatur esse. Ergò non potest realitè continere locatum, nec loci rationem habere.

Secundo impugn. Quia spatium imaginarium solum habet esse imaginarium. Ergò solum poterit esse locus imaginarius: non tamen verus. Nam solum eo modo quo est, potest habere rationem loci.

Tertio impug. Nam corpus, quod est in loco, habet quantitatem extensam in ordine ad locum, vt experientia testatur. Et propterea Corpus Christi non est propriè in Sacramento tanquam in loco. Quia ibi extensum non est in ordine ad locum. Sed corpus non potest habere quantitatem extensam ad spatium imaginarium. Quia habere quantitatem extensam in ordine ad spatium, est habere quantitatem simul extensam, & coniunctam cum quantitate spatij. Et spatium imaginarium quantitatem nullam habet. Ergò spatium imaginarium verè locus non est. Quod etiam suadetur ex eo. Quod locus est aliquid reale; spatium verò imaginarium est purum nihil, & aliquid reale non est.

Alij verò locum conlitiuunt in ſpatio verò, & reali immateriali tamen, quod cum corpore penetratur.

Sed hæc ſententia chymerica eſt. Quia conſtituit locum chymericum. Nam inter terram, & aquam nullum datur ſpatium verum, & reale etiam immaterialiale. Ergò ſententia hæc locum chymericum ponit.

Deinde reiicitur. Quia locus continens rem corpoream debet habere quantitatem, cui quantitas corporis coextenſa ſit. Sed ſpatium immaterialiale quantitatem non habet. Ergò non poteſt rem corpoream, tanquam locus continere.

Rurſus. Tale ſpatium non poteſt eſſe ſubſtantia, vel accidens corporeum. Aliàs illud etiam eſſet in alio loco eiufdem rationis, & illud in alio uſque in infinitum. Quod tamen dicendum non eſt.

Tandem. Spatium illud penetratur naturalitèr cum loco, vt aduerſarij fatentur. Ergò ſaltim non poteſt eſſe locus, de quo in præſenti ſermo eſt. Nam in præſenti tantum loquimur, & inquirimus de loco, qui cum corpore naturalitèr penetrari non poteſt.

Alij autem dicunt: Locum conſiſtere in vbi quodã intrinſeco producto per motum localè.

Sed hoc etiam falſum eſt. Quia prius eſt corpore eſſe in loco, quam quod illud vbi reſultet. Vbi

namque diffinitur circunſcriptio paſſiva corporis, ex circunſcriptione actiua loci proueniens. Ergò illud vbi nequit eſſe locus. Præterquamquod. Locus non eſt in locato, ſed è contra, & illud vbi recipitur in ipſo corpore. Et ex his conſtat falſam eſſe alteram ſententiam conſtituentem locum in materia, vel forma. Quia quando corpus movetur, mutat verè locū, & materiam, & formã non mutat, ſed potius illas conſervat, ſine quibus moveri non poſſet.

Dices: Locus eſt terminus, qui per motū localè acquiritur. Moveri namque eſt vnū locū relinquare, & acquirere aliū. Sed ſolū vbi per motum localè acquiritur. Ergò habet rationem loci.

Reſp. diſt. mai. Terminus extrinſecus: conc. mai. Intrinſecus: neg. min. & diſt. min. Tanquam terminus intrinſecus: omitto mi. Tanquam extrinſecus: neg. min. & conſeq. Quia per motum localem duplex terminus acquiritur, vnus quidem intrinſecus, qui eſt ipſum vbi: & alius extrinſecus, à quo corpus continetur, & ſolum iſte ſecundus obtinet rationem loci.

Dices: In illo conſiſtit locus, à quo corpus denominatur locatum. Sed tale denominatur ab vbi. Ergò in vbi conſiſtit locus.

Reſp. Denominationem locati aliam eſſe intrinſecam provenientè ab vbi, à quo corpus denominatur vbiatum intrinſecè: aliam

aliam esse extrinsecam convenientem ab exteriori corpore ambiente, & solum habet rationem loci illud, à quo provenit secunda denominatio.

His igitur statutis clarissimè constat locum consistere solum in vltima superficie corporis continentis locatum. Quia locus est illud, quod continet, & ambit corpus secundum omnem partem illius. Et solum hoc habet vltima superficies corporis exterioris circumdantis, quæ quidem est contigua superficiè corporis contenti, & illi æqualis, ipsamque tangit secundum omnem partem illius. Vndè Philosophus in præfenti cap. 4. diffiniuit locum. *Esse vltimum corporis ambientis immobile primum.* Quæ coincidit cum diffinitione communiter assignata, videlicet, *superficies vltima corporis continentis, immobilis prima.* Pro quo

§. II.

Nostri conclusio.

Diffinitio prædicta bona est.

Assignatam diffinitionem esse bonam prob. particulas explicando. *Superficies* namque ponitur loco generis non rigurosi, sed substitutivè, eo modo quo in diffinitione cuiuscumque concreti accidentalis subiectum ponitur loco generis, quatenus superficies est subiectum rationis

formalis constituentis locum. Et sicut ex corpore, & albedine resultat album: ita ex superficie, & ex ratione formali constitutiva loci, resultat ipse locus. Particula verò *vltima* indicat solum vltimam superficiem corporis continentis habere rationem loci. Quia sola immediate ambit corpus locatum, & adæquatur cum illo. Particula *immobilis* ponitur loco differentiae, & excludit superficies fluidiles, & mobiles, quæ non habent rationem loci, ut superficies concava vasis continentis aquam, & superficies ambientis arborem in flumine fixam. Quia moveri est mutare locum, & aqua in vase contenta potest in vase moveri, quin superficies concava vasis mutetur: quod signum est superficiem vasis materialitèr sumptam non esse locum formalitèr. Et propter rationem oppositam, superficies ambientes arborem in flumine fixam rationem loci non habent. Eo quod ipsæ successivè moventur, & arbor non mutat locum. Solum ergò illa superficies, quæ in mobilis est secundum ordinem positionis in universo, & talem, vel talem distantiam ad Polos mundi, & Centrum terræ obtinet rationem loci, ex qua quidem distantia tanquam ex forma, & ex ipsa superficie ut ex subiecto resultat locus formalitèr. Particula verò *prima* denotat superficiem habentem ratio-

rationem loci esse immediatè coniunctam cum corpore locato, & primā quæ ad extra in ipso corpore continente reperitur.

Dices : Talem superficiem primam esse æqualem corpori locato: & ita non habere rationem loci. Quia non continet locatum. Et consequenter debet esse maior. Eo quod res cōtinens debet excedere rem contentam.

Sed contra. Quia licet continens vt *quod* debeat esse maius re contenta; hoc tamen necessarium non est in continente vt *quo*. Et idè corpus continens debet esse maius corpore locato; superficiens verò ratione cuius continet ipsum adæquatè non debet esse maior; sed potius alteri æqualis, & cum illo commensurata. Ergò solutio nulla est.

§. III.

Vnicum argumentum solvitur.

ARg. contra diffinitionem prædictam. Quia variantur superficies loco formalitèr invariato. Ergò locus non potest in superficie consistere. Prob. ant. superficies aquæ ambientes arborum in flumine fixam passim variantur. Et tamen locus arboris non variatur; sed semper arbor in eodem loco manet. Ergò variantur superficies, loco formalitèr invariato.

Resp. tamen facile: dist. ant.

Variantur materialitèr: conc. antec. Formalitèr: neg. ant. & conf. Quia superficies ambientes arborum in flumine fixam nō variantur secūdum dist. ad Pollos mundi, & Centrum terræ, sed potius superficiem, quæ de novo venit, succedit in eadem distantia. Undè superficies illæ solum materialitèr variantur; nō tamen formalitèr in ratione loci. Nam locus non consistit in superficie materialitèr accepta, sed in illa secūdum determinatam distantiam.

Sed inst. 1. Si locus pro subtracto consisteret in superficie, illa materialitèr variata non maneret idem numero locus. Quia vnitas numerica concreti accidentalis provenit à materia. Et ita variata materia non potest idem numero manere. Sed variata superficie manet idem numero locus, vt constat in exēplo arboris iam adducto. Ergò locus pro subtracto nō consistit in superficie.

2. inst. Si homo moveretur in navi versus Occidens ad motu mavis, & ipse proprio motu cum æquali velocitate se moveret ad Oriens, semper maneret in eadē distantia ad Pollos. Nam quantum navis illum retraheret, tantum ipse per motum proprium accederet. Et tamen mutaret locum. Siquidem verè moveretur. Ergò locus non consistit in superficie secūdum determinatam distantiam.

3. Deficiente dist. ad Pollos potest subsistere locus. Ergò idem quod

quod prius. Prob. ant. si Deus destrueret Polos, sicut potest, deficeret distantia ad illos. Quia deficiente termino distantis, deficit ipsa distantia. Et tamen corpus in illo casu in eodem loco maneret. Ergo deficiente distantia ad Polos potest subsistere locus.

Resp. ad 1. repl. dist. mai. Illa materialiter variata in ratione subtracti: conc. mai. Materialiter, & in esse entis: neg. mai. & sub eadem distinctione mi. neg. conf. Quia superficies non est subtractum, & materia loci nisi ut determinata per specialem distantiam, sub qua consideratione tribuit loco numericam unitatem. Cumque distantia non varietur. Consequens fit non variari superficiem secundum rationem subtracti, & quatenus prebet unitatem numericam. Et consequenter manere eundem numero locum.

Dices: Etiam distantiam variari in casu predicto. Quia distantia est respectus transcendentis ad Polos, qui respectus identificatur realiter cum superficie, & illa variata variatur.

Resp. Distantiam variari solum in esse entis, vel secundum entitatem, non tamen formaliter. Sic enim solum variatur per recessum, vel accessum ad Polos.

Dices: Respectus ille ad Polos variatur, sicut ipsa superficies, cum qua identificatur realiter. Ergo variatur distantia secundum rationem respectus. Et consequenter distan-

tia ipsa variatur formaliter.

Resp. Etiam respectum variari sicut ipsa superficies; solum tamen variatur in esse entis, & de materiali præcisse. Nam respectus, qui succedit connotat eundem terminum formaliter. Et ita respectus ille idem formaliter est cum respectu præcedenti. Proptereaque manere debet idem recessus, vel accessus corporis ad Polos mundi, idem respectus, & eadem distantia formaliter. Et consequenter idem locus permanebit.

Ad 2. repl. princ. neg. min. Quia ille homo non mutaret locum, nec localiter movetur: sed in eadem distantia semper maneret ad Polos, & se haberet ad modum saltantis elevando pedem post pedem in eodem loco, qui videtur motus localis, & revera talis non est. Quia nullus locus per talem motum mutatur, & acquiritur de novo.

Ad 3. instantiam resp. Quod si Deus destrueret Polos, non manerent veri Poli; manerent tamen Poli imaginarij, per ordinem ad quos attenderetur distantia, & ratio formalissima loci.

Dices: Dist. realis constitutiva loci non potest pro termino aliquid rationis habere. Sed Poli imaginarij sunt aliquid rationis. Ergo in illo eventu non maneret distantia realis constitutiva loci.

Resp. neg. mai. Quia distantia est respectus transcendentis, qui non intrinsecè; sed solum ex-

trinsicè specificatur à termino. Et ità distantia realis potest habere pro termino aliquid rationis, sicut ordo realis habitus logicæ habet ens rationis pro termino. Et si diceretur, quod in illo eventu non maneret locus in præfenti diffinitus. Nihil inde contra tradditam doctrinam, quæ solum de loco, qui de facto est, & per realem distantiam constituitur, procedit.

§. Ultimus.

EX dictis colligitur 1. omnia corpora corruptibilia tam mixta, quam elementa esse in loco; cum hac tamen differentia. Quod mixta possunt variare locum, sicut pisces in aqua; elementa verò locum exigunt determinatum, sicut terra aquam, à qua aerem, aer ignem, ignis verò concavum lunæ. Et idem de corporibus cœlestibus mobilibus dicendum est, quæ etiam habent locum determinatū. Prima quippè sphaera cœlestis est in secūda tanquam in loco 2. in 3. & 3. in 4. vsque ad ultimam sphaeram; videlicet Cœlum Empyreum, quod in loco non est. Quia post tale Cœlum non datur aliud corpus, in quo possit esse tanquam in loco; est tamen in potentia in loco ratione suarum partium. Quia de potentia absoluta potest vna pars ab altera separari, & in alia tanquam in loco constitui.

Sed dices. Ergò etiam ratio-
ne totius est in potentia in loco.
Patet conf. Quia potest Deus de
potentia absoluta aliquod creare
corpus, in quo Cœlum Empyreū
existeret tanquam in loco.

Sed neg. conf. Quia talis po-
tentia est valdè remota. Quia ta-
le corpus de facto nō est, sicut po-
tentia blitiri ad componendam
propositionem, est valdè remota.
Eo quod blitiri de facto significa-
tionem non habet.

Dices 2. quod in sententia
Arist. ultima sphaera est mobilis.
Ergò saltim secundum suas par-
tes mutat distantiam. Ergò sal-
tim secūdam partes erit in loco.

Resp. Partes in hac sen-
tentia mutare distantiā; non tamē
illam mutare in aliquo corpore
ambiente, & continente ultimā
sphaeram, & hoc modo debebat
mutare distantiā vt esset in loco.

2. infertur ex dictis corpora
aliqua habere loca connatura-
lia, in quibus naturaliter quiescūt.
sicut terra in aqua, lapides in cē-
tro. Ad rationem autē loci con-
naturalis requiritur symboliza-
re, & convenire in aliquibus
qualitatibus, sicut terra sicca, &
frigida est in aqua frigida, & hu-
mida: & aqua in aere humido,
& calido: & aer in igne calido, &
sicco. Ratio verò constitutiva lo-
ci naturalis formaliter est ordo,
& dispositio vniversi iuxta cor-
porum naturam. Et ideo terra,
quæ inter elementa gravior est,

omnium etiam infima est, & in aqua tanquam in loco. Et sic de singulis asserendum. Et hæc de articul. isto text. 33. 39. 41. ad Philosophum ap̄plicanda.

ARTICVLVS II.

Virum duo corpora possit esse penetratiuè in eodem loco?

§. I.

Aliqua supponuntur.

CORPORA aliqua penetrari, & sic penetrata in eodem loco existere, consistit in eo, quod vtrumque corpus sit extensum in ordine ad locum, & ab vtroque auferatur impenetrabilitas, quæ est effectus secundarius quantitatis: ita vt vnum corpus intrà alterum sit, & vtrumque simul ab eadem superficie loci contineatur.

Supp. tamen talem penetrationem naturaliter fieri non posse. Quia impenetrabilitas est effectus secundarius quantitatis. Effectus verò secundarius quantitatis, & cuiuscumque formæ connaturaliter cum illa connectitur. Et ita naturaliter ab ea separari non potest.

Dices: Quod effectus secundarius potest naturaliter à forma separari. Quia facere filium adoptivum est effectus secundarius gratiæ habitualis. Et naturaliter

sine aliquo miraculo separatur ab illa, vt patet in Christo, quem gratia non constituit filium adoptivum. Ergò ratio nititur principio falso.

Resp. Duplicem esse effectum secundarium: alterum quidem proprium tertio modo conveniētem soli formæ; non tamen semper, & in omni subiecto; sed solum in subiecto capaci: & talem effectum posse naturaliter à forma separari, sicut facere filium adoptivum separatur à gratia, & alij effectus in subiecto incapaci separantur à forma. Alium verò esse effectum secundarium proprium quarto modo conveniētem soli formæ semper, & in omni subiecto, & talem esse impenetrabilitatem quantitatis. Et ita naturaliter separari nō posse.

2. inst. Duplici experientia, 1. in vase cineribus pleno, in quo recipitur tanta aqua, vel parum minus, quam si cineres non haberet, quod signum est aquam cum cineribus penetrari.

2. experientia est in ferro candenti, in quo in eodem loco ferri exiit etiam ignis, vt ad sensum patet.

Sed hæc facilia sunt. Quia cineres sunt valdè porosi, & inter illorum partes mediatur aliquid vel multum aeris, qui expellitur quando aqua recipitur. Et ideo parum minus recipere potest, quam si cineres non habere.

Ad 2. experientiam dicitur: infer-

inferro candenti esse etiam aliquas partes porosas, a quibus expellitur aer, & introducitur ignis.

In puncto igitur principali I. sent. est negativa, cuius princeps Durand. in 4. dist. 44. quem etiam alij sequuntur. Alia Ang. Præcept. in eadem dist. quæstio 2. articul. 2. quæstiunc. 3. Et hæc est.

§. II.

Nostra conclusio.

De potentia absoluta possunt corpora penetrari.

PRob. concl. nostra ratione. Ablata impenetrabilitate possunt corpora penetrari. Sed de potentia absoluta potest impenetrabilitas auferri. Ergo possunt corpora penetrari. Prob. min. Impenetrabilitas est effectus secundarius quantitatis. Ergo potest de absoluta potentia à quantitate separari. Quia effectus secundarius non habet essentialem, sed solum connaturalem connexionem cum ipsa forma. Vnde quia extensio in ordine ad locum est effectus secundarius quantitatis, in Sacramento Eucharistia separatur à quantitate Christi extensio prædicta. Consequenterque effectus secundarius potest à forma separari de potentia absoluta. Ant. verò prob. ex his, quæ

cap. de quantit. dicuntur in logica. Vbi impenetrabilitas inter effectus secundarios quantitatis numeratur. Et rursus. Quia impenetrabilitas sequitur ad extensionem in ordine ad locum. Sed talis extensio est effectus secundarius. Ergo idem, & potiori iure de impenetrabilitate dicendum.

His connotant facta, quæ in Sacra Scriptura numerantur, in qua dicitur nos habere Pontificem, qui penetravit Cælos, lesum, & ipse natus est transeundo per uterum virginis, salva corporali integritate. Et intravit Ianuis clausis ad Discipulos in Emaus. Et cum lapide sepulchri penetratus est.

Ad hæc resp. Durand. Partes Virginis fuisse dilatatas, ut exiret Christus, & ad Discipulos in Emaus introisse per fenestram.

Sed contra. Quia si partes virginis dilatate fuerunt, non salvatur integritas virginis naturalis sicut non salvaretur integritas mulierum in statu innocentia, quia partes dilatarentur in partu. Vnde solutio Durandi frivola est sicut etiam altera, quæ subiungitur, non est digna impugnatione. Nam ut ait Gregor. Homil. 16. Quid mirum, si clausis Ianuis post resurrectionem suam in æternum iam victurus intravit, qui moriturus veniens non apperto virginis utero exivit.